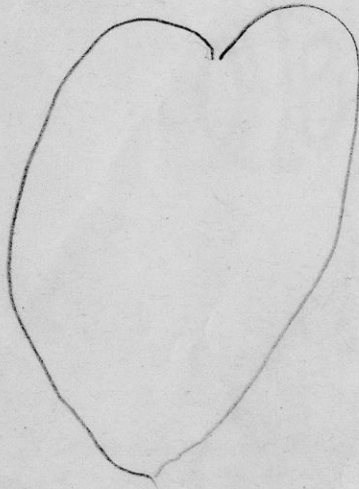

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΑΝΑΛΗΨΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΜΕΓΑ Κ. Α.

46165

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

για την τετάρτη τάξη του δημοτικού σχολείου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1948

1. ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ

1. Ὁ Γιαννάκης ὁ Ρώτας ἦταν παιδί γεμάτο υγεία καὶ ζωή. Τὸ Σεπτέμβριο, πὺν θ' ἄνοιγαν τὰ σχολεῖα, θὰ πῆγαινε στὴν τετάρτη τάξη.

Ὅλο τὸ καλοκαίρι τὸ πέρασε βοηθώντας τὸν πατέρα του στὸ περιβόλι ἢ παίζοντας μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Ἄλλὰ καὶ τὰ βιβλία του δὲν τὰ λησμόνησε ὁ Γιαννάκης. Διάβασε τὴν Ὀδύσεια καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ροβινσώνα.

Ὁ Γιαννάκης εἶχε ἓνα μεγαλύτερο ἀδερφό, πὺν μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸν τελευταῖο μας πόλεμο. Τὸν ἔλεγαν Κώστα. Αὐτὸς εἶχε ὑποσχεθῆ στὸ Γιαννάκη νὰ τὸν πάρη μαζί του σὲ μιὰν ἐκδρομή, πρὶν τελειώσουν οἱ θερινὲς διακοπές.

× Ὀλίγα χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ χωριὸ τους ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα μὲ τὰ γαλανὰ νερά της. ×

Ὁ Κώστας εἶχε μιὰ μικρὴ στρατιωτικὴ σκηνὴ καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ εἶδη ἐκεῖνα, πὺν μεταχειρίζονται οἱ στρατιῶτες. Εἶχε μάθει ν' ἀγαπᾶ τὴ ζωὴ τοῦ ὑπαίθρου καὶ ἤθελε νὰ δώση στὸ μικρὸ του ἀδερφό μιὰν ἰδέα ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωή.

2. Ένα ώραϊο πρωί, την τελευταία εβδομάδα του Αύγουστου, ξεκίνησαν για τη θάλασσα.

Ο Κώστας είχε φορτωθῆ τις κουβέρτες, τὴ σκηνή, ἕνα τσεκουράκι κι ἕνα σακίδιο μὲ τρόφιμα. Ὁ Γιαννάκης κρατοῦσε τὰ σύνεργα τῆς ψαρικῆς καὶ σκεύη γιὰ τὸ μαγεύρεμα. Λογάριαζαν νὰ νοικιάσουν μιὰ βάρκα ἀπὸ ἕναν ψαρά, πού εἶχε τὴν καλύβα του στὸ ἀκρογιάλι ἐκεῖνο.

Ὁ Κώστας, μαθημένος ἀπὸ τὶς μακριῆς πορεῖες πού εἶχε κάμει σὰ στρατιώτης, εἶχε συμβουλέψει τὸν ἀδερφό του νὰ μὴν πάρη μαζί του πράματα, πού δὲν ἦταν ἀπολύτως ἀπαραίτητα.

3. Ἀφοῦ περπάτησαν μιὰν ὥρα στὸν ἀνοιχτὸ τὸν κάμπο καὶ ἄλλη μιὰν ὥρα μέσα στὰ πεῦκα, ἀντίκρισαν τὴ θάλασσα, πού λαμποκοποῦσε κι ἔμοιαζε σὰν καθρέφτης. ✕

Ὁ Κώστας διάλεξε τότε ἕνα μέρος κατάλληλο, γιὰ νὰ στῆσουν τὴ σκηνή τους. Ἦταν μέρος ψηλὸ μὲ ἕδαφος πολὺ ξερό.

Ἀπὸ κεῖ φαινόταν κάτω ἢ παραλία, στρωμένη μὲ ψιλὴ, κατακάθαρη ἄμμο καὶ μὲ στρογγυλά, γυαλιστερά πετράδια.

Ὁ μπάτης, τὸ ἀεράκι πού φυσοῦσε ἀπὸ τὸ πέλαγος κι ἔφερε μαζί του τὴ μυρωδιά τῆς θάλασσας, τοὺς δρόσιζε τὸ πρόσωπο.

Παραπάνω, μέσα στὴν κοιλάδα, ἀνάβλυζε νερὸ καθαρὸ. Τὸ μικρὸ ρυάκι πού ξεκινοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ, ἔτρεχε μὲ γρηγοράδα τὸν κατήφορο.

4. Ἡ κατασκήνωση ἦταν εὐκόλο πράμα.

Πρῶτα ἔστησαν τὴ σκηνή. Ἐπειτα, γιὰ νὰ ἔχουν στρώματα μαλακά, μάζεψαν ἀποκάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα ξερὰ πευκό-

φυλλα κι ἔστρωσαν ἐπάνω σ' αὐτὰ τὶς κουβέρτες τους.

Ἐκεῖ γύρω βρῆκαν καὶ ἄφθονα φρύγανα καὶ ξερὰ ξύλα· τὰ στοίβαξαν κοντὰ στὴ σκηνή τους καὶ τὰ εἶχαν ἔτοιμα γιὰ τὸ μαγεῖρεμα.

Μὰ ὁ Γιαννάκης ἦταν ἀνυπόμονος νὰ μπῆ στὴ θάλασσα· ἤθελε καὶ νὰ δείξει στὸ μεγαλύτερό του ἀδερφό πόσο ὠραῖα ἤξερε νὰ κολυμπᾷ. Καὶ τὴν ἀνυπομονησία του τὴν καταλαβαίνει ὁ Κώστας καὶ χωρὶς ἀργοπορία κατεβαίνουν τώρα στὴν ἀμμουδιά.

5. Ἡ θάλασσα δὲν εἶχε κύματα καὶ ἦταν ἤσυχη.

Σὲ δυὸ λεπτὰ γδύθηκαν κι ἔπесαν κι οἱ δυὸ στὸ νερό. Ἔκαναν βουτιές, κολυμποῦσαν, ἔριχνε ὁ ἕνας νερὸ στὸν ἄλλον· ἔχει τόσα παιγνίδια ἢ θάλασσα!

Μετὰ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ὁ Κώστας ἔδωσε τὸ σύνθημα νὰ βγοῦν. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ κολυμποῦσαν ἐκεῖνο τὸ χρόνο καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ μείνουν περισσότερο στὸ νερό.

6. Ἀφοῦ στέγνωσαν στὸν ἥλιο, τὰ δυὸ ἀδέρφια ντύθηκαν κι ἔπειτα πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὴν καλύβα τοῦ ψαρᾶ. Ἐκεῖ θὰ ἔβρισκαν τὴ βάρκα, ποὺ χρειάζονταν, γιὰ νὰ τραβήξουν κουπὶ καὶ νὰ ψαρέψουν στ' ἀνοιχτά. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ εἶχαν πάρει μαζί τους ἀγκίστρια, πετονιὲς καὶ δολώματα.

Ἡ ὄκαλὸς ψαράς τοὺς ἔδωσε τὴ βαρκούλα του κι ἔβαλε μέσα καὶ λίγα στρεῖδια γιὰ τὴν ὄρεξη.

Ἡ Κώστας παίρνοντας στὰ γερά του χέρια τὰ κουπιὰ τράβηξε στ' ἀνοιχτά. Κι ἀφοῦ προχώρησε κάποιο διάστημα, ἄφησε τὰ κουπιὰ κι ἔριξε τὴν ἀγκυρά.

7. Τότε ὁ Γιαννάκης ἀρφωσε στ' ἀγκίστρι του κάτι κόκ-

κινα σκουληκάκια για δόλωμα και με τὸ καλάμι ἔριξε τὴν πετονιά του και περίμενε.

× Δὲν πέρασε πολλή ὥρα κι ἔνωσε τὸ ψάρι νὰ τσιμπᾷ κι ἀμέσως τὴν πετονιά του νὰ βραϊνῆ και νὰ τραβᾷ.

Τὸ πρόσωπο τοῦ Γιαννάκη ἄστραψε ἀπὸ χαρὰ. Κι εὐθὺς ἔβαλε στὴν ἐνέργεια ὅλη του τὴν τέχνη. Ὅταν τὸ ψάρι τραβοῦσε και δοκίμαζε νὰ φύγῃ, ἄφηνε τὴν πετονιά ἐλεύθερη, χαμηλώνοντας τὸ καλάμι· ὅταν πάλι τὸ ἔνωθε νὰ κουράζεται και νὰ γυρνᾷ, τὴν τραβοῦσε.

Ἔτσι σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι και νὰ τὸ φέρῃ στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἦταν μιὰ ὠραία μεγάλη τσιπούρα.

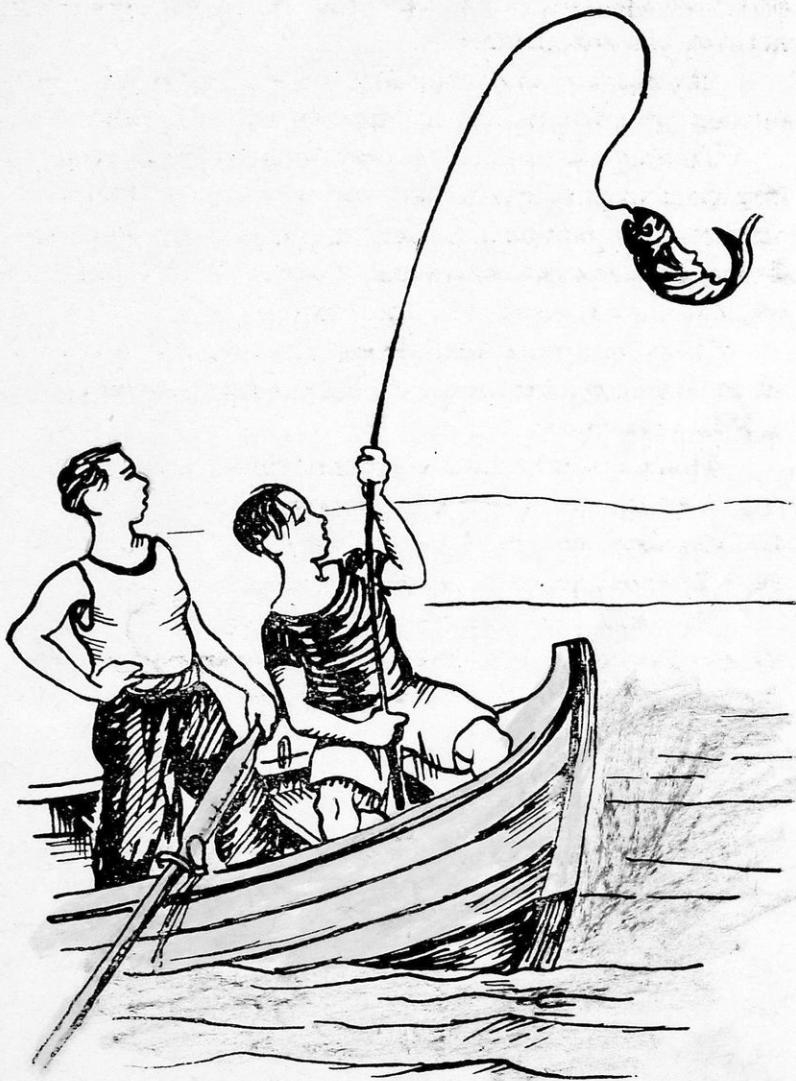
Πρόφτασε τότε ὁ Κώστας και τὴν ἄρπαξε μ' ἓνα γάντζο, γιατί εἶδε τὸ Γιαννάκη κουρασμένο και κατάλαβε, πὼς θὰ δυσκολευόταν νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀπὸ τὸ νερό. Σὲ λίγο τὸ ψάρι ξαγκιστρωμένο σπαρταροῦσε μέσα στὴ βάρκα.

Ἡ χαρὰ τοῦ Γιαννάκη δὲν περιγράφεται. Ψάρεψαν κάπου μιὰν ὥρα κι ἔπιασαν κι ἄλλα ψάρια, μὰ κανένα δὲν ἦταν τόσο μεγάλο, ὅσο ἐκεῖνο τὸ πρῶτο, πὸν ἔπιασε ὁ Γιαννάκης.

8. Ἦταν πιά μεσημέρι, ὅταν ἔφτασαν με τὴ βάρκα στὴν κατασκήνωσή τους. Καιρὸς πιά νὰ σκεφτοῦν και γιὰ τὸ γεῦμα τους.

Ὁ Κώστας ἔδειξε στὸ μικρότερό του ἀδερφὸ πὼς καθαρίζεται τὸ ψάρι. Μ' ἓνα μυτερὸ μαχαίρι τοῦ ἄνοιξε τὴν κοιλιά και βρῆκε μέσα δυὸ μαρίδες, πὸν ἡ τσιπούρα τίς εἶχε καταπιεῖ ὀλόκληρες κι ἀμάσητες.

Κατόπι τοῦ ἔδειξε πὼς ἀνάβουν φωτιά στὴν ἐξοχή. Τοῦ ἐξήγησε ἀκόμη, ὅτι πρέπει νὰ προσέχουν πολὺ, μὴν πιάσουν

φωτιά τὰ δέντρα τοῦ δάσους. Μιὰ πυρκαϊὰ στὸ δάσος εἶναι τρομερὴ καταστροφή γιὰ ἓναν τόπο.

✕ Σὰν ἔπεσε ἡ φλόγα κι ἔγινε καρβουνιά, ἔβαλαν πάνω στὴ σκάρα τὴ μεγάλη τσιπούρα.

Ἔτσι νὰ ψηθῆ αὐτὴ, ὁ Κώστας ετοίμασε μιὰ ντοματοσαλάτα μὲ μερικὲς ἐλιές.

Ἐπειτα ἔβγαλαν μαχαίρια, πιρουνία καὶ πιάτα κι ἔστρωσαν νὰ φάνε ἐπάνω στὰ χόρτα.

Δὲν τοὺς ἔλειψε καὶ τὸ τυρὶ καὶ τ' αὐγά. Κι ἔφαγαν μὲ τόσην ὄρεξη κι οἱ δύο, σὰν νὰ ἦταν νηστικοὶ ἀπὸ δυὸ μέρες!

Ὁ Γιαννάκης ἔλεγε, πὼς νοστιμώτερο ψάρι ἀπὸ αὐτὴ τὴν τσιπούρα δὲν ἔφαγε ποτέ. Τὸ ἴδιο σκεπτόταν καὶ γιὰ τὸ τυρὶ καὶ γιὰ τ' αὐγά καὶ γιὰ τὰ ὀπωρικά ἐκείνης τῆς ἡμέρας. Ὅλα τοῦ φαίνονταν πολὺ πιὸ νόστιμα καὶ πιὸ γλυκὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔτρωγε κάθε μέρα στὸ σπίτι.

Καὶ τὸ νερὸ τῆς πηγῆς ὁ Γιαννάκης τὸ ἔβρισκε τόσο ἑλαφρὸ καὶ δροσερό, ὥστε δὲ χόρταινε νὰ πίνη.

9. Μετὰ τὸ γεῦμα τὰ δυὸ ἀδέρφια ἔπλυναν τὰ πιάτα καὶ τὰ πιρουνία, ποὺ μεταχειρίστηκαν καὶ τὰ ἔβαλαν πάλι στὴ θέση τους. Ἐπειτα ξαπλώθηκαν στὴ σκιά ἐνὸς δέντρου νὰ ξεκουραστοῦν.

✕ Τὸ ἀπόγευμα πάλι βαρκάδα καὶ ψάρεμα. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Γιαννάκης ἔπιασε στὸ ἀγκίστρι του ἓνα χρυσοκόκκινο μπαρμπούνι.

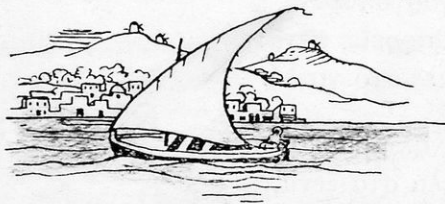
Τὸ βράδυ ἄναψαν πάλι φωτιά κι ετοίμασαν τὸ δεῖπνο τους. Σὰν ἔφαγαν, κάθισαν γύρω στὴ φωτιά κι ἄρχισαν νὰ μιλοῦν.

10. Ὁ Γιαννάκης ἦταν ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν πρώτη τους αὐτὴ κατασκήνωση. Δὲ θὰ μπορούσαν ἄραγε νὰ ζοῦν στὸ

ὑπαιθρο, κοντὰ στὴ θάλασσα, ὅλο τὸ χρόνο ; Καὶ βέβαια θὰ μποροῦσαν, ἔλεγε ὁ Γιαννάκης, φτάνει νὰ τὸ θέλῃ ὁ Κώστας, ὁ καλὸς τοῦ ἀδερφός. Ὡ! πόσο περήφανος ἦταν γιὰ τὸν ἀδερφό του ὁ Γιαννάκης!

Ἔβαλε τὰ δυνατὰ του νὰ μὴν κοιμηθῆ κι ἄκουε τὸν ἀδερφό του, ποὺ μιλοῦσε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ψαράδων, ποὺ ρίχνουν τὴν τράτα καὶ πιάνουν πολλὰ καὶ μεγάλα ψάρια.

Ἄλλὰ τὰ μάτια τοῦ Γιαννάκη εἶχαν ἀρχίσει πιά νὰ βαραίνουν. Χασμουριόταν καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρῆ μέρος μαλακό, γιὰ ν' ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι του. Καὶ καλὰ καλὰ δὲν κατάλαβε πότε δυὸ χέρια δυνατὰ τὸν πῆραν ἐπάνω τους, τὸν τύλιξαν στὴν κουβέρτα του καὶ τὸν ἔβαλαν ἐπάνω στὰ μαλακὰ πευκόφυλλα νὰ κοιμηθῆ τὴν πρώτη του νύχτα στὴν κατασκήνωση.

2. ΔΕ ΣΕ ΞΕΧΝΩ

Νησάκι μου ὄμορφο,
καμαρωμένο,
στά ξένα κι ἄν μένω,
δὲ σὲ ξεχνῶ. κ

Τῆ νύχτα βρίσκομαι
ξάφνου σιμά σου,
στὴν ἀμμουδιά σου
ποὺ ἀγαπῶ.

Τρέχω, ξαπλώνομαι,
κάθομαι χάμω,
πάνω στὸν ἄμμο
παιζογελῶ.

Νὰ κι οἱ βαρκοῦλες σου
γοργοκυλᾶνε,
θαρρεῖς, πετᾶνε
μὲς στὸ γιαλό.

Καλὴ βαρκούλα μου,
ἔλα στά ξένα,
ἄχ, πάρε καὶ μένα,
σὲ καρτερῶ.

Νησάκι μου ὄμορφο,
καμαρωμένο,
στά ξένα κι ἄν μένω,
δὲ σὲ ξεχνῶ.

Ν. Δαμιράλης

3. ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΥΧΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

1. Πᾶνε, πέρασαν πιά τὰ ὄπωρικά. Ἄπο πολὺν καιρὸ τελείωσε κι ὁ τρύγος, καὶ τὰ νέα κρασιά βράζουν μὲς στὰ βαρέλια. Οἱ κληματοβεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γυμνές. Καὶ γύρω ἀπὸ τ' ἀμπέλια οἱ συκιές ἀπλώνουν τὰ σταχτερά κλαδιά τους, σὰ μαρμαρωμένα ξερόκλαδα.

Τὰ σχολεῖα ἀνοιξαν καὶ τὰ παιδιά μὲ γέλια καὶ χαρὲς παίζουν στὸ προαύλιο. Τὰ πρωτοβρόγια καθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ξερόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ξεροπόταμα παράσυραν τὰ ξερὰ κλαδιά, πότισαν τοὺς διψασμένους ἀγρούς κι ἀκολούθησε τὸ μικρὸ καλοκαιράκι. Πάλι λάμπει ὁ ἥλιος μὲ τὶς ζεστές του ἀκτίνες, τὰ χορταράκια ὀλοπράσινα στολίζουν τὶς ἄκρες τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ χρυσάνθεμα, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τ' ἄνθη, στολίζουν τὸ μήνα Ὀκτώβριο, τὸν Ἀϊδημητρίτη, ὅπως λέει ὁ λαός.

2. Μόλις χαράζει στὴν ἀνατολὴ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς κι ὁ παπα-Κωσταντῆς σήμανε στοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες. Κι ὁ παπα-Οἰκονόμος τῆς Παναγίας τὸν ἀκολούθησε ἀμέσως, σὰ νὰ τὸν περίμενε ἀπὸ ὥρα κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

→ Τὴν ὥρα πού ἡ Πούλια ἢ ἀργυροκέντητη βρίσκεται στὸ μεσουράνημα, οἱ νησιωτοπούλες παίρνουν στοὺς ὄμους τὰ κοφίνια μὲ τ' ἀδειανὰ σακιά μέσα, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὰ χέρια τους καὶ βγαίνουν πολλὲς μαζὶ στοὺς ἐλαιῶνες. ✕

Ἐκεῖ, στοὺς ἐλαιῶνες, συγκεντρώνεται τώρα τὸν Ἀϊδημητρίτη ὅλο τὸ χωριό. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ χαρὲς, ἐκεῖ ἐργασία καὶ γέλια. Ἐκεῖ κι ὁ γερο-Δῆμος, ὁ πρωτονοικοκύρης

τοῦ χωριοῦ, μὲ τὰ περιβόλια τ' ἀλογάριαστα καὶ τοὺς πολλοὺς παραγιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια.

Χωμένος στοὺς ἐλαιῶνες μὲ τὴν ἐργατιά του μαζεύει ὁ γερο-Δῆμος τὶς ἐλιές, πὺ ἔπεςαν καταγῆς. Βιάζεται νὰ στείλῃ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ πρῶτο λάδι μὲ τὸ καΐκι τοῦ καπετὰν Νικόλα τοῦ Πανλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γερο-Δῆμου καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιά μουστάκια του, τὰ μικρὰ καὶ ἀγκαθωτά. Τὴν ἴδια ὥρα κι ἡ πρωτονοικοκυρὰ, ἡ κυρα-Δῆμαινα, ἐτοιμάζει στὸ καλυβόσπιτο τὸ πρωινὸ φαγητὸ γιὰ

τὴν ἐργατιά. Μαγειρεύει τὰ καβούρια, πὺ ἀναψε πυροφάνι καὶ σύναξε τὴ νύχτα ὁ γερο-Δῆμος στὸ ρέμα μὲ τοὺς δυὸ παραγιοὺς του.

—“Α, κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς πῆρε ἡ νύχτα! Παρακινεῖ ὁ γερο-Δῆμος τὶς ἐργάτριες στὸ μάζεμα μὲ φωνὴ ζωηρή, πὺ ἀντηγεῖ σ’ ὄλο τὸ βουνὸ καὶ σ’ ὄλο τὸ βαθύρεμα.

—“Α, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας κι ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια!

Χαρούμενες αὐτὲς καὶ πρόθυμες, σὰ νὰ ἦταν θυγατέρες του, μαζεύουν μιὰ μιὰ ἐλιά καὶ γεμίζουν τὶς ποδιές τους. Μ’ αὐτὲς γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ ἀπὸ τὰ καλάθια τὶς ἀδειάζουν στὰ σακιά. Κι ὁ γερο-Δῆμος φορτώνει τὰ σακιά στὰ ζῶα του κι οἱ παραγιοὶ του τὰ ὀδηγοῦν καὶ τὰ ξεφορτώνουν στὸ λιοτριβιὸ του, πὺ ἔχει κάτω στὴ χώρα.

Κι αὐτὸς μ’ ἓνα καλάθι μαζεύει τὶς ἐλιές πὺ σκόρπισαν μακριὰ τ’ ἀνεμοβρόχια.

—Νὰ κι ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια, φωνάζει κάθε φορὰ πὺ βρῖσκει καὶ μαζεύει καμιὰ ἐλιά.

Καὶ τὰ κορίτσια γελοῦν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους, ἀπὸ τὴ χαρὰ τοῦ ἀφέντη τους, πὺ ὄλο καὶ ξαναλέει:

—Οἱ καημένες οἱ μαυρομάτες! Ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε Σᾶς ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

Καὶ ὄλο τὸ χωριό, θαρρεῖς, γελᾷ καὶ χαίρεται μὲ τὶς χαρὲς καὶ τὰ γέλια τῆς ἐργατιᾶς.

3. Ὄταν περάση τὸ πρῶτο μάζεμα, ὅσπου νὰ ξαναφυσήξῃ ὁ βοριάς καὶ ρίξῃ τὸ δεύτερο χέρι, ἀρχίζουν τὰ ὁμορφα βράδια τῶν νυχτεριῶν στὸ ἐργατικὸ χωριό, πὺ κάθεσαι στοὺς βράχους τῆς ἀκρογιαλιᾶς σὰν κλώσα.

Σχίζες ἀπὸ δαδι ἀναμμένες στὴ φωτογωνιὰ φέγγουν μὲ

τις λαμπρὲς φλόγες. Κοντὰ καθισμένες οἱ νησιωτοποῦλες ἄλλες πλέκουν, ἄλλες γνέθουν, ἄλλες κεντοῦν κι ἡ γριὰ στ' ἀπλωμένα πόδια της βάζει πάνω τὰ λανάρια της κι ἀρχίζει νὰ λαναρίζη τὰ μαλλιά. Αὐτὰ θὰ τὰ γνέση και θὰ ὑφάνη τὰ χοντρά φασίδια τοῦ χειμῶνα.

Στις μεγάλες ἀποθήκες τοῦ γερο-Δήμου ξεκοκκίζουν σὲ ἀρκετὰ νυχτέρια τὸ ἀραποσίτι, πὸν σύναξε ἀπὸ τοὺς ἀγρούς του. Βιάζεται νὰ ἐτοιμάση τὸν καρπὸ γιὰ τοὺς μύλους, πὸν ἔχει στοῦ Ἁγᾶ τὸ ρέμα, νὰ μὴ μένουν ἀργοὶ τῶρα μὲ τὰ πολλὰ νερά. Κι ἡ κυρα-Δήμαινα ἐτοιμάζει νὰ δώση σὲ ὄλους τὸ γλυκὸ της πετιμέξι, πὸν ἔκαμε τὸν καιρὸ τοῦ τρύγου.

Υ Οἱ ἐργάτριες μὲ τὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν τους στηρίζουν μιὰ χοντρή σιδερένια λεπίδα. Καὶ πέφτουν οἱ σπόροι τοῦ ἀραποσιτιοῦ κατακίτρινοι, σὰν κόκκοι κεχριμπαριοῦ μ' ἓνα λευκὸ ματάκι.

Αὐτὴ ἡ μονότονη ἐργασία ἐξακολουθεῖ ὡς τὰ μεσάνυχτα, ὥσπου νὰ λαλήση ὁ πρῶτος πετεινός· καμιὰ φορὰ και πέρα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, γιατί οἱ ἱστορίες και τὰ παραμῦθια τοῦ γερο-Δήμου δὲν τελειώνουν τόσο γρήγορα.

4. Στὸ μεταξὺ πάλι φύσηξε ὁ βοριάς κι ἔριξε καταγῆς ἐλιές. Καὶ πάλι οἱ ἐργάτριες βγαίνουν νὰ συνάξουν τὸ δεῦτερο χέρι.

Τὸ βράδου ἓνα σωρὸ μουλάρια κατεβαίνουν τὸν κατηφορικὸ ἐλαιῶνα. Εἶναι τοῦ γερο-Δήμου, πὸν κουβαλοῦν φορτῶματα ἀπὸ ἐλιές στὸ χωριό. Καὶ βιάζονται τὰ ζῶα ἀγκομαχώντας στὸν κατήφορο, ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν, σὰ μεθυσμένα. Καταϊδρωμένα φυσομανοῦν, κοντοστέκονται. Καὶ ἤχουν τὰ κουδούνια και πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, πὸν βιάζονται νὰ φτάσουν στὸ χωριό, νὰ κουβαλήσουν τὶς ἐλιές, μὴν μπῆ ὁ Σποριάς μὲ τ' ἀνεμοβρόχια.

4. Η ΕΛΙΑ

Εἶμαι τοῦ ἡλίου θυγατέρα,
 ἢ πιὸ ἀπ' ὄλες χαϊδευτή·
 χρόνια ἢ ἀγάπη τοῦ πατέρα
 σ' αὐτὸ τὸν κόσμον μὲ κρατεῖ.
 Ὅσο νὰ γείρω νεκρωμένη,
 αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
 Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Ὅπου κι ἂν λάχω κατοικία,
 δὲ μ' ἀπολείπουν οἱ καρποί·
 ὡς τὰ βαθιὰ μου γηρατεῖα
 δὲ βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπῆ.
 Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
 κι εἶμαι γεμάτη προκοπῆ.
 Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Φρίκη, ἐρημιὰ, νερό, σκοτάδι
 τὴ γῆ τὴ θάψαν μιὰ φορὰ.
 Ἐμὲ ζωῆς φέρνει σημάδι
 στὸ Νῶε ἢ περιστερὰ.
 Ὅλης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
 τὴν ὁμορφάδα καὶ χαρά.
 Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Ἐδῶ στὸν ἥσκιό μου ἀποκάτου
 ἦρθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ
 κι ἀκούστηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
 λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.
 Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη,

ἔχει στή ρίζα μου χυθῆ.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!

Καί φῶς πραότατο χαρίζω
ἐγὼ στήν ἄγρια τῆ νυχτιά.
Τόν πλοῦτο πιά δέν τόν φωτίζω,
σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογιά.
Κι ἂν ἀπ' τόν ἄνθρωπο διωγμένη,
θα φέγγω μπρὸς στήν Παναγιά.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη.

Κ. Παλαμάς

5. ΤΙ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΜΙΑ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ

1. «Γεννήθηκα από ένα βελανίδι, πού ο άνεμος τὸ ἄρπαξε ἀπὸ μιὰ μεγάλη βελανιδιά καὶ τὸ ἔριξε κοντὰ στὸ δάσος.

» Χωρὶς καμιά περιποίηση, χωρὶς κανέναν νὰ φροντίζη γιὰ μένα, μεγάλωσα μονάχη μου σιγὰ σιγὰ. Κι ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἐπάνω ἀπὸ διακόσια, ἔγινα κι ἐγὼ μεγάλη βελανιδιά.

2. » Οἱ ρίζες μου προχώρησαν βαθιὰ καὶ ξαπλώθηκαν μέσα στὴ γῆ, ὅσο ἀπλώνονται ἐπάνω στὸν κορμὸ μου καὶ τὰ κλαδιά μου ὀλόγυρα. Ἐνα μεγάλο δέντρο πρέπει νὰ ἔχη μεγάλες καὶ δυνατὲς ρίζες, γιὰ νὰ στηρίζεται καλά.

» Τὰ κλαδιά μου μεγάλωσαν κι ἀπλώθηκαν σ' ὅλες τὶς μεριές, σὰν πελώρια χέρια.

» Ἐριξα πολὺ μεγάλο ἀνάστημα καὶ πέρασα ὅλα τ' ἄλλα δέντρα πού εἶναι ἐδῶ. Ὁ κορμὸς μου στὰ μικρά μου χρόνια ἦταν λεπτὸς καὶ τρυφερός· μετὸν καιρὸ ὁμως ἔγινε χοντρὸς καὶ δυνατός. Κι ἡ φλούδα μου, ὅταν ἤμουν μικρή, ἦταν πρασινωπὴ καὶ μαλακὴ· λίγο λίγο κι αὐτὴ πῆρε χρῶμα μαυριδερό, ἔγινε σκληρὴ καὶ γέμισε σκισμάδες.

3. » Λίγο πιὸ πέρα ἀπὸ μένα εἶναι κι ἄλλες βελανιδιές, πολλὴ γέριζες. Μὲ περνοῦν πολλὰ χρόνια.

» Εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, γιαγιάδες μου καὶ παραγιαγιάδες μου. Ὁ κορμὸς τους εἶναι γεμάτος ἀπὸ κουφάλες καὶ ρόζους καὶ τὰ κλωνάρια τους εἶναι ὅλο ρόζοι.

4. » Τὰ φύλλα μου εἶναι πολλὰ καὶ πυκνά, ἀλλὰ μονάχα

στήν ἄκρη τῶν κλαδιῶν. Στὴ μέση δὲν ἔχω πολλὰ φύλλα· γι' αὐτὸ ὅποιος στέκεται κοντὰ στὸν κορμὸ μου, μπορεῖ νὰ ἰδῆ ὡς ἐπάνω στὴν κορυφή μου.

» Κάτω ἀπὸ τὴ φυλλωσιά μου φυτρώνουν λογιῆς λογιῆς ἀνοιξιάτικα φυτὰ κι ἀγριολούλουδα. Ὁ ἥλιος περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴ φυλλωσιά μου καὶ φτάνει ὡς τὸ χῶμα καὶ τοὺς δίνει ζωή.

» Ὁ ἥλιος! Ἄχ! πῶς τὸν ἀγαπῶ! Δὲν ξέρω, ἂν εἶναι ἄλλο δέντρο στὸν κόσμο, ποὺ ν' ἀγαπᾷ τὸ φῶς καὶ τὴ ζεστασιά σὰν κι ἐμένα.

» Δὲν πολυβιάζομαι νὰ βγάλω τὴν ἀνοιξη τὰ πριονωτὰ φύλλα μου· φοβοῦμαι τὸ κρύο καὶ περιμένω νὰ ζεστάνη ὁ καιρὸς καὶ τὰ φύλλα μου βγαίνουν ὄχι χωριστὰ τὸ καθένα, ἀλλὰ φοῦντες φοῦντες κι ἔχουν ἓνα κοτσάνι, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ γυρνοῦν στὸν ἀγαπημένο ἥλιο.

5. » Ὁ καρπὸς μου εἶναι ἡ πιὸ θρεπτικὴ τροφή γιὰ τοὺς χοίρους. Βελανίδια ἔδινε κι ἡ Κίρκη στοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεῆ κι ἔτρωγαν, ἀφοῦ τοὺς μεταμόρφωσε σὲ χοίρους, ὅπως λέει ἡ ἱστορία.

» Μὰ καὶ τὰ φλουδωτὰ κουπάκια τῶν βελανιδιῶν μου κι ἡ φλούδα μου δὲν εἶναι πράματα ἄχρηστα· μ' αὐτὰ οἱ βυρσοδέφες ἀργάζουν τὰ δέρματα.

» Δησμόνησα νὰ σᾶς πῶ, πῶς τὰ φύλλα μου καὶ τὰ κλαδιά μου, τὸ καλοκαίρι, τὰ δαγκώνουν κάποια μικρὰ ζωύφια. Στὸ κάθε δάγκωμα γίνεται ἓνα ἐξόγκωμα σὰν καρύδι. Ἐκεῖ μέσα τὰ μικρὰ ζωύφια φυλᾶνε τ' αὐγά τους.

» Τὰ καρύδια αὐτὰ τὰ λένε κηκίδια καὶ τὰ μεταχειρίζονται γιὰ γιατρικὸ ἀκόμη γιὰ νὰ κάμουν μελάνη· κι οἱ χωρικοὶ γιὰ νὰ βᾶφουν μαῦρα, ὅταν θέλουν, τὰ μάλλινα ὑφάσματα τους.

6. » Τώρα νὰ σᾶς πῶ καὶ γιὰ τὸν κορμό μου. Στὸν κορμό μου τὸ μέσα ξύλο, ἢ καρδιά σὰ νὰ ποῦμε, εἶναι σταχτερὴ καὶ τόσο σκληρὴ, ποὺ δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ τὴ χαράξῃ τὸ μαχαίρι. Τὸ ἄλλο ξύλο, ποὺ εἶναι ὀλόγυρα στὴν καρδιά καὶ γειτονεύει μὲ τὴ φλούδα μου, εἶναι κιτρινωπὸ καὶ μαλακό. Αὐτὸ μὲ κάνει καὶ ζῶ. Ἄπ' αὐτὸ περνοῦν οἱ χυμοί, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὶς ρίζες καὶ φτάνουν ὡς τ' ἀκροκλάδια.

» Ἡ καρδιά μου πάλι μὲ συγκρατεῖ στερεὰ καὶ μὲ κάνει νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸν ἄνεμο, ὅσο δυνατὰ κι ἂν φυσᾷ. Τὸ ξύλο τῆς καρδιάς μου εἶναι πολὺ χρήσιμο στοὺς ἀνθρώπους.»

» Ὅταν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ξύλο, ποὺ νὰ μὴ σαπίξῃ στὸ νερό, ποὺ νὰ εἶναι αἰώνιο, τρέχουν νὰ εὔρουν καρδιά βελανιδιάς καὶ κάνουν γεφύρια, βάρκες, καράβια καὶ σπίτια.

7. » Μὲ τὸ ἄλλο μου ξύλο, τὸ κιτρινωπὸ, κάνουν ἐπιπλα, ποὺ εἶναι προφυλαγμένα ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ δὲν ἔχουν φόβο νὰ σαπίσουν. Αὐτὸ τὸ ξύλο τὸ μεταχειρίζονται καὶ γιὰ κάψιμο στοὺς φούρνους, σὲ τζάκια, σὲ θερμάστρες καὶ μὲ τὰ κλαδιά μου κάνουν τὸ πιὸ καλὸ ξυλοκάρβουνο, τὸ ἄγριο, ὅπως τὸ λένε οἱ νοικοκυρές.

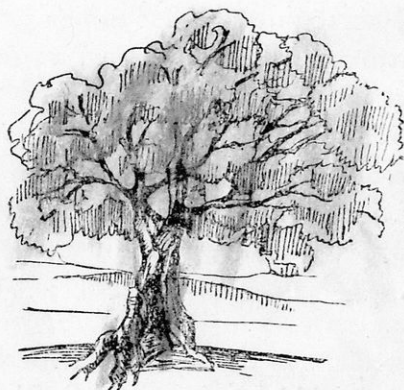
» Τὸ κιτρινωπὸ ξύλο μου εἶναι κάποτε κατατρυπημένο. Ἐνα πλῆθος ἔντομα ἔρχονται, τρυποῦν τὴ φλούδα μου, κάνουν ἐκεῖ μέσα τὴ φωλιά τους καὶ φυλάγουν τ' αὐγά τους· σὲ λίγο, τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κορμοῦ μου κάτω ἀπὸ τὴ φλούδα γίνεται κούφιο.»

8. » Καὶ τώρα πῶς νὰ γλιτώσω; ἄς εἶναι καλὰ ὁ φίλος μου ὁ δρυοκολάπτης, τὸ καλὸ πουλί μὲ τὸ βαθὺ κόκκινο, τὸ κρεμεζὶ μέτωπο, τὶς πράσινες ἢ ἀσπρόμαυρες φτεροῦγες του καὶ τὴν κοκκινωπὴ οὐρά.

»Αὐτὸ ἔρχεται ταχτικά καὶ μὲ τὴ δυνατὴ μύτη τοῦ ἀρχίζει νὰ χτυπᾷ τὸν κορμὸ μου: τὰκ τὰκ τὰκ. Ἄπὸ τὰ δυνατὰ χτυπήματα ἀντιβουίζει τὸ δάσος καὶ τὸ ἔξυπνο πουλὶ καταλαβαίνει, ὅταν ὁ κρότος εἶναι ξερός, πὼς τὸ ξύλο εἶναι γερό. «Ἐδῶ δὲν εἶναι τίποτε», λέει μὲ τὸ νοῦ τοῦ καὶ πηγαίνει παρὰ πέρα.

»Ξαναρχίζει τὸ τὰκ τὰκ· κι ὅταν ἀκούσῃ τὸ ξύλο νὰ κουνουρίζῃ, ὅπως κουνουρίζουν τὰ κούφια πράματα, «ἐδῶ εἴμαστε», λέει, καὶ μὲ τὴ φοβερὴ μύτη τοῦ σκάβει δυνατὰ, βρίσκει τὴ φωλιὰ καὶ τρώει ὅλα τὰ ἔντομα.

»Στὰ παλιὰ χρόνια, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἤθελαν νὰ ἐπαινέσουν κανένα γιὰ τὴν παλικάριά τοῦ καὶ τὴ δύναμή τοῦ, θυμόταν ἐμένα καὶ τὸν παρομοίαζαν μὲ τὸ ξύλο μου, ποῦ εἶναι σκληρὸ σὰν πέτρα».

6. Ο ΚΙΣΣΟΣ

Τριγύρω στή βελανιδιά
 κισσὸς τυλίγει τὰ κλαδιά
 κι ἀδιάκοπα γυρεύει
 μὲ λόγια καὶ μὲ γαλιφιές
 ἴσα μ' ἀπάνω στὶς ψιλές
 κορφές κι αὐτὸς ν' ἀνέβη.

Μὰ ἡ ψηλὴ βελανιδιά
 μὲ τὴν περήφανη καὶ διὰ
 τὰ τέτοια δὲν τὰ χάβει·
 τοῦ λέει: «εἶν' ἡ φλούδα μου χοντρὴ
 καὶ κολακεῖες δὲν μπορεῖ
 νὰ καταλάβῃ».

Καὶ πάει ψηλὰ ἡ βελανιδιά
 κι ἰσκιώνει ὅλη τὴν πλαγιά
 καὶ στὰ κλωνάρια τῆς φωλιά
 χτίζουν ἀμέτρητα πουλιά.

Μὰ στή λιγόμυαλη φτελιά
 ἡ κολακεία πῶς περνᾷ!
 Πῶς εἶναι ξιπασμένη!
 Καὶ ὁ κισσὸς πάει ψηλά,
 μὰ εἶναι τὰ φύλλα τῆς γλομᾶ
 κι αὐτὴ σιγὰ σιγὰ πεθαίνει.

Μ. Α. Στασινόπουλος

7. ΜΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

1. — Ποιοί συνεδριάζουν ἔδῳ μέσα; ρώτησε ὁ διευθυντῆς τὸν ἐπιστάτη τοῦ σχολείου.

— Εἶναι τὰ παιδιὰ τῆς τετάρτης τάξης. Ζήτησαν τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν κύριο Καλόκαρδο.

Ἀλήθεια, ἦταν πιά καιρός. Ἡ τάξη αὐτὴ στενοχωροῦσε μὲ τὶς ἀταξίες της πολὺ τὸν κύριο Καλόκαρδο, τὸ δάσκαλό της. Τὰ περισσότερα παιδιὰ ἐκεῖ μέσα ἦταν ἀκατάστατα. Ἔσκιζαν χαρτιὰ καὶ τὰ πετοῦσαν στὸ πάτωμα, μελάνωναν τὰ θρανία καὶ τοὺς τοίχους. Ποτέ τους δὲν ἄνοιγαν τὰ παράθυρα στὸ διάλειμμα καὶ ἄφηναν τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά τους, ὅπου φτάση. Μιὰ ἀκαταστασία ποὺ δὲ λέγεται!

Ἀλλὰ καὶ τὴ σωματικὴ τους καθαριότητα τὴν ἀμελοῦσαν τὰ παιδιὰ αὐτά. Νύχια ἄκοπα, αὐτιά ἀκάθαρτα, μαλλιά ἀχτένιστα...

Καὶ νὰ πηγαιναν τουλάχιστο καλὰ στὰ μαθήματα! Οὔτε κι αὐτό! Κάθε μέρα ὄλο καὶ παρατηρήσεις εἶχαμε.

Μιὰ μέρα μάλιστα, ποὺ μπῆκε ὁ δάσκαλος στὴν τάξη, εἶδε στὸν τοῖχο μιὰ μεγάλη μελανιά, σὰν ἐκεῖνες ποὺ γίνονται, ἅμα σπάση ἐπάνω στὸν τοῖχο μελανοδοχεῖο.

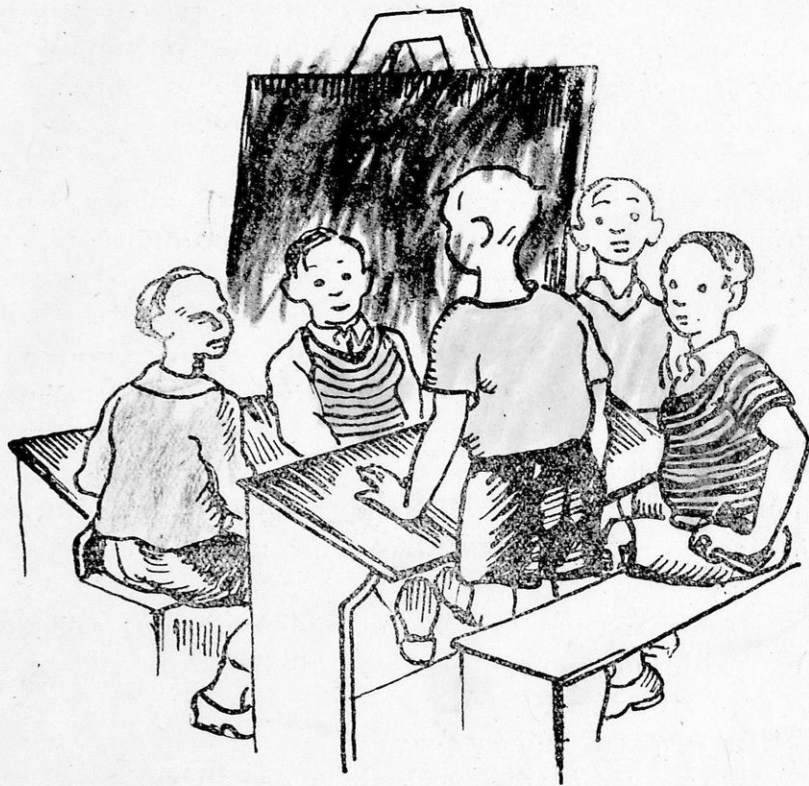
Ὁ δάσκαλός τους δὲ μίλησε, μὰ στὸ πρόσωπό του φάνηκε ζωγραφισμένη ὅλη του ἡ λύπη.

Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ τὰ πιὸ φιλότιμα παιδιὰ ἔνωσαν μεγάλη ντροπὴ καὶ παρακίνησαν καὶ τοὺς ἄλλους συμμαθητές τους ν' ἀλλάξουν πιά δρόμο. Καὶ τώρα εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ποὺ καθισμένοι ἤσυχά στα θρανία συζητοῦν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό.

2. Τὴ συζήτηση τὴ διευθύνει ἓνας ἀπὸ τοὺς συμμαθητές

τους, ο καλύτερος στην τάξη. Σε μιάν ώρα μέσα έχουν τελειώσει κιόλα.

Ή τάξη τους είχε τριανταδυό παιδιά. Τὰ χώρισαν σὲ

τέσσερεις ομάδες κι ἔδωσαν στήν καθεμιά δικό της ἀριθμό. Ή κάθε ομάδα διάλεξε τὸν ἀρχηγό της.

Οἱ πιδὸ πολλοὶ ἀπ' ὅσους ἦταν σὲ κάθε ομάδα, ἦταν φίλοι μεταξύ τους καὶ κάθονταν στήν ἴδια γειτονιά,

Ἔτσι ἡ πρώτη ομάδα διάλεξε ἀρχηγό της τὸν Τατάκη, ἡ δεύτερη τὸν Παναγιώτου, ἡ τρίτη τὸν Ἀπέργη κι ἡ τέταρτη τὸν Ἀντωνόπουλο.

Αὐτοὶ ἦταν τὰ καλύτερα καὶ τὰ πιὸ ἱκανὰ παιδιὰ τῆς τάξης. Ὅλοι τ' ἀγαποῦσαν καὶ τὰ σέβονταν στὴν τάξη μέσα. Ἀλλὰ κι ἔξω, ὅταν ἔπαιζαν στὰ διαλείμματα, τὸ περισσότερο αὐτοὺς εἶχαν γι' ἀρχηγούς. Ἔτσι καὶ τώρα ποὺ ἤθελαν νὰ βάλουν ομάδαρχες, δὲ δυσκολεύτηκαν διόλου.

3. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί, ὅταν μπῆκε ὁ κύριος Καλόκαρδος στὴν τάξη, στὰ χεῖλη ὄλων τῶν παιδιῶν ἀνέβαινε μιὰ λέξη:

— Ὅμαδες!

Ἐστερα πλησίασαν τὸ δάσκαλο οἱ τέσσερις ομάδαρχες, τοῦ εἶπαν τὰ καθέκαστα καὶ τοῦ ἔδωσαν ἓνα χαρτί διπλωμένο μέσα σ' ἓνα φάκελο.

Στὸ χαρτί αὐτὸ ἦταν καθαρογραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν παιδιῶν, χωρισμένα σὲ ομάδες μὲ τοὺς ἀρχηγούς τους καὶ πιὸ κάτω τὰ χρέη, ποὺ εἶχαν οἱ ομάδες κι οἱ ἀρχηγοί.

Κι ὁ δάσκαλος διάβασε:

« Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἔξης οἱ ομάδες μὲ τοὺς ἀρχηγούς τους, ἡ καθεμιὰ χωριστὰ κι ὅλες μαζί, θὰ φροντίζουν γιὰ ὅλα μέσα στὴν τάξη.

Τὰ χρέη τῶν ομάδων εἶναι:

1) Νὰ εἶναι ἡ τάξη καθαρή κι ἀερισμένη.
2) Τὰ θρανία κι οἱ τοῖχοι νὰ μὴν ἔχουν μελανιὲς καὶ ξυσίματα.

3) Ἡ ἔδρα τοῦ δασκάλου νὰ εἶναι πάντα καθαρή καὶ τὰ θρανία ξεσκονισμένα.

Τὰ χρέη τῶν ἀρχηγῶν:

1) Νὰ ἐπιβλέπουν τὴν καθαριότητα τῶν παιδιῶν ποὺ εἶναι στὴν ὁμάδα τους.

2) Νὰ τὰ βοηθοῦν καὶ νὰ τὰ βάζουν νὰ βοηθοῦνται μεταξὺ τους στὰ μαθήματα, ἔτσι ποὺ νὰ μὴν ἔρχεται κανεὶς τους ἀμελέτητος στὴν τάξη. Τὸ ἴδιο θὰ ἐπιβλέπουν καὶ τὰ γραπτά τους νὰ εἶναι καλογραμμένα καὶ χωρὶς μελανιές.

3) Νὰ φροντίζουν γιὰ τὸ στόλιμα τῆς τάξης τους.

4) Νὰ προτείνουν στὸ δάσκαλο τὶς ἐκδρομὲς τῆς τάξης καὶ νὰ τὶς ὀργανώνουν.

5) Νὰ σχηματίσουν κι οἱ τέσσερις μαζὶ μιὰν ἐπιτροπή, ποὺ θὰ δίνει λόγο στὸ δάσκαλο γιὰ ὅλη τὴν τάξη. x

4. Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὰ καλὰ ἀποτελέσματα, ποὺ ἔφεραν οἱ ὁμάδες, ἦταν ὀλοφάνερα: Τάξη, καθαριότητα, ὁμορφιὰ καὶ ἀγάπη στὴν ἐργασία.

Χαριὰ πὰ δὲ βλέπατε πουθενὰ στὸ πάτωμα, οὔτε μελανιὲς στὰ θρανία καὶ στοὺς τοίχους. Ὁ ἕνας βοηθοῦσε τὸν ἄλλο σὰν καλὰ ἀδέρφια. Ἡ τάξη μοσκομύριζε κι οἱ τοῖχοι τῆς ἦταν στολισμένοι μὲ ὁμορφες χρωματιστὲς εἰκόνες, ποὺ ἀγόρασαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς τάξης.

Ἐπάνω στὴν ἔδρα τοῦ δασκάλου ἦταν ἕνα ἀνθογυάλι, ποὺ ποτὲ δὲν τοῦ ἔλειπαν τὰ λουλούδια.

Τὰ δυὸ παράθυρα τῆς τάξης γέμισαν ἀπὸ γλάστρες μὲ ἀνθη τῆς ἐποχῆς.

Ἡ τάξη ὀλόκληρη εἶχε καταστήσει ἀληθινὰ μιὰ καθαρούτσικη κυψέλη μὲ καλοὺς καὶ προκομμένους ἐργάτες. x

Νὰ τί μποροῦν νὰ κάμουν μόνα τους τὰ παιδιὰ! Φτάνει νὰ τὸ νιώσουν καὶ νὰ τὸ θελήσουν.

8. Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

1. "Άκουσε, Γιαννάκη, άρχισε να μου λήη μιὰ μέρα ο πατέρας μου: Στην ηλικία σου ήμουν κι εγώ παιδί έξυπνο και προκομμένο. Ο πατέρας μου ήταν πολύ εύχαριστημένος μ' έμένα κι όλος ο κόσμος με είχε για καλό παιδί. Άκουσα τόσους επαίνους, πού στά τελευταία τὸ πήρα κι εγώ επάναω μου και κατήνησα ένας έγωιστής. Κανένα από τούς συμμαθητές μου δέ λογάριαζα, όλους τούς περιφρονούσα. Γι' αυτό μου άξιζε να πάρω ένα καλό μάθημα και τὸ πήρα, από ποιόν, νομίζεις; Άπό τὸν τελευταίο τῆς τάξης!

2. Ο μαθητής αυτός ήταν ένας τόςος δά άνθρωπάκος, αδύνατος, με πρόσωπο γλομό και μαραμένο. Η ματιά του ήταν πάντα φοβισμένη και γεμάτη θλίψη. Τὸν έλεγαν Μιχάλη Λεμονά. Άπό τὰ φορέματά του φαινόταν πὸς ήταν φτωχός.

Ήταν ο τελευταίος στην τάξη. Ποτέ του δέν ειπε μάθημα κι ούτε παρουσίαζε γραπτά. Όταν ο δάσκαλος τού έλεγε με τῆ βαριά φωνή του: «Λεμονά, τὸ τετράδιό σου», εκείνος άπαντούσε σιγανὰ και ντροπιασμένα: «Δέ βρήκα

καιρό, κύριε». Κι ὁ δάσκαλος τὸν μάλωνε συχνά.

Κάποτε ἢ τύχη τὸν ἔφερε γείτονά μου.

Ἐκεῖνο πού μου ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση, ἦταν πὼς ὁ Λεμονὰς ἐρχόταν στὴν τάξη πάντα νυσταγμένους. Πολλὲς φορὲς μάλιστα κοιμόταν ἐπάνω στὸ θρανίο. Κι ὅταν τὸν φώναζε ὁ δάσκαλος, ἐγὼ τὸν σκουντοῦσα μὲ τὸν ἄγκωνά μου νὰ ξυπνήση.

Ὁ Λεμονὰς ξυπνοῦσε τότε τρομαγμένος.

3. Μιὰ μέρα ὁ δάσκαλος φώναξε πάλι τ' ὄνομά του.

Τὸν σκούνησα, τὸν ξανασκούντησα, μὰ ποῦ νὰ ξυπνήση! Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Λεμονὰς ξύπνησε. Σὰν ἄνοιξε ὁμῶς τὰ μάτια του κι ἀντίκρισε τὸ δάσκαλο, ἔκρυψε τὸ πρόσωπο μέσα στὶς φοῦχτες του.

— Λεμονά, πές μας τὸ μάθημά σου! Εἶπε μὲ βαριὰ φωνὴ ὁ δάσκαλος κάνοντας πὼς δὲν κατάλαβε τίποτε.

Ὁ Λεμονὰς σηκώθηκε κατακόκκινος, ἔσκυψε γιὰ μιὰ στιγμή ἐπάνω μου καὶ μου εἶπε στ' αὐτὶ παρακαλετικά.

— Ἄχ! πές μου το, σὲ παρακαλῶ, Ἄντρέα!

Ποτέ του δὲ μου εἶχε ζητήσει τέτοιο πράμα! Ἦταν κατατρομαγμένος. Ἔμοιαζε σὰν τὸ ἐλάφι, πού τὸ ἀπόκλεισε ὁ κυνηγὸς καὶ ζητοῦσε χάρη. Κρεμόταν ἀπὸ ἐμένα.

4. Ἄχ, Γιαννάκη μου, παιδί μου, νάξερές τί ντροπὴ αἰσθάνομαι αὐτὴ τὴν ὥρα, πού σοῦ τὸ λέω. Καὶ νάξερές τί δάκρυα ἔχυσα γιὰ τὴν κακία μου αὐτὴ! Δὲν τὸν λυπήθηκα λοιπὸν καθόλου! Δὲν σκέφτηκα ἄλλο, παρὰ πὼς θὰ τὸν κάμω νὰ τὰ χάση, γιὰ νὰ γελάση ἢ τάξη μαζί του.

Ἐκείνη τὴ μέρα εἶχαμε ἱστορία γιὰ τὸν Περικλῆ. Τοῦ Λεμονᾶ τὰ σαγόνια ἔτρεμαν ἀπὸ τὴν σαστισμάρα του. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ λέη :

— Ὁ Περικλῆς ἦταν... ἦταν γιὸς τοῦ Ξανθίππου καί... καί...

Ἔστερα σταμάτησε καὶ γυρνώντας παρακαλετικὰ σ' ἐμένα μου ἔριξε μιὰ ματιά, γεμάτη ἀγωνία. Τότε μου πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ μιὰ διαβολικὴ ἰδέα καὶ βάζοντας τὸ χέρι μου στὸ στόμα, τοῦ φώναξα :

— Καὶ τῆς Μαργαρίτας!

Ὁ Λεμονὰς τὸ ξαναεἶπε φωναχτὰ κι ἡ τάξη ξεκαρδίστηκε στὰ γέλια.

— Κάθισε κάτω, Λεμονά! Τοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος θυμωμένος. Τίποτε δὲν ἔκαμες ὡς τώρα! Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ δίνεις τὸ κακὸ παράδειγμα καὶ στοὺς ἄλλους.

Κι ὁ Λεμονὰς ἀπὸ τὴ ντροπὴ του δὲν ξαναπάτησε πιά στὸ σχολεῖο.

5. Οἱ διακοπὲς πλησίαζαν νὰ τελειώσουν. Μιὰ μέρα μου λέει ὁ πατέρας μου :

— Ἔχεις ὄρεξη γιὰ κυνήγι, Ἀντρέα; Αὔριο τὸ πρωὶ θὰ σηκωθοῦμε στὶς τέσσερεις καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ χαράματα θὰ ξεκινήσωμε γιὰ τὶς πέριδες. Ἐσὺ θὰ σηκώνης τὸ σακίδιο. Ἔτσι θὰ συνηθίσης νὰ κουβαλᾶς καὶ τὸ δικό σου μεθαύριο, προσέθεσε χαμογελώντας.

Ἄκους ἐκεῖ! Ὅλη τὴ μέρα μὲ τὸν πατέρα καὶ μὲ τὸ σκύλο μας τὸ Σγουρή! Εἶχα μιὰ χαρὰ πού δὲ λέγεται. Στὶς τρεῖς τὸ πρωὶ ἤμουν κιόλα στὸ πόδι.

Βγήκαμε ἀπὸ τὴν πόλη καὶ προχωρούσαμε μὲ βῆμα γοργό, ὅταν ἔξαφνα εἶδα νὰ ἔρχεται ἀπ' ἀντίκρου ἓνα καρτσάκι. Τὸ ἔσερνε ἓνας μικρός, στὴν ἡλικία μου.

Τὸ καρτσάκι ἦταν φορτωμένο λαχανικά. Ὅσο γιὰ τὸ

μικρό, ποιὸς νομίζεις πὸς ἦταν, Γιαννάκη; Ὁ Λεμονάς! Ναί, ὁ Μιχάλης.

Ἄπο τότε πού ἔφυγε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ποτέ μου δὲν τὸν εἶχα συλλογιστῆ τὸ μικρὸ Λεμονά. Οὔτε καὶ ἀνησύχησα ποτέ γιὰ τὴ σκληρὴ καὶ πρόστυχη πράξη μου!

✕ Καὶ ὁμως ἔτσι πού τὸν εἶδα, καὶ τὴν ὥρα ἐκείνη μάλιστα, αἰσθάνθηκα τὸν ἑαυτό μου κάπως στενοχωρημένο. Δὲ θέλησα νὰ προσπεράσω, χωρὶς νὰ τοῦ πῶ δυὸ λόγια. ✕

6. ✕ Καλημέρα! Τοῦ φώναξα. Γιὰ ποῦ μὲ τὸ καρότσι τέτοια ὄρα, Λεμονά;

— Ἄσε με ἤσυχο, μουρμούρισε ὁ Λεμονάς, πού μὲ εἶχε γνωρίσει κι ἐκεῖνος.

Πειράχτηκα καὶ ζήτησα κι ἐγὼ νὰ τὸν πειράξω. Καὶ μένοντας λιγάκι πίσω ἀπὸ τὸν πατέρα μου, τοῦ εἶπα:

— Δὲ μοῦ λές, Λεμονά, κοιμᾶσαι ἀκόμα, ὅπως τότε στὸ σχολεῖο;

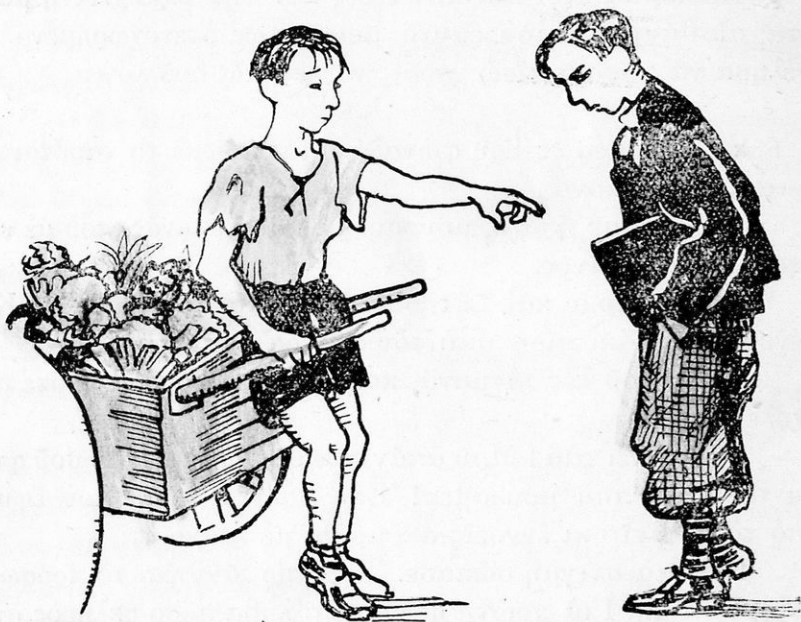
— Φτάνει πιά! Μοῦ ἀπάντησε ἔξω φρενῶν. Δὲ σοῦ φτάνει τὸ κακὸ πού μούκαμες! Ἐσύ ἔσυν ἡ αἰτία πού ἔφυγα ἀπὸ τὸ σχολεῖο κι ἐννοεῖς ἀκόμα νὰ μὲ πειράξης;

Γιὰ μιὰ στιγμή σάπασε. Ἐγὼ αἰσθάνθηκα τὸ πρόσωπό μου ν' ἀνάβη. Γιὰ πρώτη φορὰ κατάλαβα πόσο σκληρὸς στάθηκα τότε.

— Ἄκουσε λοιπόν, ξαναεἶπε μὲ μιὰ φωνὴ βραχνή ὁ Λεμονάς, καὶ θὰ τὰ μάθης ὅλα: γιὰτὶ κοιμόμουν μέσα στὴν τάξη, γιὰτὶ ἤμουν ὁ τελευταῖος καὶ γιὰτὶ μὲ βρίζεις τὴν ὥρα αὐτὴ νὰ σπρώχνω τὸ καροτσάκι. Πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ, γιὰ νὰ καταλάβης τὸ κακὸ πού μούκαμες.

7. Ὁ πατέρας μου ἦταν ἄρρωστος ἀπὸ καιρό. Ὁ γιατρὸς μᾶς εἶπε νὰ τὸν στείλωμε μακριὰ σ' ἓνα βουνὸ καὶ

πὼς ἔπρεπε νὰ μείνη ἐκεῖ ἀρκετοὺς μῆνες. Τὸν στείλαμε. Ἐπὸ τότε ὁμως ἄρχισε στὸ σπίτι μας ἡ φτώχεια κι ἡ στενοχώρια. Τὰ λίγα χρήματα ποὺ εἶχαμε, τὰ ξοδέψαμε γιὰ τὸ ταξίδι του καὶ γιὰ τὸν πρῶτο μῆνα. Ἔτσι κι ἡ μάνα μου ἀναγ-

κάστηκε ν' ἀνοίξη ἓνα λαχανοπωλεῖο στὴ γειτονιά. Νὰ περ-
νοῦμε ἔμεῖς, νὰ στέλνωμε καὶ τοῦ πατέρα μου.

Μὰ πὼς μπορούσε νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μονάχῃ της ἡ μά-
να μου; Ἔπρεπε νὰ τὴ βοηθήσω κι ἐγώ. Ἔτσι τὰ βράδια,
σὰ γυρνοῦσα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τακτοποιοῦσα τὸ μαγαζί, ἔβλεπα
τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰ μεσάνυχτα πάλι ξεκινοῦσα μὲ τὸ
καροτσάκι ν' ἀγοράσω λαχανικὰ ἀπὸ τὰ περιβόλια, ὅπως
τώρα ποὺ με βλέπεις.

✕ Μὰ καὶ τὸ χειμῶνα τὸ ἴδιο; ρώτησα.

— Βέβαια καὶ τὸ χειμῶνα. Τί πάει νὰ πῆ κρύο, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ πατέρα; ✕

— Τώρα τὰ κατάλαβα, Μιγάλη, ὄλα (δὲν ξέρω γιατί μοῦ ἤρθε ἐκείνη τῆ στιγμή στὸ στόμα τὸ μικρὸ του ὄνομα). Συχώρα με, σὲ παρακαλῶ, ἐσὺ εἶσαι καλός, ἐνῶ ἐγὼ τότε ἤμουν περῆφανος καὶ κακός!... Καὶ τώρα πρέπει νὰ διορθώσω τὸ κακὸ ποῦ σοῦ ἔκαμα.

— Ἄχ, εἶναι πολὺ ἀργά, φίλε μου! Ἀπάντησε ὁ Μιγάλης, κουνώντας θλιβερὰ τὸ κεφάλι. ✕

8. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ πατέρας μου εἶχε σταματήσει σ' ἓνα μαγαζάκι, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντά, νὰ πιῆ ἓναν καφέ. Ἔτρεξα καὶ τοῦ τὰ εἶπα ὄλα.

Τ' ἄκουε σκυφτός καὶ τὸ πρόσωπό του ἦταν γεμάτο στενοχώρια. Σὰν τελείωσα, σηκώνει τὸ κεφάλι καὶ μοῦ λέει μὲ φωνὴ αὐστηρή:

— Αὐτὸ λοιπὸν ἄς σοῦ γίνει μάθημα. Ὁ Μιγάλης ὁ Δεμονὰς εἶναι παιδί μὲ ἀξία! Ὅσο γιὰ σένα, ἄς μὴν πῶ τίποτε. Μὲ καταλαβαίνεις!

Ἐμένα μὲ πῆραν τὰ δάκρυα.

— Ἔλα, παρηγορήσου κι ὄλα θὰ διορθωθοῦν, ξαναεἶπε ὁ πατέρας μου. Τώρα, ἄς γυρίσωμε σπίτι. Τὸ σημερινὸ μας κυνήγι πρέπει νὰ σοῦ γίνῃ τὸ καλύτερο μάθημα τῆς ζωῆς σου. Ἐλπίζω νὰ μὴν ξεχάσης ποτέ σου τὴ συνάντησιν αὐτῆ.

9. Στὸ δρόμο βρήκαμε τὸ δάσκαλό μας. Σὰν ἔμαθε τὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὸν πατέρα μου, εἶπε καταλυτημένος:

— Τὸ κακόμοιρο τὸ πιιδί, πόσο τὸ ἀδικήσαμε!

Ὁ πατέρας μου ἔμεινε πολλὴν ὥρα μὲ τὸ δάσκαλο. Σκέπτονταν κι οἱ δυὸ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ γιὰ τὸ ἀδικη-

μένο παιδί, τὸ Μιχάλη τὸ Λεμονά. Ἄργότερα τὸ διηγήθη-
καν στοὺς γνωστούς κι ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ἔμαθε ὅλος ὁ κόσμος.

Ἄπὸ τότε ὅλες οἱ μητέρες τῶν παιδιῶν ψώνιζαν τὰ λα-
χανικά τους ἀπὸ τὸ λαχανοπωλεῖο τοῦ Μιχάλη.

Σύντομα ἔκαμαν στὴ γειτονιά κι ἓναν ἔρανο. Μὲ τὰ
λεπτὰ πού μαζεύτηκαν, πληρώθηκαν τὰ ἔξοδα τοῦ ἀρρώστου
κι ἔτσι ὁ Μιχάλης δὲν ἦταν πιά ἀναγκασμένος νὰ σηκώνεται
τὴ νύχτα καὶ νὰ πηγαίνει στὰ περιβόλια. Ξαναγύρισε στὸ
σχολεῖο κι ὁ δάσκαλος τοῦ ἔδειξε μεγάλη συμπάθεια κι ἀγάπη.

10. Ο Μιχάλης ὁ Λεμονάς σιγὰ σιγὰ ἄλλαξε. Ἔγινε
ἄλλος ἄνθρωπος. Ἦταν χαρούμενος, ἔπαιζε μαζί μας, ἀλλὰ
κι ἐμεῖς τοῦ φερνόμαστε σὰν καλοὶ φίλοι. Δὲν ἦταν πιά
ὁ τελευταῖος μέσα στὴν τάξη. Κάθε ἄλλο. Κι ὁ δάσκαλός
μας τὸ ἠμολόγησε στὸ τέλος, πὼς ἔγινε ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτε-
ρα παιδιὰ τοῦ σχολείου.

Μιὰ μέρα ὁ Λεμονάς ἦρθε σπίτι μας βιαστικὸς καὶ γε-
μάτος χαρά.

— Ὁ πατέρας μου γύρισε ἀπὸ τὸ βουνό! Γιατρεύτηκε
ὀλότελα!

Ἔστερα γυρνώντας σὲ μένα μοῦ εἶπε :

— Σ' εὐχαριστῶ, Ἄντρεά μου, μᾶς παραστάθηκες σὰν
καλὸς φίλος.

→ Ἐγὼ πρέπει νὰ σ' εὐχαριστήσω, Μιχάλη, τοῦ εἶπα
μὲ φωνὴ χαμηλή. Μοῦ γιάτρεψες τὴν περηφάνια καὶ μ' ἔμα-
θες νὰ εἶμαι καλός. †

9. Η ΜΑΡΟΥΛΙΩ

1. Δὲν πιστεύω νὰ ξεχάσαμε τίποτε, ἔ Μαρουλιώ; Ἄνεβα, κόρη μου! Ὁ Ψαρῆς ἄρχισε κιόλα ν' ἀνησυχῆ.

— Ναί, μάνα μου, εἶπε ἡ Μαρουλιώ, ἕνα γερὸ κορίτσι μὲ κόκκινα μάγουλα καὶ δυνατὰ μπράτσα κι ἀνέβηκε στὴ σούστα, ὅπου τὴν περίμενε ὁ πατέρας της.

— Ἔχε γειὰ μάνα, καὶ καλὴν ἀντάμωση!

— Στὸ καλὸ, κόρη μου, καὶ νάχης τὴν εὐχή μου. Μὰ ἔπρεπε κάτι νὰ φᾶς, παιδί μου. Δὲν ἔφαγες τίποτε ἀπὸ τὸ πρωὶ καὶ θὰ πεινάσης στὸ δρόμο.

— Ντέεε! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα.

Ὁ Ψαρῆς ξεκίνησε κι ἡ μάνα της γύρισε βιαστικὰ καὶ μπῆκε στὸ σπίτι. Μὰ ἡ μικρούλα ἡ Δέσπω δὲν ἔλεγε νὰ τὸ κουνήση ἀπὸ τὴ θέση της κι ὀλοένα ἔγνεφε μὲ τὰ δύο της χερᾶκια.

Ἡ σούστα πῆρε δρόμο γιὰ τὴν πόλη καὶ ὅταν προχώρησε ἀρκετὰ κι ἔφτασε στὴ στροφὴ, ξαναγυρνᾷ ἡ Μαρουλιώ, νὰ ἰδῆ γιὰ ὑστερὴ φορὰ τὸ χωριὸ ποὺ ἄφηνε πίσω της. Στὸ βάθος φαίνονταν τὰ κόκκινα κεραμίδια τῶν σπιτιῶν καὶ πάνω στὸ δρόμο ξεχώριζε ἕνα μικρὸ μαῦρο σημάδι. Ἦταν ἡ μάνα της.

Στὴν ἀρχὴ ἔτρεξε καὶ τρύπωσε στὸ σπίτι, γιὰ νὰ μὴν τὴν ἰδῆ ἡ Μαρουλιώ νὰ κλαίη. Κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα κι ἔβλεπε ἀπὸ τὴ χαραμίδα. Ὅταν προχώρησαν ὅμως ἀρκετὰ, ξαναβγῆκε στὸ δρόμο. Ἐβλεπε τὴ σούστα, ποὺ ὀλοένα ξεμάκραινε καὶ σκούπιζε μὲ τὴν ποδιὰ τὰ δάκρυά της. Ἦ κακομοίρα ἡ μάνα!

Ἡ Μαρουλιώ μὲ τὸν πατέρα της σ' ὄλο σχεδὸν τὸ δρόμο δὲν εἶπαν λέξη.

2. Κατὰ τὸ μεσημέρι ἔφτασαν στὴν πόλη καὶ σταμάτησαν ἔμπροσς σ' ἓνα ψηλὸ σπίτι. Στὴν πόρτα διάβασαν:†

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΦΟΥΡΙΔΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

Ἡ Μαρουλιῶ κατέβηκε ἀπὸ τὴ σούστα, μὴλο ποὺ κάττε ἀπὸ μέσα της τῆς ἔλεγε νὰ ξαναγυρίση μὲ τὸν πατέρα της στὸ χωριό.

Ἐμπροσς ὁ πατέρας, πίσω ἡ Μαρουλιῶ μπῆκαν στὸ σπίτι. Μιὰ κυρία καθὼς πρέπει τοὺς καλοδέχτηκε καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ χέρι. Ὑστερα τοὺς ἔδειξε τὸ δωμάτιο τῆς Μαρουλιῶς.

Ὁ πατέρας κουβαλοῦσε τὰ ροῦχα τῆς κόρης του κι ἐκεῖνη ἀκολουθοῦσε μ' ἓνα δέμα γεμάτο μικροπράματα δικά της.

—Ἐ! ἐγὼ φεύγω τώρα, Μαρουλιῶ μου, εἶπε ὁ πατέρας της, ἀφοῦ ἀπόθεσε τὰ δέματα. Ἐννοια σου, ἐγὼ θάρχωμαι νὰ σὲ βλέπω. Μόνο ν' ἀκοῦς τ' ἀφεντικά σου καὶ νὰ τ' ἀγαπᾶς.

Ὑστερα ἀνέβηκε στὴ σούστα κι ἔφυγε.

Ἡ κυρία ἔδειξε στὴ Μαρουλιῶ τὸ συρτάρι, ποὺ θὰ ἔβαζε τὰ ροῦχα της.

—Ἐδῶ νὰ σάξης τὰ ροῦχα σου κι ὕστερα ναρθῆς κάτω στὴν κουζίνα, τῆς εἶπε ἡ κυρία καὶ κατέβηκε τὶς σκάλες.†

3. Ἡ Μαρουλιῶ ἔμεινε μονάχη της στὸ δωμάτιο. Γύρισε καὶ εἶδε γύρω της σὰ μουνδιασμένη. Ἐπειτα κάθισε ξαφνικὰ στὴν ἄκρη τοῦ κρεββατιοῦ, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της μέσα στὶς παλάμες της καὶ ἄρχισε νὰ κλαίη.

Ἦταν μὴλις δεκατεσσάρω χρονῶν ἡ Μαρουλιῶ κι ὡς ἐκεῖνη τὴ μέρα ποτέ της δὲν εἶχε χωριστῆ ἀπὸ τοὺς δικούς

της. Καὶ τώρα θὰ ἔπρεπε νὰ κοιμᾶται μονάχη ἐδῶ ἐπάνω κι δλη τὴ μέρα νάχη νὰ κάμη μὲ ξένους ἀνθρώπους...

Ἡ Μαρουλιῶ ἔκαμε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ πάρη ἀπὸ τὴν τσέπη τὸ μαντήλι της, ἀντὶ ὅμως γιὰ μαντήλι βρῆκε ἓνα μεγάλο ἀχλάδι, πού τῆς τὸ εἶχε βάλει ἡ μάνα της. Τὸ δάγκασε ἀνόρεχτα καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν βρῦση ἀπὸ τὰ μάτια της.

4. Ἐκείνη τὴ στιγμή κάποιος χτύπησε στὴν πόρτα.

— Ποιός! Εἶπε δειλὰ ἡ Μαρουλιῶ.

Ἡ πόρτα ἀνοίξε καὶ φάνηκε ἓνα χαριτωμένο κοριτσάκι ὡς πέντε χρονῶ.

— Ἐσύ 'σαι ἡ Μαρουλιῶ;

— Ναί.

— Καὶ γιατί κλαῖς; ρώτησε ἡ μικρούλα καὶ τὸ πρόσωπό της ἦταν γεμάτο συμπόνια. Θέλεις νὰ σοῦ δείξω τὴν κούκλα μου; ἔλα, πᾶμε κάτω.

Ἡ Μαρουλιῶ χαμογέλασε.

— Πρέπει πρῶτα νὰ σάξω τὰ ροῦχα μου.

— Εἶναι δικὰ σου τὰ ροῦχα αὐτά! καὶ τὸ κόκκινο;

— Ναί, ἀπάντησε ἡ Μαρουλιῶ.

— Ἄ! τί ὄμορφο πού εἶναι. Καὶ οἱ φωτογραφίες αὐτές; κι αὐτὲς δικές σου εἶναι;

— Ναί.

— Καὶ ποιός εἶναι αὐτός;

— Αὐτὸς εἶναι ὁ πατέρας κι αὐτὴ ἡ μάνα μου. Αὐτὴ ἐδῶ εἶναι ἡ ἀδερφοῦλα μου ἡ Δέσπω μὲ τὸ σκύλο μας τὸ Μοῦργο.

— Μπά, καὶ τί κάνει αὐτὸς ἐδῶ;

5. Ἡ Μαρουλιῶ μὲ τὴν ὁμιλία τοῦ παιδιοῦ ξέχασε τὸν πόνο της. Συγύρισε τὰ ροῦχα της καὶ στὸ μεταξὺ αὐτὸ μι-

λοῦσε γιὰ τὸ σκύλο τους, γιὰ τὴν ἀγελάδα τους καὶ γιὰ τὴν ἄσπρη τους τὴ γάτα.

— Σ' ἀγαπῶ πολὺ! Τῆς εἶπε ξαφνικὰ ἡ μικρούλα.

Ἡ Μαρουλιῶ κοκκίνησε ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Ἔσκυψε καὶ ἔκαμε πὸς κάτι γύρευε στὸ πάτωμα.

— Ἐχασες τίποτε; ρώτησε τὸ κοριτσάκι καὶ ἔσκυψε καὶ ἐκεῖνο.

Ὑστερα γέλασαν καὶ οἱ δύο τους.

— Ἐλα τώρα, πᾶμε, εἶπε ἡ Μαρουλιῶ. Πρέπει νὰ κατεβούμε στὴν κουζίνα.

Κατέβηκαν πιασμένες χέρι μὲ χέρι. Ἡ κυρία Φουριῶδη, σὰν τίς εἶδε, χαμογέλασε εὐχαριστημένη.

— Μπράβο, μπράβο, γινήκατε, βλέπω, καὶ φίλες.χ

Κι ἀλήθεια, ἀπὸ τότε ἔγιναν φίλες ἡ Πόπη μὲ τὴ Μαρουλιώ. Μὰ καὶ μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ δὲν ἄργησε νὰ φιλιωθῆ ἡ Μαρουλιώ. Τὴν ἀγαποῦσαν σὰ μεγάλη τους ἀδερφοῦλα.

Ἔτσι τὰ καλὰ κορίτσια μὲ τὴν ἀγάπη τους ἔκαναν τὴν κακομοίρα τὴ Μαρουλιώ νὰ ξεχνᾷ τὸν πόνο τῆς ξενιτιᾶς καὶ νὰ εἶναι μαζί τους εὐτυχισμένη.

Μόνο τὶς νύχτες, ὅταν πῆγαινε νὰ κοιμηθῆ στὸ δωμάτιό της μονάχη, θυμόταν ἡ καημένη τὴ μάνα της, θυμόταν καὶ τὴν ἀδερφοῦλα της τὴ Δέσπω καὶ τὰ μάτια της γέμιζαν δάκρυα...

10. Η ΜΑΡΙΓΩ

× Ἡ κοπέλλα ἡ Μαριγῶ
μιά δουλειὰ σωστὴ δὲν κάνει.
Τὴν κουζίνα μας ξεχάνει
καὶ θυμᾶται τὸ χωριό.

Τὰ χεράκια της ἐδῶ,
τὸ μυαλό της ἐκεῖ κάτω.
Πέφτει κι ἔσπασε τὸ πιάτο...
Μαριγούλα, Μαριγῶ!

Φέρνει τὸ νερὸ στὸν ὄμο,
μὰ θυμήθηκε ξανά:
«Ποιὸς τὸ δράκο μας κουνᾷ;»
Χύνει τὸ μισὸ στὸ δρόμο.

«Ἡ ἄσπρη κότα τί νὰ κάνη;
τὸ γουρούνι εἶναι γερό;
ὁ παππούς νὰ μὴν πεθάνη;...»
Μαριγούλα, Μαριγῶ!

«Θάβγαλε χηνάκια ἢ χήνα ;
 θάναι κίτρινα, σταχτιά ;
 θὰ τρουγάμε αὐτὸν τὸ μήνα ;
 θὰ μὲ πόνεσε ἢ γιαγιά ; »

— Τί ἔχεις σύννεφο στὰ μάτια,
 τί ἔχεις ἀναφιλητό ;
 Κι ἄλλο πιάτο εἶναι κομμάτια,
 Μαριγούλα, Μαριγώ.

Πάρε τ' ἄσπρο γιορτινὸ σου,
 τὶς ποδιές πού σου φορῶ·
 στὸ χωριό σου, στὸ χωριό σου,
 Μαριγούλα, Μαριγώ.

Ζ. Παπαντωνίου

11. Η ΣΚΑΝΤΖΟΧΕΡΙΝΑ ΜΕ ΤΑ ΣΚΑΝΤΖΟΧΕΡΑΚΙΑ ΤΗΣ

1. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ κύριος Στέφανος, γυρνώντας ἀπὸ τὸ κυνήγι, ἔφερε μαζί του πέντε μικρὰ σκαντζοχεράκια. Τὰ βρῆκε στὴ φωλιά τους τὴν ὥρα ποὺ ἔλειπε ἡ μάνα τους.

Ἦταν μικρὰ ἀκόμη κι ὅμως ἡ ἀγκαθωτὴ προβιά τους δὲ χωράτευε. Ὁ κύριος Στέφανος τὰ ἔβαλε μέσα σ' ἕνα κλουβὶ μὲ σιδερένια κάγκελα. Ὑστερα δοκίμασε νὰ τὰ ταΐσει, ἀλλὰ ἐκεῖνα οὔτε γύρισαν νὰ ἰδοῦν τὴν τροφή. Οὔτε τὸ δαμάσκηνο οὔτε τὸ μαρουλόφυλλο οὔτε τὸ ψωμάκι μὲ τὸ γάλα. Μόνο πηγαινόερχονταν μέσα στὸ κλουβὶ ἀνήσυχτα. Ἦταν, φαίνεται, πολὺ μωρὰ ἀκόμη καὶ δὲν ἔτρωγαν τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τῆς μάνας τους τὸ γάλα.

Ὁ κύριος Στέφανος στενοχωρέθηκε. Δὲν ἤξερε τί νὰ τὰ κάμῃ.

2. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἄρχισε κιόλας νὰ σκοτεινιάζει. Ὅσο ὅμως σκοτείνιαζε, τόσο πιδ ἀνήσυχτα φαίνονταν τὰ σκαντζοχεράκια.

Ἐξαφνα ἔβγαλαν ὅλα μαζί μιὰ φωνὴ στριγγιά.

Τὴν ἴδια στιγμή, ἔξω ἀπὸ τὸ περιβόλι, ἀκούστηκε σὰν ἀπάντηση μιὰ ἄλλη φωνὴ παρόμοια. Ἦταν ἡ μάνα τους. Ἐτσι ἄρχισε μεταξὺ τους ἕνα εἶδος συνομιλίας. Σὲ λίγο ἡ φωνὴ τῆς μάνας ἀκούονταν πιδ κοντά.

Ὁ κύριος Στέφανος, συγκινημένος ἀπὸ τὴ στοργὴ τῆς μάνας, ποὺ ἔτρεχε νὰ βρῆ τὰ μικρὰ της, σηκώθηκε καὶ πῆγε νὰ τὴ βρῆ.

Σκέφτηκε πὼς τὸ ζῶο, γιὰ νὰ φτάσει ὡς τὰ παιδιὰ του, ἔπρεπε νὰ περάσει ἕνα σωρὸ ἐμπόδια: τὸν τοῖχο τοῦ λαχανό-

κηπου, τις βραγιές και, τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα, ἓνα βαθὺ ρυάκι με ὄχτους ἀπότομους, πὺν περνοῦσε δίπλα ἀπὸ τὸ κτῆμα τοῦ κυρ Στέφανου.

Ἦταν πολὺ περίεργος ὁ κυρ Στέφανος νὰ ἰδῆ πῶς τὸ ζῶο θὰ τὰ ξεπεράσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια.

Πῆγε λοιπὸν και τρύπωσε μέσα σὲ κάτι θάμνους, πὺν ἦταν γερμένοι ἐπάνω στὸ νερὸ τοῦ ρυακιοῦ.

3. Τὸ ζῶο ἐκείνη τῆ στιγμῆ περνοῦσε ἓνα ὀργανωμένο χωράφι, πὺν βρισκόταν πέρα ἀπὸ τὸ ρέμα. Κι ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος ἦταν ἀνώμαλο και τὰ πόδια του κοντά, περισσότερο κατρα-

κυλοῦσε, παρὰ περπατοῦσε. Μὰ ὅλο και σηκωνόταν, ὅλο και προχωροῦσε, βάζοντας ὅλα του τὰ δυνατά, ὅσο ἄκουε τις φωνές τῶν παιδιῶν του.

Οἱ μεγάλες δυσκολίες ἄρχισαν, ὅταν ἔφτασε στὸν ὄχτο. Εἶδε τότε ὁ κυρ Στέφανος τὸ ἄμοιρο τὸ ζῶο νὰ πηγαινοέρχεται και νὰ ζητᾶ τοῦ κάκου πέρασμα.

Οἱ σκαντζόχοεροι, ὅπως ξέρομε, κολυμποῦν πολὺ ἄσχημα. Καὶ ὅμως ἡ λαχτάρα τῆς σκαντζοχερίνας, νὰ φτάσῃ μιὰν ὥρα ἀρχύτερα τὰ μικρά της, τὴν ἔκαμε ν' ἀποφασίση. Πλάφ! ρίχνεται στὸ νερό. Γιὰ μιὰ στιγμῆ κινδύνεψε νὰ τὴν πάρῃ τὸ ρέμα. Πρόφτασε ὅμως νὰ ἀρπαχτῆ ἀπὸ ἓνα κλαδί, πὺν βρέθηκε ἐκείνη τῆ στιγμῆ μπροστά της. Τὸ εἶχε ἀπλώσει ὁ

κὺρ Στέφανος, ποὺ ἦταν κρυμμένος μέσα στὸ θάμνο.
Μόλις κατόρθωσε νὰ περάσει στὸν ἀντικρινὸ ὄχτο,
ἄρχισε πάλι τὸ τρέξιμο.

Ὁ κὺρ Στέφανος τὴν παρακολούθησε. Τὸ ζῶο ξεπέρασε
εὐκόλα τὰ ἐμπόδια τοῦ λαχανόκηπου κι ἔφτασε στὸ κλουβί.

4. Ἀλλὰ τώρα, πῶς νὰ περάσῃ τὰ σιδερένια κάγκελα;
Πηγαινοερχόταν ἀνήσυχο μπροστὰ στὸ κλουβί, καὶ κάθε
τόσο στεκόταν καὶ δοκίμαζε νὰ τρουπώσῃ. Τοῦ κάκου ὄμως.

Ἦταν καιρὸς νὰ ξαναβάλλῃ τὸ χέρι του ὁ κὺρ Στέφανος.
Πῆγε λοιπὸν καὶ σήκωσε μὲ τρόπο τὴν κατεβαστὴ πόρτα τοῦ
κλουβιοῦ κι ἡ μάνα, χωρὶς νὰ τρομάξῃ ἀπὸ τὴν παρουσία
τοῦ κὺρ Στέφανου, τρουπώνει μέσα καὶ ὀρμᾷ μὲ λαχτάρια στὰ
παιδιά της.

Ποῦ νὰ βλέπατε τὰ μωρὰ τὰ κακόμοιρα πῶς τὴ δέχτη-
καν τὴ μανούλα τους! Χύμηξαν ὅλα ἐπάνω της καὶ σπρώ-
χονταν, ποιοὶ νὰ τὴν πρωτοζυγώσῃ! Κι ἐκείνη, ποὺ κατὰλαβε
τὴ λαχτάρια τους, ξαπλώθηκε χάμω καὶ τοὺς πρόσφερε τὸ
θερμὸ της γάλα.

Ἐκείνη τὴν ὥρα εἶχε πιά νυχτώσει ὀλότελα. Ὁ κὺρ
Στέφανος συγκινημένος ἀπ' ὅσα εἶδε, ἀποτραβήχτηκε, γιὰ
νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἤσυχους.

5. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ κατέβηκε νὰ ἰδῇ τὴν οἰκογέ-
νεια. Περιέργο πρᾶμα! Ἡ μάνα ἔλειπε καὶ τὰ παιδιά κά-
θονταν σὲ μιὰ γωνιὰ ἤσυχια καὶ θλιμμένα. Μὰ πῶς μπόρεσε
νὰ φύγῃ; Ἀπὸ ποῦ; Μυστήριο!... Ἴσως θὰ κατάφερε ν' ἀνοί-
ξῃ τὴν κατεβαστὴ πόρτα. Μὰ τότε, γιατί νὰ φύγῃ μόνη της,
καὶ νὰ μὴν πάρῃ καὶ τὰ μωρὰ μαζί της;

Ὅλη τὴ μέρα αὐτὰ εἶχε στὸ νοῦ του ὁ κὺρ Στέφανος.
Στὰ τελευταῖα ὄμως εἶπε ἀπὸ μέσα του: Τὸ βράδυ σίγουρα,

πού θὰ γυρίση ἢ μάνα τους νὰ τὰ ταΐση, θὰ τοὺς παραμω-
νέψω καλύτερα καὶ θὰ τὰ ἰδῶ ὅλα.

6. Ἔτσι κι ἔγινε. Τὸ βράδυ ἤρθε πάλι ἡ μητέρα κι ἄρχι-
σε νὰ ταΐζη τὰ μωρὰ της. Καὶ σὰν καλοσκοτείνιασε πιά,
τί νομίζετε πὼς εἶδε ὁ κύρ Στέφανος, κρυμμένος πίσω ἀπὸ
μιὰ μυρτιά ;

Ἡ μάνα πῆγε στὴν πόρτα. Τὴν ἤξερε, βλέπετε, καλά.
Ἔβαλε τὸ πόδι της ἀποκάτω καὶ τὴν ἀνέβασε. Ἔτρεξαν τότε
τὰ παιδιὰ ἕνα ἕνα καὶ βγήκαν στὸ περιβόλι. Ὑστερα σκύβει
κι ἡ μάνα, κρατώντας πάντα μὲ τὸ ἕνα πόδι της τὴν πόρτα
καὶ βγαίνει ἔξω.

Ὅταν εἶχε πέσει ἡ πόρτα βαριά, ἡ οἰκογένεια ὀλόκληρη
ἦταν πιά στὸ περιβόλι ἐλεύθερη κι ἔτοιμη γιὰ φευγιό. Σὲ
λίγο ἔγινε κιόλας ἄφαντη μέσα στὸ σκοτάδι.

Ὁ κύρ Στέφανος βγήκε ἀπὸ τὸν κρυψώνα του καὶ
τραβώντας γιὰ τὸ σπίτι του σταυροκοπιόταν κι ἔλεγε μουρ-
μουριστά :

— Ἡμαρτον, Κύριε! Ποτέ μου δὲν τὸ φαντάστηκα,
πὼς εἶχες προικίσει τὰ ζῶα μὲ τόση ἐξυπνάδα καὶ τόση
καρδιά! ☺

12. ΤΟ ΟΡΤΥΚΙ

1. Χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε. Ἡμουν μόλις δέκα χρονῶ
παιδί. Ὁ πατέρας μου εἶχε μεγάλη μανία μὲ τὸ κυνήγι.
Ὅταν ὁ καιρὸς ἦταν καλός, κρεμοῦσε τὸ τουφέκι στὸν ὄμο,
σφύριζε τοῦ σκύλου μας, τοῦ Ἀζώρ, καὶ τραβοῦσε γιὰ τὶς
πέρδικες, γιὰ τὰ ὀρτύκια.

Μιὰ μέρα μὲ πῆρε κι ἐμένα μαζί του.

☙ Ὁ Ἀζώρ ἔτρεχε ἐμπρός, ἔχωνε τὴ μούρη του παντοῦ,

σκάλιζε παντοῦ, μέσα στ' αὐλάκια, κάτω ἀπὸ τοὺς θάμνους
κι ὄλο κουνουῖσε ἀνήσυχος τὴν οὐρά του. Σὰν ἄκουγε τὸ
σφύριγμα τοῦ πατέρα μου, γυρνοῖσε κι ἐρχόταν γιὰ μιὰ στι-
γμὴ κοντὰ μας, ἀλλὰ σὲ λίγο πάλι ἄρχιζε τὰ ἴδια· μὲ τὴ
μούρη στὸ χῶμα ἔτρεχε πέρα δῶθε κι ὄλο μύριζε κι ὄλο
σκάλιζε. †

2. Ἐξαφνα τὸν εἶδαμε νὰ σταματᾶ καὶ νὰ στυλώνῃ τὴν
οὐρά του. Σὲ λίγο, φούρρτ! ἔφυγε κάτω ἀπὸ τὴ μύτη του
ἓνα ὄρτύκι.

Τὸ ὄρτύκι πετοῖσε κάπως παράξενα· θὰ ἔλεγες, πὼς
ἦταν πληγωμένο στὸ φτερό.

✕ Ὁ πατέρας μου δὲν πυροβόλησε, γιὰτὶ φοβήθηκε μήπως
τὰ σκάγια βροῦν τὸ σκυλί. Ὁ Ἄζωρ ὁμως μ' ἓνα ξαφνικὸ
πήδημα ἔπιασε τὸ ὄρτύκι καὶ τὸ ἔφερε στὸν πατέρα μου. †

3. Ὁ πατέρας τὸ ἔβαλε στὴ φούχτα του καὶ τὸ παρατηροῦσε.

— Εἶναι πληγωμένο, πατέρα; τὸν ρώτησα.

— Ὅχι, ἀλλὰ σίγουρα θὰ ἔχει κάπου ἐδῶ κοντὰ τὰ μι-
κρὰ του. Ἐκανε πὼς εἶναι πληγωμένο, γιὰ νὰ τραβήξῃ τὸ
σκυλί μακριὰ ἀπὸ τὴ φωλιά του κι ὕστερα θὰ ἔφυγε πετών-
τας μ' ὄλα του τὰ δυνατά. Ἀλλὰ ὁ Ἄζωρ φάνηκε πιὸ ἔξυ-
πνος ἀπ' αὐτὸ καὶ τὸ ἄρπαξε.

— Δὲν εἶναι λοιπὸν πληγωμένο;

— Πληγωμένο δὲν εἶναι, ἀλλὰ ὁ Ἄζωρ τὸ δάγκασε
πολὺ ἄσχημα. †

4. Πλησίασα νὰ τὸ ἰδῶ καλύτερα. Δὲν κουνιόταν καθό-
λου τὸ κεφαλάκι του τὸ εἶχε κρεμασμένο καὶ τὰ μάτια του
ἔβλεπαν λοξά. Πολὺ τὸ λυπήθηκα τὸ κακόμοιρο, σὰν τὸ
εἶδα ἔτσι. †

— Μπαμπά, μπορεί να μην πεθάνη, είπα και χάιδεψα
άπαλά τὸ κεφαλάκι του. Τὸ κακόμοιρο! Ἐκεῖνο ἔκαμε τὸ
 χρέος του, προσπάθησε νὰ σώσῃ τὰ μικρά του· καὶ ὅμως ὁ
 Ἄζωρ τὸ πλήγωσε.

— Κακέ Ἄζωρ! εἶπα μέσα μου.
 Πῆρα ὕστερα τὸ πουλι στὰ χέρια μου καὶ ζήτησα νὰ
 τὸ ζεστάνω.

5. Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ ὁ Ἄζωρ ξαναφέρμαρε. Τρέξαμε νὰ ἰδοῦμε τί ἦταν. Ἦταν ἡ φωλιά.

Τὰ μικρὰ ὀρτυκάκια εἶχαν στριμωχτῆ τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο κι ἔτρεμαν.

—Μπαμπά! μπαμπά! Φώναξέ τον πίσω τὸν Ἄζωρ, θὰ τὰ δαγκάση κι αὐτά!

Ὁ πατέρας μου φώναξε τὸν Ἄζωρ κι ὕστερα καθίσαμε στὴν πρασινάδα, γιὰ νὰ φᾶμε.

6. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἤθελα νὰ φάω. Ἔμεινα κοντὰ στὴ φωλιά. Πῆρα στὸ χέρι μου τὸ πληγωμένο ὀρτύκι καὶ δείχνοντάς το στὰ τρομαγμένα πουλάκια τοὺς εἶπα:

—Γιὰ ἰδέτε ἐδῶ, ἡ μανούλα σας θὰ πέθαινε γιὰ σᾶς.

Τὰ μικρὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ τρέμουν.

—Μοῦ τὸ χαρίζεις, μπαμπά, τὸ ὀρτύκι;

—Ἄν τὸ θέλῃς ...

—Θὰ τὸ ἀφήσω ἐδῶ στὴ φωλιά. Ἴσως γίνῃ καλὰ, γιὰ νὰ κοιτάζῃ πάλι τὰ μικρὰ του.

7. Σὲ λίγο ξεκινήσαμε. Ἐμένα ὅμως ὁ νοῦς μου ἦταν στὰ μικρὰ καὶ στὴν πληγωμένη μάνα. Ἔτσι ὅλο γυρνοῦσα κι ἔβλεπα τὸ μέρος, ὅσπου πιά δὲν ἔβλεπα τίποτε ...

Λίγες μέρες ἀργότερα ξαναἠρθामε μὲ τὸν πατέρα μου στὸ ἴδιο μέρος. Τὸ ὀρτύκι εἶχε γίνῃ καλὰ καὶ τὰ μικρὰ του.

13. Ο ΠΙΝΟΣ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Ὅταν τῆς πῆραν τὴ φωλιά
μὲ τὰ μικρὰ τῆς τὰ πουλιά,
σὲ μαῦρο ἀρχίνησε κλαδὶ

πολὺ πικρὰ νὰ κελαηδῇ :
 —Τιριτιτιό, τιριτιτιό !
 κι ἀκούστηκεν ὡς τὸ Θεό.

Φεύγει ὁ μικρὸς ὁ κυνηγός,
 πὸν τὰ πουλάκια της κρατᾶ,
 μὰ ἔφτασεν ἄγγελος γοργὸς
 ἐδῶ στῆ γῆ καὶ τὸν ζητᾶ.
 —Τιριτιτιό, τιριτιτιό !
 —Παιδάκι ἄσπλαγνο, ἔλα δῶ.

Καθὼς ἐπῆρες τὰ μικρά,
 ἔτσι κι ἐγὼ θὲ νὰ σὲ πάρω.
 Γιὰ στάσου νὰ σὲ πάω στὸ Χάρο,
 νὰ κλάψη ἡ μάνα σου πικρά.
 —Τιριτιτιό, τιριτιτιό !
 —Τίνος παράπονο εἶν' αὐτό ;

Τρέμει σὰ φύλλο τὸ παιδί,
 πέφτει στὰ γόνατα καὶ κλαίει.
 —Τῆ μάνα μου λυπήσου, λέει.
 Καὶ τὸ πουλάκι ἀπ' τὸ κλαδί :
 Τιριτιτιό, τιριτιτιό !
 Μάνα δὲν ἤμουνα κι ἐγώ ;

Ὁ ἄγγελος παίρνει τὰ μικρὰ
 καὶ μὲ τῆ θεία του καλοσύνη
 σ' ὀλάνθιστο κλαρὶ τ' ἀφήνει,
 ἐκεῖ στῆ μάνα τους κοντά,
 —Τιριτιτιό, τιριτιτιό !
 κι ἐκεῖνη κελαηδεῖ στὸ Θεό.

Γιὰ χάρη, Θέ μου, σοῦ ζητῶ
 τῆς μάνας του, νὰ μὴν πεθάνη!
 Μὴν τὸ παιδέψης ἄλλο, φτάνει·
 κι ἄς μούκαμε πολὺ κακό.
 Τιριτιτιό, τιριτιτιό!
 Ξέρω ἀπ' τῆς μάνας τὸν καημό.

Z. Παπαντωνίου

14. ΛΕΛΕΚΙ ΚΑΙ ΣΚΟΥΛΗΚΙ

1. Μιὰ φορὰ δυὸ λελέκια ἔχτισαν τὴ φωλιά τους ψηλὰ στὴ σκεπὴ ἑνὸς ἐρημόσπιτου, δίπλα σ' ἓνα λιβάδι καταπράσινο καὶ μεγάλο.

Ἄμα βγῆκαν τὰ λεκέκια τους ἀπὸ τ' αὐγά, ἡ μητέρα τὰ φύλαγε κι ὁ πατέρας πηγαινοερχόταν μὲ τὴν τροφή στὸ στόμα.

Μιὰ μέρα τὸ λελέκι, ἐκεῖ ποὺ ἔψαχνε στὸ λιβάδι γιὰ τροφή, βλέπει ἓνα σκουλήκι. Ἦταν μακρὸ μακρὸ καὶ τὸ χρῶμα του ἦταν σὰν τὸ χῶμα. Δὲν εἶχε πόδια καὶ ὅμως προχωροῦσε. Μαζευόταν ἀπλωνόταν, μαζευόταν ἀπλωνόταν κι ἔτσι πάντα περπατοῦσε.

— Ἔ, ποῦ πᾶς; τοῦ λέει τὸ λελέκι. Δὲ μὲ φοβᾶσαι;

— Καὶ ποιὸς εἶσαι ἢ ἀφεντιὰ σου; δὲ σὲ βλέπω. Εἶμαι τυφλό.

— Εἶμαι τὸ λελέκι, τοῦ λέει.

— Πωπῶ, τί ἔπαθα τὸ ἄμοιρο!

— Ὅστε μὲ ξέρεις, σὰ νὰ ποῦμε!

— Τὸν ἀφέντη τοῦ λιβαδιοῦ νὰ μὴν ξέρω, ποῦ τὸν τρέμομε ὅλοι ὅσοι ζοῦμε ἐδῶ μέσα;

— Ὅστε κι ἐσὺ ἐδῶ μένεις πάντα μὲ τὴν οἰκογένειά σου

— Ποῦ νὰ τὴν βρῶ τὴν οἰκογένεια, ἀφέντη μου; δὲ μοῦ φτάνει ἢ φτώχεια μου, μόνο θέλω νάχω καὶ οἰκογένεια!

— Μὰ δὲ νομίζεις, πὼς ἐσὺ καὶ οἱ σύντροφοί σου, οἱ φτωχοὶ καὶ κακομοιριασμένοι, εἶστε περιττοὶ στὸν κόσμο αὐτό;

— Ὅχι δὰ καὶ τόσο περιττοὶ ὅσο νομίζεις, ἄρχοντά μου. Ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ πῶ τὸ γιατί.

— Ἄς εἶναι ἄλλη φορὰ, εἶπε καὶ τὸ λελέκι καὶ πέταξε στὴ φωλιά του.

Τὸ σκουλήκι σύρθηκε βιαστικὰ στὴν τρύπα του. √

2. Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες καὶ συναντήθηκαν στὸ ἴδιο μέρος πάλι τὸ λελέκι μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, λέει τὸ λελέκι, μὴ φοβᾶσαι· εἶμαι χορτάτο. Τί μοῦ ἔλεγες προχτές; πὼς κι ἐσεῖς οἱ μικροὶ δὲν εἶστε περιττοὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ἐξήγησέ μου, πὼς ζῆς καὶ τί δουλειὰ κάνεις.

— Δουλεύω μέρα νύχτα τὸ χῶμα, σκάβω. Ἀνοίγω παντοῦ τρύπες...

— Κι αὐτὸ τί ὠφελεῖ; ρώτησε τὸ λελέκι.

— Πὼς δὲν ὠφελεῖ! Μ' αὐτὸ ποὺ κάνω, φυτρώνουν εὐκόλα τὰ φυτὰ κι ἀνάμεσα στὰ φυτὰ ζοῦν ἔντομα κι ἀπὸ τὰ ἔντομα ζοῦν οἱ βάρσχοι, οἱ σαῦρες, τὰ φίδια, ποὺ ἢ εὐγενία σου καταδέχεται καὶ τρῶς.

Τὸ χῶμα, ποὺ εἶναι κάτω, τὸ φέρνω ἔξω στὸν ἥλιο, στὸν ἀέρα καὶ στὴ βροχή· καὶ τὸ χῶμα, ποὺ εἶναι ἀπάνω, τὸ πάω κάτω. Αὐτὸ ὠφελεῖ πολὺ στὴ γεωργία. Καὶ ἀκόμα ἕνα ἄλλο. Θὰ ἔτυχε νὰ δῆς κάτι μαραμμένα φύλλα, ποὺ τυλιγμένα σὰ χωνὶ σκέκονται ὄρθια. Αὐτὴν τὴ δουλειὰ τὴν κάνομε τὴ νύχτα. Τὴν ἄλλη νύχτα τραβοῦμε τὰ φύλλα πρὸς κάτω, ὥσπου χώνεται ὅλο τὸ φύλλο μέσα στὴ γῆ. Ἔτσι λίγο

λίγο τὸ φύλλο σαπίζει καὶ γίνεται μαλακό, γιὰ νὰ τὸ φᾶμε· ὅ,τι περισσέψη, γίνεται λίπασμα, δηλαδή κάτι πού δυναμώνει τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνει παχύτερο.

— Εἶστε ὅμως πολὺ ἄσχημα, εἶπε τὸ λελέκι.

— Καὶ τί μ' αὐτό; δὲν εἴμαστε ἐργατικά; δὲν εἴμαστε ὠφέλιμα; γιατί λοιπὸν μᾶς περιφρονοῦν; γιατί μᾶς πατοῦν; μὴ θαρροῦν, πὼς δὲν πονοῦμε;

— Σὲ λυποῦμαι, κακόμοιρο, εἶπε τὸ λελέκι.

— Μὰ ἀφοῦ ἔχεις τέτοια εὐγενική καρδιά, δὲ λὲς ἕναν καλὸ λόγο στὰ παιδιά σου γιὰ μᾶς;

Τὸ λελέκι στάθηκε στὸ ἕνα του πόδι, τεντώθηκε καμαρωτὰ καὶ εἶπε:

— Ἄφησε καὶ θὰ συλλογιστῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου ὅσα μοῦ εἶπες.

— Καὶ τώρα θὰ σοῦ δώσω κι ἐγὼ μιὰ συμβουλή, ἀφέντη μου, εἶπε τὸ σκουλήκι.

— Ἄ, ἄ! ὅλα κι ὅλα, μὰ οἱ συμβουλὲς ἄς λείψουν. Βλέπω, πολὺ τὸ πῆρες ἀπάνω σου, πού καταδέχομαι νὰ κουβεντιάζω μαζί σου!

— Μὲ συγχωρεῖς. Ἐγὼ ξέρω τί τιποτένιο πράμα εἶμαι. Αὐτὸ σοῦ τὸ εἶπα, γιὰ νὰ σὲ προφυλάξω ἀπὸ ἕνα μεγάλο κακό.

Τὸ λελέκι γέλασε περιφρονητικά.

— Λέγε μας λοιπὸν, ἀπὸ τί κακὸ θὰ μὲ προφυλάξης ἐσύ;

— Ἀποκάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο ἔχομε ἀνοίξει ἐμεῖς τὰ σκουλήκια παντοῦ τρύπες. Ὅλη ἡ γῆ εἶναι σκαμμένη· σ' αὐτὴ τῇ δουλειᾷ ἔχομε ἐργαστῆ ἕκατὸ χιλιάδες σκουλήκια καὶ περισσότερα. Λοιπὸν τὰ μάτια σου τέσσερα, ἀφέντη, νὰ μὴν πέση καμιὰ ὥρα καὶ σᾶς πλακώση.

Τὸ λελέκι γέλασε πολὺ δυνατὰ καὶ λέει:

— Δὲν εἶναι ὠστὸ νὰ σχετίζεται κανεὶς μὲ τέτοια πλά-

ματα. Ἐνα σκουλήκι νὰ φαντάζεται, πὼς μπορεῖ νὰ ρίξη ὀλόκληρο σπίτι μαζί με τὴ φωλιά μας!

Αὐτὰ εἶπε κι ἔφυγε. Τὸ σκουλήκι σύρθηκε ἤσυχα στὴν τρύπα του. γ

3. Μιὰ μέρα τὰ δυὸ λελέκια καθισμένα στὴ φωλιά τους χάιδευαν τὰ παιδιὰ τους με τὴ μύτη τους. Ἐξαφνα ἀκοῦν ἕνα τριξίμο.

— Τί εἶναι αὐτό; λέει τὸ θηλυκὸ λελέκι φοβισμένο. Μοῦ φαίνεται, σὰ νὰ τρέμη ἡ στέγη.

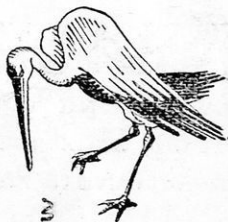
— Κι ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται, λέει τὸ ἄλλο.

γ Δὲν πρόφτασαν νὰ εἰποῦν ἄλλη λέξη καὶ τὸ σπίτι σωριάστηκε με βρόντο μεγάλο. Ἐνα σύννεφο σκόνη σηκώθηκε ψηλὰ στὸν ἀέρα καὶ τὰ δυὸ λελέκια πέταξαν τρομαγμένα. Μὰ γύρισαν ἀμέσως πίσω. Φώναξαν τὰ παιδιὰ τους, χτυποῦσαν με τὴ μύτη τους τίς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Καμιὰ ἀπάντηση. Τὰ παιδιὰ τους εἶχαν σκοτωθῆ. γ

Τὰ δυὸ πουλιὰ κάθισαν ἐκεῖ ἀρκετὴ ὥρα κι ἔκλαιψαν τὰ παιδιὰ τους. Τὸ ἀρσενικὸ λελέκι θυμήθηκε τί τοῦ εἶπε μιὰ μέρα τὸ σκουλήκι καὶ τὸ διηγήθηκε στὴ συντροφίσα του.

— Ποιὸς νὰ τὸ φανταστῆ, ἔλεγε, πὼς ἕνα τιποτένιο σκουλήκι μοῦ ἔλεγε τὴν ἀλήθεια!

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπαρηγόρητα καὶ δὲν ξαναγύρισαν. Μὰ καὶ με μιὰ ἀπόφραση, νὰ μὴν περιφρονοῦν κανένα, ὅσο μικρὸς κι ἂν εἶναι. γ

Δεύτερος κύκλος
Χειμώνας

1. ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Κάτω ἀπ' τὴ στέγη τοῦ ζευγαῖ
στὰ καπνισμένα ξύλα
φυσᾷ ὁ βοριάς τὴν ἔρημη
φωτιὰ μ' ἀνατριχίλα.

Καὶ σέρνει τὰ μηνύματα
τῆς βαρυχειμωνιάς
κατὰ τὸν κάμπο χύνοντας
τὸ δάκρυ του ὁ χιονιάς.

Τὰ στάχυα δὲ βεργολυγοῦν,
τ' ἄλώνια δὲ γυρίζουν,
τὰ βοῖδαμάξια σώπασαν
στὴ ρύμη πιά νὰ τρίζουν.

Καὶ πέρα μὲς στὸ διάπλατο
τοῦ κάμπου, μοναχὸς
σαλεύει τ' ἀργοπάτητα
τὰ πρόβατα ὁ βοσκός.

Ἄλ. Φωτιάδης

2. ΤΟ ΧΙΟΝΙ

1. Ήταν χειμωνιάτικο βράδυ. Ὁ ἀέρας εἶχε πέσει καὶ στὸ περιβόλι βασιλευε ἡσυχία. Ὅσοσο ὁ οὐρανὸς ἦταν σκεπασμένος ἀπὸ σταχτιά καὶ μαῦρα σύννεφα.

Ἐξαφνα ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κατὶ μικρὲς πεταλουδίτσες. Ήταν νιφάδες χιονιοῦ. Κι ἔπεφταν τόσο μαλακά, τόσο ἀπαλὰ ἢ μιὰ κατόπι στὴν ἄλλη οἱ πεταλουδίτσες αὐτές, ποὺ δὲν ἀκούονταν καθόλου. Οἱ μικρότερες μάλιστα χόρευαν στὸν ἀέρα σὰν τρελές. Σιμώνοντας ὁμως ἑλαφρὰ ἑλαφρὰ τοὺς κοιμισμένους θάμνους καὶ τὰ δέντρα, τὰ στόλιζαν μὲ πολὺ γούστο. Δὲν ξεγνοῦσαν οὔτε τὸ παραμικρὸ κλαδάκι.

Κι ἔπεφταν κι ὅλο ἔπεφταν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ χιλιάδες, ἑκατομῦρια πεταλουδίτσες καὶ ἄφηναν στὴ γῆ τὰ φορεμάτια τους, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν ἀστρουλάκια. Ἔτσι φόρεσαν καὶ τῆς κληματαριῶς ἓνα ζεστὸ πανωφόρι καὶ τὴ γλόη τὴ σκέπασαν μ' ἓνα πάπλωμα ἀφράτο, πουπουλένιο.

Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ στὰ κάγκελα καὶ σὲ ὅλα τὰ πράματα τοῦ περιβολιοῦ. Στὸ καθένα ἔβαλαν ἀπὸ μιὰ σκούφια. Μὰ στὴ βιάση τους ἐπάνω ἔκαναν καὶ μερικὰ στραβά. Ἄλλα πῆραν μεγάλες σκούφιεσ κι ἔβλεπεσ νὰ τοὺς κατεβαίνουν ὡς τ' αὐτιά. Ἄλλα πάλι πῆραν μικρότερες καὶ τοὺς στέκονταν στὴν κορφή. Μερικὲσ μῆταν στραβά. Μὰ τί ἔχει νὰ κάνη! Φτάνει ποὺ πῆραν ὅλα τὸ δῶρο τους ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Κανένα δὲν ἔμεινε παραπονεμένο.

2. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ περιβόλι ἦταν ἀγνώριστο. Μὰ τί ξάφνισμα ἦταν ἐκεῖνο, τί χαρά, τί πανηγύρι, σὰν ξύπνησαν ὅλα καὶ εἶδαν τὰ λευκά τους δῶρα. Οἱ θάμνοι δὲν τολμοῦσαν νὰ κουνηθοῦν, μήπως καὶ τοὺς πέσουν τὰ ὄμορφα στολίδια. Ἡ γλόη ἦταν πολὺ εὐχαριστημένη μὲ τὸ ἀφράτο, τὸ ἀπαλό

της πάπλωμα. Ἡ γριά κληματαριά, πού ἄλλοτε ξυπνοῦσε πρώτη ἀπ' ὅλους, σήμερα ξύπνησε τελευταία. Τόσο γλυκά κοιμήθηκε κάτω ἀπ' τὸ ζεστό της πανωφόρι. Ἀπ' ὅλα ὁμως πῶς πολὺ χάρηκαν τὰ κάγκελα τοῦ φράχτη.

— Θὰ μᾶς τ' ἀφήσουν ἄραγε γιὰ πάντα τὰ ὄμορφα αὐτὰ σκουριά; ρωτοῦσαν.

Ἄλλὰ δὲν πρόφτασαν καλὰ καλὰ νὰ χαροῦν τὰ δῶρα τους, ὅταν ἔξαφνα ἀκούστηκαν κάτι φωνές χαρούμενες καὶ σὲ λίγο τὸ περιβόλι γέμισε ἀπὸ παιδιά.

Θεέ μου! τί τρέλες ἦταν ἐκεῖνες, σὰν ἀντίκρισαν τὸ

άπαλό, τὸ κατάλευκο χιόνι! Ἔλλα κυλιόνταν χάμω κι ἄλλα πάλι κυνηγιόνταν μὲ τὶς φοῦχτες γεμάτες χιόνι.

Σὲ λίγο ἄναψε κι ὁ χιονοπόλεμος. Πῶ πῶ, τί κακὸ ἦταν ἐκεῖνο. Δὲν ἔμεινε στολίδι γιὰ στολίδι στὰ χαμόδεντρα. Ἀκόμη καὶ στὰ ψηλὰ δέντρα ἔφταναν οἱ μπάλες. Πᾶνε κι οἱ σκούφιες ποὺ φοροῦσαν τὰ κάγκελα, πάει καὶ τὸ πανωφόρι τῆς κληματαριάς. Σωστὴ καταστροφή! Τὰ παιδιά ὅμως ἦταν ἐνθουσιασμένα. Κατακόκκινα τὰ μάγουλά τους καὶ τὰ μάτια τους ἄστραφταν ἀπὸ χαρά.

3. Ο ΧΙΟΝΑΝΘΡΩΠΟΣ

1. Σὰν ἔπαψε ὁ χιονοπόλεμος, τὰ παιδιά βάλθηκαν νὰ κάμουν χιονάνθρωπο. Στοίβαξαν χιόνι κι ἄρχισαν τὴ δουλειά. Νὰ τὸ κορμί του χοντρὸ χοντρὸ, νὰ καὶ τὸ μῦτρο του καλοθρεμμένο καὶ ξάστερο. Δυὸ καρβουνάκια ἔδειχναν τὰ μάτια, ἔξυπνα καὶ ζωηρά. Ἡ πίπα; Κι αὐτὴ στὸ στόμα! Δὲ φαντάζεστε τί ἐπιτυχημένοι ποὺ ἦταν!

Χάρηκαν τὰ παιδιά γύρω στὸ χιονάνθρωπο, ἔπαιξαν, χόρεψαν καὶ στὰ τελευταῖα ἀποτραβήχτηκαν. Ἦταν κιόλας ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

2. — Νὰ κι ἓνας φίλος καθὼς πρέπει, εἶπαν τὰ κάγκελα τοῦ φράχτη, ὅταν ἔγινε στὸ περιβόλι ἡσυχία. Δὲν μπορεῖ, ὄλο καὶ θὰ ξέρεη νὰ μιλή. Νὰ ἔχουμε κι ἐμεῖς λίγη συντροφιά.

Κανεὶς ὅμως δὲν τολμοῦσε νὰ κάμῃ τὴν ἀρχή. Καὶ καλὰ ποὺ ἄρχισε μόνος του.

— Καλημέρα σας!

— Καλημέρα σας! Ἀκούστηκε ἀπ' ὄλες τὶς μεριές.

— Ὁμορφος καιρὸς σήμερα, μ' ὄλο τὸ χιόνι ποὺ ἔριξε τὴ νύχτα, εἶπε ὁ χιονάνθρωπος.

— Καλὰ πού τὸ ἔριξε, εἶπαν τὰ κάγκελα· ἀλλιῶς δὲ θὰ εἶχαμε τὴ συντροφιά σου.

— Καὶ ὅμως αὐτὸ δὲ μὲ συμφέρει ἐμένα. Ἄν δὲ χιόνιζε, ἐγὼ θὰ ἐξακολουθοῦσα τὸ ταξίδι μου μὲ τὸ σύννεφο... Καὶ ξέρετε τί θὰ εἶπῃ νὰ ταξιδεύῃ κανεὶς μὲ τὸ σύννεφο;

— Ἀλήθεια λοιπόν, εἶπαν τὰ χαμόδεντρα, ὥστε ταξίδε-

ψες μὲ τὸ σύννεφο; θὰ ἦταν ὥραϊα, ἔ; Ἄχ! καὶ νὰ μᾶς ἀνιστοροῦσες μερικὰ ἀπ' ἐκεῖνα πού εἶδες.

— Μετὰ χαρᾶς σας, ἀπάντησε ὁ χιονάνθρωπος κι ἄρχισε νὰ λέη.

3. Ἔρχομαι ἀπὸ τὶς χῶρες τοῦ βορρᾶ, ὅπου ὅλο τὸν καιρὸ κάμποι καὶ βουνὰ εἶναι χιονισμένα. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι πάντα τυλιγμένοι μέσα σὲ γούνες παχιές καὶ ζοῦν μέσα σὲ σπίτια

καμωμένα από χιόνι. Είδατε έσείς ποτέ σας σπίτια από χιόνι; όχι βέβαια! Και όμως ήταν σπίτια με τὰ όλα τους, με παράθυρα, με πόρτες, με γωνιές, τίποτε δὲν τοὺς ἔλειπε. Τὰ τζάμια τους ἦταν ἀπὸ πάγο.

Εἶδα καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ κάθονταν μέσα στὰ σπίτια αὐτά. Δὲν κρύωναν καθόλου, τὸ χιόνι μάλιστα τοὺς κρατοῦσε καὶ ζέστη. Σὰς φαίνεται παράξενο κι ὁμως ἔτσι εἶναι. Τὸ χιόνι τὰ σκέπαζε ὁλότελα κι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἦταν μέσα, ζεσταίνονταν, σὰ νὰ εἶχαν θερμάστρα με κώκ.

— Μὰ τί βρίσκουν καὶ τρῶνε μέσα στοὺς πάγους οἱ παράξενοι αὐτοὶ ἄνθρωποι; ρώτησαν τὰ κάγκελα.

— Καὶ τί δὲ βρίσκουν! Τοὺς εἶδα νὰ κυνηγοῦν λευκὲς ἀρκοῦδες, φῶκες καὶ κάτι παράξενα ζῶα, ποὺ μοιάζουν με μεγάλα ἐλάφια καὶ τὰ λένε ταράνδους. Τὸ κρέας τους τὸ ἔτρωγαν ὡμό. Ἐπειτα τοὺς εἶδα νὰ ψαρεύουν στὴ θάλασσα με κάτι μακριὰ καμάκια καὶ με δίχτυα. Τὰ ψάρια ποὺ ἔπιαναν, τὰ ἔτρωγαν κι αὐτὰ ὡμά. ✕

44. — Καλά, καὶ τίς γοῦνες ποὺ μᾶς εἶπες πὼς φοροῦν, ποῦ τίς βρίσκουν; ρώτησε ἡ γριὰ κληματαριά, ποὺ λαχταροῦσε κι ἐκεῖνη γιὰ καμιὰ γούνα, ἢ κακομοῖρα.

— Μὰ τί γοῦνες, νομίζετε! Μήπως πῆγε ὁ νοῦς σας σ' ἐκεῖνες ποὺ φοροῦν οἱ πλούσιες κυρίες; καλέ, εἶναι προβιές ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ σκοτώνουν. Τίς τρυποῦν μ' ἓνα σουβλερὸ ψαράγκαθο κι ἀπὸ τίς τρύπες μέσα περνοῦν κάτι, ποὺ μοιάζει σὰ σπάγγος. Μοῦ εἶπαν, πὼς εἶναι νεῦρα ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ κυνηγοῦν. Ἐτσι ἐνώνουν τὴ μιὰ με τὴν ἄλλη τίς προβιές, ἀπαράλλαχτα ὅπως οἱ ἄνθρωποι ράβουν τὰ ροῦχα τους. Βλέπετε λοιπὸν τί περίεργα πράματα βλέπει κανεῖς, ὅταν ταξιδεῖ με τὸ σύννεφο;

— Κάποτε... μήπως σᾶς κούρασα με τὴν πολυλογία μου; ρώτησε διακριτικά ὁ χιονάνθρωπος.

— Καλέ, τί λές; ἔμεῖς σ' ἀκοῦμε με τὸ στόμα ἀνοιχτό κι ἐσὺ μᾶς ρωτᾶς, ἂν κουραστήκαμε; Λέγε, λέγε μας! Φώναξαν ὅλα μαζί: τὰ δέντρα, τὰ χαμόδεντρα, τὰ κάγκελα, ἡ ἀντλία, ἡ κληματαριά καὶ ὅλα τ' ἄλλα πράματα τοῦ περιβολιοῦ.

5.— Κάποτε λοιπόν... Οὐφ!... Κι ἔξαφνα σταμάτησε ὁ χιονάνθρωπος. Ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε φανῆ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σύννεφα ὁ ἥλιος.

— Τί τρέχει, ρώτησε τρομαγμένη ἡ ἀντλία.

— Τίποτε, τίποτε, τώρα σὲ λίγο θὰ ἰδῆτε, τοὺς εἶπε με θλιμμένη φωνὴ ὁ χιονάνθρωπος.

Στὴν ἀρχή, ἀλήθεια, δὲν εἶδαν τίποτε. Μόνο πού τὸ χιόνι ἀστραφτοκοποῦσε περισσότερο κάτω ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου

— "Ἄχ, ἂν ἐξακολουθοῦσα τὸ ταξίδι μου με τὸ σύννεφο γιὰ τὶς ἀπάτητες κορφές, ἐκεῖ πού βασιλεύει παντοτινὰ τὸ κρύο καὶ τὸ χιόνι δὲ λιώνει ποτέ, θὰ ζοῦσα κι ἐγὼ αἰώνια.

Αὐτὰ εἶπε ὁ χιονάνθρωπος καὶ πὰ δὲν ξανάνοιξε τὸ στόμα του...

6. Μὰ τί τρέχει!... Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ περιβόλι ἄρχισε νὰ κλαίη. Ἀπὸ τὰ χαμόδεντρα, ἀπὸ τὰ δέντρα, ἀπὸ τὰ κάγκελα τοῦ φράχτη, ἀπὸ τὴν κληματαριά κι ἀπὸ τὴν ἀντλία ἔπεφταν ἐπάνω στὸ χιόνι κάτι μεγάλες σταγόνες κι ὅπου ἔπεφταν, ἀνοίγαν τρύπες. Ἐκλαιγαν... ἐκλαιγαν... καὶ τὸ κλάμα τους ἦταν ἀργό, βουβό... Κι ὅσο παραμέριζαν τὰ σύννεφα κι ὅσο οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου πλημμύριζαν τὸ περιβόλι, τόσο πιὸ συχνὸ γινόταν τὸ κλάμα, τόσο πιὸ γρήγορα ἔλιωναν

οί όμορφιές, πού σμίλειπε όλονυχτίς τώ χιόνι... και ίσια ίσια τή στιγμή, πού με τόν ήλιο λαμποκόπησαν και φάνταξαν περισσότερο.

4. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

1. Τό πλοίο «Αφοβος» ταξίδευε κάποτε από τήν Αμερική γυρίζοντας πίσω στην Ελλάδα.

Είχε προχωρήσει αρκετό δρόμο και βρισκόταν τώρα μακριά από τά παράλια τής Αμερικής. Έσκιζε περήφανα τόν Ωκεανό.

Έξαφνα όμως φοβερή τρικυμία ξέσπασε, πού κράτησε πέντε όλόκληρες μέρες. Τό πλοίο βρέθηκε σέ πολύ δύσκολη θέση. Όλοι, όσοι ήταν μέσα, απέλπιστηκαν και νόμιζαν, ότι από ώρα σέ ώρα θά βουλιάξη σύψυχο.

Ό άνεμος φυσούσε με λύσσα και τό πλοίο, σά νά ήταν καρυδόφλουδο, τό έπαιρναν τά κύματα, τό τρανταζαν, τό άνεβοκατέβαζαν, όπως ήθελαν και πάσκιζαν νά τό κατακομματιάσουν.

Σ' ένα δυνατό φύσημα του άνέμου λύθηκε ή σταύρωση στό μεγάλο κατάρτι κι ήταν ανάγκη νά δεθῆ άμέσως, γιατί άλλιώς ό κίνδυνος ήταν μεγάλος.

Ποίος όμως, μέσα στή μεγάλη αυτή θαλασσοταραχή, στή μανία του άνέμου, πού τά σάρωνε όλα, θά μπορούσε ν' άνεβῆ εκεί ψηλά; Αυτό βέβαια ήταν αδύνατο. Όποιος θ' άνέβαινε, έπρεπε νά ξεγράψη τόν εαυτό του από τή ζωή. Ό θάνατος τόν περίμενε δίχως άλλο.

Έπρεπε όμως χωρίς άναβολή νά δεθῆ ή σταύρωση κι ό καπετάνιος δέ δίστασε. Με δυό ξερά λόγια πρόσταξε ένα ναυτόπουλο ν' άνεβῆ στό κατάρτι και νά τή δέση.

2. Τό ναυτόπουλο αυτό, παιδί δεκατεσσάρω χρονώ, ήταν

ὁ μοναχογιὸς μιᾶς χήρας. Ἡ κακομοίρα, φτωγὴ ὅπως ἦταν, δὲν κατόρθωνε νὰ κερδίζη τὸ ψωμί της κι ἔβαλε τὸ παιδί της μοῦτσο στὸ καράβι ἐκεῖνο.

Τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἄκουσε τὴν προσταγὴ τοῦ καπετάνιου, κοίταξε ἐπάνω ψηλὰ τὴν κορφή τοῦ καταρτιοῦ, κοίταξε καὶ τὰ κύματα, ποὺ χτυποῦσαν ἐπάνω σὶὸ κατάστρωμα καὶ τὸ γέμιζαν νερά. Ἄκουσε τὰ δυνατὰ τοῦ ἀνέμου σφυρίγματα, εἶδε τὴν ἀφρισμένη θάλασσα. Δὲ δίστασε ὁμως. Ἄν δὲ δενόταν ἢ σταύρωση, ἦταν φόβος ν' ἀναποδογυριστῇ τὸ πλοῖο.

Χωρὶς δισταγμὸ ἀπαντᾷ στὸν καπετάνιο :

— Ἀμέσως, καπετάνιο μου!

Τρέχοντας κατέβηκε κάτω στὴν καμπίνα του καὶ σὲ δυὸ λεπτὰ τῆς ὥρας γύρισε πίσω καὶ σκαρφάλωσε ἀποφασιστικὰ καὶ γρήγορα ἀπάνω στὸ κατάρτι. X

3. Οἱ ναῦτες κοίταζαν φοβισμένοι τὸ ναυτόπουλο, ποὺ σκαρφάλωνε. Μιὰ στιγμὴ κοντοστάθηκε στὴ μέση τῆς σκοι-νένιας σκάλας. Θὰ ζαλίστηκε, φαίνεται.

Κάποιος ἀπὸ τὸ πλοῖο ρώτησε τότε τὸν καπετάνιο :

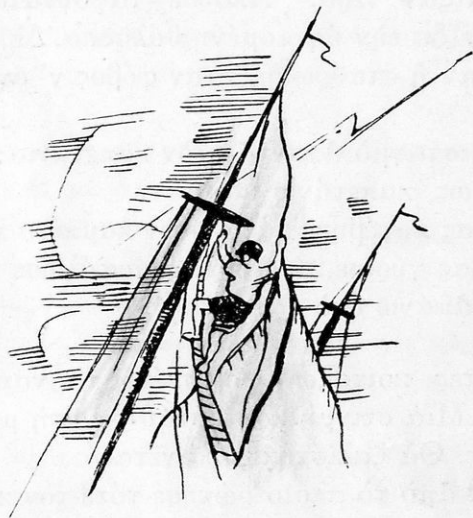
— Γιατί, καπετάνιε, ἔβαλες τὸ μικρὸ αὐτὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῆ ἐκεῖ ἐπάνω; Βέβαια, δὲ θὰ κατεβῆ ζωντανό.

— Οἱ μεγάλοι πέφτουν! Ἀπαντᾷ ὁ καπετάνιος. Τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ σκαρφαλώνουν. Νά, δὲς τον αὐτόν! Σκαρφαλώνει σὰν ἀγριόγατος.

Κι ἀλήθεια, τὸ μικρὸ ναυτόπουλο ξανάρχισε ν' ἀνεβαί-νη πάλι γρήγορα γρήγορα.

Τώρα εἶχε ἀνεβῆ ὡς τὴν κόφα τοῦ καταρτιοῦ. Κρεμόταν ἀφοβα ἀπ' ἐκεῖ καὶ προσπαθοῦσε ν' ἀνεβῆ πιδὸ ψηλά. Ἡ τρικυμία δυνάμωνε περισσότερο κι ὁ ἄνεμος φυσοῦσε μὲ μανία, σὰ νὰ ἤθελε ν' ἀρπάξη τὸ παιδί, νὰ τὸ πετάξῃ στὴ

θάλασσα. Τὸ καράβι ἔγερνε τόσο, πὸν τὸ κατάρτι λίγο ἀκόμη καὶ θ' ἄγγιζε τ' ἀφρισμένα κύματα. Τὸ ναυτόπουλο ὁμως κρατιότονον σφιχτά. Πέρασαν ἔτσι δέκα, δεκαπέντε λεπτά. Ἡ σταύρωση δέθηκε καὶ τὸ ναυτόπουλο γελαστὸ καὶ χαρούμενο κατέβηκε κάτω.

4. Ὅλοι τὸ κοίταζαν μὲ θαυμασμὸ καὶ τὸ καμάρωναν.

Ὁ ταξιδιώτης, πὸν εἶχε κάμει τὴν ἐρώτηση ἐκεῖνη στὸν καπετάνιο, πλησιάζει τὸ ναυτόπουλο καὶ τὸ ρωτᾷ, ἂν φοβήθηκε.

— Βέβαια φοβήθηκα! Ἀπαντᾷ τὸ ναυτόπουλο.

— Τὸ κατάλαβα, εἶπε ὁ ταξιδιώτης, γιατί, πρὶν ἀνεβῆς, κατέβηκες κάτω στὴν καμπίνα σου, γιὰ νὰ τὸ καλοσκεφτῆς.

— Ἄ, ὄχι! Δὲν κατέβηκα γι' αὐτό. Ἄμα μὲ διάταξε ὁ καπετάνιος, τὸ πῆρα ἀπόφαση. Ἦθελα ὁμως νὰ κάμω τὴν

προσευχή μου πρώτα και να φιλήσω τή φωτογραφία τής μητέρας μου. Σκέφτηκα, πώς ζωντανός βέβαια δὲ θὰ κατέβαινα και γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάμω τὴν προσευχή μου. Μόλις ὅμως εἶπα τὴν προσευχή μου, ὁ φόβος μου κόπηκε πιά. Δὲ λησμόνησα ἐκεῖνο, ποῦ μοῦ εἶχε πει ἡ μητέρα μου, ὅταν ἔφευγα ἀπὸ τὸ σπίτι :

* Παιδάκι μου, νὰ κάνης πάντα τὴν προσευχή σου κι ὁ Θεὸς δὲ θὰ σ' ἀφήσῃ νὰ πάθῃς τίποτε κακό! Τὸ ἴδιο θὰ κάνω κι ἐγὼ και θὰ παρακαλῶ τὸ Θεὸ γιὰ σένα.

Αὐτὰ θυμήθηκα, κύριε, κι ὁ φόβος μοῦ πέρασε. Ἦμουν βέβαιος πιά, πὼς θὰ γύριζα πίσω γερός. Ἡ προσευχή μοῦ ἔδωσε δύναμη.

5. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνὸ,
βροντοῦν και μπουμπουνίζουν,
σκεπάσανε τὸν οὐρανὸ,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
και τὸ πανί του σιάζει :

— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει! *

Ἄγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σκίζει και τ' ἀρπάζει
και συνταράζει τὰ σκοινιά
και τὸ κατάρτι σπάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὼν ὅπου προσιάζουν :

— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
ἄνεμοι δὲ μὲ σκιάζουν!

Ἡ θάλασσα λυσομανᾶ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοῖο του καταπονᾶ,
τὸ σκᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδ' ἀρπάζει :
— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲ μὲ σκιάζει !

Τὸ ἓνα κύμα τὸν πετᾶ
καὶ τ' ἄλλο τότε χάφτει
κι ἡ Μαύρη Θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.
Μ' αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ κολουμπᾶ καὶ πάει :
— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί
κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει !

Γ. Βιζυηνός

6. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

1. Γιαγιά κι ἐγγονή.

Ἦταν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Ἡ μέρα πῆρε νὰ βραδιάζη κι ἔξω ἔβρεχε δυνατά.

Δίπλα στὴ γωνιά, ποὺ ἀναβε ὀλόφλογη, καθόταν ἡ γριά, ἡ πρωτονοικοκυρὰ τοῦ χωριοῦ κι ἔδινε συμβουλὲς στὴν ὑπηρετρια. Τὴν ὀρμήνευε πῶς νὰ ζεματίση τὶς δίπλες, μὴν τύχη καὶ τὸ νερὸ πέση περισσότερο ἢ τὸ μέλι λιγώτερο ἢ τὰ καρύδια λειψά.

Ἦ ἐγγονὴ της, ἡ πολυχαϊδεμένη Μαριανθούλα, κοριτσάκι ὀχτῶ χρονῶ, πηδοῦσε πέρα δῶθε σὰ ζαρκάδι, δείχνοντας τὴ χαρὰ της γιὰ τὴ μέρα ποὺ ξημέρωνε. Ἔτσι, πότε

Ξεπεφτε στην άγκαλιά της γιαγιᾶς, γιὰ νὰ τὴ χαϊδέψῃ καὶ πότε πάλι βρισκόταν κοντὰ στὶς δίπλες, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ κανένα καρυδότριμμα ἢ καμιὰν ἀκρούλα ἀπὸ τὶς δίπλες.

Ἡ γριὰ ὅμως, κυρτωμένη ἀπὸ τὰ χρόνια, θλιμμένη ἀπὸ τὴν ξενιτιά τοῦ μοναχογιοῦ της, ἔλεγε στὴν ἄτακτη καὶ ζωηρὴ Μαριανθούλα μὲ κουρασμένη φωνή:

— Μή, Μαριανθούλα μου, μὴν κάνῃς ζούρλιες καὶ δὲν ἔρχεται ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὴν ξενιτιά.

2. Οἱ φτωχὲς γυναῖκες κι ἡ εὐχή τους.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ἦρθαν τρεῖς γυναῖκες ἀπὸ τὶς πρῶτες φτωχὲς τοῦ χωριοῦ, ζητώντας ἄλλη μέλι, ἄλλη ἀλεύρι γιὰ δίπλες. Ἦξεραν, πὼς τὸ κελάρι τῆς γριᾶς ἦταν πάντα γεμάτο.

Σηκώθηκε τότε ἡ γριὰ ἀπὸ τὴ γωνιά της καὶ τρικλίζοντας πῆγε στὸ κελάρι μαζὶ μὲ τὶς γυναῖκες κι ἔδωσε τῆς καθεμιᾶς ὅ,τι ἤθελε· κι αὐτὲς φεύγοντας τῆς ἔλεγαν τὴ συνηθισμένη εὐχή:

— Σπολλάτη, κυρά! Καὶ τοῦ χρόνου τέτοια μέρα! Νάσαι πάντα καλὰ καὶ νὰ καλοδεχτῆς!

Ἡ γριὰ γυρίζοντας ἀπὸ τὸ κελάρι ἔλεγε μονάχη της:

— Νὰ καλοδεχτῶ καὶ νὰ καλοδεχτῶ μοῦ λείει πάντα ὁ κόσμος κι ὁ γιόκας μου ἀκόμα δὲ βρῆκε τὸ δρόμο νάρθη! Καὶ κάθισε πάλι λυπημένη κοντὰ στὴ γωνιά.

3. Ὁ ἔσπερινός.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησίας, πὸ σήμαινε τὸν ἔσπερινὸ «τοιγγ τοιάγγ... τοιάγγ τοιάγγ...».

Σηκώθηκε ἡ γριὰ, πῆγε μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι καὶ σταυροκοπήθηκε, σκύβοντας σὲ κάθε σταυροκόπημα τὸ γέρικο κορμί της.

Ἐπειτα ἔβαλε ἓνα σκαμνὶ μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνέβηκε ἐπάνω μὲ τρεμάμενα ποδάρια, ξεκρέμασε τὴ σβηστή

καντήλα και την κατέβασε αγάλια αγάλια. Ὑστερα τὴν ἔχυσε στὸ βάθος τῆς γωνιάς, τὴν ἔπλυνε μὲ στάχτη, τὴ γέμισε πάλι μὲ καθαρὸ νερὸ καὶ τὴν ἔδωσε τῆς Μαριανθούλας νὰ τὴν κρατάη.

Κατόπι ἄλλαξε καντηλήθρα καὶ πέρασε καινούργιο φυτίλι. Ἐριξε ἔπειτα στὴν καντήλα κατακάθαρο λάδι, ἄναψε τὸ φυτίλι καὶ κρατώντας τὴν καντήλα μὲ τρεμάμενο χέρι ξαναπῆγε στὸ σκαμνί. Ἀνέβηκε ὕστερα στὸ σκαμνὶ καὶ τὴν κρέμασε μὲ εὐλάβεια μπροστὰ στὸ εἰκόνημα.

Ὅταν κατέβηκε, σταυροκοπήθηκε πάλι κι ἄρχισε νὰ πέφτη στὰ γόνατα καὶ νὰ κάνη μετάνοιες μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Μάνας τοῦ Θεοῦ, ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της τὸ Παιδάκι της.

Τὸ παράδειγμα τῆς γιαγιάς τὸ μιμήθηκαν κι ἡ Μαριανθούλα μὲ τὴν ὑπηρέτρια καὶ γιὰ κάμποσὴν ὥρα καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ προσεύχονταν

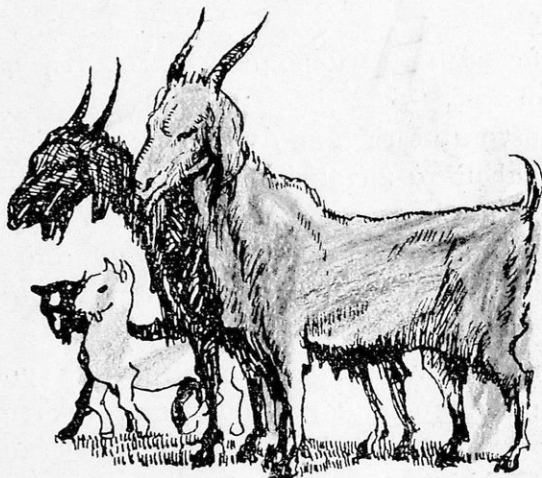
μπροστὰ στὴν ἅγια εἰκόνα.

4. Τὰ κατσικάκια.

Εἶχε βραδιάσει στὰ καλὰ πιά. Οἱ ἀγέλες τοῦ χωριοῦ γύριζαν ἀπὸ τὴ βοσκὴ κι ἀκούονταν τὰ μουγκρητὰ τῶν βοδιῶν. Καὶ τὰ γίδια κάθε σπιτιοῦ ἔμπαιναν στὶς πλατύχωρες αὐλὲς κι ἀκούονταν τὰ κυπριά τους «γλὰν γλὰν».

Ἡ Μαριανθούλα, ἅμα ἄκουσε τὰ κυπριά τῶν γιδιῶν,

ἔτρεξε σὸν ἀστραπὴ κατεβαίνοντας τὶς σκάλες κι ἀνακατέ-
τηκε μὲ τὸ κοπάδι. Ἦθελε νὰ ἰδῆ τὰ κατσικάκια, πὺ εἶχαν
γεννηθῆ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα στὸ λόγγο. Κι ἐνῶ τὸ πιστικό-
πουλο ἀπολοῦσε τ' ἄλλα τὰ κασικία ἀπὸ τὴν ἀχυροκαλύβα,
γιὰ νὰ βυζάξουν τὰ καημένα, αὐτὴ ἄρπαξε ἕνα ἕνα τὰ τρία
νεογέννητα κατσικάκια καὶ τὰ κουβάλησε ἐπάνω στὴ για-

γιά της, μὲ γέλια καὶ μὲ χαρὲς, γιὰ νὰ τὰ ἰδῆ κι ἐκεῖνη καὶ
νὰ χαρῆ.

— Νά τα, γιαγιά, τὰ κατσικάκια μας, τῆς εἶπε. Τὰ κα-
ημένα! Τί ὄμορφα πὺ εἶναι! ✕

Μὰ ἐκεῖ πὺ ἡ Μαριανθούλα μὲ τὴ γιαγιά χαιρόταν
τὰ κατσικάκια, οἱ τρεῖς γίδες, οἱ μανάδες τῶν κασικιῶν,
ἀνέβαιναν τὴ σκάλα καὶ μῆκαν μέσα στὸ δωμάτιο ✕

Ἡ γριά, ἀκούοντας τὸ ποδοβολητό, νόμισε πὺς κάποιος
ἐπισκέπτης ἐρχόταν καὶ φώναξε:

— Κόπιασε μέσα.

Στὸ προσκάλεσμα τῆς γριᾶς οἱ τρεῖς γίδες ἀποκρίθη-
καν μ' ἓνα μακρὸν «μεκεεεέ», ἢ καθεμιὰ γυρεύοντας τὸ παιδί
της. Ἡ Μαριανθούλα μὲ τὴν ὑπρέτρια ἄρχισαν νὰ ξεκαρ-
δίζωνται στὰ γέλια. Σὲ λίγο ὁμως κάποιος ἀνέβηκε στὰ σω-
στά τῆ σκάλα καὶ μπῆκε στὸ δωμάτιο. Ἦταν ὁ παπὰς τοῦ
γειτονικοῦ χωριοῦ, ποῦ ἤρθε νὰ λειτουργήσῃ. Ἔτσι σώπα-
σαν καὶ πῆγαν καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι.

5. Ὁ παπὰς.

Ὁ παπὰς κάθισε σταυροπόδι δίπλα στὴ φωτιά, ποῦ
ἔκαιγε σὰ φοῦρνος.

Ἡ ὑπρέτρια μὲ τὴ Μαριάνθη βγῆκαν ἀπὸ τὸ δωμάτιο
μὲ τὶς γίδες καὶ μὲ τὰ κατσικάκια κι ἡ γριὰ σηκώθηκε κι
ἔφερε στὸν παπὰ ἓνα ποτηράκι μαστίχα. Ὑστερα ἔβαλε νὰ
ψήσῃ καφὲ κι ὅσο νὰ γίνῃ ὁ καφὲς, γύρισαν ἀπὸ τὴ δουλειὰ
ἡ Μαριάνθη μὲ τὴν ὑπρέτρια καὶ κάθισαν κι αὐτὲς γύρω
στὴ φωτιά.

— Εἰς ὑγίαν, κυρά! Νὰ καλοδεχτῆς! Καὶ χρόνους πολ-
λοὺς σὰν αὔριο...εἶπε ὁ παπὰς καὶ τράβηξε τὴν πρώτη ρουφηξιά.

— Εὐχαριστῶ, δέσποτά μου, εἶπε ἡ γριὰ ξέκαρδα, καλὴ
ιεροσύνη καὶ καλὸν παράδεισο...

6. Ἡ στενοχώρια τῆς γιαγιάς.

Ὁ παπὰς, μὴ γνωρίζοντας ποῦ ν' ἀποδώσῃ τὴ στενο-
χώρια τῆς γριᾶς, τὴ ρώτησε:

— Τί ἔπαθες κι εἶσαι ἔτσι χολιασμένη;

— Πῶς νὰ μὴν εἶμαι, παπά μου; Τὸ ξέρεις. Ἔχω τόσον
καιρὸ ποῦ καρτερῶ κι ἀκόμα ὁ γιός μου δὲ βρῆκε τὸ δρόμο!
Γριὰ γυναίκα εἶμαι. Ποῦ ξέρω τί μοῦ ξημερώνει!

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔριξε τὰ μάτια δακρυσομένα ἐπάνω
στὴ Μαριανθούλα, ποῦ ἦταν ὀρφανὴ ἀπὸ μανούλα ἐδῶ καὶ
τόσα χρόνια. Νὰ τῆς λείψῃ κι ἡ γιαγιά!

— Δὲν ἔλαβες ἄλλο γράμμα, τὴ ρώτησε πάλι ὁ παπάς, ἀπ' ἐκεῖνο ποὺ σοῦ ἔχω διαβάσει ἐδῶ κι ἓνα μήνα ;

— Δὲν ἔλαβα ἄλλο...

— Τότε θὰ πῆ, πὼς μπορεῖ νάρθη αὐτὲς τὶς μέρες.

— Ποῦ 'ναι τος, παπά μου! Ἄφοῦ δὲν ἦρθε ὡς ἀπόψε, κόπηκαν οἱ ἐλπίδες μου!

— Ἄ, κυρά! Μὴ στενοχωριέσαι ἔτσι! Ἔχει ὁ Θεός... Δρόμος εἶν' αὐτός! Θάλασσες, ποτάμια, βροχές, χιόνια...

Ἡ καημένη ἢ γριὰ δὲν μπόρεσε ν' ἀπαντήση ἄλλο, μόνο ἀκούμπησε τὶς πλάτες τῆς στὸν τοῖχο καὶ ἀφαιρέθηκε μονάχη τῆς.

Ὁ παπάς, μὴ θέλοντας νὰ τῆς ἀνάψη περισσότερο τὸν πόνο, ἀκούμπησε κι αὐτὸς στὸ προσκέφαλο κι ἄρχισε νὰ παίζῃ τὸ κομπολόγι του «τὶκ τὰκ, τὶκ τὰκ...» Κι ἡ Μαριανθούλα ἔγειρε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γιαγιᾶς τῆς μὲ τὰ μάγουλα κατακόκκινα ἀπὸ τὴ μεγάλη φωτιά... Πέρασε ἔτσι κάμποση ὥρα.

Ἐξαφνα ξεπετιέται ἢ γριὰ καὶ λέει στὴ Μαριανθούλα.

— Σήκω, κυρά μου, καὶ βάλε τραπέζι νὰ φᾶμε, γιατί θὰ ξυπνήσωμε πολὺ πρῶι αὔριο νὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία.

Στὴ διαταγὴ τῆς γριᾶς στρώθηκε τὸ τραπέζι, κάθισαν ὅλοι γύρω γύρω, εὐλόγησε ὁ παπάς, σταυροκοπήθηκαν κι ἄρχισαν νὰ τρῶνε. Σὰν ἀπόφαγαν, εὐλόγησε πάλι ὁ παπάς καὶ σήκωσαν τὸ στρογγυλὸ τραπέζι ἀπὸ τὴ μέση.

Ἐστερα ὁ παπάς καλονύχτισε καὶ πῆγε στὸ δωμάτιό του.

7. Ἡ ἀγρυπνία τῆς γιαγιᾶς.

Ἐνῶ ὁ παπάς ἔπαιρνε κιόλας τὸ πρωτοῦπνι, ἢ γριὰ μὲ τὴ Μαριανθούλα δὲν εἶχαν πλαγιάσει ἀκόμα. Ἐκαναν μετανοίες καὶ σταυροὺς καὶ παρακαλοῦσαν μυστικὰ τὴν Παναγιά

καὶ τὸ Χριστὸ νὰ τοὺς φέρουν ἀπὸ τὴν ξενιτιὰ τῆς μιᾶς τὸ γιό της καὶ τῆς ἄλλης τὸν πατέρα της. Κατόπι ἔπεσαν στὸ κρεβάτι νὰ κοιμηθοῦν.

Ἡ Μαριανθούλα κοιμήθηκε στὴ στιγμή μὲ τὴ γλυκιὰ ιδέα, πῶς, ἅμα θαρχόταν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, θὰ ἔτρωγε μαγειρίτσα καὶ κότα δυὸ λογίων : βραστή καὶ ψητή.

Ἡ καημένη ὅμως ἢ γιὰ δὲν μποροῦσε νὰ κλείσῃ μάτι. Ὁ νοῦς της πετοῦσε μακριὰ σὰν τὸ πουλὶ κι ἔφευγε σὰν ἀστραπὴ καὶ πήγαινε στὴν ξενιτιὰ, γιὰ νάβρῃ τὸ παιδί της, πὺ τὸ καρτεροῦσε τόσα χρόνια μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

Ἡ νύχτα προχωροῦσε συννεφιασμένη καὶ κατάμαυρη μὲ τὰ σκοτάδια της, μὲ τὸν ἄγριο τὸν ἄνεμό της, πὺ βογοῦσε ψηλὰ στὶς στέγες.

Κι ἐνῶ ἡ Μαριανθούλα κοιμόταν βαριὰ βαριὰ σὰν ὅλα τὰ παιδάκια κι ἡ καημένη ἢ γιὰ ξαγρυπνοῦσε, μὴ μπορώντας νὰ κλείσῃ μάτι, «κικιρίκουουουου!» λάλησε μέσα ἀπὸ τὸ κοιτέσι ὁ μέγας πετεινὸς τοῦ σπιτιοῦ. «Κικιρίκουουουου!» λάλησαν κι οἱ ἄλλοι, οἱ μικρότεροι, «κικιρίκουουουου!» φώναξαν κι οἱ πετεινοὶ τῆς γειτονιάς καὶ ὅλου τοῦ χωριοῦ.

Ὁ παπὰς ξεπετάχτηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, ἀναψε ἓνα κερί κι ἀφοῦ ἐτοιμάστηκε, πήρε τὸ ραβδί του καὶ τράβηξε γιὰ τὴν ἐκκλησία.

8. Τ' ὄνειρο τῆς Μαριανθούλας.

Σὲ λίγο ἀκούστηκε τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησίας. Ἡ γιὰ ξύπνησε τὴν ὑπηρέτρια καὶ τὸ πιστικόπουλο κι ἀναψαν τὴ φωτιά.

Ἡ Μαριανθούλα κοιμόταν βαριὰ βαριὰ, σὰν ὅλα τὰ μικρὰ παιδιά, καὶ δὲν ξυπνοῦσε εὐκολα.

—Εὐπνα, Μαριανθούλα μου! φώναξε ἡ γιὰ. Εὐπνα

καὶ μᾶς καρτερᾶ ὁ παπᾶς στὴν ἐκκλησία, νὰ μᾶς δώσῃ πα-
σαλίτσα καὶ νὰ γυρίσωμε γρήγορα γρήγορα, νὰ φᾶμε μαγει-
ρίτσα, κότα καὶ δίπλες. Σήκω, Μαριανθούλα μου.

Μὲ τὰ πολλὰ ξύπνησε ἡ κορούλα. Ἄνοιξε τὰ μάτια της
καὶ κοίταξε κακιωμένα τὴ γιαγιά της, δακρῦζοντας καὶ
λέγοντας:

— Ἄχ, γιαγιά κι ἐσύ, τί μούκαμες! Ἄχ, τί μούκαμες!

— Τί σούκαμα, ψυχὴ μου; Τί σούκαμα, καρδούλα μου;
τὴ ρώτησε μὲ τρυφεράδα ἡ γιαγιά.

— Πῶς, τί μούκαμες! Ἐγὼ ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου τὸν
πατερούλη μου κι ἐκεῖ πού τὸν ἀγκάλιαζα καὶ τὸν φιλοῦσα,
μὲ ξύπνησες ἐσύ! Γιατί νὰ μὲ ξυπνήσης, καημένη γιαγιά;
Ἄχ, τί ὁμορφος πού ἦταν ὁ πατερούλης μου! Ψηλός, ἀσπρο-
κόκκινος, ἄγγελος γραμμένος!

Ἡ γριά ἀκούοντας τὰ λόγια τῆς ἐγγονῆς της, ἄρχι-
σε νὰ σταυροκοπιέται, ἐνῶ τὰ δάκρυά της ἀνέβαιναν ἀπὸ
τὴν καρδιά στὰ μάτια.

Ἄφου νίφτηκαν, κάθισαν κοντὰ στὴ φωτιά καὶ περίμε-
ναν, ὥσπου χτύπησε τὸ δεύτερο σήμαντρο.

9. «Ἡ γέννησή Σου, Χριστὲ ὁ Θεός...»

Τότε ξεκίνησαν ὅλοι γιὰ τὴν ἐκκλησία. Τὸ πιστικόπουλο
πήγαινε μπροστά, κρατώντας ἕνα μεγάλο δαυλὶ ἀναμμένο,
γιὰ νὰ φέγγῃ στὸ δρόμο. Ἔτσι πήγαινε στὴν ἐκκλησία κι
ὅλο τὸ ἄλλο χωριό.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἡ ἐκκλησία ἀγκάλιασε μὲ τοὺς
τέσσερεις τοίχους της ὅλο τὸν κόσμον τοῦ χωριοῦ. Ἄντρες,
γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιὰ, ὅσες ψυχὲς βρῖσκονταν στὸ χωριό,
ἦταν συναγμένοι μέσα στὴν ταπεινὴ ἐκκλησιούλα κι ἄκουαν
μὲ πολλὴν εὐλάβεια τὸ χαρμόσυνο τροπάριο: /

«Ἡ γέννησή σου, Χριστὲ ὁ Θεός...»

Τελείωσε ἡ λειτουργία κι ἄρχισε ὁ κόσμος νὰ μεταλαβαίνει. Πρώτη πρώτη μετάλαβε ἡ γριά μὲ τοὺς δικούς της. Αὐτὴ πῆρε πρώτη τὸ ἀντίδωρο κι αὐτὴ βγῆκε πρώτη ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τράβηξε σπίτι της, γιὰτὶ ἦταν ἡ πρώτη τοῦ χωριοῦ.

10. Τὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Ἄμα ἔφτασαν στὸ σπίτι, ἡ ὑπρέτρια ἔστρωσε τὸ τραπέζι καὶ περιμέναν τὸν παπὰ νάρθη ἀπὸ τὴν ἐκκλησία.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἦρθε ὁ παπὰς. Κύκλωσαν τότε ὅλοι τὸ καταφορτωμένο τραπέζι κι ὁ παπὰς ἔβαλε τὸ εὐλογητό: «Χριστὲ ὁ Θεός, εὐλόγησον τὴν βρωσὶν καὶ τὴν πόσιν...». Ἄλλὰ πρὶν τελειώσῃ τὸ εὐλογητό του, «μποῦμ» ἀκούστηκε μιὰ τουφεκιά στὴν ἐξώθυρα. «Μποῦμ» κι ἄλλη μία.

Ἄναταράχτηκαν τὰ σκυλιά. Πετάχτηκαν ὅλοι ὄρθοι καὶ σωρὸ κουβάρια κατέβηκαν τὴ σκάλα καὶ βγῆκαν στὴν αὐλή.

— Ψυχούλα μου, παιδάκι μου, φώναξε ἡ γριά μὲ πόνου ψυχῆς. Δόξα σοι ὁ Θεός, ποὺ ἦρθες γερός καὶ καλά!

— Πατερούλη μου, φώναξε κι ἡ Μαριανθούλα. Καλῶς ὄρισες!

Κατέβηκε ὁ ξενιτεμένος ὁ γιὸς τῆς γριάς ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ μάνα καὶ παιδί, πατέρας καὶ κόρη ἔγιναν κι οἱ τρεῖς ἓνα σύμπλεγμα ἀγάπης καὶ πόνου, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης.

Ἡ ὑπρέτρια μὲ τὸ πιστικόπουλο τράβηξαν τὸ ἄλογο στὸ κατώ νὰ τὸ ξεφορτώσουν, ἐνῶ οἱ τρεῖς καλοκαρδισμένοι ἀνέβηκαν τὴ σκάλα μαζὶ μὲ τὸν παπὰ καὶ μπῆκαν στὸ δωμάτιο, ποὺ ἦταν τὸ τραπέζι στρωμένο.

11. Ἡ χαρὰ τῆς μάνας.

Οἱ γάτες εἶχαν στήσει πανηγύρι ἀπὸ τὴ στιγμὴ, ποὺ πέφτοντας οἱ ντουφεκιᾶς πετάχτηκαν οἱ ἄνθρωποι ἔξω. Εἶχαν φάει ὅλο τὸ γάλα καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἔμπαιναν οἱ νοικοκυ-

ραῖοι στὸ δωμάτιο, ξέσκιζαν τὴ βραστή κότα, τὴν τετράπα-
χη. Δὲν εἶχαν προλάβει ἀκόμη ν' ἀγγίξουν τὴν κότα, ποὺ
ἦταν στὸν ταβά.

— Ψίτ! ψίτ! καταραμένες, φώναξε ὁ παπᾶς.

Ἡ γριὰ ὅμως, ποὺ σὲ ἄλλη περίσταση θὰ ἦταν ἱκανὴ νὰ
τις σκοτώσει, δὲ θύμωσε καθόλου, μόνο εἶπε :

— Ἄς τες, παπά μου. Ζῶα εἶναι. Ἔχουν κι αὐτὲς δικιὸ
σήμερα νὰ κάμουν πασχαλιά.

Κάθισαν τότε γύρω στὸ τραπέζι, ὁ παπᾶς ξαναευνλόγησε
κι ἄρχισαν νὰ τρῶνε. Μόνο ἡ γριὰ δὲν ἔτρωγε μὲ ὄρεξη. Ἡ
χαρὰ τῆς εἶχε κόψει τὴν ὄρεξη.λ

Ἦ Ὀλη τὴν ὥρα ἔλεγε :

— Δόξα σοι, Θεέ μου. Σ' εὐχαριστῶ. Καλῶς ὄρισες,
παιδί μου!

7. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Μές στήν ἀχνόφεγγη βραδιά
πέφτει ψιλὸ ψιλὸ τὸ χιόνι
γύρω στήν ἔρημη λαγκαδιά
στρώνοντας κάτασπρο σεντόνι.

Οὔτε πουλιοῦ γρικᾶς λαλιά
οὔτ' ἓνα βέλασμα προβάτου,
λὲς κι ἀπλωμένη σιγαλιά
εἶν' ἐκεῖ ὀλόγυρα θανάτου.

Μὰ ξάφνου πέρα ἀπ' τὸ βουνό
γλυκὸς σημάντρου ἤχὸς γρικιέται,
ὡσάν βαθιὰ ἀπ' τὸν οὐρανὸ
μέσα στὴ νύχτα νὰ σκορπιέται.

Κι ἀντιλαλεῖ τερπνὰ τερπνὰ
γύρω στήν ἄφωνη τὴν πλάση
καὶ τὸ χωριὸ γλυκοξυπνᾶ,
τὴν ἅγια μέρα νὰ γιορτάση.

Πέτρος Βασιλικὸς

8. ΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ

1. Στὸ δάσος τὸ τσεκούρι ἀκούεται βαριά. Ὅλη μέρα στὸ δάσος ἀκούεται τὸ τσεκούρι: Γκάπ, γκούπ. Γκάπα, γκούπ.

Γιατὶ χτυπᾶ τὸ τσεκούρι μέσα στὸ δάσος;

Πέρασε τὸ καλοκαίρι κι ἤρθαν οἱ καρβουνιάρηδες νὰ μᾶς δώσουν τὸ χειμῶνα φωτιά. Κάρβουνα θὰ μᾶς δώσουν, νὰ τὰ βάλουμε στὸ μαγκάλι, κάρβουνα κόκκινα, χρυσοκόκκινα.

Θὰ καθίσουμε τότε ὅλοι γύρω, θὰ ψήσωμε κάστανα καὶ

θὰ ποῦρε παραμύθια κι ιστορίες παλιές. Ὁ βοριάς ἔξω θὰ σφυρίζη θυμωμένος· τὰ δέντρα τοῦ κήπου μας θὰ χτυποῦν τ' ἄφυλλα κλαριά τους σκληρά: κράπ, κρούπ. Τὸ χιόνι λευκὸ κι ἀπαλὸ θὰ κατεβαίνει στὴν αὐλή μας.

Μὰ ἐμεῖς μέσα στὴν καλοστρωμένη κάμαρα θὰ καθώμαστε γύρω στὸ μαγκάλι. Τὰ κάρβουνα θὰ ροδοβάφουν τὰ πρόσωπά μας, θὰ ζεσταίνουν τὸ σῶμα μας καὶ θὰ μᾶς κάνουν νὰ γελοῦμε γιὰ τὸ χιόνι, ποὺ σκεπάζει τὴν αὐλή μας

και για το άγριο σφύριγμα του βοριά. Τα παιδιά θα φλυαρούν ή γάτα με σηκωμένη την ουρά θα τεντώνεται και θα ρουθουνίζει· οι νέες θα κεντούν ή θα ράβουν κι οι γέροι θα λένε το παραμύθι. Και μια στυμμένη λεμονόκουπα επάνω στα κάρβουνα θα τσιτσιρίξει συγκρατητά κι αδιάκοπα, σὰ νὰ βασιτᾶ τὸν ἴσο στὸ παραμύθι.

2. Νὰ γιατί χτυπᾶ τὸ τσεκούρι μέσα στὸ δάσος.

Όλη μέρα δουλεύουν οἱ καρβουνιάρηδες στὴ λαγκαδιά, γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὸ καμίνι. Ρίχνουν κάτω ἀγριόδεντρα μὲ τὰ τσεκούρια τους κι ὕστερα κόβουν μὲ τὸ πριόνι μικρὰ μικρὰ κομμάτια τὰ χοντρὰ κλωνάρια τους.

Όλα αὐτὰ τὰ κομμάτια θὰ τὰ βάλουν ἔπειτα μὲ τάξη τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο και θὰ τὰ κάμουν μεγάλο σωρό. Πλατὺς θὰ εἶναι κάτω ὁ σωρὸς κι ἐπάνω μυτερός, ἀπαράλλαχτος σὰν ἕνα μεγάλο χωνί.

Στὴν κορυφὴ τοῦ σωροῦ θ' ἀφήσουν μιὰ τρύπα, ποὺ θὰ φτάνη ὡς κάτω. Ὅμοιες τρύπες θ' ἀφήσουν και γύρω στὴ βάση, ποὺ θὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὴν τρύπα τῆς κορυφῆς. Τὸ σωρὸ θὰ τὸν σκεπάσουν μὲ χῶμα ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς τρύπες· ἔπειτα θὰ βάλουν μὲ προσανάμματα φωτιὰ στὴ μεσιανὴ κι ὕστερα θὰ κλείσουν μὲ σειρὰ τὶς ἄλλες τρύπες.

Ὑστερα θὰ κλείσουν ἐκεῖνες, ποὺ εἶχαν ἀνοιχτὲς και θ' ἀνοίξουν ὅσες εἶχαν κλειστὲς.

Ἡ φωτιὰ ἔτσι θὰ προχωρῆ ἀργὰ και χωρὶς νὰ λαμπαδιάξῃ μέσα στὸ σωρό. Οἱ καρβουνιάρηδες, ὅταν καταλάβουν, πὼς ἡ φωτιὰ πέρασε ὅλο τὸ σωρὸ και ἰδοῦν νὰ βγάξῃ φλόγες χωρὶς καπνὸ, θὰ βουλώσουν ὅλες τὶς τρύπες μὲ χῶμα και θὰ τὴν ἀφήσουν νὰ κρυφοκαίῃ.

Σὲ δυὸ τρεῖς μέρες θὰ ξεσκεπάσουν τὸ σωρὸ και τὰ κάρβουνα θὰ εἶναι ἔτοιμα.

9. ΠΟΣΟΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΒΟΗΘΟΥΝ

Ήταν πρωί κι ὁ Νίκος, ἀφοῦ ἐτοιμάστηκε, κάθισε στὸ τραπέζι κοντὰ στὸν πατέρα καὶ στὴ μητέρα του, γιὰ νὰ πάρουν τὸ πρωινό τους.

Ἐξαφνα ὁ Νίκος λέει στὸν πατέρα του :

— Πατέρα, ὁ κύριος Γαρύφαλος ἔχει τρεῖς ἀνθρώπους στὸ σπίτι καὶ πέντε στὸ κτῆμα κι ὅλοι αὐτοὶ ἐργάζονται γι' αὐτόν. Ἐμεῖς δὲν ἔχομε κανένα.

× Πῶς δὲν ἔχομε; εἶπε ὁ πατέρας του. Ἐχομε μάλιστα πολὺ περισσότερους ἀπὸ τρεῖς κι ἀπὸ πέντε, πού ἐργάζονται γιὰ μᾶς καὶ μᾶς βοηθοῦν. Σκέφτηκες πόσοι ἀνθρωποὶ ἐργάστηκαν, γιὰ νὰ πάρουμε σήμερα τὸ πρωινό μας; Τὸ λιγώτερο ἑκατό.χ

— Ἐκατό; εἶπε ὁ Νίκος. Τὸ ἐτοίμασε μόνη καὶ μοναχὴ ἡ Μαρία. Κανεὶς ἄλλος δὲν τὴ βοήθησε.

— Ἄς δοῦμε, ἀπάντησε ὁ πατέρας του. Ἡ μητέρα σου ἔχει τὴ στιγμή αὐτὴ ἓνα φλιτζάνι τσάι κι ἐγὼ ἓνα φλιτζάνι καφέ. Ξέρεις πῶς ἦρθε τὸ τσάι ἐδῶ;

— Τὸ ἀγόρασες, εἶπε ὁ Νίκος.

— Μάλιστα, τὸ ἀγόρασα στοῦ κ. Μανωλοπούλου, ἀλλὰ ποῦ τὸ βρῆκε αὐτός; βέβαια δὲν τὸ μάζεψε στὸ χωράφι του!

— Τὸ ξέρω, εἶπε ὁ Νίκος. Τὸ τσάι δὲ φυτρώνει στὸν τόπο μας, ἔρχεται ἀπὸ τὴν Κίνα.

— Λοιπὸν σὲ ρωτῶ πόσα πρόσωπα ἐργάστηκαν, γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ φλιτζάνι τοῦ τσαϊοῦ, πού πίνει αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ μητέρα σου;

— Δύο, ἀποκρίθηκε ὁ Νίκος. Ἐσύ, πού τὸ ἀγόρασες κι ἡ Μαρία πού τὸ ἐτοίμασε.

— Κι ἐκεῖνος, πού φύτεψε τὸ φυτὸ στὴν Κίνα; κι ἐκεῖνος, πού μάζεψε τὰ φύλλα καὶ τὰ ἔβαλε νὰ ξεραθοῦν; κι ἐκεῖ-

νος πού ἔκαμε τὴ συσκευασία καὶ κουβάλησε τὸ κιβώτιο στὸ πλοῖο, γιὰ νὰ τὸ φέρη στὸν τόπο μας; Ἐπειτα καὶ τὸ πλοῖο, πόσους ἀνθρώπους χρειάστηκε, γιὰ νὰ γίνη; Καὶ μποροῦσε νάρθη στὸν τόπο μας χωρὶς ναῦτες, χωρὶς πλοίαρχο; Ἐτσι κι αὐτοὺς πρέπει νὰ τοὺς θεωρήσωμε σὰ βοηθοὺς μας.

Ἐπειτα ἄλλοι ἄνθρωποι πῆραν τὰ κιβώτια ἀπὸ τὸ πλοῖο καὶ τὰ κουβάλησαν σὲ κάποια ἀποθήκη. Τότε ὁ κ. Μανωλόπουλος, ὁ παντοπώλης, ἀγόρασε ἓνα δυὸ κιβώτια καὶ τὰ ἔστειλε στὸ κατάστημά του. Ἐτσι ἐγὼ ἀγόρασα ἀπ' αὐτὸν ἓνα κουτάκι κι ἡ Μαρία ζέστανε τὸ νερὸ κι ἐτοίμασε τὸ τσάι.

Ἄλλὰ κι ἡ Μαρία δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ προσφέρη στὴ μητέρα σου, ἂν δὲν εἶχαμε φωτιά καὶ τσαγιέρα καὶ φλιτζάνια καὶ πιατάκια. Καὶ γιὰ νὰ τὰ ἀποχτήσωμε, πρέπει νὰ ἔχουν ἐργαστῆ πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι.

— Καὶ τὰ κουταλάκια κι ἡ ζάχαρη γιὰ τὸ τσάι; πρόσθεσε ὁ Νίκος. Μοῦ δίνετε, σὰς παρακαλῶ, μιὰ φέτα ψωμὶ μὲ βούτυρο;

— Μάλιστα, εἶπε ὁ πατέρας του, ἂν μοῦ πῆς πόσοι ἄνθρωποι βοηθοῦν, γιὰ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά.

— ὦ, νὰ σοῦ πῶ, πατέρα, εἶπε ὁ Νίκος. Καταλαβαίνω, πὼς χρειάστηκαν χιλιάδες ἄνθρωποι, γιὰ νὰ μᾶς ἐτοιμάσουν ἓνα πρόγευμα. Ὁρισμένως χρειάστηκαν περισσότεροι ἀπὸ ἑκατὸ γιὰ ἓνα φλιτζάνι τσάι κι αὐτὸ εἶναι μονάχα ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ πρόγευμά μας. Ποτὲ δὲ φανταζόμουν, ὅτι τόσοι ἄνθρωποι ἐργάζονται γιὰ μᾶς.

10. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΥΓΕΝΗΣ

Σάββατο βράδυ. Στὴν πλατεῖα τὰ λεωφορεῖα φεύγουν στοιβαγμένα ἀπὸ κόσμο. Ὅποιος προφτάσῃ νὰ μπῆ! Οἱ ἄλλοι περιμένουν νὰ φτάσῃ νέο λεωφορεῖο. Καὶ πάλι τὰ ἴδια Σπρωξίματα, τσαλαπατήματα, φωνές, σκοτωμός. Καὶ τὰ λεω-

φορεῖα ἔρχονται καὶ φεύγουν τὸ ἓνα ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἄλλο κάθε δύο, κάθε τρία λεπτά. Καὶ πάντα ἓνα πλῆθος ἀνήσυχο, πὺ περιμένει καὶ πὺ δὲ φαίνεται νὰ λιγοστεύη. Εἶναι τάχα οἱ ἄνθρωποι, πὺ ἔμειναν ἔξω ἀπὸ τὰ λεωφορεῖα, πὺ ἔφυγαν, ἢ εἶναι ἄλλοι, πὺ ἤρθαν κατόπι, χωρὶς νὰ τοὺς νιώσῃ κανένας καὶ πῆραν τὴ θέσῃ τους στὸ πεζοδρόμιο, ἢ εἶναι κι αὐτοὶ κι ἐκεῖνοι; Δὲν ξέρει τί νὰ ὑποθέσῃ κανένας. Ὅ,τι καὶ νὰ εἶναι, τὸ πλῆθος δὲ λιγοστεύει. Νομίζει κανένας, πὺς ἢ γῆ γενεῖν ἄνθρώπους.

Ὁ γεροντάκος ὅμως, πὺ στέκεται παράμερα κάπου, φαίνεται πὺς εἶναι ὁ ἴδιος, πὺς ἦταν ἐκεῖ καὶ μισὴ ὥρα πρωτύτερα. Χωρὶς ἄλλο εἶναι ὁ ἴδιος. Τὰ λεωφορεῖα περνοῦν καὶ φεύγουν ἀπὸ μπροστά του. Αὐτὸς μένει. Μιὰ στιγμὴ ἀκούεται νὰ λήῃ ἀναστενάζοντας:

— Ὅπως πηγαίνουν τὰ πράματα, οὔτε αὔριο τὸ πρωὶ δὲ θὰ τὰ καταφέρω νὰ φύγω ἐγώ!

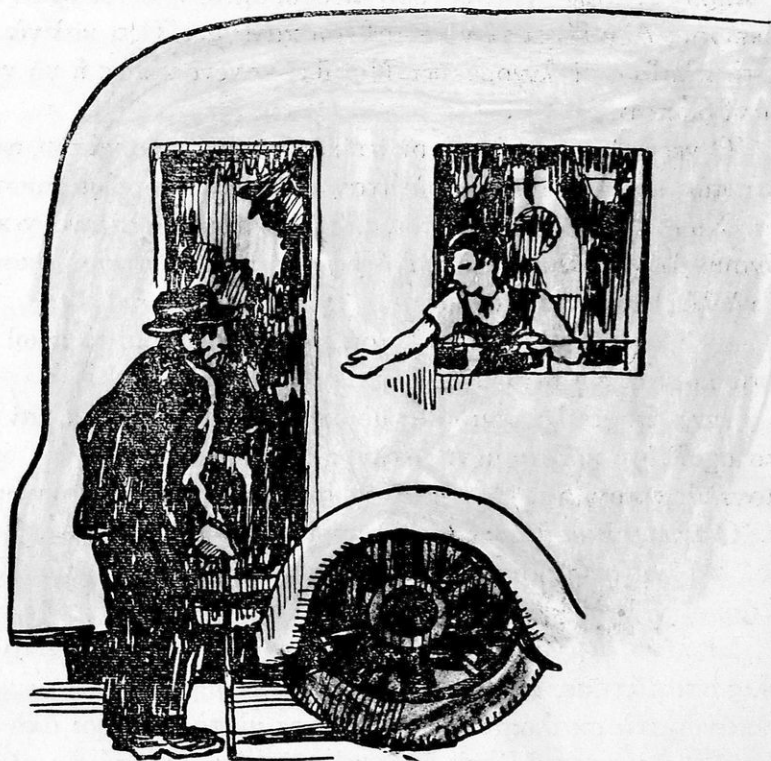
Ἐνα παχουλὸ παιδάκι μὲ κοντὰ παντελονάκια καὶ μὲ σάκα σχολείου κρεμασμένη στὴν πλάτη ἀκούει τὸ γέρο καὶ χαμογελάει πονηρά. Θὰ γελᾷ χωρὶς ἄλλο μὲ τὴν ἀδυναμία του. Ὁ πιτσιρικός αὐτὸς δὲ θὰ περιμένῃ βέβαια πολὺ, σὰν τὸ γέρο. Μ' ἓνα πήδημα θὰ βρεθῇ ἐπάνω στὸ λεωφορεῖο. Καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ τὸ δείξῃ.

Σὲ λίγο φαίνεται ἓνα ἄδειο λεωφορεῖο, πὺς κατεβαίνει. Μόλις σταμάτησε, ὁ πιτσιρικός μ' ἓνα πήδημα βρίσκεται κιόλα ἐπάνω στὸ σκαλοπάτι, ἀρπαγμένος μὲ τὸ ἓνα χέρι ἀπὸ τὰ σίδερα τῆς τέντας. Μὲ τὸ ἄλλο χέρι ἀνοίγει τὴν πόρτα, χώνεται πρῶτος μέσα στὸ λεωφορεῖο καὶ πιάνει μιὰ θέσῃ, ἐνῶ ἀπὸ πίσω του οἱ ἄλλοι, πὺς σκαρφαλώνουν, τὸν σπρώχνουν, τὸν βρίζουν, τὸν ἀποπαίρνουν.

— Παλιόπαιδο! Πρῶτος καὶ καλύτερος θέλεις νὰ μπῆς; Ντροπὴ σου!

— Δὲν μπορούῦσε, βλέπεις, νὰ σοῦ λείψῃ καὶ τὸ κάθισμα, κακομαθημένο παιδί. Ἔπρεπε νὰ καθίσης!

— Αὐτὴ τὴν ἀνατροφή σοῦ ἔδωσαν οἱ γονεῖς σου καὶ οἱ δάσκαλοί σου; Κι εἶσαι καὶ μαθητὴς τοῦ σχολείου! Δὲν ντρέπεσαι!

Ὁ πιτσιρικός ἀκούει τὶς βρῖσιες καὶ χαμογελᾷ στρογγυλοκαθισμένος στὴ θέση του.

— Εἶδατ' ἐκεῖ τὸ ἀναίσθητο πλάσμα! φωνάζει μιὰ κυρία ἀπέξω. Χαμογελάει κίβλας γιὰ τὸ κατόρθωμά του. Εὖλο πὸν τοῦ χρειάζεται!

Ἐξαφνα ὁ πιτσιρίκος σκύβει ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ φωνάζει κουνώντας τὸ χέρι του πρὸς τὸ μέρος ποῦ περιμένει— ἀκόμα περιμένει—ὁ γέρος.

— Παππού, ἔ, παππού! Ἔμπα μέσα. Ἔχει θέση γιὰ σένα.

Ὁ γέρος προχωρεῖ πρὸς τὸ λεωφορεῖο.. Ἔνας ἐπιβάτης λέει στὸ παιδί :

— Δὲν ντρέπεσαι νὰ κοροϊδεύης τὸ γέρο; ποῦ εἶναι ἡ θέση; τὰ ἀστεῖα σοῦ ἔλειπαν, κακοαναθρεμμένε!

Ὁ εἰσπράχτορας κλείνει τὴν πόρτα μπροστὰ στὸ γέρο.

— Δὲν ἔχει ἄλλη θέση, μπάρομπα. Τὸ παλιόπαιδο ἀκοῦς;

Ὁ μικρὸς σηκώνεται τότε ὀρθίος καὶ τοῦ φωνάζει :

— Ἔχει θέση, κύριε εἰσπράχτορα. Θὰ τοῦ δώσω τὴ δική μου. Γιὰ νὰ πιάσω θέση τοῦ παπποῦ...

Σὲ δυὸ λεπτὰ ὁ γέρος εἶναι καθισμένος στὴ θέση τοῦ μικροῦ καὶ ὁ μικρὸς μ' ἓνα πήδημα πάλι βρῖσκεται ἔξω, ἐνῶ ὁ γέρος τοῦ φωνάζει ἀπὸ πίσω μὲ τὴν τρεμουλιαστὴ φωνή του:

— Τὴν εὐχή μου νάχης, παιδί μου! Νὰ σὲ χαίρωνται οἱ γονεῖς σου.

Ὁ κόσμος γυρίζει καὶ κοιτάζει τὸ παιδί ποῦ φεύγει. Ἔνας δημοσιογράφος κάνει νὰ τὸ σταματήσει.

— Ἔλα δῶ, παιδί μου! Τοῦ λέει μὲ καλοσύνη. Ποιανοῦ εἶσαι; πῶς σὲ λένε;

Μὰ ὁ πιτσιρίκος προχωρεῖ βιαστικά, χωρὶς νὰ πῆ τ' ὄνομά του καὶ χάνεται μέσα στὸ πλήθος.

11. ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΗΣ

1. Μόλις ἦταν δέκα χρονῶ παιδί ὁ Ἄντρεάς καὶ γνώριζε κιόλας τὶς στενοχώριες τῆς ζωῆς.

Σὲ ἡλικία τεσσάρω μόλις χρονῶ εἶχε χάσει τὴ μανούλα του καὶ τώρα ἔχασε καὶ τὸν καλὸ του πατέρα. Ἔτσι ὁ

Ἄντρεας μὲ τὸ μικρούλη του τὸν ἀδερφό, τὸ Νώτη, ἔμειναν στοὺς πέντε δρόμους.

Καλὰ πὺ βρέθηκε ἡ θεία τους ἡ Σταυρούλα, ἡ ἀδερφή τῆς μάνας τους τῆς συχωρεμένης καὶ τὰ περιμάζεψε. Φτωχὴ ὅμως κι αὐτὴ ἐργάτρια σ' ἓνα ταπητουργεῖο, ποῦ νὰ τὰ χορτάση ψωμὶ τὰ ὀρφανά! Τί νὰ πρωτοκάμη ἡ θειά ἡ Σταυρούλα μὲ τὶς λίγες δραχμοῦλες, πὺ παίρνει;

2. Μιὰ μέρα ὁ Ἄντρεας, πὺ ἦταν παιδὶ πολὺ στοχαστικὸ καὶ καταλάβαινε τὶς στενοχώριες τῆς θείας του, τῆς λέει:

— Ξέρεις, θεία Σταυρούλα, ἐγὼ σὲ λίγο τελειώνω πὰ τὸ σχολεῖο. Θὰ πάω νὰ δουλέψω. Δὲν μπορῶ νὰ σὲ βλέπω νὰ κουράζεσαι ἔτσι καὶ πάλι νὰ πεινοῦμε ὅλοι μας. Πρέπει κι ἐγὼ νὰ βγάζω τὸ δικό μου.

— Σὲ καλό σου, γιόκα μου! Ποιὸς θὰ σὲ πάρη στὴ δουλειά του μιὰ στάλα παιδί; Τί μπορεῖ νὰ κάμη ἓνα παιδὶ στὴν ἡλικία σου;

Μὰ ὁ Ἄντρεας ἐπέμενε κι ἔγινε... ἔμπορος. Πουλοῦσε σπύρτα στὸ δρόμο, στὰ καφενεῖα, στὶς γωνίες, ὅπου βρισκόταν.

Ἔτσι γλομὸ ἀπὸ τὴν κακοπέραση καὶ φτωχοντυμένο ὅποιος τὸν ἔβλεπε, καὶ ἀνάγκη νὰ μὴν εἶχε, ἔπαιρνε κανένα κουτί. Σπύρτα εἶναι, χρειάζονται.

3. Μιὰ μέρα ὁ Ἄντρεας πλησίασε ἓναν κύριο, τὴν ὥρα πὺ ἔβγαινε ἀπὸ ἓνα μεγάλο κατάστημα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν εἶχε πούλησει οὔτε ἓνα κουτί.

— Πάρτε, κύριε, ἓνα κουτάκι σπύρτα ἀπὸ τὸ φτωχό.

Ὁ κύριος γύρισε καὶ εἶδε τὸ παιδὶ μὲ συμπόνια. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τὰ χαμίνια τοῦ δρόμου. Στὸ γλομὸ του πρόσωπο ἦταν ζωγραφισμένη ἡ θλίψη.

Ἔψαξε τότε ὁ κύριος γιὰ ψιλὰ, ἀλλὰ δὲ βρῆκε. Ὑστερα ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του, ἀλλὰ κι ἐκεῖνο δὲν εἶχε τίποτε λιγώτερο ἀπὸ ἑκατοστάρικα.

— Δυποῦμαι, μικρὲ μου, πὺ δὲν ἔχω ψιλὰ, εἶπε ὁ κύριος κι ἔκαμε νὰ φύγη.

— Δώστε μου, κύριε, τὸ ἑκατοστάρικο κι ἐγὼ θάβρω νὰ τὸ χαλάσω. Θὰ τρέξω γρήγορα γρήγορα και σὲ δυὸ λεπτὰ θὰ σᾶς φέρω τὰ ψιλὰ.

— Ἀλήθεια τὸ λές; ρώτησε ὁ κύριος, βλέποντας τὸν Ἄντρέα κατάματα.

— Ναί, ἀλήθεια σᾶς τὸ λέω.

Τὸ ξάστερο πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ κι ὁ τρόπος ποῦ τοῦ μίλησε, ἔπεισαν τὸν κύριο νὰ τοῦ ἐμπιστευτῆ τὸ ἑκατοστάρικο.

Ἄντρέας ἔφυγε τρεχάτος.

Ἄντρέας ἔμεινε ἐπάνω στὸ πεζοδρόμιο καὶ περίμενε. Στὸ μεταξὺ πλησίασε τῆ βιτρίνα κι ἔβλεπε.

Πέρασαν πέντε λεπτά, πέρασαν δέκα κι ὁ Ἄντρέας ἀκόμη νὰ φανῆ. Ὁ κύριος ἄρχισε νὰ κουνᾶ τὸ μαστούνι του νευρικὰ καὶ τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε ἀνησυχία. Πέρασαν ἄλλα δέκα λεπτά, τίποτε!

«Κουτὸς ἤμουν νὰ πιστέψω σ' ἓνα παιδί τοῦ δρόμου», ἔλεγε ἀπὸ μέσα του.

Μετὰ μισὴ ὥρα, σὰν ἀπελπίστηκε, πῆρε τὸ δρόμο καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του. ✕

4. Τὴν ἄλλη μέρα βλέπει ὁ κύριος ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του ἓνα μικρούλη νὰ τὸν περιμένῃ. Ἐμοιαζε ἀπαράλλαχτα μὲ τὸν μικρό, ποῦ τοῦ εἶχε δώσει τὸ ἑκατοστάρικο, μόνο ποῦ ἦταν μικρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον.

Κάποια μεγάλη θλίψη θὰ εἶχε στὴν καρδιά του τὸ παιδί, γιὰ τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα δάκρυα.

— Κύριε, τοῦ εἶπε μὲ ὕφος φοβισμένο, ἐσεῖς εἶστε ποῦ δώσατε στὸν Ἄντρέα μας χτὲς τὸ πρωὶ τὸ ἑκατοστάρικο;

— Ναί, ἐγὼ εἶμαι, ἀπάντησε ὁ κύριος.

— Νάτα τὰ λεπτά σας, κύριε. Μ' ἔστειλε ὁ Ἄντρέας μας νὰ σᾶς τὰ δώσω.

— Καὶ πῶς βρῆκες τὸ σπίτι μου, παιδί μου;

— Μ' ἔστειλε ὁ Ἄντρέας στὸ κατάστημα ποῦ σᾶς βρῆκε χτὲς καὶ ρώτησα· γιὰ τὸν Ἄντρέα τὸν πάτησε τὸ αὐτοκίνητο, εἶπε ὁ μικρὸς χύνοντας πικρὰ δάκρυα.

Ὁ κύριος στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή σκεπτικὸς καὶ τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε μεγάλη ταραχή.

Ἔστερα πήρε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :

— Πᾶμε, μικρὲ μου, στὸ σπίτι σας.

5. Σὲ λίγο μπῆκαν σ' ἓνα στενοδρόμι.

— Ἐδῶ, κύριε, εἶναι τὸ σπίτι μας, εἶπε τὸ παιδί κι ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό του ἓνα σκοτεινὸ ὑπόγειο.

Κατέβηκαν τέσσερα πέντε σκαλοπάτια. Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ ὑπογείου ἦταν ἓνα ἀχυρένιο στρῶμα. Ἐπάνω στὸ στρῶμα αὐτὸ κειτόταν ἓνα παιδί καὶ στὸ πλάι του παράστεκε μιὰ φτωχοντυμένη γυναικούλα μὲ τὰ μάτια πρησμένα ἀπὸ τὸ κλάμα.

Ὁ κύριος γνώρισε ἀμέσως τὸν Ἀντρέα. Τὸ πρόσωπό του ἦταν κατάχλομο σὰν τὸ κερί.

Γονάτισε ὁ κύριος κι ἔπιασε τὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ, ἓνα χεράκι ξυλιασμένο.

— Ἐδωσες στὸν κύριο τὰ λεπτά ; ρώτησε ὁ Ἀντρέας τὸν ἀδερφοῦλή του κι ἡ φωνή του, ἀδύνατη, νόμιζες πὼς θὰ ἔσβηνε, πρὶν ἀποσώση τὰ λόγια του.

Ὁ καλὸς κύριος ἔσκυψε τότε καὶ φίλησε τὸ μέτωπο τοῦ παιδιοῦ καὶ μὲ φωνὴ γεμάτη συμπόνια εἶπε στὴ θεία του :

— Θὰ φροντίσω ἐγὼ γι' αὐτὸ τὸ παιδί, γιὰ νὰ γίνῃ καλά. Μιὰ στιγμή καὶ θὰ ξανάρθω.

Καὶ ἀνέβηκε βιαστικὸς τὰ σκαλοπάτια.

6. Σὲ λίγο ξαναγύρισε μὲ τὸ αὐτοκίνητο τῶν πρώτων βοηθειῶν. Πῆρε ὁ ἴδιος τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸ ἔβαλε προσεκτικὰ μέσα στὸ αὐτοκίνητο.

Ἔστερα ἀπὸ λίγην ὥρα ὁ Ἀντρέας ἦταν ξαπλωμένος ἐπάνω σ' ἓνα λευκὸ κρεβάτι στὸ νοσοκομεῖο.

Ἡ πληγὴ του βέβαια ἦταν βαριὰ κι ὁ κίνδυνος μεγάλος. Ἄλλὰ οἱ φροντίδες τῶν καλῶν γιατρῶν τὸν ἔσωσαν.

Ἔμεινε ἀρκετὲς μέρες στὸ νοσοκομεῖο ὁ Ἄντρέας.

Ὅταν ἔγινε καλὰ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, ὁ καλὸς κύριος δὲν τὸν ἄφησε πιά νὰ πουλᾷ σπύρτα. Τὸν ἔστειλε πάλι στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ μάθῃ περισσότερα γράμματα. Τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ γιὰ τὸ Νώτη, τὸν ἀδερφὸ τοῦ Ἄντρέα.

Οὔτε τοὺς ἄφησε νὰ ζοῦν στὸ ἴδιο ὑγρὸ καὶ ἀνήλιο ὑπόγειο. Πῆρε τὴ θεία τους τὴ Σταυρούλα οἰκονόμο στὸ πλούσιο σπίτι του καὶ παραχώρησε καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς ἓνα μεγάλο προσηλιακὸ δωμάτιο.

Ἀπὸ τότε ἡ θεία Σταυρούλα μὲ τὰ ὄρφανὰ ἀνεψάκια τῆς ἔζησε εὐχαριστημένη. Τὰ παιδιὰ μεγάλωσαν κι ἔγιναν τίμιοι ἐργάτες καὶ καλοὶ ἀνθρώποι.

12. ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Ἔ! σεῖς, ὅπου σκορπίζετε τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄπονο καὶ ἄσωτο ἀπλῶστε
καὶ δώστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωγὴ μητέρα...

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δώστε!

Ποῖος λέει, ποῖος, πὼς ὄλ' αὐτὰ πὸν τώρα σεῖς πετᾶτε,
εἶναι δικὰ σας. Δύστυχοι, αὐτὸ πὸν περισσεύει
εἶναι τῆς γήρας, τ' ὄρφανοῦ καὶ μὴν τὸ σπαταλᾶτε.

Ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ κλέβει.

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί: ἀδέρφια, ἐλεημοσύνη
πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον, ὅπου δίνει.

A. Παράσχος

13. ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

1. Ἡ χαρὰ τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν περιγράφεται, ὅταν ἓνα καλοκαιρινὸ πρῶτὸ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του καὶ μερικοὺς ἄλλους Σπαρτιάτες γιὰ τὴ Σπάρτη. Πόσον καιρὸ τὴν εἶχε ὄνειρευτῆ αὐτὴ τὴ μέρα!

Ὁ Ἀλκιδάμας ἦταν ἓνα Σπαρτιατόπουλο, ποὺ ζοῦσε τὸν καιρὸ, ποὺ οἱ Ἕλληνες πολεμοῦσαν μὲ τοὺς Πέρσες. Φαινόταν, πὼς εἶχε περάσει τὰ δώδεκα χρόνια, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα μόλις εἶχε κλείσει τὰ δέκα. Σὲ ξεγελοῦσε τὸ ψηλὸ ἀνάστημά του καὶ τὸ γυμνασμένο κορμί του. Ὁ πατέρας του λεγόταν Δαμάρατος καὶ εἶχε μείνει χρόνια στὴν Ἀθήνα γιὰ ὑπηρεσία τῆς πατρίδας του, τῆς Σπάρτης.

Ἔτσι ὁ Ἀλκιδάμας δὲ θυμόταν διόλου τὴν πατρίδα του. ἤξερε μόνο, ὅ,τι εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴ μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του.

Ὅταν ἔστριβαν γιὰ τὴν Ἐλευσίνα, ἔριξε πίσω του μιὰ τελευταία ματιά. Ἡ Ἀκρόπολη ὑψωνόταν μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ χάλκινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς ἄστραφτε στὸν ἥλιο καὶ βεβαίῳνε τὸ μικρὸ Ἀλκιδάμα, πὼς ἡ θεὰ ἔξακολουθοῦσε νὰ προστατεύη τὴν ἀγαπημένη της πόλη.

Ἔκαμαν ἀρχετοὺς σταθμούς, ὥσπου νὰ φτάσουν στὴ Σπάρτη. Ὁ τελευταῖος σταθμὸς ἦταν ἡ Τεγέα.

2. Ὅταν πλησίασαν στὴ Σπάρτη καὶ τὴν εἶδαν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς λόφους ν' ἀπλώνεται κάτω στὸν κάμπο, ὁ Ἀλκιδάμας δὲν παραξενεύτηκε, γιὰτὶ δὲν εἶχε οὔτε τείχη οὔτε ἀκρόπολη. ἤξερε ἀπὸ τὸν πατέρα του, πὼς τείχη της ἀνίκητα ἦταν τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλικαριῶν της.

Πέρασαν τὴ μικρὴ γέφυρα τοῦ Εὐρώτα καὶ μπῆκαν στὴν πόλη.

Τὰ σπίτια ἦταν ἀπλὰ καὶ μικρά. Πολλοὶ Σπαρτιάτες ἔτρεξαν νὰ τοὺς καλωσορίσουν. Στὴν πλατεία μάλιστα κάθισαν λίγο μαζὶ μὲ ἕναν ὄμιλο Σπαρτιατῶν. Ἐντύπωση προξένησε στὸν Ἀλκιδάμα ὁ τρόπος τους. Μόλις μιλοῦσε κανένας γεροντότερος, ἀμέσως σάπαιναν οἱ νεώτεροι κι ἄκουγαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἤρθε κοντὰ ἕνας ἄλλος γέρος. Φοροῦσε μόνο χιτῶνα, ὅπως ὅλοι κι ἀκουμποῦσε στὸ ραβδί του. Ἀμέσως σηκώθηκαν ὅλοι καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν πρώτη θέση νὰ καθίση.

3. Τὴν ἄλλη μέρα πολὺ πρωὶ ὁ Ἀλκιδάμας βγῆκε ἔξω μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του. Ἡ μητέρα του ἢ Ἀγησάνδρη, τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἶπε:

«Παιδί μου, ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς μητέρα σου θὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Θὰ πᾶς ἀπὸ σήμερα μαζὶ μὲ τ' ἄλλα παιδιά της στοὺς στρατῶνες. Καὶ μὴν ξεχνᾶς, πὼς ὁ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες, ποὺ πῆρε μέρος».

Ὁ Ἀλκιδάμας ἔφυγε σιωπηλός. Σὲ λίγο ἔφτασαν σ' ἕναν ἀνοιχτὸ χῶρο. Στὴν ἄκρη ἦταν μιὰ δεντροστοιχία καὶ στ' ἄλλο μέρος ἕνα γυμναστήριο, ὅπου γυμνάζονταν ἑκατοντάδες παιδιά τῆς ἴδιας ἡλικίας. Οἱ μικροὶ ἔκαναν στρατιωτικὰ γυμνάσια, σὰν τέλειοι στρατιῶτες. Στὴν Ἀθήνα τὰ παιδιά ἀποτελοῦσαν χορωδίες ἢ χόρευαν στρατιωτικούς χορούς, ὄχι ὅμως μὲ τόση τέχνη κι ἐπιδεξιότητα, σὰν κι αὐτὰ ποὺ ἔβλεπε ὁ Ἀλκιδάμας.

Ὅλα τὰ παιδιά ἦταν ἡλιοκαμένα, λιγνὰ καὶ γρήγορα σὰν πουλιά. Κοίταξε μὲ πόση ταχύτητα ἔκαναν τὰ γυμνάσια. Στὴ στιγμή ἐκτελοῦσαν τὰ προστάγματα τοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ φαλαγγάρχη. Πότε πηδοῦσαν μπροστά, προφυλαγμένα κάτω ἀπὸ τὶς ἀσπίδες τους· πότε πρόβαλλαν μεμιᾶς τὰ κοντάρια τους καὶ σχημάτιζαν ἔτσι ἕναν ἀμυντικὸ τοῖχο. Ἦταν φοβερὸ

νά βλέπης αὐτὸ τὸ θανατηφόρο τοῖχο. Τώρα καταλάβαινε γιατί ἦταν περιττὰ τὰ τείχη κι ἡ ἀκρόπολη.

Ξαφνικὰ σταματοῦσαν, γύριζαν πίσω κι ἔτρεχαν ὅλα μαζί μὲ μεγάλη ἀταξία. Στὸ τέλος ὁμως τοῦ γηπέδου σταματοῦσαν κάνοντας μεταβολή.

Καὶ νά! τὸ κάθε παιδὶ βρισκόταν στὴ θέση του καὶ πρόβαλλε τὸ κοντάρι του. Ὁ Ἀλκιδάμας δὲν μπορούσε νὰ κρύψη τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν τελειότητα, ποὺ γίνονταν οἱ ἀσκήσεις.

Σὲ λίγο μέσα σ' αὐτὲς τὶς φάλαγγες θὰ ἔμπαινε κι ὁ Ἀλκιδάμας. Τ' ὄνειρό του νὰ γίνῃ ἀληθινὸ παλικάρι τῆς Σπάρτης ἀλήθευε.

4. Ὁ Ἀλκιδάμας μπῆκε ἀμέσως στὴ γραμμὴ καὶ τὰ γυμνάσια ἄρχισαν. Ἦταν πολὺ σκληρότερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ φανταζόταν. Τ' ἄλλα παιδιὰ ἦταν πιδὺ γυμνασμένα. Ἔτσι, ὅταν πηδοῦσε ἔμπρός, τὸ πήδημα τοῦ Ἀλκιδάμα ἦταν πιδὺ μικρὸ ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα. Ὅταν πάλι ἔκαναν ἔφοδο, τὸν πρόφταιναν καὶ μιὰ φορὰ τὸν ἔριξαν κάτω.

Μὰ ὁ Ἀλκιδάμας τὸ πῆρε ἀπόφαση νὰ τὰ μάθη καλὰ τὰ γυμνάσια. Ὅλη τὴν ὥρα στριφογύριζαν μέσα στὸ μυαλό του τὰ λόγια τῆς μητέρας του.

Στὸ τέλος ὁ ἀρχηγὸς πρόσταξε:

— Στὸν Εὐρώτα!

Στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα τὰ παιδιὰ σκόρπισαν κι ἔκοβαν καλάμια μὲ τὰ χέρια τους χωρὶς κανένα ἐργαλεῖο καὶ μάζευαν βούρλα. Ὅταν ἔκοψαν ἀρκετά, τὰ κουβάλησαν στοὺς στρατῶνες.

Γιὰ δεῖπνο εἶχαν τὰ παιδιὰ λίγο σιταρένιο ξερὸ ψωμὶ καὶ μιὰ μαύρη σούπα, τὸ μέλανα ζωμὸ, ὅπως τὸν ἔλεγαν. Ὑστερα κοιμήθηκαν ἐπάνω στὰ καλάμια, ποὺ εἶχαν κόψει.

Ἔτσι κοιμήθηκαν ὅλοι κι ὁ ἀρχηγός τους. Για τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας τους ἔπρεπε νὰ μάθουν νὰ ὑποφέρουν ὄλες τὶς στερήσεις.

5. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἄλκιδάμας ρώτησε τοὺς ἄλλους :

— Πότε πηγαίνουν τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια τους ;

— Σπίτι ; δὲν πηγαίνομε σπίτι. Δὲν εἴμαστε πιὰ μωρά. Τώρα εἴμαστε στοὺς στρατώνες, τοῦ ἀπάντησαν καὶ γέλασαν μαζί του.

Ὅταν ὅμως ἀργότερα τὰ παιδιὰ ἔπесαν στὸν Εὐρώτα, ὁ Ἄλκιδάμας τοὺς ξεπέρασε ὅλους στὸ κολύμπι· γιατί στὴν Ἀθήνα εἶχε γίνει πολὺ δυνατὸς στὰ θαλασσινὰ γυμνάσια. Τὰ παιδιὰ τὸ πρόσεξαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἄλκιδάμα καὶ τοῦ ἔδειξαν ἐκτίμηση. Τὴν ἴδια μέρα μάλιστα ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ὁ Λαοδάμας, τοῦ χάρισε ἓνα κοντάρι. Τοῦτο ἦταν μεγάλο δεῖγμα φιλίας.

6. Τὴν τρίτη μέρα ὁ λόχος τοῦ Ἄλκιδάμα πῆγε μὲ τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ στὰ δάση τοῦ Ταῦγέτου νὰ κυνηγήσουν ἀγριογούρουνα.

Ὁ Ταῦγετος εἶναι πολὺ ἄγριο καὶ ἀπότομο βουνό, πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Αῤῥήνας. Περιοῦσαν ἀπὸ πυκνὲς τοῦφες θάμνων, ποὺ φαίνονταν πὼς δὲν εἶχε ξαναπεράσει ἀπὸ ἐκεῖ ἄνθρωπος. Ὑπῆρχαν ἀπότομες πλαγιές, ποὺ γιὰ νὰ σκαρφαλώσουν, ἔπρεπε νὰ πιάνη ὁ ἓνας τὸ χέρι τοῦ ἄλλου καὶ νὰ τὸν τραβᾷ.

Κάποτε τὰ σκυλιὰ ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ τὶς μύτες στὸ χῶμα καὶ νὰ γαβγίζουν ἀνυπόμονα.

— Βοῆξαν τὰ γουρούνια, φώναξαν τὰ παιδιὰ κι ἔτρεξαν ἀπὸ κοντά.

Τί ἔξοχο θέαμα γιὰ τὸν Ἄλκιδάμα, νὰ βλέπη τὸ μεγάλο

θηρίο νὰ τρέχη ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους τόσο γρήγορα! Ἐπει-
τα τὸ ἀγριογούρουνο σὲ μιὰ χαράδρα γύρισε ξαφνικὰ πίσω
κι ἔπεσε ἐπάνω στὰ σκυλιά. Ἀλήθεια, τί φοβερὰ δόντια
ποῦ εἶχε!

†Ὁ ἀρχηγὸς τοὺς ὅμως πήδησε μπροστὰ καὶ χτύπησε μὲ
τὸ κοντάρι του τὸ ἀγριογούρουνο κατὰστηθα. Κι οἱ ἄλλοι
ἔκαμαν τὸ ἴδιο καὶ τὸ φοβερὸ θηρίο κυλίστηκε νεκρό.†

7. Αὐτὸ τὸ βράδυ ὁ λόχος τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν ξαναγύρισε
στοὺς στρατῶνες. Ἐμεινε ἔξω στὸ ὕπαιθρο. Ἀναψαν μεγάλη
φωτιά κι οἱ δοῦλοι ἔκοψαν τὸ ἀγριογούρουνο, πέρασαν τὰ
κομμάτια στὶς σοῦβλες καὶ τὶς ἔβαλαν στὴ φωτιά. Ὅλα τὰ
παιδιὰ ἔφαγαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ πολλὴν ὄρεξη.

Ὁ Ἀλκιδάμας δὲν ἔεχασε ποτὲ αὐτὴ τὴ νύχτα. Τὴν
ἔκανε ἀλησιμόνητη ὁ δροσερὸς καὶ μυρωμένος ἀέρας, ἡ ὄμορφη
φωτιά μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος καὶ τὸ θέαμα τοῦ Ταῦγέτου,
ποῦ ὕψωνε τὴν κορυφή του ὡς τ' ἄστρα. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα
τὸν ἔκανε ὑπερήφανο τὸ συναίσθημα, πὼς μεγάλωσε πιά, κι
ἔγινε ἄντρας.

Τὴ νύχτα ἐκεῖνη ὅλα τὰ παιδιά κοιμήθηκαν χάμω στὸ
χῶμα, ἐνῶ γύρω ξαγρυπνοῦσαν τὰ σκυλιά.

8. Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ Ἀλκιδάμας μεγάλωσε
πιὰ κι ἔγινε ἄντρας πραγματικός. Στὰ γυμνάσια εἶχε γίνεи ὁ
πρῶτος ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας του. Τὰ ξεπερνοῦσε στὸ
πήδημα, στὸ λιθάρι καὶ στὸ κοντάρι. Μὰ ἐκεῖ ποῦ εἶχε
φτερά, ἦταν τὸ τρέξιμο. Ἐλαβε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς
ἀγῶνες καὶ νίκησε στὸ τρέξιμο δυὸ φορές. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες
τὸν ζητωκραύγασαν καὶ τ' ὄνομα τῆς Σπάρτης δοξάστηκε
στὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας.

Τί ὠραῖος ποῦ ἦταν, ὅταν τοῦ φοροῦσαν τὸ στεφάνι

τοῦ νικητῆ! Γιατὶ ὁ Ἄλκιδάμας μὲ τὰ γυμνάσια εἶχε κάμει ὄμορφο σῶμα. Μαῦρα μάτια καὶ μαῦρα μαλλιά, ὠραῖο κεφάλι, πλατὺ στήθος καὶ ψηλοὺς ὤμους, χέρια καὶ πόδια δυνατὰ καὶ εὐκίνητα. Πόσο τὸν καμάρωνε ὁ πατέρας του!

Εἶχε λάβει μέρος σ' ὅλες τὶς μάχες καὶ πρῶτος εἶχε ἀνεβῆ τὰ τεῖχη σὲ πολλὰ κάστρα. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔδινε γελαστή καὶ περήφανη κάθε φορὰ τὴν ἀσπίδα, γιατί ἤξερε, πὼς θὰ τὴ φέρη πάντα νικητῆς.

Ὅλοι τὸν καμάρωναν στὴ Σπάρτη γιὰ τὴν ἀνδρεία του καὶ τοὺς καλοὺς του τρόπους στοὺς μεγαλυτέρους του. Κι οἱ μητέρες ἔλεγαν στὰ παιδιά τους :

— Νὰ γίνετε σὰν τὸν Ἄλκιδάμα.

Ἀργότερα ὁ Ἄλκιδάμας διηγόταν, πὼς σὲ ὄλη του τὴ ζωὴ ὁδηγὸ του εἶχε τὰ πρῶτα ἐκεῖνα λόγια τῆς μητέρας του :

— «Παιδί μου, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Καὶ μὴν ξεχνᾶς, πὼς ὁ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες, πὸν πῆρε μέρος».

14. ΠΩΣ ΠΗΡΕ Τ' ὌΝΟΜΑ ΤΗΣ Η ΑΘΗΝΑ

1. Τὸν παλιὸν καιρὸ κοντὰ στὸν Ἴλισσὸ εἶχε χτιστῆ ἓνα χωριουδάκι. Στὴν ἀρχὴ ἦταν χωρὶς ὄνομα καὶ ἄγνωστο. Οἱ κάτοικοί του ὅμως ἦταν παλικάρια καὶ πολὺ ἐξυπνοὶ καὶ εἶχαν γι' ἀρχοντά τους τὸν Ἐρεχθεά.

Ὁ Ζεὺς, σὰν παντογνώστης ποὺ ἦταν, γνώριζε, πὼς τὸ χωριουδάκι αὐτὸ θὰ γινόταν μιὰ μέρα ἢ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου καὶ τὸ εἶπε στοὺς ἄλλους θεοὺς.

Ὅταν τὸ ἄκουσαν οἱ ἄλλοι θεοὶ, ἤθελαν ὁ καθένας νὰ δώσῃ στὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχθεά τὸ δικό του ὄνομα. Ὁ Ζεὺς ὅμως ἀποφάσισε μονάχα δυὸ θεοὶ ν' ἀγωνιστοῦν μεταξύ τους, γιὰ νὰ δώσουν τ' ὄνομά τους στὸ νεόχτιστο χωριὸ· γιατί οἱ

κάτοικοί του δυὸ τέχνες ἤξεραν καλύτερα: νὰ φτιάνουν γερὰ καράβια, γιὰ νὰ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα, καὶ ὠραῖα ἀγγελία καὶ ἀγάλματα γιὰ τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν. Ἔτοιξμεινε ν' ἀγωνιστοῦν ὁ Ποσειδώνας, ὁ θεὸς τῆς θάλασσας, κι ἡ Ἀθηναῖα, ποὺ προστάτευε τὶς τέχνες.

2. Τὴ μέρα ποὺ πρόσταξε ὁ Ζεὺς, ἦρθαν ὅλοι οἱ θεοὶ καὶ κάθισαν σὲ χρυσοὺς θρόνους κοντὰ στὴν ὄχθη τοῦ Ἰλισοῦ. Ψηλότερα ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ θρόνος τοῦ Δία. Στὸ πλάι του εἶχε καθίσει ἡ Ἥρα, ἡ μεγάλη θεά. Παρέκει ἦταν ὁ Ἀπόλλωνας μὲ χρυσὴ λύρα στὸ χέρι, κοντὰ του ἡ ἀδερφή του ἡ Ἄρτεμη μὲ τόξο καὶ σαῖτες, ἔτοιμη γιὰ κυνήγι.

Πίσω τοὺς καθόταν ἡ Ἀφροδίτη, ἡ θεὰ τῆς ὁμορφιάς, ὁ Ἄρης, ὁ ἀτρόμητος θεὸς τοῦ πολέμου, κι ἡ Δήμητρα, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας, αὐτὴ ποὺ ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ σπέρνουν καὶ νὰ θερίζουν τὸ σιτάρι. Ἐκεῖ ἦταν κι ὁ Πλούτωνας, ὁ θεὸς τοῦ Ἄδη κι ὁ Ἥφαιστος, ὁ θεὸς τῆς φωτιάς. Πίσω ἀπὸ τὸν Δία καθόταν ὁ Ἐρμῆς μὲ τὰ φτερωτὰ του πόδια.

3. Μέσα σ' ἐκείνη τὴ συνέλευση ἡ Ἀθηναῖα κι ὁ Ποσειδώνας στέκονταν ἀμίλητοι καὶ περιέμεναν τὸν Δία ν' ἀποφασίσῃ. Ἡ Ἀθηναῖα κρατοῦσε στὸ δεξιὸ χέρι τὸ ἀνίκητο δόρυ της· στὸ χέρι τοῦ Ποσειδώνα ἔλαμπε ἡ τριαινὰ του, ποὺ κάνει τὴ θάλασσα νὰ τρέμῃ. Τότε εἶπε ὁ Ζεὺς:

✕ Ὅποιος ἀπὸ τοὺς δύο θεοὺς θὰ κάμῃ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ γῆ τὸ δῶρο τὸ πιὸ χρήσιμο στοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς, αὐτὸς θὰ δώσῃ τ' ὄνομά του στὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχθῆα.

Ἀμέσως σηκώθηκε ὁ Ποσειδώνας καὶ μὲ τὴν τριαινὰ του χτύπησε δυνατὰ τὸ χῶμα. Τότε εὐθὺς ἀναταράχθηκε ἡ γῆ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα της τινάχθηκε ἓνα πεντάμορφο ἄλογο, ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι.

Οἱ θεοὶ τὸ κοίταζαν μὲ θαυμασμό.

Ἡ χαίτη του ἀνέμιζε στὸν ἀέρα, τὰ μάτια του ἔλαμπαν καὶ τὰ γοργά του πόδια ἐτοιμάζονταν νὰ πηδήσουν καὶ νὰ τρέξουν.

4. Ἡ Ἀθηνᾶ ἀτάραχη ἔσκυψε ἤσυχα στὴ γῆ, τὴν ἔσκαψε λίγο μὲ τὸ ἀριστερό της χέρι κι ἔριξε στὸ μικρὸ λάκκο ἓνα μικρὸ σπόρο, ποὺ κρατοῦσε στὸ δεξί της χέρι. Δὲν ἔλεγε τίποτε, μόνο μὲ χαμόγελο στὰ χεῖλη κοίταζε τοὺς ἄλλους θεοὺς.

Καὶ νά, ἀμέσως φυτρώνει ἀπὸ τὴ γῆ ἓνα μικρὸ βλαστάρι, ποὺ μεγαλώνει στὴ στιγμή καὶ γίνεται δέντρο μεγάλο μὲ κορμό. Καὶ στὴ στιγμή γεμίζει μὲ κλαδιά, κλωνιὰ καὶ φύλλα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Τὸ δέντρο ὅλο καὶ μεγάλωνε καὶ τὰ κλαδιά του ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ καρποὺς πρασινοπούς, καρποὺς γεμάτους χυμό.

— Πατέρα Δία, λέει τότε ἡ Ἀθηνᾶ, αὐτὸ εἶναι τὸ δῶρο μου. Τὸ ἄλογο τοῦ Ποσειδώνα θὰ κάμη αὐτὸν τὸ λαὸ ν' ἀγαπήσῃ τὸν πόλεμο καὶ τὰ αἵματα. Τὸ δῶρο τὸ δικό μου, ἡ ἐλιά, θὰ εἶναι τὸ σημεῖο τῆς εἰρήνης, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εὐτυχίας.

5. Τότε ὅλοι οἱ ἀθάνατοι θεοὶ φώναξαν μὲ μιὰ φωνή :

— Τὸ δῶρο τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι τὸ καλύτερο. Καὶ τὸ χωριὸ αὐτό, ποὺ μιὰ μέρα θὰ γίνῃ ἡ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου, θὰ πάρῃ τ' ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἔτσι πῆρε τ' ὄνομά της ἡ Ἀθήνα.

Ἡ θεὰ ἀπὸ τότε προστάτευε τὴν ἀγαπημένη της χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἔχτισαν στὴν Ἀκρόπολη ἓνα λαμπρότατο ναό, τὸν Παρθενώνα, καὶ γιὰ τιμὴ της γιόρταζαν κάθε χρόνο τὰ Παναθήναια.

15. Η ΑΘΗΝΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Χαρά σ' ἐσέ, χώρα λευκή καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
 Καμιὰ χώρα σ' ὅλη τῇ γῆ, καμιὰ στήν οἰκουμένη
 δὲν ἦβρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι
 Ἄπ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδας μου τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἶτὸ καὶ σύννεφο κι ἀστέρι.
 Ὅμως σ' ἐσὲ τὸ θρόνο μου αἰώνια θεμελιώνω
 καὶ ρίζωσ' ἢ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο.

Κ. Παλαμάς

16. ΕΠΙΑΝΩ ΣΤΟΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ ΣΤΑ 438 π. Χ.

1. Πλησίαζε ή μέρα τής πομπής τών Παναθηναίων. Αὐτὴ τὴ χρονιά — 438 π. Χ. — ή μεγάλη γιορτὴ τών Ἀθηνῶν θὰ εἶχε ἐξαιρετικὴ λαμπρότητα, γιατί θὰ γίνονταν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου μαρμάρινου ναοῦ τής Ἀθηνᾶς, πού εἶχε χτίσει ὁ Περικλῆς ἐπάνω στήν Ἀκρόπολη μὲ τὰ συμμαχικὰ χρήματα.

Ὑστερ' ἀπὸ τόσων χρόνων ἐργασία ὁ λαμπρὸς ναός, ἔργο τών ἀρχιτεκτόνων Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτη, ἦταν ἐτοιμος νὰ παραδοθῆ στὴ λατρεία τής θεᾶς, πού εἶχε σώσει τόσες φορὲς τὴν ἀγαπημένη τῆς πόλη ἀπὸ τοὺς βαρβάρους.

Καὶ πρώτη φορὰ τώρα τὰ διαλεχτὰ κορίτσια τών Ἀθηνῶν θὰ ἔφερναν τὸν πέπλο τής θεᾶς, πού εἶχαν ὑφάνει, σὰν πάντα, μὲ τὰ χέρια τους, στὸ νέο χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τής Ἀθηνᾶς, πού τὸ εἶχε ἐργαστῆ μὲ τὴν ἀφθαστὴ τέχνη του ὁ γλύπτης Φειδίας.

Οἱ Ἀθηναῖοι, πού κοίταζαν ν' ἀστράφτη ἀπὸ τὸ μάρμαρο καὶ τὸ χρυσάφι ψηλὰ ἐπάνω στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου τής Ἀκρόπολης ὁ νέος ναός, δὲν ἔβλεπαν πότε νὰ φτάσῃ ή μέρα, πού ὁ Περικλῆς, τριγυρισμένος ἀπὸ τὸν Ἰκτίνο, τὸν Καλλικράτη, τὸ Φειδία καὶ τοὺς ἄρχοντες τών Ἀθηνῶν ἐπὶ κεφαλῆς τής πομπής τών Παναθηναίων, θὰ παράδινε τὸ θαυμαστὸ ναὸ στοὺς ἱερεῖς τής θεᾶς καὶ θὰ ἔκανε τὴν πρώτη θυσία στὸ βωμὸ τῆς.

2. Τὴν παραμονὴ τής μεγάλης μέρας στὸ σπίτι τοῦ Ἰκτίνου, πού βρισκόταν σὲ μικρὴ ἀπόσταση κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τής Ἀκρόπολης, εἶχαν μαζευτῆ ὁ Καλλικράτης, ὁ Φειδίας καὶ ἄλλοι νέοι ἀρχιτέκτονες καὶ γλύπτες, μαθητὲς τους, πού εἶχαν ἐργαστῆ στὰ ἐργαστήριά τους, παίρνοντας μαθήματα τῆς τέχνης τους ἀπὸ τοὺς μεγάλους δασκάλους τους. Καὶ οἱ νέοι

αὐτοὶ τεχνίτες ἦταν ὑπερήφανοι πὺ εἶχαν βάλει κι αὐτοὶ ἓνα λιθάρι, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ μαρμαρένιο αὐτὸ θαῦμα, πὺ ὁμοῖο του δὲν εἶχε ἰδῆ ἀκόμη ὁ κόσμος.

Ἄπο ἐκεῖ—ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραῖες ἡλιολόουστες μέρες πὺ εἶχε χαρίσει ὁ Ἄπολλωνας στὶς γιορτὲς τῆς ἀδερφικῆς του θεᾶς—ὄλη ἡ συντροφιά θὰ ξεκινούσε γιὰ τὴν Ἀκρόπολη. Οἱ λαμπροὶ τεχνίτες πῆγαιναν νὰ ρίξουν μιὰ τελευταία ματιὰ στὸ ἔργο τους καὶ νὰ τοῦ δώσουν, ἂν ἦταν πουθενὰ ἀνάγκη, τὸ τελευταῖο χάιδεμα τῆς σμίλης, πρὶν τὸ παραδώσουν στὴν πόλη. γ

3. ~~Ν~~Ἄρθωμε κι ἐμεῖς μαζί, θεῖε; ρώτησε ὁ μικρὸς Ἑρμόλαος, ὁ ἀνιψιὸς τοῦ Ἰκτίνου, πὺ ἔπαιζε τὰ κότσια στὴ μεσιανὴ αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ μαζί μὲ ἄλλα παιδιὰ τῆς ἡλικίας του.

— Ἄρθετε, παιδί μου, τοῦ εἶπε ὁ Ἰκτίνος, χαϊδεύοντάς του τὰ ὀλόσγουρα μαλλιά. Γιὰ σᾶς δουλεύαμε ἐμεῖς τόσα χρόνια. Ἐμεῖς θὰ περάσωμε, ἀλλὰ ὁ Παρθενώνας θὰ μείνῃ. Καὶ μέσα στοὺς αἰῶνες, πὺ θὰ περάσουν ἀπὸ πάνω του, πολλὲς γενεὲς παιδιῶν, σὰν καὶ σᾶς, πὺ θὰ θάρχωνται στὸν κόσμος, μαζί μὲ τὸν ἥλιο πὺ θὰ πρωτοβλέπουν, θὰ βλέπουν ἐκεῖ ψηλὰ καὶ τὸν Παρθενώνα.

Ἐὰν παιδιὰ χαρούμενα ἄφησαν τὰ κότσια κι ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζονται, γιὰ ν' ἀνεβούν μαζί μὲ τοὺς μεγάλους στὴν Ἀκρόπολη.

4. — Θὰ ἰδοῦμε καὶ τὸν Ἐριχθόνιο; ρώτησε φοβισμένος ὁ μικρότερος ἀπ' ὄλους, ὁ Ἑρμείας, πὺ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴ μητέρα του γιὰ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ τῆς Ἀκρόπολης, πὺς ἦταν σὰ μεγάλο φίδι καὶ κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ γῆ.

— Γιατὶ τὸν φοβᾶσαι τὸν Ἐριχθόνιο, Ἑρμεία; τοῦ

εἶπε ὁ Ἑρμόλαος. Αὐτὸς εἶναι καλὸ στοιχειό. Δὲν πειράζει.

— Μὰ ἐγὼ εἶχα ἀκούσει, εἶπε ἓνα ἄλλο παιδί, ὁ Δεξιλέως, ὅτι ὁ Ἑριχθόνιος εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη.

— Ἐχεις δίκιο, τοῦ εἶπε τότε ὁ Ἑρμόλαος, πὸν σὰ μεγαλύτερος τὰ ἤξερε ὄλ' αὐτά. Ὅταν ἔφυγε ἡ Ἀθηναῖ ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη καὶ κατέβηκε στὰ καράβια, γιὰ νὰ διώξη τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα, εἶχε πάει μαζί της κι ὁ Ἑριχθόνιος, πὸν τὴν ἀκολουθοῦσε πάντα. Ἀπ' αὐτὸ μάλιστα κατάλαβαν οἱ Ἀθηναῖοι, πὸς εἶχε φύγει κι ἡ Ἀθηναῖ καὶ κατέβηκαν ὄλοι στὰ «ξύλινα τείχη» νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρὸ καὶ νὰ σώσουν τὴν Ἀθήνα. Ὅστερα ὁμως πὸν γύρισε ἡ Ἀθηναῖ στὸ ναὸ της, γύρισε κι ὁ Ἑριχθόνιος μαζί της.

— Καὶ πὸς τὸ κατάλαβαν, πὸς εἶχε φύγει ὁ Ἑριχθόνιος; ρώτησε πάλι ὁ μικρός, πὸν δὲν μπορούσε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸ νοῦ του τὸ τρομερὸ φίδι.

— Δὲν ἦταν δύσκολο νὰ τὸ καταλάβουν, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἑρμόλαος. Ὅταν εἶδαν οἱ ἱερεῖς, πὸς ἡ μελόπιτα πὸν τοῦ ζύμωναν οἱ γυναῖκες καὶ τοῦ τὴν πηγαιναν γιὰ τροφή του, ἔμεινε ἀφάγωτη, κατάλαβαν, πὸς τὸ φίδι δὲν ἦταν ἐκεῖ, γιὰ νὰ τὴ φάῃ. Καὶ εἰδοποίησαν τότε, ὅτι τὸ ἱερὸ φίδι εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη.

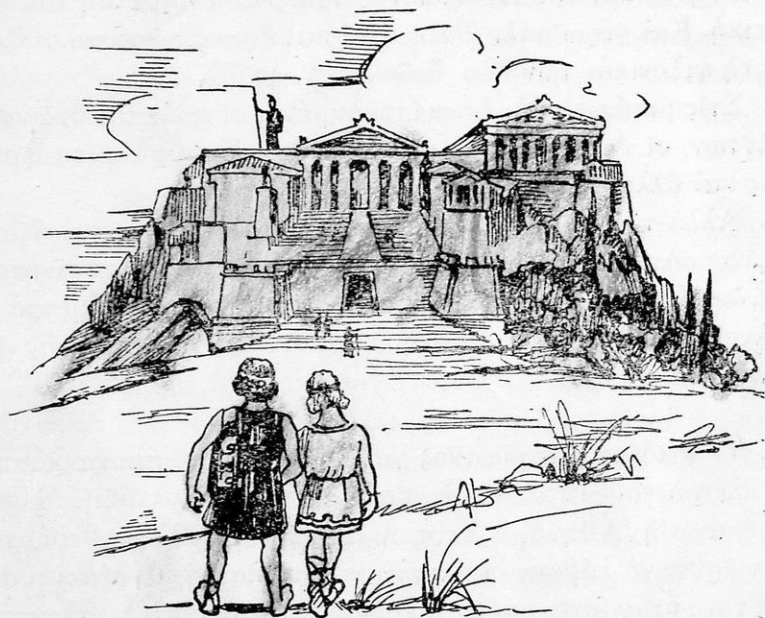
— Καλύτερα νὰ μὴν ξαναγυρίση, εἶπε τότε ὁ μικρός. Τὰ ἄλλα παιδιά ἔσκασαν στὰ γέλια.

— Εἶδες τὸν πονηρὸ τὸ μικρούλη; εἶπαν. Ἦθελε νὰ λείπη ἀκόμη ὁ Ἑριχθόνιος, νὰ τοῦ φάῃ αὐτὸς τὴ μελόπιτα. X

5. Ἐκεῖνὴ τὴν ὥρα ὁμως φάνηκαν νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ σπιτί ὁ Ἰκτίνος, ὁ Καλλικράτης, ὁ Φειδίας κι οἱ ἄλλοι φίλοι τους καὶ τὰ παιδιά ἄφησαν τὰ γέλια κι ἐτοιμάστηκαν νὰ τοὺς ὀκολουθήσουν.

Σὲ λίγο μέσα στὸ δροσερὸ φῶς τῆς ἀνοιξιάτικης μέρας

μὲ τὶς αὖρες τοῦ Φαλήρου, ποὺ ἔφταναν γλυκόπνοες ἀπὸ τὰ γλαυκότετα νερά, ποὺ χρύσωνε ἀντίκρου τοὺς σιτὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα ὁ ἥλιος, ἡ συνοδεία, μπροστὰ οἱ μεγάλοι καὶ πίσω τὰ παιδιά, περνοῦσαν τὰ Προπύλαια κι ἔφταναν στὸν Παρθενώνα. Τί θαῦμα ἦταν ἐκεῖνο! Στάθηκαν ὅλοι καὶ τὸ κοίταζαν, σὰ νὰ μὴν εἶχε βγεῖ ἀπὸ χέρια ἀνθρώπων. Οἱ σαρανταεξὶ του κολόνες ὑψώνονταν λευκὲς καὶ λυγρὲς κι ἀνάλα

φρες μέσα στὸ φῶς μὲ τὰ κομπᾶ κιονόκρανα. Βαστοῦσαν τὰ ὠραῖα ἀετώματα, τὶς μετόπες, τὰ ἐπιστύλια, τὰ διαζώματα. Ὅλ' αὐτὰ ἦταν σκαλισμένα καὶ ἱστορημένα ἀπὸ χέρια ἐπιδέξιου τεχνίτη, στολισμένα μὲ ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα χρωματιστά. Τὰ λαμπρὰ τους χρώματα λαμποκοποῦσαν κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, μέσα στὶς ἀστραπὲς τοῦ λευκοῦ μαρμάρου τῆς Πεντέλης.

6. Τὰ παιδιὰ δὲ χόρταιναν νὰ ρωτοῦν καὶ νὰ μαθαίνουν. Στὸ ἀνατολικὸ ἀέτωμα ἦταν ἱστορημένη ἡ γέννηση τῆς Ἀθηνᾶς, ποὺ βγῆκε ὀπλισμένη μὲ δόρυ, ἀσπίδα καὶ περικεφαλαία ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Δία. Ὁ Ἡφαιστος εἶχε σκίσει μ' ἓνα πέλεκυ τὸ κεφάλι τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν δίπλα του πάνοπλη καὶ ὀλόγυρα οἱ ἄλλοι θεοὶ κοίταζαν τὸ παράξενο θαῦμα.

Στὸ δυτικὸ ἀέτωμα πάλι ἦταν ἱστορημένη ἡ φιλονικία τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδώνα, ποιὸς νὰ πάρῃ δική του τὴν Ἀττική. Καὶ γύρω πάλι ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες παρακολουθοῦσαν τὴ φιλονικία τῶν δύο θεῶν.

Στὶς μετόπες πάλι ἦταν ἱστορημένοι οἱ πόλεμοι θεῶν καὶ γιγάντων, οἱ Λαπίθες, ποὺ πολεμοῦσαν μὲ τοὺς Κενταύρους, ὅπως καὶ ἄλλοι πόλεμοι.

Ἀλλὰ τ' ὠραιότερο ἀπ' ὅλα ἦταν ἡ ζωφόρος, ποὺ ἔξωνε ὀλόγυρα σὰν πλατιὰ λουρίδα τοὺς τέσσερεις τοίχους τοῦ ναοῦ. Ἐπάνω σ' αὐτὴν ἦταν ἱστορημένη σὲ συνέχεια μὲ λαμπρὰ ἀνάγλυφα ἡ μεγαλύτερη γιορτὴ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων.

7. Ὁ Φειδίας, ὑπερήφανος γιὰ τὸ ἔργο του, προχωρώντας στὸ πλευρὸ τοῦ Ἰκτίνου, δὲ χόρταινε νὰ τὸ κοιτάξῃ. Ἦταν ἐκεῖ ἐπάνω ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἥρα καὶ οἱ ἄλλοι θεοί, ποὺ εἶχαν ἔρθει νὰ λάβουν μέρος στὴ γιορτὴ καὶ τὴ θυσία καὶ στὴ μέση τους ἦταν ἱστορημένη ἡ παράδοση τοῦ πέλπου. Ἡ παράσταση αὐτὴ ἔπεφτε ἐπάνω ἀπὸ τὴν κυρία εἴσοδο τοῦ ναοῦ στὴν ἀνατολικὴ πλευρά.

Στὶς ἄλλες πλευρὲς τοῦ διαζώματος ἦταν ἱστορημένοι ἄντρες νέοι καὶ γεροντότεροι μὲ μακριὰ ἱμάτια, ἀκουμπημένοι ἐπάνω σὲ βακτηρίες καὶ μιλοῦσαν μεταξύ τους. Ἄλλοι πάλι ἔφιπποι σὲ περήφανα ἄλογα προχωροῦσαν καλπάζοντας καὶ ἄλλοι ἐπάνω σὲ ἄρματα, ποὺ τὰ ὀδηγοῦσαν. Ἄλλοι ἔπειτα

ὀδηγοῦσαν γιὰ τὴ θυσία βόδια, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ προχωρήσουν, σὰ νὰ καταλάβαιναν τὴ μοίρα τους. Ἄλλοι κουβαλοῦσαν ἀγγεῖα γεμάτα μὲ κρασί καὶ ἄλλοι ἔπαιζαν τὸν αὐλό.

Κι ἔπειτα οἱ σεμνὲς παρθένες μὲ τοὺς πολύπτυχους χιτῶνες, ποὺ κρατοῦσαν ἱερὰ σκευὴ ἢ στέκονταν ἀκίνητες, σὰ θαμπωμένες ἀπὸ τὸ λαμπρὸ θέαμα.

Νόμιζε κανεῖς, πὼς ἡ ὠραία πομπή, κομματιαστὰ ἱστορημένη ἀπὸ τὸν τεχνίτη, εἶχε ζωντανέψει ἐπάνω στὸ μάρμαρο.

Τὰ παιδιὰ ὅμως μὲ περισσότερη λαχτάρα κοίταζαν τοὺς καβαλάρηδες. Δὲν ἔβλεπαν τὴν ὥρα, πότε νὰ γίνουν κι αὐτοὶ ἔφηβοι καὶ νὰ καβαλικέψουν τὰ περήφανα ἄτια καὶ νὰ λάβουν μέρος στὴν πομπὴ τῶν Παναθηναίων.

8. Ἀφοῦ καμάρωσαν ἀπέξω τὸν ὠραῖο ναό, τὰ παιδιὰ, ὀδηγημένα ἀπὸ τοὺς λαμπροὺς τεχνίτες, μπῆκαν μέσα στὸ ναό καὶ προχώρησαν ὡς τὸ σηκό, ὅπου ἦταν στημένο τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.

Τί θάμπωμα ἦταν ἐκεῖνο! Τὰ παιδιὰ νόμιζαν, πὼς ἔβλεπαν ὄνειρο. Λαμποκοποῦσε ὀλόγυρα τὸ μάρμαρο καὶ τὸ χρυσάφι καὶ τὰ λογιῆς λογιῆς χρώματα. Καὶ στὸ βάθος τοῦ σηκοῦ ὑψωνόταν στὸ βάθρο του τὸ πελώριο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς μὲ ἐνδύματα ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι καὶ τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια ἀπὸ σκαλιστὸ ἔλεφαντόδοντα. Ὁρθή, φοροῦσε μακρὸ χιτῶνα, περικεφαλαῖα στὸ κεφάλι καὶ τὴν αἰγίδα στὸ στήθος. Μὲ τὸ δεξιὸ χέρι κρατοῦσε ἓνα μικρὸ ἀγαλματάκι Νίκης καὶ τὸ ἀριστερὸ χέρι τὸ στήριζε ἐπάνω στὴν ἀσπίδα, ἱστορημένη κι ἀπὸ τὶς δυὸ τῆς μεριές. Ἡ ἀσπίδα πατοῦσε στὴ γῆ κι ἀνάμεσα ἀσπίδας καὶ θεᾶς φαινόταν τὸ ἱερὸ φίδι.

Τώρα ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροί, εἶχαν σταματήσει σιωπηλοί, ἀκίνητοι, κρατώντας μ' εὐλάβεια τὴν ἀναπνοή τους μπροστὰ στὴ θεά.

9. Ὄταν βγῆκαν ἀπὸ τὸ ναό, ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὰ νερὰ τῆς Σαλαμίνας, στέλνοντας τὶς τελευταῖες τοῦ ἀκτίνες πρὸς τὸ ἱερό τῆς Προμάχου. Ἐξαφνα εἶδαν ἕναν ὄρατο, ὑπερήφανο ἄντρα νὰ προχωρῇ μονάχος τοῦ πρὸς τὸ ναό. Ἦταν ὁ Περικλῆς, πὺ ἐρχόταν κι ἐκεῖνος νὰ χαιρετήσῃ τελειωμένον τὸν Παρθενώνα, ἔτοιμο νὰ παραδοθῇ στὴ λατρεία τῆς θεᾶς. Καὶ σὲ μιὰ στιγμή ὁ Περικλῆς, ὁ Ἰκτίνος, ὁ Καλλικράτης κι ὁ Φειδίας ἔδιναν τὰ χέρια δακρυσμένοι μπροστὰ στὸ ἀθάνατο ἔργο τους.

Τὰ παιδιά παράμερα κοίταζαν μὲ θαυμασμό τοὺς τέσσερις ἄντρες, πὺ φάνταζαν στὰ μάτια τους σὰν ἡμίθεοι.

Ὁ Περικλῆς μιὰ στιγμή γύρισε τὰ μάτια του κι εἶδε τὰ παιδιά, πὺ κοίταζαν φοβισμένα· τοὺς χαμογέλασε γλυκά, προχώρησε, τοὺς χάιδεψε τὰ ὀλόγουρα μαλλιά καὶ τοὺς εἶπε :

—Σὲ σᾶς, παιδιά, στὴ νέα γενεά, παραδίνω τὸν Παρθενώνα. Γενῆτε ἀξιοί! †

17. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

1. Στὰ παλιὰ χρόνια στὴν Ἀθήνα, ὅταν ὁ νέος ἔκλεινε τὰ δεκαεφτά του χρόνια, γινόταν στρατιώτης. Ἐπᾶναν πιά τὰ παιγνίδια καὶ τὰ εὐκόλα μαθήματα τοῦ σχολείου. Δὲν ἔμενε πιά στὸ πατρικὸ σπίτι, γιὰτὶ ἀπ' ἐκείνη τὴ στιγμή ἔπρεπε ν' ἀφοσιωθῇ στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας. Ἦταν πιά ἔφηβος καὶ στρατιώτης. ✓

Μιὰ μέρα ὠρισμένη ὅλοι οἱ ἔφηβοι, πὺ ὄφειλαν νὰ δώσουν τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη, μαζεύονταν μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς τους στὸ ἱερό τῆς Ἀγραύλου.

Τὸ ἱερό αὐτὸ βρισκόταν στὴ βορεινὴ πλαγιὰ τῆς Ἀκρόπολης. Ἐκεῖ ἐρχόταν κι ἄλλος κόσμος πολὺς, γιὰ νὰ καμαρώσῃ τοὺς αὐριανούς στρατιῶτες τῆς πατρίδας του.

2. Ἡ ὄρκωμοσία γινόταν μὲ μεγάλη πομπή. Οἱ ἔφηβοι ἐρχόνταν ἕνας ἕνας μὲ τὴ σειρὰ ἐμπρὸς στὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας κι ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ κοντάρι καὶ τὸ τόξο,

πὸν τοὺς ἔδινε ἢ πατρίδα τους. Ἐπειτα μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ μὲ φωνὴ ζωηρὴ ἔδιναν ἐπίσημα τὸν ὄρκο αὐτό:

«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω.
Καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιά κι ἐδῶ κι ὄπου νὰ λάχη

θὰ πολεμήσω μὲ καρδιά κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω
 καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω.
 Καὶ θ' ἀγαπῶ τοὺς δίκαιους καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
 θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη.
 Κι ἂν ἴσως λέω ψέματα, κολάστε με, θεοὶ μου»

3. Ὅποιος ἔδινε αὐτὸν τὸν ἱερὸ ὄρκο, ἦταν πιά παιδι τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐκείνη στιγμή ὁ ἔφηβος γινόταν πολίτης, στρατιώτης καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς πατρίδας του.

Ἄμα ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ ναό, ὅλος ὁ κόσμος ποὺ ἦταν ἀπέξω μαζεμένος, ὑποδεχόταν τοὺς νέους στρατιῶτες μὲ ζητωκραυγὲς καὶ χειροκροτήματα.

Κι αὐτοὶ μὲ τὴν καρδιά γεμάτη χαρὰ καὶ περηφάνια τραβοῦσαν τραγουδώντας γιὰ τὸ νέο σχολεῖο. Ἐκεῖ θὰ μάθαιναν τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια κι ὅ,τι ἄλλο χρειάζόταν γιὰ ἓνα στρατιώτη.

1. ΑΝΟΙΞΗ

Μέσα στὰ ἐρείπια τοῦ χειμῶνα
δίχως βοή και κορνιαχτό
μιὰ κρινομέτωπη νυφούλα
χτίζει παλάτι πυργωτό.

Δουλεύουν μύριοι μαστοράδες,
πρῶτοι στήν τέχνη και στο νοῦ,
τ' ἀγέρι, ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι
και ὄλα τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ.

Φτιάνουν τὸ θόλο γαλαζένιο,
ὄλη τὴ γῆ χρυσοῦ φωλιά
και τῆς σωριάζουν για στολίδια
ἄνθη και δέντρα και πουλιά.

Και τὸ ψηλότερο βουνάκι
τὸ φτιάνουν γυάλινο θρονι
και ἐκεῖ βασίλισσα θρονιαζου
τὴν Ἄνοιξη τὴ γαλανή.

Σ. Σκίπης

2. ΤΟ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟ ΠΟΥΛΙ

1. Ὁ Κώστας περπατοῦσε στὸ περιβόλι τους μὲ τὴν ἀδερφούλα του, τὴν Καίτη. Ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσαν, ἄκουσαν ἓνα θόρυβο, σὰ φτερουγίσμα πουλιοῦ. Ὁ θόρυβος ἔβγαине μέσα ἀπὸ ἓνα πυκνόφυλλο θάμνο.

Πλησιάζουν καὶ βλέπουν στὴ ρίζα τοῦ θάμνου ἓνα μικρὸ πουλάκι, ζωωμένο ἀπὸ τὸ φόβο του· ἔκαμε νὰ πετάξη, ἀλλὰ ἢ μιὰ φτερουγίτσα του δὲν ἄνοιγε· ἦταν μαζεμένη καὶ σερόνταν στὴ γῆ.

Τὰ παιδιὰ κατάλαβαν, ὅτι τὸ πουλάκι ἦταν πληγωμένο. Πλησίασαν νὰ τὸ πιάσουν κι αὐτὸ τὸ κακόμοιρο ζάωωνε στὴ ρίζα τοῦ θάμνου κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του· κοίταξε λυπητερὰ τὰ παιδιὰ, σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε:

— Ἀφῆστε με νὰ πεθάνω καὶ μὴ μὲ βασανίζετε ἄλλο· μοῦ φτάνει ὁ πόνος τῆς πληγῆς μου· κάποιο κακὸ παιδὶ μοῦ ἔριξε μιὰ πετρίτσα μὲ τὸ λάστιχο καὶ μοῦ ἔσπασε τὴ φτερούγά μου· ἀφῆστε με λοιπὸν ἦσυχο νὰ πεθάνω ἐδῶ στὰ φύλλα.

2. Ὁ Κωστάκης πῆρε στὰ χέρια του τὸ πουλάκι καὶ τὸ κοίταξε μὲ τὴν Καίτη. Ἦταν πληγωμένο πολὺ· σπάραξε ἀπὸ τὸ φόβο του στὰ χέρια τοῦ Κωστάκη· ἡ καρδιά του πήγαινε νὰ σπάσει.

Τὰ παιδάκια τὸ χάιδευαν καὶ τὸ φιλοῦσαν μὲ πόνο· ἤθελαν νὰ τοῦ δώσουν θάρρος· ἀλλὰ τὸ πουλάκι ἔτρεμε ὀλόκληρο.

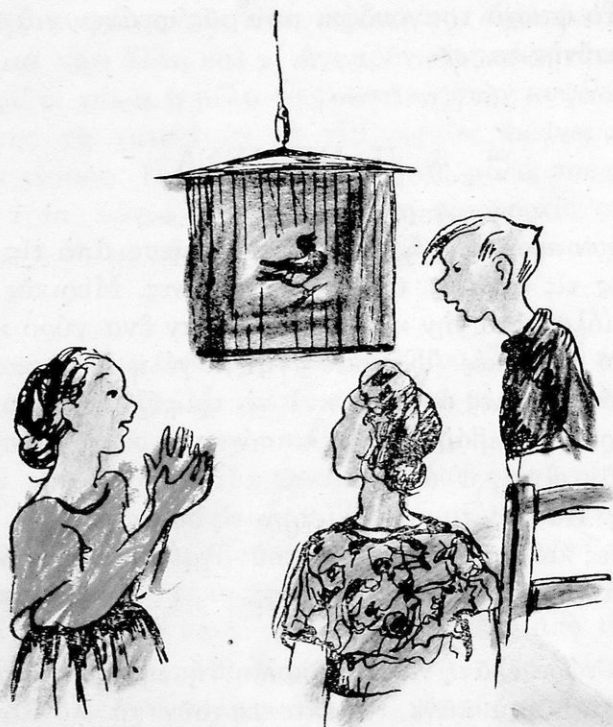
Τὰ παιδάκια ἔτρεξαν στὸ σπίτι.

— Μητέρα, φώναξαν ἀπὸ τὴ σκάλα, βρήκαμε ἓνα πουλάκι πληγωμένο· τρέχει αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴ του.

Ἡ μητέρα τους ζέστανε λίγο νερό, ἔριξε μέσα καὶ λίγο οἰνόπνευμα κι ἔπλυνε καλὰ τὴν πληγὴ τοῦ πουλιοῦ· ἔπειτα τὴν ἄλειψε μὲ λάδι.

— Ἡ φτερούγα δὲ θὰ γίνη ποτὲ καλά, εἶπε ἡ μητέρα· ἂν τὸ ἀφήσωμε ἐλεύθερο, θὰ τὸ ἀρπάξῃ καμιὰ γάτα. Καλύτερα εἶναι νὰ τὸ βάλωμε στὸ ἀδειανὸ κλουβάκι μας· ἴσως ἔτσι μπορέσῃ νὰ ζήσῃ.

Ἔτσι κι ἔγινε. Τὸ πληγωμένο πουλί, ἓνα σταχτερὸ ἀη-

δονάκι, βρῆκε τὴν ἡσυχία του στὸ κλουβί· ὅλοι κοίταζαν πῶς νὰ τὸ περιποιηθοῦν μὲ σπόρους, μὲ τρουφερὰ φύλλα καὶ νερὸ καθαρό.

Σιγὰ σιγὰ ἡ πληγὴ του ἔθρεψε καὶ τὸ πουλάκι πηδοῦσε χαρούμενο ἐδῶ κι ἐκεῖ· δὲ φοβόταν πιά· ἅμα ἰδίως πλησίαζαν

στό κλουβί ό Κωστάκης κι ή Καίτη, αὐτό ἔδειχνε ὅλη τή χαρά του καί δέν ἤξερε πῶς γὰ εὐχαριστήση τὰ παιδιά, πού τὸ ἔσωσαν.

Όταν ἔπαψαν ἐντελῶς οἱ πόνοι, ἄρχισε καί νά κεληδη. Ὅλο τὸ σπίτι ἀντιλαλοῦσε τὸ χαρούμενο τραγούδι του· τραγουδοῦσε ἀδιάκοπα, σὰ νὰ ἔλεγε:

— Τὸ φτωχὸ τραγουδάκι μου σᾶς φτάνει γιὰ πληρωμὴ τῆς καλωσύνης σας; ✕

3. Η ΜΕΛΙΣΣΑ

1. Ἦταν πρῶι κι ὁ ἥλιος ἔριχνε ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς πράσινες φυλλωσιῆς τὶς πρῶτες του χρυσῆς ἀκτίνες. Μερικῆς μέλισσες βγήκαν κιάλας ἀπὸ τὴν κυψέλη. Ἐκαμαν ἓνα γύρο κι ἤρθαν πάλι πίσω βιαστικές. Ἐφεραν στὴν κυψέλη πολὺ καλῆς εἰδήσεις. Οἱ ἀμυγδαλιῆς ἀνοίξαν καί τὸ τριφύλλι λαμπιοκοπᾶ μέσα στὸ πράσινο λιβάδι. Τὸ μελισσόχορτο κι ἡ φασκομηλιά, ὅπου κι ἂν εἶναι, θ' ἀνοίξουν κι αὐτά. Ὁ κρίνος ξεχειλίζει ἀπὸ γύρη. Καιρὸς πιά ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά.

Νάτες κιάλας οἱ μέλισσες, πού βγαίνουν πυκνῆς πυκνῆς ἀπὸ τὸ στενὸ ἀνοιγμα τῆς κυψέλης.

2. Καί τώρα ἐλάτε νὰ παρακολουθήσωμε μιὰ ἀπὸ τὶς μέλισσες αὐτές, πού πᾶνε νὰ ἐπισκεφτοῦν τὰ λουλούδια τοῦ κάμπου καί τῶν περιβολιῶν.

Γιὰ ἰδέτε την. Πετᾶ ἀνάλαφρα, ἀνασαινει τὴν πρωινὴ δροσιά καί χαίρεται τὸν ἥλιο. Τρέχει τώρα βιαστικὴ βιαστικῆ. Πρέπει νὰ περάση ἀπ' ὅλα τ' ἀνθη πού ἀνοίξαν, νὰ δοκιμάση ὄλωνῶν τοὺς χυμούς. Μὲ μιὰ κίνηση ζωηρὴ τρυπῶνει βιαστικῆ στοὺς μισοανοιγμένους κάλυκες. Τὸ κεφαλάκι της χάνεται

για μιὰ στιγμή, μὰ ξαναφαίνεται πάλι φορτωμένο μὲ μιὰ χοντρή σταγόνα ἀπὸ γλυκὸ χυμό.

Γιὰ νὰ τραφῆ καὶ νὰ ζήσῃ ἡ μέλισσα, θὰ τῆς ἔφταναν βέβαια δυό, τὸ πολὺ τρία λουλούδια. Καὶ ὅμως σὲ μιὰ ὥρα μέσα ἐπισκέπτεται πάνω ἀπὸ ἑκατό. Γιὰ ποῖο λόγο τάχα νὰ κάνῃ τόσον κόπο; Γιατὶ ἔχει στὸ νοῦ της τὴν κυψέλη. Κι ὁ νόμος τῆς κυψέλης λέει, πὼς πρέπει νὰ δουλεύουν, νὰ βοηθοῦν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ ν' ἀγαποῦν τὴν κοινότητά τους.

Γυρίζει τώρα ἡ μέλισσα βιαστικὴ στὴν κυψέλη. Στὸ πέρασμά της τὴ χαιρετοῦν μὲ τὶς κερατῆς ἐκεῖνες ποὺ φυλάγουν τὴν εἴσοδο. Βιαστικὴ ὅπως εἶναι, μόλις προφταίνει νὰ πῆ δυὸ τρία λόγια καὶ ν' ἀποθέσῃ τὸ φορτίο της. Φεύγει πάλι βιαστικὴ κι οὔτε γυρίζει νὰ ἰδῆ τί γίνεται μέσα στὴν κυψέλη.

Ξεῖναι ἡ ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος. Ἔκανε καὶ τὸν τελευταῖο της δρόμο. Ἡ μέλισσα γύρισε μὲ τὴ γούλα ξεχειλισμένη ἀπὸ νέκταρ. χ

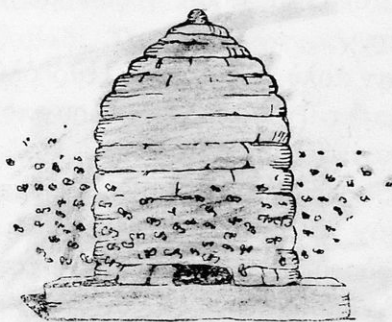
Μὰ φαινόταν πολὺ ταραγμένη. Παρ' ὀλίγο νὰ τὴν πάθῃ ἄσχημα ἢ ὄμορφη ταξιδιάρικα. Τὴν ὥρα ποὺ ξαναγυροῦσε ἀπὸ τὸ ρυάκι, ἀκούει ἔξαφνα πίσω της τὸ ἄγριο ζουζουμητὸ μιᾶς πεινασμένης σφήκας. Ἀλοίμονο ἂν ἔπεφτε στὰ βρόχια της. Ἀρχισε λοιπὸν νὰ πετᾷ σὰ φρενιασμένη ἀπὸ τὴν τρομάρα της. Ὁ ἐχθρὸς ὀλοένα καὶ ζύγωνε περισσότερο. Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ τὴν πρόφτανε, γιὰ νὰ τῆς μπήξῃ τὸ θανατερὸ κεντρί.

Ἐξαφνα ὅμως, ἐκεῖ ποὺ πετοῦσε ὀλόισα ἡ μέλισσα, κάνει μιὰν ἀπότομη κίνηση κι ἀρχίζει νὰ πετᾷ ἐπάνω κάτω. Ὁ ἐχθρὸς της μὲ τὰ ξαφνικὰ ἀλλαξοδρομήματα τάχασε, κουράστηκε καὶ στὰ τελευταῖα ἀναγκάστηκε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἤσυχη.

4. Καὶ τώρα ἡ μέλισσα ξεκουράζεται. Κάθεται κι ἀκούει τὰ νέα τῆς ἡμέρας. Ἡ κυφέλη ἐκεῖνο τὸ βράδυ βρισκόταν στὶς μεγάλες τῆς χαρές. Ἡ βασίλισσα γέννησε πάλι τρεῖς χιλιάδες αὐγά.

Τέσσερις μεγάλες κερῆθρες γέμισαν μέλι καὶ γύρη. Ἔτσι ἐκεῖνες ποὺ φτιάνουν τὸ κερὶ πρέπει νὰ στρωθοῦν πάλι στὴ δουλειά, γιὰ ν' ἀρχίσουν ἄλλη κρινούρια πῖτα.

Ἐξὶ ὀλόκληρες ἐβδομάδες ἀκόμη κι ἡ μέλισσα θὰ κάνη στὴ σειρά τὴ μαζεύτρα, τὸ φύλακα, τὴν καθαρίστρα ἢ τὴν παραμάννα. Πάντα θὰ δουλεύη καὶ δὲ θάχη καιρὸ γιὰ γλέντια ἀνόητα καὶ φλυαρίες. Θὰ δώση στὴν κυφέλη τὴ δύναμη καὶ τὴν προκοπὴ τῆς, ὡς τὴν τελευταία τῆς πνοή. ✕

4. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

1. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅταν πολέμησε καὶ πῆρε ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου, κάλεσε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ρώτησε:

— Πέτε μου σεῖς, πού τὰ ξέρετε ὅλα, τί μπορῶ νὰ κάμω, γιὰ νὰ ζήσω πολλὰ χρόνια νὰ χαρῶ τὸν κόσμο, πού τὸν ἔχω τώρα δικό μου;

— Βασιλιὰ πολυχρονεμένε, ἀποκρίθηκαν οἱ σοφοί, ἓνα μόνο πράμα εἶναι, πού μπορεῖ νὰ σὲ κάνη νὰ εἶσαι ἀθάνατος: τὸ ἀθάνατο νερό, πού ὅποιος τὸ πιῇ, θάνατο δὲ φοβᾶται.

— Καὶ ποῦ εἶναι τὸ ἀθάνατο αὐτὸ νερό;

— Εἶναι σὲ μέρος ἀπάτητο, βασιλέα μου. Εἶναι ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνά, πού ἀνοιγοκλειοῦν καὶ χτυπᾷ τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τόσο γρήγορα, πού οὔτε πουλὶ πετάμενο δὲν προφταίνει νὰ περάσῃ. Πόσα ξακουσμένα βασιλόπουλα δὲν ἔχασαν τὴ ζωὴ τους μέσα σ' ἐκείνη τὴν τρομερὴ παγίδα!

2. Ἀφοῦ τὸ ἄκουσε, ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος προστάζει καὶ τοῦ φέρνουν τὸ ἄλογό του, τὸ Βουκέφαλο, πού φτερὰ δὲν εἶχε καὶ σὰν πουλὶ πετοῦσε.

Καβαλικεύει, δίνει βιτσιὰ τοῦ ἀλόγου του καὶ πάει. Σὰν ἔφτασε στοὺς βράχους, πού ἀνοιγοκλειοῦν, δίνει ἄλλη βιτσιὰ τοῦ ἀλόγου του καὶ ἐκεῖνο περνᾷ σὰν ἀστραπὴ καὶ πάει πέρα.

Τότε γέμισε τὸ γυαλὶ πού εἶχε μὲ ἀθάνατο νερὸ καὶ γύρισε στὸ παλάτι του.

Ἐκεῖ ἡ ἀδερφή του, μὴ ξέροντας τί εἶχε μέσα στὸ γυαλί, τὸ ἔχυσε. Ὅταν ὅμως ἔμαθε τὸ κακὸ πού ἔκαμε, ἦταν ἀπαρηγόρητη.

— Θεέ μου, λέει, δὲ θέλω νὰ πιστέψω, πὼς μιὰ μέρα θὰ πεθάνῃ ὁ ἀδερφός μου. Ἄφησέ με νὰ ζῶ πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς καὶ ἂν πεθάνῃ, πάλι θὰ τὸν ξαναφέρῃς στὸν κόσμο. Ποιός

ξέρει, ἄν δὲν ἔρθουν δύσκολα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας!

Στὴ στιγμή ἡ ἀδερφή τοῦ βασιλιᾶ ἔγινε ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω ψάρι καὶ πήδησε στὴ θάλασσα.

Ἔγινε Γοργόνα. Ἀπὸ τότε γυρίζει πάντα στὴ θάλασσα καὶ ἅμα ἰδῆ κανένα καράβι, τρέχει καὶ ρωτᾷ:

— Καράβι, καραβάκι, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;

Κι ἂν ὁ καραβοκύρης δὲν ξέρη τὴν ἱστορία της καὶ πῆ «πέθανε», τότε ἡ κόρη ἀπὸ τὴ μεγάλη της λύπη ταράζει μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὴ μεγάλη της ψαρίσια οὐρὰ τὴ θάλασσα καὶ πνίγει τὸ καράβι.

✕ Ὅσοι ὅμως ξέρουν, τῆς λένε «ζῆ καὶ βασιλεύει» καὶ τότε ἡ πολύπαθη κόρη κάνει καλὴ καρδιά καὶ τραγουδᾷ χαρούμενη γλυκὰ τραγούδια. ✕

Ἔτσι μαθαίνουν οἱ ναῦτες τοὺς καινούργιους σκοποὺς τῶν τραγουδιῶν καὶ τοὺς φέρνουν στὴν πατρίδα τους. ✕

5. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μὲς στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει

— τρυγύρω νύχτα ἀπλώνεται —

καὶ μὲ τ' ἀγέρι, π' ἄλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
σὰ νύφη ὄλο καὶ λυγᾷ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνω, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι

τις δύο του ἄγκυρες μαζί,

τὸ μπρίκι στέκει καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι.

— Ὁ Βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;
βροντολογᾷ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρὰ.

Καὶ τὸ γυναῖκειο τῆς αὐτῆ ἀπόκριση γυρεύει.
— Ὁ Βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον ταξιδεύει,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, ζωὴ νάχης κυρά.

Ἀλίμονο, ἂν τῆς ἔλεγε, πὼς εἶναι πεθαμένοι
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά.
Εὐθύς τὴν ἴδια τῆ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καρᾶβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίη τὸ Βασιλιά.

Μὰ τώρα πόμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη τῆς ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται.
Γίνεται κόρη λυγερή, σὰ κύματα πλαγιάζει
κι ἀπ' τὰ ξανθὰ τῆς τὰ μαλλιά τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ μπρίκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.
Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἄφρὸ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει.
Λύρα κρατᾷ ὀλόχρυση καὶ παίζοντας ἄρχιζει
νὰ τραγουδᾷ στὸ πέλαγο μ' οὐράνια φωνή.

Γ. Δροσίνης

6. ΟΤΑΝ ΠΟΛΕΜΟΥΣΕ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

1. Δυὸ μεγάλοι Τουρκοὶ στρατηγοὶ μὲ πολυάριθμο στρατὸ μῆνες πολιορκοῦσαν τὸ Μεσολόγγι.

Μὰ ἡ ἱερὴ πόλις τῆς Πατρίδας μας ἄντεχε. Οἱ Ἕλληνες ἦταν παλικάρια, ὁ ἕνας καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλο. Πολεμοῦσαν νύχτα μέρα μὲ μιὰ μόνο σκέψη, τὴν Πατρίδα μας. Οἱ γυναῖκες φρόντιζαν τοὺς λαβωμένους καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ ἐτοίμαζαν ψωμί γιὰ τὰ παιδιά τους καὶ τοὺς ἄντρες τους. Πολλὲς κρατοῦσαν καὶ τουφέκι στοὺς προμαχῶνες, γιὰ νὰ ξεκουράζον τοὺς δικούς τους.

Τὰ παιδιά κουβαλοῦσαν νερὸ καὶ ψωμί στὸ κάστρο, ἔφτιαχναν φυσέκια μὲ χαρτί καὶ βοηθοῦσαν σὲ ὅ,τι μπορούσαν. Κι ὅταν ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κανονίδι ἄνοιγε σὲ κάποιο μέρος τὸ κάστρο καὶ μπορούσε ἀπὸ κεῖ νὰ ὀρμήσουν οἱ Ἄρβανίτες μέσα, ἔτρεχαν γυναῖκες καὶ παιδιά καὶ κουβαλοῦσαν καλάμια καὶ ξύλα ἀπὸ τὰ γκρεμισμένα σπίτια τους καὶ πέτρες καὶ πλίθρες, καὶ ὅ,τι ἔβρισκε ὁ καθένας καὶ ἔκλειναν τὸ ἄνοιγμα. Καὶ πάλι ὅταν δὲν εἶχαν δουλειὰ τὰ παιδιά, μαζεύονταν σὲ κάποια ἐκεῖ ἀπλοχωριά καὶ ἐπαιζαν. Στὴ φωτιά καὶ στὸν πόλεμο ποὺ ζοῦσαν, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου παιγνίδια ἐπαιζαν. Μάζευαν σφαῖρες μολυβένιες, σκόρπιες σ' ὅλο τὸ Μεσολόγγι, καὶ τὶς ἔλιωναν στὴ φωτιά καὶ τὶς ἔχυναν σὲ καλούπια χωματένια, καμωμένα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά πολὺ ἐπιδέξια.

Ἔτσι ἔκαναν μικρὰ κανονάκια μολυβένια, τὰ ἔστηναν ἐπάνω σὲ χωματένια κάστρα, ἀντίκρου τόνα στ' ἄλλο καὶ ἐπαιζαν ψευτοπόλεμο. Κι οἱ γέροι πολεμιστές, παλιοὶ ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, περνώντας ἀπὸ κεῖ, γιὰ νὰ πᾶνε στὸ ἀληθινὸ τὸ κάστρο καὶ στὸν ἀληθινὸ τὸν πόλεμο, κοντόστεκαν λίγο, γιὰ νὰ δοῦν καὶ τὸν παιδιάτικο πόλεμο καὶ νὰ καμαρώσουν τὰ παιδιά καὶ τὰ ἐγγονάκια τους — δικὰ τους ἢ ξένα. Καὶ τὰ

ὀδηγοῦσαν καμιά φορὰ ἢ φώναζαν σὲ ὄσους κόντευαν νὰ χάσουν τὸ παιγνίδι:

— Ἐμπρὸς καὶ σὰς πῆραν οἱ ἄλλοι ἀπὸ πέρα! ✕

2. Στὴν ἴδια ἐκεῖ ἀπλοχωριά πὺ ἐπαιζαν τὰ παιδιά, εἶχε τὸ κατοικιό του κι ἕνας σκύλος, ἕνας μεγαλόσωμος μαῦρος, μαλλιαρὸς μαντρόσκυλος, πὺ τὸν φώναζαν Ἄλή.

Ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, προπάντων οἱ μικροί, πὺ τὸν εἶχαν καθημερινὴ συντροφιά, τὸν ἤξεραν τὸν Ἄλή.

Μὰ ὁ Ἄλης ἔγινε ξακουστὸς ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη ἱστορία.

Ἐνα ἀπογευματάκι τὰ παιδιά, μαζεμένα στὸ συνηθισμένο τους μέρος, ἐπαιζαν ὅπως πάντα καὶ γέμιζαν τὸν ἀέρα μὲ φωνὲς καὶ γέλια. Ἐκεῖ πὺ ἐπαιζαν, νὰ κι ἔρχεται σφυρίζοντας καὶ πέφτει μιὰ σιδερόμπαλα κανονιοῦ στὴ μέση! Ἦταν μεγάλη σὰ μικροῦ παιδιοῦ κεφάλι κι ἀπὸ μιὰ τρύπα τῆς πρό-

βαινε τὸ ἀναμμένο φιτίλι, πὸν θὰ ἔδινε φωτιὰ στὸ μπαρούτι μέσα καὶ θὰ ἔκανε τὴ σφαῖρα νὰ σκάση, νὰ σκορπιστῇ σὲ χίλια κομμάτια, σκορπίζοντας μαζί καὶ τὸ θάνατο.

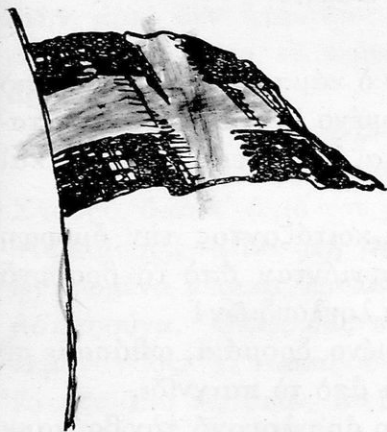
Τὴν ἴδια στιγμή, πρὶν τὰ παιδιά προφτάσουν νὰ κινηθοῦν ἀπ' τὸν τόπο τους, ὁ Ἄλῃς πετιέται ἐπάνω γαβγίζοντας καὶ μ' ἓνα πήδημα ἀρπάζει τὴ μπάλα μὲ τὰ δόντια του. Μὰ ἡ μπάλα ἦταν μεγαλούτσικη καὶ τὰ δόντια τοῦ σκύλου γλίστησαν τρίζοντας ἐπάνω στὸ σίδερο καὶ καθὼς κλείστηκαν μὲ ὄρμη οἱ μασέλες του, βρέθηκε σφιχτὰ δαγκωμένο τὸ ἀναμμένο φιτίλι. Ὁ σκύλος τίναξε τὸ κεφάλι, καθὼς ἔνωσε τὴ φωτιὰ στὸ στόμα του καὶ βγήκε τὸ φυτίλι ἀπὸ τὴ θέση του. Ἔτσι δὲν πρόφτασε νὰ πάρῃ ἡ μπάλα φωτιὰ.

Ὁ Ἄλῃς ἔπειτα τὴ μύρισε μιὰ δυὸ φορές, κούνησε τὴν οὐρά του στὰ παιδιά, πὸν τοῦ φώναζαν καὶ τὸν χάιδευαν, γιατί τοὺς εἶχε σώσει, καὶ ξαναπῆγε καὶ κουλουριάστηκε στὴ θέση του.

Μέρες ἔπειτα εἶχε νὰ κάνῃ τὸ Μεσολόγγι μὲ τοῦ Ἄλῃς τὸ κατόρθωμα. Κι ὅταν ἀργότερα ἦρθαν οἱ κακὲς μέρες τῆς μεγάλης πείνας κι οἱ πολιορκημένοι ἔφαγαν ὅ,τι μπορούσε νὰ φαγοῦν, καὶ τὰ γατιά καὶ τὰ σκυλιά τους, τὸν Ἄλῃς ὄχι, δὲν τὸν πείραξε κανεῖς. Ἐξῆσε μαζί τους καὶ γλίτωσε μαζί μὲ πολλὰ παιδιά, ὅταν μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι ἔγινε ἡ ἀλησμόνητη ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου.

7. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι όπου σ' αντικρύζω
 με λαχτάρα σταματῶ
 και περήφανα δακρύζω,
 ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
 κάθε θεία σου πτυχή
 και μαζί σου φτερουγίζει
 τῆς Πατρίδας ἡ ψυχή.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
 τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
 μοιάζεις κύμα, πὸν σαλεύει,
 με χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ Σταυρός, πὸν λαμπυρίζει
 στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
 εἶν' ὁ φάρος πὸν φωτίζει
 μιὰν ἐλπίδα μας κρυφὴ.

Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
 και τὰ χέρια μου χτυπῶ
 σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
 σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
 μιὰ χαρούμενη φωνή:
 νάσαι πάντα δοξασμένη,
 ὦ Σημαία γαλανή.

I. Πολέμης

8. Η ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

1. Ἐπὸ μακριὰ τώρα φαίνόταν ὁ κάμπος, ματωμένος ἀπὸ τὶς παπαροῦνες, σὰ νὰ ἦταν ἀπλωμένο ἐπάνω του ἓνα κατακόκκινο σεντόνι. Παρακάτω ἡ γαλαζένια ἤρεμη θάλασσα καὶ στὸ βάθος δυὸ μικρὰ βουνά.

Πῶς ξεκουραζόταν τὸ μάτι κοιτάζοντας τὴν ὁμορφὴ αὐτὴ εἰκόνα! Καὶ μὲ τί χάρη κουνιόνταν ἀπὸ τὸ βραδυνὸ ἀεράκι τὰ κόκκινα σκουφάκια τῶν λουλουδιῶν!

Βαδίζοντας στὸ χαλικοστρωμένο δρομάκι, φθάσαμε σὲ λίγο στὸ ἀμπέλι, κατακουρασμένοι ἀπὸ τὸ παιγνίδι.

Τὸν μπαρμπα-Στάθη, τὸ γέρο ἀμπελουργό, τὸν βρήκαμε νὰ κάθεται κοντὰ στὴ στέρνα, ξύνοντας μὲ τὸ σκουριασμένο σουγιά του κάποιο καλάμι.

— Μπούμ! μπαρμπα-Στάθη...

— Καλῶς τα! Τί γινήκατε;

— Ἐκστρατεία στίς παπαροῦνες.

Μᾶς κοίταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια. Ὅλοι γεμάτοι παπαροῦνες. Ἄλλοι στὰ καπέλα μας, ἄλλοι στὰ στήθια μας, ἄλλοι στὰ χέρια μας, παντοῦ.

— Καὶ τώρα μπαρμπα-Στάθη;

— Τί;

— Τὴν ἱστορία τῆς παπαρούνας, πὸ μᾶς εἶχες ὑποσχεθῆ.

— Ἄ! ὄχι. Εἶναι ἀργά. Πρέπει νὰ πάω νὰ ποτίσω.

— ὦ! μπαρμπα-Στάθη...

— Δὲν μπορῶ, ἄλλοτε...

Ἀρχίσαμε ὅλοι μαζὶ τὰ παρακάλια καὶ στὸ τέλος τὸν καταφέραμε. Καθίσαμε χαρούμενοι στὸ πεζούλι τῆς στέρνας καὶ ὁ μπαρμπα-Στάθης ἄρχισε:

2.—Θὰ σᾶς πῶ σύντομα τὴν ἱστορία της. Ἡ παπαρούνα στὴν ἀρχὴ δὲν ἦταν ἔτσι κόκκινη, ὅπως τὴ βλέπετε. Ἦταν ἄσπρη, ὀλόασπρη, σὰ λεμονανθός. Τὸ κόκκινο χρῶμα τὸ πῆρε ἀργότερα.

Ἄκουστε μὲ τί τρόπο :

Ὅταν κάρφωσαν τὸν καλὸ μας τὸ Χριστὸ ἐπάνω στὸ Σταυρὸ, ἀπὸ τ' ἅγιό του μέτωπο καὶ τὰ χέρια του ἔπεφταν σταλαματιᾶς αἷμα στὴ γῆ. Στὴ βάση τοῦ Σταυροῦ ἦταν φυτρωμένα μερικὰ λουλούδια κι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καὶ μιὰ παπαρούνα. Ὅπως σᾶς εἶπα, ἦταν ἄσπρη, κάτασπρη, σὰ λεμονανθός. Ἡ παπαρούνα λοιπόν, σὰν εἶδε τὸ αἷμα, ποὺ ἔσταζε ἀπὸ τὶς θεῖες ἐκεῖνες πληγές, ἄπλωσε πονετικά τὰ βελουδένια πέταλά της καὶ δέχτηκε μὲ φόβο τὸ θεῖο ἐκεῖνο ὑγρό.

Ἐδῶ ὁ μπαρμπα-Στάθης ἔκοψε τὴν ἱστορία, γιὰ νὰ ρίξει μιὰ πετρίτσα στὸ ἄλογο τοῦ μαγγανοπήγαδου, γιὰτὶ σταμάτησε. Ὅταν τ' ἄλογο ἄρχισε πάλι τὸ δρόμο του, ἐξακολούθησε κι ἐκεῖνος τὴν ὁμιλία του.

Ἄφοῦ ἡ παπαρούνα ἔκλεισε βαθιὰ μέσα της τὸ πολύτιμο αὐτὸ ὑγρό, ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ ροδίξει, ὡς ποὺ πῆρε τὸ χρῶμα αὐτό, ποὺ βλέπετε. Ὑστερα ἀπὸ κάμποσον καιρὸ ὄλες οἱ παπαροῦνες κοκκίνισαν. Κι αὐτὲς τώρα ποὺ τόσο ἄσπληχνα τὶς χωρίσατε ἀπὸ τὶς συντροφισσές τους, μᾶς θυμίζον τὸ μαρτύριο τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τὸν πόνο, ποὺ δοκίμασε ἐπάνω στὸ Σταυρὸ ὁ Σωτὴρας μας.

3. Μὴ σᾶς φαίνεται παράξενη ἡ ἱστορία αὐτή. Πολλὰ λουλούδια στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχαν τὸ χρῶμα, ποὺ ἔχουν τώρα. Μπορεῖ ἄλλη φορὰ νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορία τῆς κίτρινης μαργαρίτας, ποὺ ἀπὸ λευκὴ στὴν ἀρχὴ ἔγινε ἔπειτα κατὰκίτρινη.

Ὅλοι μας βουβοὶ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἱστορία αὐτὴ βυθίσασαμε
ντροπαλοὶ τὸ βλέμμα μας στὶς παπαροῦνες ποῦ κρατούσαμε.
Ἡ βραδινὴ σιγαλιὰ ἄρχισε ν' ἀπλώνεται παντοῦ. Μονάχα
τὸ κουρασμένο γύρισμα τοῦ ἀλόγου καὶ τὸ τρίξιμο τοῦ μαγ-
γανιοῦ ἔξακολουθοῦσε.

9. ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

Μὲς στοὺς κάμπους βασιλεύεις,
ζῆς χαρούμενη ζωὴ
καὶ περήφανη σαλεύεις
στοῦ ζεφύρου τὴν πνοή.

Ἔχεις λουλουδάκια χίλια
ποθητὴ σου συντροφιά
καὶ κοιτοῦν τὰ χαμομήλια
τὴ δροσάτη σου ὁμορφιά.

Στὴ θωριά σου λαμπυρίζει,
φέγγει ὁ ἥλιος πιδὸ πολὺ·
μέλισσα σὲ τριγυρίζει,
πεταλούδα σὲ φιλεῖ.

Καὶ τὰ χόρτα, ποῦ φυτρώνουν
γύρω γύρω σου ἀπλωτά,
πράσινο χαλὶ σοῦ στρώνουν
νὰ πατῆς καμαρωτά.

I. Πολέμης

10. Η ΛΑΜΠΡΗ

1. Ντάγκ, ντάγκ, ντάγκ. Ντάγκ, ντάγκ, ντάγκ! ἀκούστηκε τὰ μεσάνυχτα ἢ καμπάνα τῆς Λαμπρῆς.

Ἐγώ, ζωγραφίζοντας μὲ τὸ κερὶ μιὰ πέρδικα σ' ἓνα κόκκινο αὐγό, δὲν εἶχα ἀποκοιμηθῆ. Τ' ἄλλα ἀδέρφια μου κοιμόνταν ἤσυχα σὰ στὸν καλὸ καιρὸ. Ἡ μητέρα μου χώριζε τὰ φρεσκοπλυμένα ἀσπρόρουχα τοῦ καθενός. Ἡ γιαγιά μου παιδεύταν μὲ τὴν ψυχοκόρη μας στὸ μαγειρεῖο ἐτοιμάζοντας τὴ μαγειρίτσα μὲ τὰ σηκοτάκια καὶ τ' ἄλλα λιανώματα τοῦ ἀρνιοῦ μὲ κρεμμυδάκια καὶ ἄνηθο. Τότε ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ διπλανὸ δωμάτιο ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα μου:

— Σηκωθῆτε κι ἐτοιμαστῆτε γρήγορα, νὰ μὴν κάθεται ὁ κόσμος καὶ μᾶς περιμένῃ.

Ποῦ νὰ ξυπνήσουν ὅμως τ' ἀδέρφια μου! Ὁ μικρὸς μάλιστα, ἂν δὲν τὸν ράντιζαν μὲ νερό, θὰ κοιμόταν ἀκόμη ὡς τὰ τώρα! Τόσο, ποὺ κίνησε κι ἤρθε ἄνιφτος.

— Πήρατε τὶς λαμπάδες σας; ρώτησε ὁ πατέρας μου. Καὶ τὴ μεγάλη γιὰ τὸ Χριστό; σβῆσατε καλὰ τὶς φωτιές; κοιτάξτε νὰ μὴν ἀφήσετε τὴ γάτα στὸ μαγειρεῖο μὲ τ' ἄρνι. Κάμετε λοιπὸν γρήγορα. Χρονιάσατε, ὅσο νὰ ἐτοιμαστῆτε!

2. Ὅλος ὁ κόσμος στὸ ποδάρι. Ἐνας ἔκλεινε τὸ σπίτι, ἄλλοι ἔτρεχαν ἀμίλητοι γιὰ τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ἀναμμένα दाδιὰ στὸ χέρι, γιὰ νὰ βλέπουν νὰ περπατοῦν, κάποιος φώναζε τοὺς γείτονές του, ἂν ξύπνησαν, κι ἡ καμπάνα χτυποῦσε ἀτέλειωτα: Ντάγκ, ντάγκ, ντάγκ, ντάγκ. Ντάγκ!

Τὴν ἐκκλησία τὴ βρήκαμε γεμάτη. Ὁ παπὰς περίμενε ὅλο τὸ χωριό, γιὰ νὰ βάλῃ εὐλογητὸ κι ἔστελνε παιδιὰ στὰ σπίτια νὰ ξυπνήσουν τοὺς κοιμισμένους. Καὶ τὰ παιδιὰ τράνταζαν τὶς θύρες μὲ χτυπήματα, ὅσο νὰ τοὺς ξυπνήσουν.

Ὁ γερομπίρος μονάχα, πού δὲν μπορούσε νὰ περπατήσῃ ἀπὸ τοὺς ρευματισμούς, δὲ θ' ἄκουγε ὁ κακομοίρης τὸν «Καλὸ τὸ Λόγο», ἀλλὰ σὰν ἄρρωστος καὶ κατάκοιτος ἦταν συχωρεμένος.

Ἔτσι οἱ ἄλλοι εἶμαστε ἐδῶ; ρώτησε ὁ παπάς.

— Εἶμαστε, παπά μου.

— Ἐμπρὸς λοιπόν. «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς...».

Ἄμα βγήκαμε ἔξω στὸ νάρθηκα γιὰ τὸ «Χριστὸς Ἄνεστη» νὰ κι ὁ Γερομπίρος καβάλα στὸ μουλάρι του.

— Δὲν μπορούσα νὰ τὸ χωνέψω αὐτό, ἔλεγε, ν' ἀπομείνω ἔτσι ἐφέτος ἀπὸ τὰ παλιοπόδαρα. Ἄκομη εἶμαι ζωντανός, δὲν εἶμαι πεθαμένος.

Ὄταν ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησία καὶ γυρίζαμε ὅλοι μὲ τὶς ἄσπρες λαμπάδες ἀναμμένες, γιὰ νὰ πᾶμε καὶ στὰ σπίτια τῆ χάρη τῆς Λαμπρῆς ἀπὸ τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς», ἄσπριζε πέρα στὸ βουνὸ ἢ ἀνατολή. Ἄχ! τί ὄμορφα μοσκοβολούσαν αὐτὴν τὴν ὥρα τ' ἀνθισμένα δέντρα στὶς αὐλὲς καὶ στοὺς κήπους!

Οἱ ἄνθρωποι χόριζαν γιὰ τὰ σπίτια τους μὲ τὶς εὐχὲς στὸ στόμα: «Χριστὸς ἀνέστη!», «Χρόνια πολλά!», «Χαροῦμενοι μ' ὅ,τι ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σας!».

Τ' ἀηδόνια τὸ ἔλεγαν στὰ λακκώματα κάτω μέσα στὰ βᾶτα.

Προτοῦ νὰ μπουῦμε στὸ σπίτι μας, ἐμεῖς τὰ παιδιά περάσαμε ἀπὸ τὴ μάντρα, γιὰ νὰ φωτιστοῦν ἀπὸ τὶς λαμπάδες μας καὶ τὰ γιδοπρόβατα μὲ τ' ἄρνια καὶ τὰ κατοίκια περάσαμε κι ἀπὸ τὸ μουλάρι μας, τὴ Σίβα. Τὸ σκυλί μας μᾶς δέχτηκε μὲ τόση χαρὰ τὸ καημένο στὴν αὐλή.

4. Ἡ πρώτη μας δουλειὰ ἦταν νὰ τραβήξουμε στὴν τραπέζα.

Ἡ μαγειρίτσα ἦταν ἔτοιμη, οἱ λαμπριάτικες κουλοῦρες βγήκαν ἀπὸ τὸ ἐρμάρι κι ἡ Ρήνα, ἡ ψυχοκόρη μας, ἔφερε καὶ τὰ κόκκινα αὐγά, γιὰ νὰ τσουγκρίσωμε μὲ τὸ «Χριστὸς Ἄνέστη».

Παίρνομε νὰ τσουγκρίσωμε, τί νὰ ἰδοῦμε! Ὁ μικρὸς ἀδερφός μου, γιὰ νάβρη ποιὸ αὐγὸ εἶχε τὴν πιὸ γερὴ μύτη καὶ νὰ νικήσῃ τ' ἄλλα παιδιὰ, δοκιμάζοντας τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, δὲν εἶχε ἀφήσει αὐγὸ γερό!

— Γιὰ τιμωρία του, εἶπε ὁ πατέρας, νὰ γυρίξῃ ὕστερα τὴ σούβλα μὲ τ' ἀρνὶ μοναχός του στὸν κῆπο.

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ τὸ γύριζε, ὅλοι τὸν παρακαλοῦσαμε γιὰ χάρη νὰ μᾶς ἀφήσῃ λίγο νὰ γυρίσωμε κι ἐμεῖς κι ἐκεῖνος μᾶς ἔκανε τὸ βαρὺ, σὰ νὰ μᾶς χάριζε κάτι δικό του.

Μονάχα ἡ Ρήνα μας δὲν πρόφτασε νὰ τὸν βοηθήσῃ, γιὰτὶ κουβαλοῦσε τὶς λαμπριάτικες κουλοῦρες καὶ τὰ κόκκινα αὐγά στοὺς δεκαεφτὰ βαφτιστικούς τῆς μητέρας μου, ὅπως ἦταν ἡ συνήθεια στὸν τόπο μας.

11. ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΕ ΠΑΛΙ

1.—Βοήθησέ με, Χαρούλα, νὰ πετάξω τὸν ἀετὸ μου, εἶπε ὁ Νίκος στὴν ἀδερφοῦλα του, ἀφοῦ προσπάθησε νὰ τὸν πετάξῃ μόνος του καὶ δὲν τὸ κατάφερε. Ὁ ἀετὸς σερνόταν ἐπάνω στὴ γῆ.

Ἡ Χαρούλα ἔτρεξε μὲ πολλὴ προθυμία, πῆρε τὸν ἀετὸ, τὸν σήκωσε ψηλὰ καὶ τὸν ἄφησε νὰ πετάξῃ. Ἀλλὰ ὁ Νίκος δὲν πρόλαβε νὰ τρέξῃ κι ὁ ἀετὸς ἔπεσε πάλι καταγῆς.

—Ἀδέξια πού εἶσαι, καημένη! Εἶπε ὁ Νίκος.

—Σ' αὐτὸ δὲ φταίω ἐγώ, ἀποκρίθηκε ἡ Χαρούλα. Τὸ σφάλμα εἶναι δικό σου, πού δὲν ἔτρεξες ἀμέσως, μόλις ἀφῆκα τὸν ἀετό.

—Προσπαθῆστε πάλι, παιδιά, εἶπε ὁ θεῖος τους, πού καθόταν μπροστὰ στὴ θύρα καὶ παρακολουθοῦσε τὸ παιγνίδι τῶν παιδιῶν.

2. Ἡ Χαρούλα πῆρε πάλι τὸν ἀετὸ καὶ τὸν κράτησε ψηλά. Τὴ φορὰ ὅμως αὐτὴ ὁ Νίκος βιάστηκε πάρα πολύ. Ἐτρεξε τόσο ξαφνικά, πού τράβηξε τὸν ἀετὸ ἀπότομα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Χαρούλας. Κι ὁ ἀετὸς ἔπεσε φαρυδὺς πλατὺς κάτω, ὅπως καὶ πρῶτα.

—Καὶ τώρα ποιὸς φταίει; ρώτησε ἡ Χαρούλα.

—Προσπαθῆστε πάλι, ξαναεἶπε ὁ θεῖος τους.

—Αὐτὴ τὴ φορὰ κι οἱ δυὸ ἦταν προσεκτικώτεροι. Ἀλλὰ ἓνας ἄνεμος δυνατός, πού φύσηξε ἀπὸ τὸ πλάι, ἄρπαξε τὸν ἀετὸ καὶ τὸν ἔριξε ἐπάνω σὲ κάτι θάμνους. Ἐκεῖ μπλέχτηκε ἡ οὐρά του κι ὁ φτωχὸς ἀετὸς ἔμεινε κρεμασμένος μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

—Τὰ βλέπεις; εἶπε ὁ Νίκος. Τὸν ἔριξες λοξὰ καὶ γι' αὐτὸ πῆγε πρὸς αὐτὴ τὴ μεριά.

—Μά, Νίκο, μπορῶ ἐγὼ νὰ κάμω τὸν ἄνεμο νὰ φυσήξῃ κατευθείαν; ἀποκριθῆκε ἡ Χαρούλα.

3. Ὁ θεῖος τους, ὅταν εἶδε τὸν ἀετὸ κρεμασμένο, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του, ξέμπλεξε τὴν οὐρὰ τοῦ ἀετοῦ καὶ τοὺς εἶπε:

—Ἐλᾶτε, παιδιὰ. Ἐδῶ ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἀπὸ θάμνους. Ἐλᾶτε νὰ εὗρωμε ἕνα μέρος πὺδ ἀνοιχτὸ καὶ τότε προσπαθῆστε πάλι.

Καὶ ὁδήγησε τὰ παιδιὰ σ' ἕνα ὀμαλὸ τόπο, πὺδ ἦταν καταπράσινος ἀπὸ τὴ χλόη.

Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐτοιμάστηκαν, κράτησε πάλι ἡ Χαρούλα τὸν ἀετὸ καὶ τὸν ἀφῆκε ἀκριβῶς τὴ στιγμή, πὺδ ἔκαμε ὁ Νίκος νὰ τρέξῃ. Ὁ ἀετὸς ἀνέβηκε ψηλὰ σὰν μπαλόκι καὶ πετοῦσε μιὰ χαρά. Μὰ ὁ Νίκος χαρούμενος, πὺδ ἔνωθε τὸ σπάγγο νὰ τραβᾷ, στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, γιὰ νὰ καμαρώσῃ τὸν ἀετὸ. Ὁ σπάγγος ὅμως χαλαρώθηκε κι ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος δὲν ἦταν ἀρκετὰ δυνατός, ὁ ἀετὸς ἔπεσε πάλι ἐπάνω στὴ χλόη.

4.—Ἄχ, καημένε Νίκο, δὲν ἔπρεπε νὰ σταματήσῃς, εἶπε ὁ θεῖος. Ἄς εἶναι ὅμως, προσπάθησε πάλι.

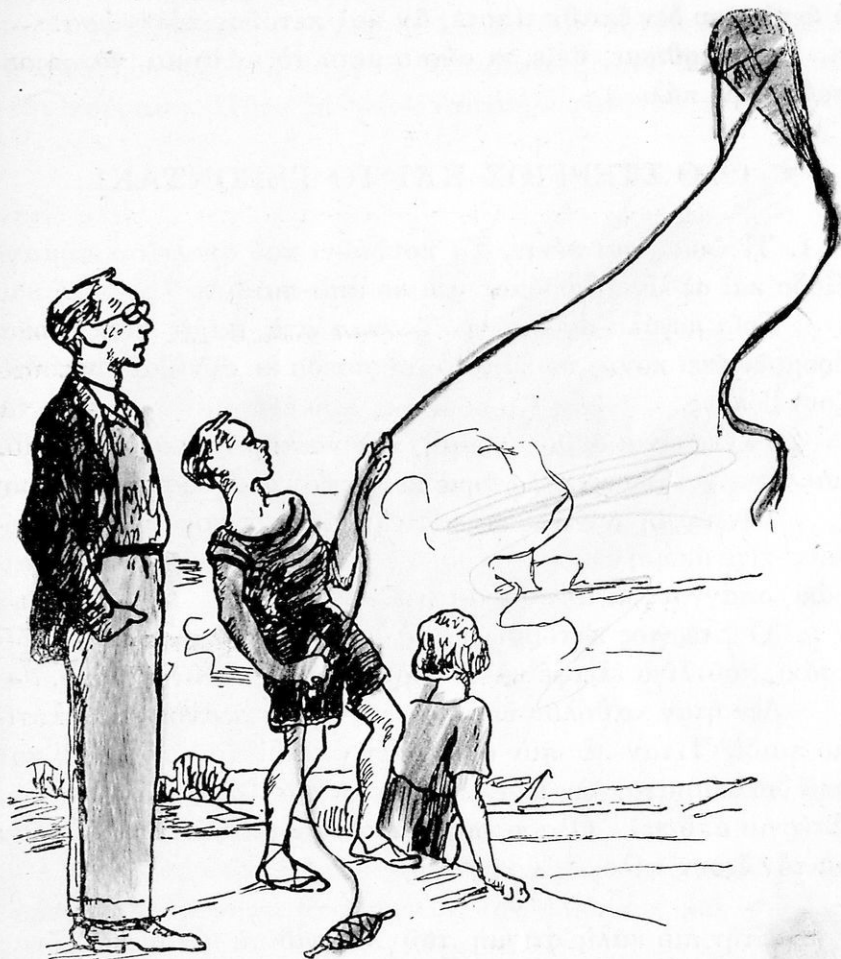
—Ὅχι, δὲ θὰ προσπαθῆσω πιά, εἶπε ὁ Νίκος στενοχωρημένος. Δὲν εἶναι ἀετὸς αὐτός! Τί νὰ κάθωμαι νὰ βασανίζωμαι μ' ἕναν ἀετὸ, πὺδ δὲν πετᾷ.

Κι ὁ θεῖος τοῦ λέει:

—Μπά, Νίκο, θὰ παρατήσῃς τὸ παιγνίδι σου ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους, πὺδ κάναμε; τόσο εὐκόλα ἀπελπίζεσαι, ἐπειδὴ σοῦ παρουσιάστηκαν λίγες δυσκολίες; ἔλα, τύλιξε τὸ σπάγγο σου καὶ προσπάθησε πάλι.

5. Αὐτὴν τὴ φορὰ ὁ ἀετὸς ἀνέβηκε μὲ τὸν ἄερα σὰ φτερό. Κι ὅταν τελείωσε ὁλος ὁ σπάγγος, ὁ Νίκος στάθηκε, κρα-

τώντας σφιχτά στο χέρι του τὸ ξυλαράκι. Ὅλο χαρὰ κοίταζε τὸν ἀετό, πὺ φαινόταν τώρα σὰ μιὰ μικρὴ ἄσπρη κουκκίδα στὸ γαλάζιο οὐρανό.

— Κοίτα, θεῖε, κοίτα, τί ψηλὰ πὺ πετᾶ! Καὶ μὲ τί δύναμη τραβᾶ! Θαρρεῖς κι εἶναι ἄλογο, πὺ τραβᾶ τὸ χαλινάρι. Κι ἄλλο τόσο σπάγγο νὰ εἶχα, θὰ τὸν ἄφηνα ὅλο. Θὰ πῆγαινε στὰ σύννεφα!

Ἄφοῦ ὁ Νίκος διασκέδασε ἀρκετὰ μὲ τὸν ἀετό, ἄρχισε νὰ τυλίγη σιγὰ σιγὰ τὸ σπάγγο· καὶ ὅταν ἔπεσε ὁ ἀετός, ἔτρεξε καὶ τὸν σήκωσε. Ἡ χαρὰ του ἦταν μεγάλη, ὅταν εἶδε, ὅτι ὁ ἀετός του δὲν ἔπαθε τίποτε, ἂν καὶ πετοῦσε τόση ὥρα.

— Θάρθωμε, θεῖε, κι αὔριο μετὰ τὸ μάθημα νὰ προσπαθήσωμε πάλι.

12. Ο ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΑΚΙ

1. Ἡ ὥρα εἶναι πέντε. Τὸ κουδούνι τοῦ σχολείου σήμανε ἔξοδο καὶ σὲ λίγο ὁ δρόμος γέμισε ἀπὸ παιδιά.

Τρία μεγάλα ἀγόρια γυρίζοντας στὸ σπίτι τους λοξοδρομοῦν ἐκεῖ κοντὰ σὲ κάποιον οἰκόπεδο κι ἀρχίζουν νὰ παίξουν βόλους.

× Τὸ ἓνα εἶναι ὁμορφο παιδί μὲ γαλανὰ μάτια κι ὀλόξανθα μαλλιά· εἶναι ζωηρὸ καὶ χαριτωμένο. Τὸν φωνάζουν Στέργιο.

Τὴν τσέπη του ὁ Στέργιος τὴν εἶχε πάντοτε γεμάτη βόλους· εἶχε ἀκόμη ἓνα παλιὸ ρολόγι χωρίς δεῖχτες, ἓνα μαχαιράκι, σπάγγους κι ἄλλα πράματα.

Ὁ Στέργιος κατόρθωσε μιὰ μέρα νὰ γλιτώσῃ ἓνα κοριτσάκι, πὺν λίγο ἔλειψε νὰ τὸ παρασύρῃ ἓνα αὐτοκίνητο.

Δὲν ἦταν καθόλου ὑπερήφανος· ἦταν σεμνὸ καὶ φιλότιμο παιδί. Ἦταν τὸ πιὸ ἀγαπημένο παιδί τοῦ σχολείου καὶ στὰ διαλείμματα, δὲν ἄκουε κανεὶς, παρὰ Στέργιο ἀπὸ δῶ, Στέργιο ἀπὸ κεῖ. Ὅλα τὰ παιδιά τὸν ἀγαποῦσαν κι ἤθελαν νὰ τὸν ἔχουν φίλο.

2. Στὴν πιὸ καλὴ στιγμή τοῦ παιγνιδιοῦ ἀκούεται ἓνας μεγάλος θόρυβος καὶ τρίξιμο τροχῶν. Τὰ παιδιά βούλωσαν τ' αὐτιά τους καὶ γύρισαν νὰ ἰδοῦν.

Εἶδαν ἓνα κοριτσάκι γεμάτο παλιοσίδερα, πὺν τὸ

ἔσπρωχνε ἓνα φτωχὸ γεροντάκι. Τὰ σίδερα αὐτά, καθὼς ἀνα-
ταράζονταν, ἔκαναν δαιμονισμένο κρότο. Τὸ φόρτωμα ἦταν
βαρὺ κι ὁ δρόμος ἀνηφορικός.

Ὁ καημένος ὁ γέρος, μόλις ἔφτασε κοντὰ στὰ παιδιά,
σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή ὀλοκόκκινος ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ
τὴν κούραση. Πῆρε βαθειὰ ἀναπνοή, σφούγγισε τὸν ἰδρώτα,

ποὺ κατέβαινε αὐλάκι ἀπὸ τὸ ζαρωμένο του πρόσωπο κι ἦταν
ἐτοιμος νὰ τραβήξῃ πάλι τὸ δρόμο του.

Ὁ Στέργιος εἶδε τὸ γέρο ἐξαντλημένο καὶ κάτι ξύπνησε
μέσα του. Ἄφησε τὸ παιγνίδι, τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε
εὐγενικά :

— Μπάρμπα, εἶσαι πολὺ κουρασμένος. Θέλεις νὰ σὲ
βοηθήσω ;

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἔχη καλά, παιδί μου.

Ὁ Στέργιος ἐσπρωχνε τώρα τὸ καροτσάκι μὲ ὄλη του τὴ δύναμη καὶ διαβαίνοντας μπροστὰ στοὺς συντρόφους του, φώναξε:

— Παιδιά, νὰ μὲ περιμένετε. Νίκο, νὰ μὴν πειράξουν τοὺς βόλους μου.

Καὶ προχώρησε σπρώχνοντας τὸ καροτσάκι. Μὰ εἶχε μεγάλο βάρος καὶ μὲ δυσκολία ἔβγαλε τὸν ἀνήφορο.

Ὅταν ἔφτασε στὸ ἴσιωμα, τὸ ἀφῆκε.

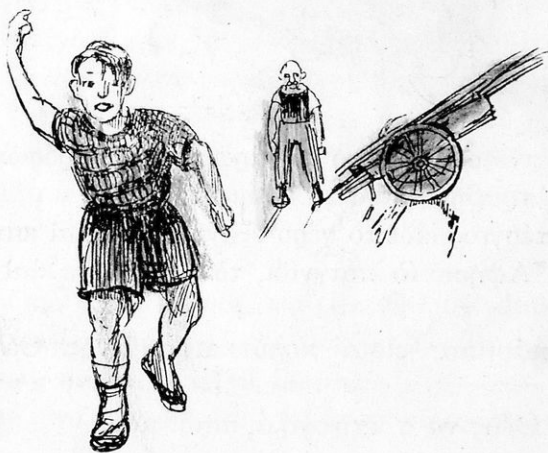
— Ἐχε γειὰ τώρα, μπάρμπα, εἶπε κι ἔφυγε, χωρὶς τὸ γεροντάκι νὰ προλάβῃ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ.

Ὁ Στέργιος κατακόκκινος ἔτρεξε πάλι στοὺς φίλους του κι ἔξακολούθησε τὸ παιχνίδι του.

Δὲ μίλησε γιὰ τὴν πράξη του, μὰ οὔτε καὶ τ' ἄλλα δυὸ ἀγόρια τοῦ εἶπαν τίποτε. Μονάχα τὸν κοιτάζουν καὶ τὸν θαυμάζουν. Ἄχ! πῶς θὰ ἤθελαν κι αὐτὰ νὰ βρίσκονταν στὴ θέση του!

Πῆραν ἓνα μάθημα:

Ὅταν καμὶ φορὰ ἔβλεπαν ἄνθρωπο σὲ δύσκολη θέση, ἀκολουθοῦσαν τὸ παράδειγμα, πὺ τὸν ἔδωσε ὁ Στέργιος.

13. ΤΟ ΜΕΛΙΣΣΙ ΤΟΥ ΚΥΡ ΚΩΣΤΑ

✓ Προχτὲς πήγαμε μὲ τὴν τάξη μας ἐκδρομὴ στὸ περιβόλι τοῦ κυρ Κώστα. Μᾶς ὑποδέχτηκε μὲ μεγάλη καλοσύνη.

— Καλῶς τὰ παιδιά! Σὲ καλὴ ὥρα ἔρχεστε. Σήμερα

ἀπόκτησα καινούργιο μελίσι. Ἴδτε το. Εἶναι πιασμένο ἀπὸ τὸ κλαδὶ τῆς ἀγλαδιᾶς. Σὲ λίγο θὰ μποῦνε σ' αὐτὸ τὸ κοφινάκι, πὸν βλέπετε. Ἐλᾶτε μαζί μου.

Φόρεσε τότε ὁ κύρ Κώστας μιὰ συρματένια προσωπίδα καὶ τὰ χειρόχτια του, πήρε τὸ μελισσοκόφινο καὶ τράβηξε ἐμπρός. Τὸν ἀκολουθήσαμε κι ἐμεῖς.

2. Ὃταν πλησιάσαμε τὴν ἀχλαδιά, ὁ κύρ Κώστας μᾶς εἶπε νὰ σταθοῦμε λίγο μακριὰ κι ἐκεῖνος προχώρησε καὶ πῆγε ἴσα ἴσα κάτω ἀπὸ τὸ κλαδί πού κρέμονταν οἱ μέλισσες.

Οἱ μέλισσες ὄρμησαν ἐπάνω του, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν πειράξουν. Ἡ προσωπίδα καὶ τὰ χειρόχτια τὸν προστάτευαν γιὰ καλὰ. Σὲ λίγο ζαλίστηκαν κιόλας ἀπὸ τὸν καπνό, γιατί ὁ κύρ Κώστας κρατοῦσε στὸ χέρι κι ἓνα κομμάτι σβουινὰ ἀναμμένη.

Ὁ κύρ Κώστας ἔβαλε τότε τὸ κοφίνι κάτω ἀπὸ τὸ μελίσι καὶ μὲ τὰ δύο του χέρια ἔσεισε δυνατὰ τὸ κλαδί. Τὸ μελίσι ὀλόκληρο κύλισε, θαρρεῖς, μέσα στὸ κοφίνι. Κατόπι σκέπασε τὸ κοφίνι καὶ τὸ πῆγε ἐκεῖ, πού ἦταν καὶ τ' ἄλλα τὰ μελίσια.

Τότε καθίσαμε κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο δέντρο καὶ μᾶς πρόσφερε διάφορα ὀπωρικά. Ἔβγαλε κι ἀπὸ ἓνα μεγάλο μελισσοκόφινο δυὸ πίτες καὶ μᾶς τὶς πρόσφερε. Ἡ μιὰ ἦταν κάτασπρη κι ἡ ἄλλη εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ μελιοῦ.

Καὶ οἱ δυὸ εἶχαν τρυπίτσες, πού ἦταν γεμάτες μέλι. Ἐμεῖς τὶς μοιραστήκαμε καὶ τρώγοντας τὸ μέλι φτύναμε τὴν κερήθρα, πού δὲν τρώγεται.

3. — Πῶς βρέθηκε τὸ μελίσι αὐτὸ ἐπάνω στὴν ἀχλαδιά; ρώτησε ὁ Χρῖστος.

Κι ὁ κύρ Κώστας ἀποκρίθηκε:

— Σὲ κάθε μελισσοκόφινο, παιδί μου, κατοικεῖ ἓνα μελίσι ἀπὸ πολλῆς χιλιάδες μέλισσες. Τὸ κάθε μελίσι ἔχει τὴ βασίλισσά του. Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ μόνη μέλισσα πού γεννᾷ αὐγά. Κάθε καλοκαίρι μπορεῖ νὰ γεννήσῃ τριάντα ὡς πενήντα χιλιάδες. Ἄλλὰ γεννᾷ ξέχωρα καὶ λίγα αὐγά ἀλλιόπτικα. Ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν νέες βασίλισσες. Ἔτσι πληθαίνει ὀλοένα ὁ λαὸς μέσα στὸ σκοτεινὸ παλάτι. Καὶ τότε οἱ μέλισσες τὴ νύχτα τὴν περνοῦν στριμωγμένες σὰ σταφύλια. Ὁ τόπος δὲν τὶς

χωρεῖ πιά. Γι' αὐτὸ ὅταν μεγαλώσῃ ἡ νέα βασίλισσα, ἡ παλιὰ παίρνει μαζί της τὶς πιὸ πιστές, τὶς πιὸ θαρρατεῖς δουλεῦτρες της καὶ φεύγει· πάει ἄλλοῦ νὰ στήσῃ καινούργια πολιτεία.

✓ Αὐτὸ ἔγινε καὶ σήμερα τὸ πρωί. Ἔφυγε ἀπὸ ἓνα μελισσοκόφινο ἡ παλιὰ βασίλισσα μὲ τὴ συντροφιά της καὶ πῆγε ἔπάνω στὸ κλαδὶ τῆς ἀγλαδιᾶς.

Αὐτὰ μᾶς εἶπε ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ κύρ Κώστας κι ἐμεῖς φύγαμε εὐχαριστημένοι, πού εἶδαμε καὶ μάθαμε τόσα πράματα.

14. ✓ ΤΟ ΚΗΠΑΚΙ ΜΟΥ

✓ Πεντοβόλησαν τ' ἀνθάκια
στις γλαστρίτσες τους,
τὰ πουλάκια κελαηδοῦνε
στις φωλίτσες τους. ✕

Στὸ κηπάκι μου, ιδέες, ὅλα
εἶναι μιὰ χαρά,
χόρτα, ἄνθια, πουλιά, καθάρια
κρύσταλλα νερά.

Κάθε ἀνθός, κάθε πουλάκι
στὸ κηπάκι μου,
μιὰ ψυχούλα π' ἀγαπάω
σὰν ἀδερφάκι μου.

Κωστής Βελμύρας

15. ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ

1. Ἦμουν δώδεκα χρονῶ, ὅταν ἀρρώστησα ἀπὸ μιὰ βαριὰ ἀρρώστια. Ὅταν ἔγινα καλά, ὁ πατέρας μου μ' ἔστειλε σὲ μιὰ θεία μου, πού ἔμενε σ' ἓνα χωριὸ τῆς Χαλκιδικῆς, γιὰ ν' ἀναλάβω.

Ἦταν ἀρχὴς Ἀπριλίου. Ἐντύπωση μοῦ ἔκαμε, πὼς τὸ χωριὸ εἶχε πάρα πολλές μουριές, περισσότερες ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα δέντρα.

2. Τὸ πρῶτὸν ὅταν ξύπνησα, ἄκουσα τὴ θεία μου νὰ λέη: Πᾶτε τώρα νὰ μαζέψετε μουρόφυλλα.

Οἱ μουριές μόλις εἶχαν ἀνοίξει κι εἶχαν κάτι φυλλαράκια σὰν τὴν καρδιὰ τοῦ μαρουλιοῦ. Παραξελεύτηκα· τί νὰ τὰ ἤθελαν;

Ἀφοῦ ἐτοιμάστηκα, βγῆκα καὶ κοίταξα στὸ ἄλλο δωμάτιο.

— Μιὰ στιγμή, νὰ ταῖσω τὰ μικρούλια, μοῦ εἶπε ἡ θεία μου, καὶ θὰ σοῦ φέρω τὸ γάλα.

— Ποιά «μικρούλια»; ρώτησα.

Πλησιάζω καὶ βλέπω σὲ μιὰ ἐφημερίδα κάτι μικρούτσικες κάμπιες ἐπάνω σὲ φυλλαράκια μουριάς. Κοντά, μέσα σὲ μπαμπάκι, ἦταν κάτι σπόροι, ὅμοιοι μὲ τοὺς σπόρους τοῦ σύκου.

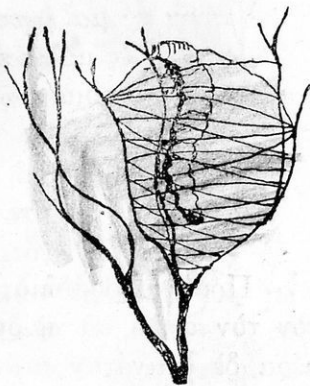
— Εἶναι κουκουλόσπορος, μοῦ ἐξήγησε. Λίγο ἔβαλα, πολὺ λίγο, μιὰ δυὸ καλαμωτές. Θὰ ἰδῆς πὼς θὰ μεγαλώσουν οἱ κάμπιες καὶ θὰ πλέξουν κουκούλι.

Σὲ μιὰ ἐβδομάδα μεγάλωσαν ἀρκετὰ οἱ κάμπιες. Μεγάλωσαν ὅμως καὶ τὰ φύλλα τῆς μουριάς κι ἔγιναν σκληρά. Ἡ θεία μου τὰ ἔκοβε τότε ψιλὰ ψιλὰ κι ἐκεῖνες τὰ

ἔτρωγαν ἀχόρταγα. Εἶχαν πιάσει τέσσερες καλαμωτές, κάτι σὰν κρεβάτια φτιασμένα ἀπὸ καλάμια κι ἐπάνω στρωμένα μ' ἐφημερίδες. Ἡ θεία μου ἔριχνε τὰ φύλλα στὴ μιὰ καλαμωτὴ καὶ ὥσπου νὰ ρίξη στὴν τελευταία, στὴν πρώτη ἦταν φαγωμένα τὰ φύλλα. Καὶ ἄκουες ἓνα θόρυβο ἀδιάκοπο σὰν ἐκείνον ποὺ κάνει ἡ βροχὴ ἐπάνω στὰ ξερὰ φύλλα.

Στὸ τέλος τῆς ἐβδομάδας τὰ σκουλήκια ἔμειναν ἀκίνητα σὰν ἀρρωστημένα.

Βγάζουν τὸ πουκάμισό τους, μοῦ ἐξήγησε ἡ θεία μου. Ὅσο μεγαλώνουν, τόσο αἰσθάνονται τὸν ἑαυτό τους στενωχωρημένο μέσα στὸ παλιὸ πουκάμισο καὶ τ' ἀλλάζουν. Θ' ἀλλάξουν τρεῖς φορὲς ἀκόμη. Ὑστερα θ' ἀρχίσουν νὰ πλέκουν τὸ κουκούλι.

3. Ἐπειτα ἀπὸ τρεῖς ἐβδομάδες ὅλη ἡ οἰκογένεια ἦταν σὲ κίνηση. Κι ἐγὼ βοηθοῦσα ὅσο μπορούσα. Οἱ καλαμωτὲς εἶχαν γίνει ἕξι. Ὁ θεῖος ἔκοβε ὀλόκληρες κλάρες ἀπὸ τὴ μουριά, ἐμεῖς τὰ παιδιὰ τὶς κουβαλούσαμε κι ἡ θεία, ἀφοῦ ἔκοβε τὰ φύλλα, τὰ πετοῦσε ἔτσι ὀλόκληρα στὶς καλαμωτὲς. Κάθε σκουλήκι ἦταν μεγάλο ὅσο τὸ μικρὸ δάχτυλο. Ἄρχιζε τὸ φύλλο ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη, τὸ ψαλίδιζε μὲ τὸ στόμα του γρήγορα κι ἀδιάκοπα καὶ σὲ λίγο ἄφηνε μόνο τὸ κοτσάνι καὶ λίγα νεῦρα. Αὐτὸ γινόταν πέντ' ἕξι φορὲς τὴν ἡμέρα.

Κάθε μέρα ἔβγαζαν τὶς ἐφημερίδες μὲ τὰ κοτσάνια, ποὺ ἔμειναν κι ἔβαζαν καθαρές.

Ἄφοῦ ἔφαγαν λίγες μέρες, σταμάτησαν καὶ σήκωσαν τὸ μαῦρο κεφαλάκι τους ψηλά.

—Θέλουν κλαρί νὰ πλέξουν τὸ κουκούλι, εἶπε ἡ θεία μου κι ἔστειλε τὸν ὑπηρέτη ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ σ' ἓνα βουναλάκι.

—Σὲ μιὰ δυὸ ὥρες γύρισε μὲ τὸ γαιῖδουράκι φορτωμένο ρεῖκια καὶ θυμάρια. Κάθε ρίζα τὴν ἔζωσε ἡ θεία μου μ' ἓνα σκοινάκι στὴ μέση καὶ τὴν ἔδεσε σὲ ξύλα, πὺ τὰ ἔστησε ἀπὸ εἰς καλαμωτὲς ὡς τὸ ταβάνι.

—Κάθισε τώρα σὲ μιὰ καρέκλα νὰ διασκεδάσης, μοῦ εἶπε.

Κάθισα καὶ νὰ τί εἶδα. Ὅσα σκουλήκια εἶχαν χορτάσει, σκαρφάλωσαν στὰ κλαριά. Πῆρε τὸ καθένα τὴ θέση του ἀνάμεσα στὰ κλωναράκια κι ἄρχισε νὰ κουνῆ τὸ κεφάλι του καὶ νὰ κάνη κύκλους στὸν ἀέρα. Κοίταξα πὺ καλά καὶ εἶδα, πὺς ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του μιὰ κλωστή καὶ τὴν ἔπλεκε ὀλόγουρά του. Ἐπλεκε τὸν μεταξένιο του πέπλο κι ὀλοένα τυλιγόταν μ' αὐτόν.

Πρὸς τὸ βράδυ ἦταν ὀλόκληρο τυλιγμένο μέσα σ' αὐτὸν τὸν πέπλο, σὰ σὲ ὀμίχλη. Μόλις τὸ διέκρινα. Τὴν ἄλλη μέρα δὲ φαινόταν πιά καθόλου. Τὸ μετάξι τὸ εἶχε σκεπάσει ὀλότελα. Μὰ ἐκεῖνο μέσα ὄλο καὶ ὕφαινε.

—Στὶς τρεῖς μέρες, εἶπε ἡ θεία, παύει πιά νὰ κλώθει τὸ σκουλήκι, ναρκώνεται.

4. Ἔτσι σὲ λίγες μέρες ἔπλεξαν ὄλα τὰ σκουλήκια τὰ κουκούλια τους. Ἡ θεία μου τὰ τρύγησε καὶ τ' ἄπλωσε στὸν ἥλιο.

—Ἄν τ' ἀφήσω στὸν ἴσκιο, θὰ βγοῦν πεταλοῦδες, μοῦ εἶπε, κι οἱ ἔμποροι δὲν τὸ παίρνουν αὐτὸ τὸ κουκούλι. Θ' ἀφήσω μερικά, γιὰ νὰ ἰδῆς.

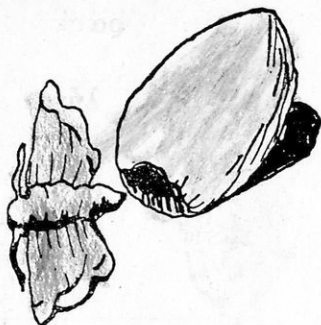
Ἐκεῖνα πὺ ἀφησε, τρύπησαν σὲ δέκα μέρες τὴ μιὰν

ἄκρη καὶ βγῆκαν πεταλοῦλες. Οἱ πεταλοῦδες γέννησαν τ' αὐγάτους κι ἔπειτα μιὰ μὲ τὴν ἄλλη πέθαναν ὅλες.

Μὲ τὸ ψαλίδι ἔκοψα ἓνα ἀπὸ τὰ κουκούλια, ποὺ ἡ θεία μου εἶχε ἀπλωμένα στὸν ἥλιο γιὰ τὸν ἔμπορο κι εἶδα μέσα τὴ χρυσαλλίδα νεκρή. Ἡ ζέστη τοῦ ἡλίου τὴν εἶχε ξεράνει.

5. Καθὼς μοῦ εἶπε ἡ θεία, στὰ περισσότερα σπίτια τοῦ χωριοῦ ἔτρεφαν κουκούλι. Κατὰ τὸν Ἰούνιο ἤρθαν οἱ ἔμποροι κι ἀγόρασαν τὸ κουκούλι σὲ καλὲς τιμές.

Ὅσα τύχαινε νὰ βγάλουν πεταλοῦδες, οἱ γυναῖκες τὰ ἔβραζαν, τὰ ἔξαιναν κι ὕστερα τὰ ἔγνεθαν. Ἀπὸ τὰ νήματα αὐτὰ ὕφαιναν σεντόνια καὶ μεταξωτὰ φορέματα.

6. — Τ' ἀποφάγια τοῦ σκουληκιοῦ τί τὰ κάνετε, ποὺ τὰ μαζεύετε; ρώτησα τὴ θεία μου.

— Τρέφομε τὸ χειμῶνα τὰ μοσχάρια. Παχαίνουν μὲ αὐτὴ τὴν τροφή πολὺ καὶ τ' ἀκριβοπουλοῦμε. Ἡ μουριά, βλέπεις, μᾶς δίνει πολλά. Τώρα τὰ φύλλα τὰ ἔφαγαν τὰ σκουλήκια. Σ' ἓνα μῆνα θὰ φουντώσουν πάλι καὶ θὰ θρέψωμε ἓνα δυὸ ἄρνια ἢ κάθε οἰκογένεια. Τὸ φθινόπωρο οἱ μουριῆς θὰ εἶναι πάλι γεμάτες, τὰ φύλλα τους θὰ τὰ μαζέψωμε καὶ θὰ τὰ ξεράνωμε γιὰ τὸ χειμῶνα. Νὰ πόσο χρήσιμη εἶναι ἡ μουριά.

7. Ἐμεινα στῆς θείας μου ὡς τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου. Μὲ τὸν καθαρὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ εἶχα δυναμώσει κιόλας. Ἀποχαιρέτησα τὴν καλὴ μου θεία καὶ τὶς ξαδερφοῦλες μου καὶ γύρισα πίσω στοὺς γονεῖς μου.

16. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ήλιε μου,
 Ξβγα, ήλιε μου,
 που κάνεις τὸ χωράφι
 καὶ γεμίζει ἀπὸ χρυσάφι.

Δῶσε μας,
 ήλιε μου, ήλιε μου,
 τὸ ρόδο καὶ τ' ἀγκάθι,
 φέξε ὡς τοῦ γιαλοῦ τὰ βάρθη.

Τὸ νερό,
 φέξε, ήλιε μου,
 νὰ τρέχη καὶ νὰ λάμπη,
 νὰ μοσχοβολοῦν οἱ κάμποι.

Στρῶσε μας,
 χρυσοήλιε μου,
 τὴ γῆ μὲ χαμομήλι,
 δῶσ' μου τὸ γλυκὸ σταφύλι.

Τὸν κάμπο,
 ήλιε μου, ήλιε μου,
 τὸ θέρο χάρισέ μας,
 σὰν τὸ δέντρο ἀνάστησέ μας.

Z. Παπαντωνίου

Τέταρτος κύκλος
Καλοκαίρι

1. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ὁ κόσμος λάμπει
 σὰν ἓνα ἀστέρι,
 βουνὰ καὶ κάμποι,
 δέντρα, νερὰ
 γιορτάζουν πάλι,
 καθὼς προβάλλει
 τὸ καλοκαίρι,
 Θεοῦ χαρά!

Φωνοῦλες, γέλια
 φέρνει τ' ἀγέρι
 μὲς ἀπ' τ' ἀμπέλια
 τὰ καρπερά.
 Παιδιὰ ἀγγελοῦδια
 κόβουν λουλούδια
 στὸ καλοκαίρι,
 Θεοῦ χαρά!

Τὴν ὥρα τούτη
 σκορπᾷ ἓνα χέρι
 χάδια καὶ πλοῦτη
 κι ἡ γῆ φορᾷ
 σὰ μιὰ πορφύρα.
 Ζωῆς πλημμύρα
 τὸ καλοκαίρι,
 Θεοῦ χαρά!

Ἡ φύση πέρα,
 ὧ νέοι καὶ γέροι,
 σὰ μιὰ μητέρα
 μᾶς καρτερεᾷ.

Ἡ φύση ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Κ. Παλαμάς

2. ΠΩΣ ΣΩΘΗΚΕ ΤΟ ΧΩΡΙΟ

1. Σ' ἓνα χωριὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας τὸν καιρὸ τῆς μεγάλης ἐπιδημίας τοῦ δαγκείου τρία παιδιά, ὁ Μάρκος, ὁ Ἄντρέας κι ὁ Σπύρος, ἀπὸ τὴν ἴδια γειτονιά καὶ τὰ τρία, πῆγαιναν ἓνα πρῶι στὸ σχολεῖο.

Καθὼς πῆγαιναν, εἶδαν ἀπὸ μακριά, ἐκεῖ πὺν ἔπεφταν τὰ τελευταῖα σπίτια τοῦ χωριοῦ, ἄντρες καὶ γυναῖκες μαζωμένες.

Ζύγωσαν νὰ ἰδοῦν τί τρέχει κι εἶδαν τότε ὅλον αὐτὸ τὸν κόσμον νὰ σκύβη, νὰ μαζεύη πέτρες καὶ νὰ τὶς βάζη ἀράδα σὲ μιὰ γραμμὴ, πὺν προχωροῦσε ὀλοένα καὶ τριγύριζε τὰ σπίτια. Τὰ παιδιά εἶχαν ἰδεῖ ὡς τώρα τοὺς συγχωριανούς τους νὰ κάνουν πολλὰ δουλειὰς στὸ χωριό. Νὰ σκάβουν, νὰ χιτίζουν, νὰ κάνουν φράχτες γύρω ἀπὸ τὰ κτήματα, ἀλλὰ τέτοια δουλειὰ δὲν εἶχαν ἰδεῖ ποτέ τους. Τοὺς φάνηκε περισσότερο σὰν τὰ παιχνίδια, πὺν κάνουν στὰ χῶματα τὰ πολὺ μικρὰ παιδάκια, παρὰ σὰ δουλειὰ γιὰ μεγάλους. Καὶ τοὺς ἤρθαν γέλια, νὰ βλέπουν μεγάλους ἀνθρώπους καὶ γέροντες ἀκόμα, νὰ παίζουν σὰν παιδάκια.

2. Ὁ Μάρκος, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ τρία παιδιά, καθὼς ζύγωσαν, γνώρισε μέσα στοὺς ἀνθρώπους, πὺν ἔκαναν τὴν

παράξενη αὐτὴ δουλειά, ἕναν κουμπάρο τους, τὸν μπαρμπα-Γεώργη. Τὸν καλημέρισε καὶ τὸν ρώτησε :

— Τί κάνετε αὐτοῦ, μπάρμπα ;

— Τί νὰ κάνωμε, παιδί μου ! Τοῦ εἶπε ὁ μπαρμπα-Γεώργης. Ζώνουμε τὸ χωριό, γιὰ νὰ μὴν περάση καὶ μᾶς ἔρθη κι ἐδῶ τὸ θανατικό, πού ἔπεσε στ' ἄλλα τὰ χωριά. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάη, ὄλο καὶ μᾶς ζυγώνει, παιδί μου. Στὸ Καστρί, πού εἶναι μιὰ ὥρα ἀπ' ἐδῶ, δὲν ἔμεινε ἄνθρωπος στὸ πόδι. Καὶ πόσοι πεθαίνουν, ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει ! Τί νὰ κάμωμε, λοιπόν, παιδί μου ; Σηκωθήκαμε πρωὶ πρωὶ καὶ ζώνουμε τὸ χωριό.

Κι ἔσκυψε πάλι βιαστικά ὁ μπαρμπα-Γεώργης στὴ δουλειά του μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους.

— Κι ἄμα τὸ ζώσετε, μπάρμπα, τὸ χωριό, ρώτησε δειλὰ ὁ Μάρκος, δὲ θάρθη τὸ θανατικό ;

— Ἔτσι ἔχουν νὰ ποῦν, παιδί μου... τοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ σηκώση τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ βιαστικὴ δουλειά, ὁ μπαρμπα-Γεώργης. Ἔτσι τὸ βρήκαμε, ἔτσι τὸ κάνομε. ✕

3. Τὰ παιδιά, ἐπειδὴ ἦταν κι ἡ ὥρα περασμένη, ἄφησαν τοὺς συγχωριανούς τους καὶ τράβηξαν νὰ πᾶνε στὸ σχολεῖο τους. Ὅσο λίγα γράμματα κι ἂν ἤξεραν, κατάλαβαν, πὼς ἕνα τέτοιο ἀστεῖο τεῖχος, πού ἔφτιαναν οἱ χωριάτες, δὲν μπορούσε νὰ σταματήσει τὸ δρόμο τῆς ἀρρώστιας.

— Ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω αὐτά, εἶπε ὁ Μάρκος στ' ἄλλα παιδιά. Ὅμως θὰ τὸ πῶ τοῦ δασκάλου, νὰ ἰδοῦμε τί λέει κι αὐτός.

Τ' ἄλλα δυὸ παιδιά πίστευαν καὶ δὲν πίστευαν. ✕

4. Ὅταν πῆγαν στὸ σχολεῖο, ὁ Μάρκος, πού εἶχε πάντα περισσότερο θάρρος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, παρουσιάστηκε στὸ δάσκαλο καὶ τοῦ εἶπε αὐτὰ πού εἶδαν τὸ πρωί. γ

—Τὸ ξέρω, παιδιά μου, τὸ ξέρω, τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος κουνώντας τὸ κεφάλι του. Μὰ τί νὰ τοὺς κάμης τοὺς χωρικούς; μήπως ἀκοῦν; Ἐδῶ καὶ τρεῖς μέρες τοὺς μάζεψα στὴν πλατεῖα μαζί με τὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητος καὶ τὸν παπὰ τοῦ χωριοῦ καὶ τοὺς ἐξήγησα τὶς ὁδηγίες, πὺ μᾶς ἔστειλαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ φυλαχτοῦμε ἀπὸ τὴν ἐπιδημία· τοὺς εἶπα τί πρέπει νὰ κάμουν. Μήπως ἔκαμαν τίποτε; Τὴν ἄλλη μέρα, τὴν περασμένη Κυριακή, τοὺς εἶδα ὅλους στὰ καφενεῖα καὶ στὰ οἰνοπωλεῖα, σὰν καὶ πάντα. Ἄντὶ νὰ κάμουν αὐτὰ πὺ ἔπρεπε, ἀραδιάζουσι τώρα πετραδάκια, γιὰ νὰ κλείσουν τὸ δρόμο τῆς ἀρρώστιας!

Καὶ ξανακούνησε πάλι λυπητερὰ τὸ κεφάλι του ὁ δάσκαλος. Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου, πὺ ἦταν μαζεμένα ὀλόγυρα, ἄκουαν τὰ λόγια του με προσοχή. Τότε ὁ Μάρκος προχώρησε δυὸ βήματα, σὰ νὰ εἶχε πάρει μέσα του κάποια ἀπόφαση καὶ ρώτησε τὸ δάσκαλο.

— Καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμουν οἱ χωριάτες, κύριε;

5.— Πρῶτα πρῶτα νὰ καθαρίσουν τὸ χωριό, εἶπε ὁ δάσκαλος. Τὸ χωριό μας βρωμᾷ ὀλόκληρο. Μᾶς ἔφαγε ἡ μύγα καὶ τὸ κουνούπι. Αὐτὰ φέρνουν ὅλες τὶς ἀρρώστιας. Γιὰ νὰ ἐξολοθρεύσωμε λοιπὸν τὴ μύγα καὶ τὸ κουνούπι, πρέπει νὰ καθαρίσωμε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὶς ἀκαθαρσίες τῶν ζώων καὶ τὶς ἄλλες ἀκαθαρσίες, ὅπου ἀφήνουν τ' αὐγά τους οἱ μύγες, καὶ νὰ σκεπάσωμε, ὅπου μποροῦμε, τὰ στάσιμα νερά, ὅπου ἀφήνουν τ' αὐγά τους τὰ κουνούπια. Ὅπου δὲν μποροῦμε νὰ τὰ σκεπάσωμε ἢ ν' ἀνοίξωμε δρόμο νὰ φύγουν, πρέπει νὰ ρίξωμε ἐπάνω τους πετρέλαιο, γιὰ νὰ μὴν μποροῦν νὰ γεννηθοῦν ἄλλα κουνούπια. Αὐτὰ μᾶς γράφουν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα νὰ κάμωμε.

— Καὶ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν αὐτὰ, κύριε; ρώτησε ὁ Μάρκος.

—Γίνονται καὶ παραγίνονται, παιδί μου, εἶπε ὁ δάσκαλος· λίγα χέρια χρειάζονται, λίγος κόπος καὶ λίγα φτυάρια. Καί, δόξα σοι ὁ Θεός, ἀπ' ὅλα αὐτὰ βρίσκονται στὸ χωριό. Ὅσο γιὰ τὸ λίγο πετρέλαιο, πού θὰ χρειαστῇ, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος φάνηκε πρόθυμος νὰ τὸ ἀγοράσῃ. Ἄλλὰ λείπει ἡ καλὴ θέληση, παιδιά μου. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα λείπει κάτι ἄλλο. Οἱ ἀγράμματοι χωριανοὶ δὲν τὰ πιστεύουν αὐτά, πού τοὺς λέμε, γιὰτὶ δὲν τὰ καταλαβαίνουν. Γι' αὐτὸ δὲ θέλουν νὰ τὰ κάμουν.

6. Ὅσο μιλοῦσε ὁ δάσκαλος, τὰ μάτια τοῦ Μάρκου ἔλαμπαν ἀπὸ μιὰ παράξενη εὐχαρίστηση. Γύρισε κι ἔριξε μιὰ ματιά στ' ἄλλα παιδιά, ἔπειτα γύρισε πρὸς τὸ μέρος τοῦ δασκάλου καὶ τοῦ εἶπε μὲ ζωηρὴ καὶ χαρούμενη φωνή :

—Αὐτὰ πού δὲ θέλουν νὰ κάμουν οἱ χωριανοὶ μας, κύριε, θὰ τὰ κάμωμε ἑμεῖς.

Ὁ δάσκαλος δὲν καλοκατάλαβε.

— Ποιοὶ ἐσεῖς ; εἶπε.

— Ἐμεῖς, ὅλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου, ἀποκρίθηκε ὁ Μάρκος. Εἴμαστε πενήντα παιδιά. Σὲ μιὰ μέρα τὸ χωριὸ θὰ λάμπη.

— Μάλιστα, μάλιστα, κύριε, φώναξαν μὲ μιὰ φωνὴ ὅλα τὰ παιδιά. Θὰ τὰ κάμωμε ἑμεῖς.

Ὁ δάσκαλος μόνο πού δὲν ἔκλαιγε ἀπὸ τὴ συγκίνησή του.

— Εὖγε, παιδιά μου ! Εἶπε. Ἔτσι δείχνετε, πὼς ὅσα μαθαίνετε κάθε μέρα σ' αὐτὰ τὰ θρανία, δὲν πηγαίνουν χαμένα.

Καὶ σὲ λιγάκι ξαναεἶπε ἀποφασιστικά :

— Δοιπὸν αὔριο, παιδιά, δὲν ἔχει μάθημα. Ἀπὸ τὸ πρῶι θὰ ξεκινήσωμε ὅλοι κι ἐγὼ μαζί σας, γιὰ νὰ σᾶς δείχνω τί πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ θὰ καθαρίσωμε τὸ χωριὸ καὶ θὰ σκεπάσωμε ὅλα τὰ στάσιμα νερά. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος

θὰ φροντίση νὰ μᾶς βρῆ ὅ,τι μᾶς χρειάζεται. Θὰ πάρωμε καὶ τὸ χωροφύλακα μαζί, γιὰ νὰ μὴ βροῦμε ἐμπόδια ἀπὸ κανένα. Καὶ τὸ βράδυ, ὅταν γυρίσουν οἱ χωριανοὶ ἀπὸ τὰ χωράφια, θὰ βροῦν τὸ χωριὸ ἀγνώριστο. Κι αὐτὴ ἡ δουλειὰ θὰ γίνεταὶ μιὰ φορὰ τὴν ἐβδομάδα ἀπὸ ὅλους μας. Σύμφωνα, παιδιά;

— Σύμφωνα! Φώναξαν ὅλα τὰ παιδιά μ' ἓνα στόμα.

7. Κι ἔτσι ἔγινε. Τὸ χωριὸ ἔλαμψε ἀπὸ τὴν καθαριότητα. Τ' ἀκίνητα νερά, ποὺ πρασίνιζαν σ' αὐλὲς καὶ δρόμους καὶ χαντάκια, ἔλειψαν ἀπὸ παντοῦ ἢ σκεπάστηκαν μὲ πετρέλαιο. Ἡ μύγα καὶ τὸ κουνούπι χάθηκαν. Καὶ τὸ μόνο χωριὸ ἀπ' ὅλα τὰ γύρω χωριά, ποὺ δὲν τὸ χτύπησε ἡ κακὴ ἀρρώστια, ἦταν τὸ χωριὸ τῶν καλῶν παιδιῶν.

Οἱ χωρικοὶ τώρα ἔλεγαν, πὼς τὸ χωριὸ σῶθηκε ἀπὸ τὸ ζῶσιμο, ποὺ τοῦ ἔκαμαν μὲ τὰ πετραδάκια.

Τὸ ἔλεγαν, μὰ δὲν τὸ πίστευαν κι οἱ ἴδιοι. Ἦξεραν, πὼς καὶ ἄλλα χωριὰ κοντὰ τους ζῶστηκαν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀλλὰ ἡ ἀρρώστια τὰ ρήμαξε.

— Ἄς λένε ὅ,τι θέλουν οἱ χωριανοί, εἶπε ὁ δάσκαλος στὰ παιδιά, ποὺ τὸ εἶχαν παράπονο. Ἔσεῖς κάματε αὐτό, ποὺ ἔπρεπε. Κι ἄς μὴ σᾶς τὸ ἀναγνωρίζουν ἐκεῖνοι. Σώσατε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια. Αὐτὸ σᾶς εἶναι ἀρκετό, γιὰ νὰ εἶστε ὑπερήφανοι σ' ὅλη σας τὴ ζωή.

3. ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἐκεῖ στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, στὰ δροσερὰ χορτάρια, ποὺ μουρμουρίζουν τὰ νερὰ καὶ χύνονται καθάρια, ἐκεῖ στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ὅπου φυσᾷ τ' ἀγέρι καὶ χαιρετᾷ τὰ λούλουδα καὶ παίξει μὲ τὴ φτέρη καὶ τὰ πουλάκια κελαηδοῦν στὰ δέντρα ταίρι ταίρι, ἀπλώνεται μικρὸ χωριὸ μὲ πεῦκα στολισμένο καὶ μὲς στὸν ἥλιο λούζεται λευκὸ κι εὐτυχισμένο.

Τὰ κάτασπρα σπιτάκια του, μικρὰ καὶ μετροημένα, καθὼς φωλιές μικρῶν πουλιῶν στὰ δέντρα εἶναι κρυμμένα.

Ἔχει κι ἀμπέλια νὰ χαρῆ καὶ στάχια νὰ θερίση, ἔχει καὶ πρόσχαρη ἐκκλησιὰ κοντὰ στὴ κρῦα βρῦση κι ἔρχεται κάθε χωρικός ἐκεῖ νὰ προσκυνήσει. Φιλοῦν τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καὶ τὸν καλημερίζουν καὶ στὴ δουλειά τους ὕστερα μὲ προκοπὴ γυρίζουν.

I. Πολέμης

4. ΕΛΑΤ' ΕΔΩ ΜΑΖΙ ΜΟΥ...

Ἐλατ' ἐδῶ μαζί μου μὲς στὰ δάση!
Ἐλατ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση
μακριὰ ἀπ' τοῦ κόσμου τὴ βοή.
Ἐλατ' ἐδῶ νὰ νιώσετε μιὰ μέρα
πιδ καθαρό στὰ στήθη τὸν ἀέρα,
πιδ ζηλευτὴ νὰ βρῆτε τὴ ζωή.

Ἐλατ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση
κι' ἐλατε ν' ἀναστήσωμε τὰ δάση
ἐκεῖ, ποὺ ἡ ράχη τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ
γυμνή, θλιμμένη δείχνει τὴν Ἑλλάδα·
ν' ἀπλώσωμε καινούργια πρασινάδα
κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.

Ν. Γεννηματᾶς

5. ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ Η ΟΥΡΑ

Ἔχω ἀκούσει χίλια λόγια
 χαρωπά, λυπητερά,
 μὰ ποτὲ καμιὰ φορὰ
 δὲ μιλῆσανε τὰ λόγια
 σὰν τοῦ σκύλου τὴν οὐρά.

Ἄνταμώθησαν ἀνθρώποι
 κι ἔχουν κλάψει ἀπὸ χαρά,
 μὰ κανεῖς καμιὰ φορὰ
 «καλῶς ὄρισες» δὲν εἶπε
 σὰν τοῦ σκύλου τὴν οὐρά.

Καὶ σὲ φίλους καὶ σὲ ξένους
 ἔχω δώσει τὴ χαρά.
 Μὲ ξεχάσαν μιὰ φορὰ...
 μὰ πιστὸς μοῦ μένει ὁ σκύλος
 καὶ σαλεύει τὴν οὐρά.

Ζ. Παπαντωνίου

6. ΟΙ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΑΡΤΟ

1. Μέσα στο χωράφι, πού ἦταν σπαρμένο μὲ σιτάρι, ἔφτιασε ἡ κορυδαλίνα τὴ φωλιά της. Σὲ λίγες μέρες ἔσκασαν τ' αὐγά καὶ βγῆκαν τὰ μικρὰ κορυδαλλάκια, χαριτωμένα καὶ ζωηρά, μὲ τὴ σκουφίσα στὸ κεφάλι.

Ἦταν πολὺ εὐτυχησμένα τὰ κορυδαλλάκια μέσα στὴ δροσιά τοῦ ψηλοῦ σιταριοῦ, πού τὰ προφύλαγε ἀπὸ τὴ ζέστη καὶ τὰ γλίτωνε ἀπὸ τὰ κακὰ παιδιά, πού γύριζαν στὰ χωράφια γιὰ φωλιές.

Ὅταν ὅμως πῆρε νὰ μεστῶνῃ τὸ σιτάρι, ἡ μάνα τους ἄρχισε ν' ἀνησυχῇ. Φοβόταν τοὺς θεριστὲς πού θάρχονταν μὲ τὰ δρεπάνια τους νὰ χαλάσουν τὴν ἡσυχὴ φωλιά καὶ νὰ τῆς σκοτώσουν ἴσως τὰ μικρὰ της.

Κάθε μέρα λοιπόν, ὅταν ἔβγαινε γιὰ φαί, ἄφηνε στὰ κορυδαλλάκια της τὴν παραγγελία νάχουν τὸ νοῦ τους καὶ νὰ τῆς λένε ὅ,τι ἀκούσουν κι ὅ,τι ἰδοῦν.

2. Μιὰ μέρα, πού γύρισε στὴ φωλιά της ἡ κορυδαλίνα, βρῆκε τὰ παιδιά της τρομαγμένα.

—Μάνα, ἄκουσε, μάνα, τῆς εἶπαν. Πρέπει νὰ μᾶς πάρῃς ἀπ' ἐδῶ, ἀπόψε κιόλας! Σήμερα ἀκούσαμε τὸν μπαρμπα-Θόδωρο, πού ἔχει τὸ χωράφι, νὰ λέῃ: «Τὸ σιτάρι μέστωσε. Αὔριο πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ τὸ θερίσωμε» κι ἔστειλε τὸ γιό του νὰ καλέσῃ τοὺς γειτόνους, νὰ βοηθήσουν κι αὐτοὶ στὸ θέρισμα.

Ἡ κορυδαλίνα γέλασε καὶ εἶπε:

—Μὴ φοβᾶστε, παιδιά μου. Ἄν περιμένη ὁ μπαρμπα-Θόδωρος νὰ τοῦ κάμουν τὴ δουλειά του οἱ γειτόνοι, ἐμεῖς θάχωμε ὅλο τὸν καιρὸ νὰ φύγωμε μὲ τὴν ἡσυχία μας. †

3. Τὴν ἄλλη βραδιά τὰ κορυδαλλάκια ἔτρεμαν πάλι ἀπὸ τὸ φόβο τους κι ὅταν φάνηκε ἡ μάνα τους, τῆς φώναξαν ἀπὸ μακριά :

— Μάνα, ἀπόψε πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ μᾶς πάρης ἀπ' ἐδῶ. Ὁ μπαρμπα-Θόδωρος ἦρθε πάλι σήμερα κι εἶπε: «Πα-

ράγινε τὸ σιτάρι! Δὲν μπορούμε πιά νὰ περιμένωμε τοὺς γειτόνους. Πρέπει νὰ μηνύσωμε τοὺς συγγενεῖς μας νάρθουν» Καὶ φώναξε τὸ γιό του καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ πάη εὐθύς στοὺς θεῖους του καὶ στὰ ξαδέρφια του, νὰ τοὺς καλέσῃ γιὰ τὸ θέρισμα. Νὰ μᾶς πάρης, μάνα, νὰ μᾶς, πάρης!

— Ἔννοια σας καὶ μὴν ἀνησυχῆτε, ξαναεἶπε ἡ κορυδαλίνα. Οἱ θεῖοι καὶ τὰ ξαδέρφια ἔχουν κι αὐτοὶ νὰ θερίσουν τὰ δικά τους τὰ χωράφια, ἔχομε καιρὸ ἀκόμα.

4. Τὴν τρίτη μέρα, ὅταν γύρισε πάλι ἡ μάνα τους, τῆς εἶπαν τὰ κορυδαλλάκια :

— Ξέρεις, μάνα, σὰν ἦρθε σήμερα ὁ μπαρμπα-Θόδωρος κι εἶδε τὸ σιτάρι παραμεστωμένο, θύμωσε πολὺ καὶ φώναξε : «Αὐτὸ δὲ γίνεται, θὰ πάθωμε μεγάλες ζημιές ! Δὲν μποροῦμε πιά νὰ περιμένωμε κανένα· πρέπει νὰ βαλθοῦμε μόνοι μας στὸ θέρισμα». Ὑστερα φώναξε τὸ γιό του καὶ τοῦ εἶπε : «Ἄκουσε, Χρῖστο ! Κάμε ὅ,τι θὰ κάμης, νὰ ἐτοιμάσης ἀπόψε τὰ δρεπάνια. Αὔριο πρωὶ πρωὶ πρέπει ν' ἀρχίσωμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὸ θέρισμα».

— Πᾶμε νὰ φύγωμε γρήγορα ! Εἶπε τρομαγμένη ἡ κορυδαλίνα· γιατί, ἅμα ἓνας ἄνθρωπος ἀποφασίση νὰ κάμη μόνος του τὴ δουλειά του, χωρὶς νὰ περιμένη τοὺς ἄλλους, τότε ἡ δουλειὰ γίνεται. ✓

Πῆρε λοιπὸν τὰ κορυδαλλάκια της κι ὅπου φύγη φύγη. ✓

7. ○ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ

Μὲ τὰ φτερά
τὰ σταχτερά,
μὲ τὸ μικρὸ διάδημα
πετάει στὸν αἰθέρα.
Μὲ λιγερὸ
καὶ δροσερὸ
καὶ ζωηρὸ κελάδημα
μᾶς φέρνει τὴν ἡμέρα. ✓

Βαθμὸ βαθμὸ
μ' ἓνα ρυθμὸ
ἀνέβη καὶ δὲ φαίνεται
μὲ φῶς περιχυμένο.

Στὸν οὐρανὸ
τὸ γαλανὸ
ἀόρατα κυμαίνεται
τὸ τρισευτυχισμένο!

Ἄλλὰ γιατί
τὰ παραιτεῖ
τὰ φωτερὰ οὐράνια
καὶ κάτω πάλι βλέπει;
— Ἔχει φωλιὰ
κι ἔχει πουλιὰ
δῶ κάτω στὰ πλατάνια
καὶ ταῖρι πού τὰ σκέπει.

Ὅσο καλὰ
πούναι ψηλά,
χάμω ἔχει τὰ παιδάκια του,
πῶς νὰ τὰ λησμονήσῃ!
Μὲ συλλογὴ
καὶ μὲ στοργή
μαζεύει τὰ φτεράκια του
καὶ πᾶ νὰ τὰ φιλήσῃ.

Πῶς ἀγαπῶ
κάθε σκοπό,
πού ψάλλεις μὲ κατάνυξη,
ξανθὸ κορδαλλάκι!
Εὐλογητὸς
ᾧς εἶν' Αὐτός,
πού στόλισε τὴν ἄνοιξη
μὲ σὰν ἐσὲ ψαλτάκι!

Γ. Βιζυηνός

8. Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

1. Ο Κώστας ήταν δώδεκα χρονῶ παιδί κι ἀγαποῦσε πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα: τὸ κολύμπι.

“ὦ! πῶς τ’ ἀγαποῦσε τὸ κολύμπι!

Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία του ἦταν νὰ σκίζη τὴ θάλασσα, σὰ βαρκούλα, ἀφήνοντας πίσω του ἓνα ὑγρὸ αὐλάκι ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ στὸ γαλαζοπράσινο νερό.

Τοῦ ἄρεσε νὰ παίζη σὰν ψάρι μέσα στὸ ἤσυχο κύμα, νὰ γλιστρᾷ σὰ δελφίني, νὰ κάνη μακροβούτια, νὰ βλέπη θαμπὰ τὰ φύκια στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας.

Δὲ φοβόταν τὰ κύματα· ἡ θάλασσα τὸν εἶχε κάμει γενναῖο. Προχωροῦσε χωρὶς φόβο ἐπάνω τους καὶ μαζεύοντας δύναμη τὰ πηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν στὸ πρόσωπό του καὶ νὰ σκεπάση ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ψηλὰ ψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλά.

Τὴν ἀγαποῦσε πολὺ τὴ θάλασσα ὁ Κώστας. Τὸν νανούριζε μὲ τὸν ἤσυχο φλοῖσβο τῆς, τοῦ ἔδινε θάρρος μὲ τὸ θυμὸ τῆς καὶ τὸν ἔκανε ν’ ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνο. Καὶ τί δροσερὸ πού ἦταν τὸ ἀεράκι τῆς καὶ τί ὠραῖα μοσκοβολοῦσαν τὰ φύκια τῆς, πὺ ἔμοιαζαν σὰν πράσινα κεντήματα!

2. Μιὰ Κυριακὴ ὁ Κώστας εἶχε κατεβῆ πάλι στὴν ἀκρογιαλιά. Φυσοῦσε ἓνας πενταδρόσερος μπάτης. Τί ὠραῖα μέρα γιὰ κολύμπι!

Μὰ δὲν μποροῦσε νὰ κολυμπήση σήμερα. Τὸν ἐμπόδιζε ἡ κάτασπρη, κομψή, λινὴ φορεσιά του. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια τῆς. Κι ὁ Κώστας τὴ φοροῦσε μὲ μεγάλο καμάρι. Πῶς μποροῦσε λοιπὸν τὴν ὀλοκάθαρη φορεσιά του νὰ τὴν ἀφήσῃ στὴν ἀκρογιαλιά, ἐπάνω στὰ χαλίκια, κι αὐτὸς νὰ γυρίξῃ στὴ θάλασσα;

— Όχι! σκέφτηκε, δὲ θὰ κολυμπήσω σήμερα.

Διάλεξε τὰ πιὸ καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ κάθισε ἐκεῖ μὲ προσοχή. Καὶ παρατηροῦσε ἓνα παιδί, ποὺ κολυμποῦσε πιὸ πέρα καὶ τὰ ἀσχημμένα καϊκία στ' ὄμορφο λιμανάκι τῆς πατρίδας του.

Ξαφνικὰ ἀκούει πολλές φωνές ἐκεῖ κοντά:

— Ὁ Ἀντώνης τῆς Μήτηραινας πνίγεται!

Ἐκεῖ μπροστά του, ἀκριτὰ βαθιά, ὁ Κώστας βλέπει δυὸ χέρια νὰ χτυποῦν δυνατὰ τὴ θάλασσα καὶ ἓνα κεφάλι νὰ βουλιάζει, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερό. Ἦταν τὸ παιδί, ποὺ κολυμποῦσε. Τὸ δυστυχημένο εἶχε προχωρήσει πολὺ βαθιά, δὲν ἤξερε καλὰ κολύμπι, ἀπόκαμε στὸ ὄροιο καὶ πάλευε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχαν ἰδεῖ καὶ ἔβαλαν τίς φωνές.

Ὁ Κώστας τινάζεται ἐπάνω· κοιτάζει τριγύρω· κανένα ἄλλο παιδί δὲν εἶναι κοντὰ του· καμιά βάρκα δὲν περνᾷ.

Σὲ λίγο φαίνεται πάλι τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καὶ τὰ χέρια του χτυποῦν ἀπελπιστικὰ τὴ θάλασσα, σὰ νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸ νερό· μὰ αὐτὸ δὲν πιάνεται, δὲν κρατιέται καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Πιὸ πέρα δυὸ ναῦτες σπρώχνουν στὴ θάλασσα μιὰ βάρκα, τραβηγμένη στὴ στεριά καὶ ἓνας ἄλλος τρέχει νὰ πᾶρη τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἄλλὰ θὰ προφτάσουν; Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά ἀκούονται σπαραχτικὲς φωνές.

— Πνίγεται, πνίγεται! Πᾶσι, χάθηκε! ✓

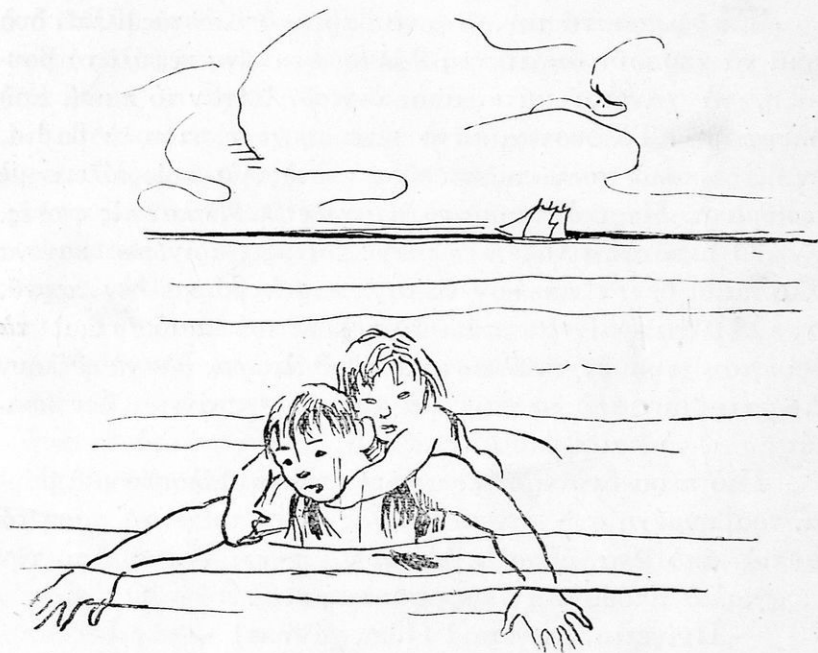
3. Ἡ καρδιὰ τοῦ Κώστα χτυπᾷ δυνατὰ· βλέπει, πὼς ἡ βάρκα δὲ θὰ προφτάσῃ. Καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασή του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακάκι του, τὸ πετᾷ πέρα καὶ ρίχνεται στὴ θάλασσα.

Σὰ θαλασσοπούλι σκίζει τὴ θάλασσα· οὔτε νιώθει νὰ τὸν βαραίνουν τὰ ροῦχα, ποὺ φορεῖ.

Ὁλος ὁ κόσμος, ποὺ μαζεύτηκε στὴν ἀκρογιαλιά, βάζει

τις φωνές. Όλοι φοβούνται, μήπως αντί για ένα παιδί πνιγούν δυό. Και περιμένουν με αγωνία τὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα· πρόσεχε νὰ ἰδῆ ποῦ θὰ ξαναφαινόταν τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει μὲ δύναμη καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Εἶχε διαβάσει πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμαστε, γιὰ νὰ σώσωμε ἕναν

ποῦ πνίγεται. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸ παιδί, ποῦ παράδερνε, νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, γιατί ἔτσι ἦταν κίνδυνος νὰ πνιγοῦν κι οἱ δυό. Μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σπρώχνει στὴν ἀκρογιαλιά καὶ μὲ τὸ ἄλλο κολυμπᾷ. Σὰν ἔφτασε στὰ ρηχὰ νερὰ ὁ Κώστας, στηρίζεται στὰ πόδια του καὶ μὲ τὰ δυό του χέρια σέρνει τὸ παιδί στὴν ἀκροθαλασσιά.

“Ολοι πλησίασαν τὸ παιδί κι ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἐπάνω του. Τὸ ἔβαλαν μὲ τὸ κεφάλι κάτω, γιὰ νὰ βγάλη τὴ θάλασσα, ποὺ εἶχε καταπιεῖ. Ἦταν κατάχλομο, σὰ νεκρό. Εὐτυχῶς σὲ λίγο ἔνωσαν μιὰν ἀδύνατη ἀναπνοὴ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια του ἀνοιξαν κι ἀντίκρισαν τὰ μάτια τῆς μητέρας του, ποὺ τὸ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της.

4. Τότε θυμῆθηκαν τὸ σωτήρα τοῦ παιδιοῦ. Ἄλλὰ τοῦ κάκου τὸν ζήτησαν τριγύρω τους. Ὁ Κώστας δὲν ἦταν ἐκεῖ.

Ἄφου ἄφησε στὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητο σῶμα, τραβήχτηκε παράμερα. Ἦταν τόσο κουρασμένος! Τοῦ φαινόταν πὼς θὰ λιποθυμοῦσε. Τ’ αὐτιά του βούιζαν κι ὅλα στριφογύριζαν ὀλόγυρά του. Δὲ μποροῦσε νὰ σταθῆ στὰ πόδια του. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα, ἀνάσανε δυνατὰ κι ἀφου συνῆλθε λίγο, πῆρε τὸ σακάκι του καὶ τραβήξε γιὰ τὸ σπίτι του.

Δὲν πῆγε ἀπὸ τὸν πλατὺ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιάς, ποὺ ἦταν τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ καφενεῖα. Χώθηκε σὲ κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἦταν σὲ κακὴ κατάσταση· τὸ σακάκι του τσαλακωμένο καὶ λερωμένο· τὸ γιλέκο του καὶ τὸ πανταλόνι, κολλημένα ἐπάνω του, ἔσταζαν θάλασσα.

Ἐκεῖ ποὺ περνοῦσε, οἱ γειτόνισσες τοῦ ἔριχναν περιφρονητικὲς ματιές, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγαν:

—Τὸ κακόπαιδα! Ἔπαιζε κι ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρίμα στὰ ὄμορφα καινούργια ροῦχα!

Ὁ Κώστας μποροῦσε νὰ τοὺς πῆ:

—Δὲν ἔπαιζα. Γλίτωσα μιὰ ζωή.

Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἔνοιαζε; ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν. ✓

5. Ἀνέβηκε μὲ καρδιοχτύπι ὁ Κώστας τὴ σκάλα τοῦ σπι-

τιοῦ. Ὅλο συλλογιζόταν τί θὰ ἔλεγε ἡ μητέρα του, ἅμα τὸν ἔβλεπε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση.

Κι ἀλήθεια. Ταραχὴ, λύπη καὶ θυμὸς ζωγραφίστηκαν μονομιᾶς στὸ πρόσωπό της· λίγο ἔλειψε λόγως πιερός νὰ βγῆ ἀπὸ τὰ χεῖλια της. Ἀλλὰ ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμα ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ τὴν ἐξάντληση, ἔτρεξε κοντὰ της καὶ τῆς διηγήθηκε τί εἶχε γίνει.

Ἐκείνη ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

—Κι ἂν πνιγόσουν κι ἐσύ, παιδί μου; τοῦ εἶπε μὲ τρεμάμενη φωνή.

Καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια της καὶ ἀνατρίχιαζε στὴ σκέψη, πὼς κινδύνεψε τὸ παιδί της. Καὶ τὸν μάλωνε χαϊδευτικά. Μὰ ὁ Κώστας ἔνιωθε, πὼς ἦταν εὐχαριστημένη ἀπ' αὐτόν.

6. Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦταν στὸ καφενεῖο κι ἐκεῖ ἔμαθε τί ἔγινε. Ἦρθε βιαστικὰ στὸ σπίτι. Σὰν εἶδε τὸν Κώστα, τὸν σήκωσε ψηλά, τὸν φίλησε καὶ σκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτοῦς ποὺ ποτὲ δὲ δάκρυσε!

Ὅλ' αὐτὰ τὰ ξαναθυμᾶται ὁ Κώστας κάθε φορὰ ποὺ βλέπει τὴ λινὴ φορεσιά, ποὺ μὲ στοργὴ τὴ φύλαξε ἀπὸ τότε. Ξαναβλέπει μπροστά του μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του. Νιώθει στὰ χεῖλια του τὰ φιλήματα τῆς μάνας του καὶ στὸ μάγουλό του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του.

Ἀλήθεια! Αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιότερη φορεσιά ἀπ' ὅσες φόρεσε ὡς τὰ τώρα.

9. ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΦΑΝΑΡΙ

1. Ὅσοι ταξίδεψαν μὲ τὸ σιδηρόδρομο, θὰ παρατήρησαν ἴσως, ὅτι κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς τῶν γραμμῶν εἶναι χτισμένα

κάτι μικρὰ παραπήγματα. Τὰ παραπήγματα αὐτὰ λέγονται φυλάκια.

Οἱ φύλακες, πού ζοῦν μέσα στὰ φυλάκια, ἔχουν γιὰ μόνη τους δουλειὰ νὰ προσέχουν, ἂν εἶναι ἐν τάξει οἱ γραμμές. Ἔτσι κάθε μέρα ὁ φύλακας ἐξετάζει τὸ τιμῆμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στοῦ δικό του παράπηγμα καὶ στοῦ παράπηγμα τοῦ ἄλλου φύλακα, πού βρίσκεται σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ δικό του.

Ἄν εὔρη τὴ γραμμὴ ἐν τάξει, τότε τὴν ὥρα πού εἶναι νὰ περάσῃ τὸ τραῖνο, στέκει μπροστὰ στοῦ παράπηγμά του, κρατώντας στοῦ χέρι του μιὰ πράσινη σημαία, ἂν εἶναι μέρα ἢ ἓνα πράσινο φαναράκι, ἂν εἶναι γύχτα.

Ἄν ὅμως βρῆ, πὼς κάπου ἡ γραμμὴ ἔχει κάποια βλάβη, ἂν ἔξαφνα ἔχη σαπίσει καμιὰ δοκὸς ἢ ἂν ἡ βροχὴ ἔφερε καμιὰ ζημιὰ στὴ γραμμὴ, τότε σταματᾷ στοῦ σημεῖο, πού εἶναι ἡ βλάβη, τὴ μέρα μὲ κόκκινη σημαία καὶ τὴ νύχτα μὲ κόκκινο φανάρι στοῦ χέρι.

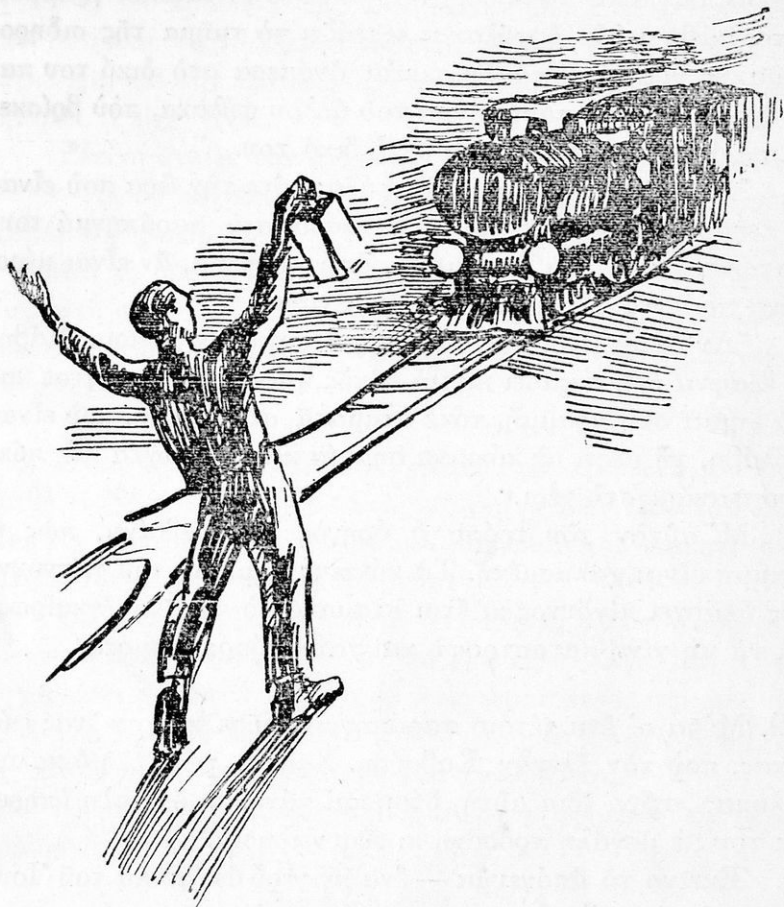
Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ὀδηγὸς καταλαβαίνει, πὼς ἡ γραμμὴ εἶναι χαλασμένη. Τὰ κόκκινα σημάδια τοῦ δείχνουν, πὼς ὑπάρχει κίνδυνος κι ἔτσι σταματᾷ τὸ τραῖνο ἐγκαίρως, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ καταστροφὴ καὶ χαθῆ τόσος κόσμος.

2. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο παράπηγμα ζοῦσε κάποτε ἓνας φύλακας, πού τὸν ἔλεγαν Καβούρη. Χρόνια τώρα ζῆ ὁ καλὸς φύλακας στὴν ἴδια αὐτὴ θέση καὶ κάνει τὴ δύσκολη ὑπηρεσία του μὲ μεγάλη προσοχὴ κι εὐσυνειδησία.

Ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα — ἓνα πνιγερὸ ἀπόγευμα τοῦ Ἰουλίου — ὁ οὐρανὸς ἦταν σκεπασμένος μὲ μαῦρα σύννεφα κι ὅλα τὰ σημεῖα προμνηοῦσαν καταιγίδα.

Μόλις ἄρχισε νὰ πέφτῃ ἡ νύχτα, σηκώθηκε ἓνας ἄνεμος τρομερὸς καὶ ξέσπασε μιὰ φοβερὴ νεροποντὴ. Σὲ λίγο τὸ

σκοτάδι έγινε άδιαπέραστο κι ό άγριος άνεμος, πού στό πέ-
ρασμα του ξερίζωνε δέντρα, έριξε τούς τηλεγραφικούς στύ-
λους και κομμάτιασε τó σύρμα.

Έκείνη τή στιγμή ό Καβούρης είχε τελειώσει τήν εξέτα-
ση τής γραμμής και γυρνούσε μέ τó φανάρι στό χέρι. Δεν
άπειχε πολύ άπό τó παράτηγμά του, όταν μιá φοβερή άστρα-

πῆ τὸν τύφλωσε. Τὴν ἴδια στιγμή αἰσθάνθηκε τέτοιο κλονισμό, πού ἔπεσε καταγῆς.

3. Ὁ κεραυνὸς εἶχε πέσει ἐπάνω στὶς γραμμὲς καὶ τὶς σκόρπισε κομμάτια γύρω. Τὸ παράπηγμα τοῦ Καβούρη πῆρε φωτιὰ κι αὐτὸ καὶ καιγόταν σὰ λαμπάδα.

— Θεέ μου, Θεέ μου! Τί θὰ γίνη τὸ τραῖνο! Θὰ χαθῆ τόσοσ κόσμος! εἶπε ὁ καλὸς φύλακας, μόλις συνῆλθε κι ἔριξε μιὰ ματιὰ γύρω του.

Μάζεψε τὶς τελευταῖες του δυνάμεις καὶ σηκώθηκε ὀρθίος. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούστηκε τὸ σφύριγμα τοῦ τραίνου. Ὁ Καβούρης δὲν κρατοῦσε στὸ χέρι του τὸ κόκκινο φανάρι. Γυρνώντας ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῆς γραμμῆς, κρατοῦσε τὸ ἀπλὸ φανάρι, πού εἶχε κιάλας σβῆσει ἀπὸ τὸν ἀέρα.

Χωρὶς νὰ χάση καιρὸ, τὸ ἀνάβει, ξεσκίζει ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ κόκκινο πουκάμισό του, τυλίγει μ' αὐτὸ τὸ φανάρι, ἀνεβάζει τὸ φυτίλι του καὶ ὀρθίος ἐπάνω στὴ χαλασμένη γραμμὴ σηκώνει τὸ φανάρι, ὅσο μπορεῖ πιὸ ψηλά.

4. Δεξιά του καίγεται τὸ παράπηγμά του καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ ὅλη του ἡ περιουσία. Οἱ φλόγες βγαίνουν σὰ γλῶσσες ἀπὸ τὴ στέγη κι οἱ σπύθες σκορποῦν στὸν ἀέρα. Ὁ Καβούρης ὅμως, ἔχοντας καρφωμένη τὴ ματιὰ του πρὸς τὸ μέρος τοῦ τραίνου, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν καταστροφὴ.

Ἀπὸ μέσα ὅμως ἡ καρδιά του χτυπᾷ δυνατὰ καὶ τὰ μάτια του σκοτεινιάζουν.

Ἀπὸ πολὺ μακριὰ φάνηκαν δυὸ φωτίτσες: εἶναι τὰ φανάρια τῆς μηχανῆς, πού σέρνει τὸ τραῖνο κι ἔρχεται ὀλοταχῶς.

— Νά! τώρα, ὅπου κι ἂν εἶναι, θὰ ἐκτροχιαστῆ, θὰ γίνη κομμάτια, θὰ σκοτωθῆ τόσοσ κόσμος, σκέπτεται μὲ τρόμο ὁ Καβούρης.

Καί ὁμως δὲν ἔγινε αὐτὸ ποὺ φοβόταν ὁ καλὸς φύλακας. Ὁ ὀδηγὸς διέκρινε τὸ κόκκινο φανάρι κι ἐλάπτωσε τὴν ταχύτητα καὶ τὸ τραῖνο σταμάτησε σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ γενναῖο φύλακα. Ἐκεῖνος ὁμως, ἔξαντλημένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἔπεσε λιπόθυμος.

Μὲ κόπους πολλοὺς ὁ γιατρός, ποὺ συνόδευε τὴν ἀμαξοστοιχία, κατόρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν καλὸ φύλακα στὶς αἰσθήσεις του. γ

10. ΒΡΑΔΥ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Μὲς στὴ γειτονιά
πέφτει ἡ σκοτεινιά,
σβήνει καὶ θαμπώνει πιά τὸ δεῖλι·
καὶ τὴν ὦρ' αὐτὴ
ἢ γιαγιά, πιστὴ,
στὴν εἰκόνα ἀνάβει τὸ καντήλι.

Ἔφτασ' ἡ βραδιά.
Τώρα τὰ παιδιὰ
ἀπὸ τὰ παιγνίδια χορτασμένα
ἔχουν χωριστὴ
κι ἔχει μαζευτὴ
μέσα στὸ σπιτάκι του καθένα.

Μὲς στὸ σιγαλὸ
βράδυ ἓνα δειλὸ
φῶς φωτᾶει κάθε παραθύρι
κι ὅλα τὰ μικρὰ
σπίτια μὲ χαρὰ
τὸν καλὸ προσμένουν νοικοκύρη.

Μ. Στασινόπουλος

11. ΤΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΩΣΤΗ

1. Ο θεῖος ὁ Κωστής ἦταν περίφημος φαγάς. Ὅχι πὼς ἔτρωγε πολὺ ὁ ἄνθρωπος. Ἀγαποῦσε ὅμως τὰ ὠραῖα καὶ ἐκλεκτὰ φαγώσιμα. Κι ἐπειδὴ ἦταν γιατρὸς στὸ πολεμικὸ ναυτικὸ καὶ ταξίδευε συχνά, ἔφερεν κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ ταξίδια του ὅλα τὰ καλά. Στὸ σπίτι του ἔβρισκε κανεὶς ὅ,τι μποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσῃ.

Ὁ θεῖος δὲν εἶχε οἰκογένεια δική του. Ζοῦσε μὲ μιὰ γριὰ ἀδερφή του. Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του δὲν ἔλειπαν ποτὲ οἱ καλεσμένοι. Δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ φάῃ μόνος του. Ἦθελε τὰ ἐκλεκτὰ του πράματα νὰ τὰ χαίρωνται καὶ ἄλλοι. Καὶ κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδυ ἔφερεν πάντα δυὸ τρεῖς φίλους μαζί του.

— Ἐλᾶτε νὰ φᾶμε μαζί, τοὺς ἔλεγε. Δὲν ἔχω ἄκαμιά προετοιμασία. Θὰ φᾶμε ὅ,τι βρίσκεται.

Μὰ οἱ φίλοι του ἤξεραν, πὼς τὸ «ὅ,τι βρίσκεται» τοῦ θεῖου Κωστή δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βρῆ κανεὶς οὔτε στὸ πλουσιώτερο προετοιμασμένο γεῦμα.

√ Συχνὰ τὶς Κυριακὲς, ποὺ δὲν εἶχαμε σχολεῖο, μᾶς ἔπαιρνε κι ἐμᾶς τὰ παιδιὰ στὸ σπίτι του καὶ μᾶς ἔκανε τραπέζι.

Τί χαρὰ ποὺ εἶχαμε, νὰ πᾶμε στοῦ θεῖου! Γιατὶ δὲν εἶχε μόνον ὠραῖα φαγώσιμα καὶ γλυκά, ἀλλὰ μᾶς ἔλεγε καὶ ὠραῖες ἱστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

2. Ὄταν καθώμαστε στὸ τραπέζι, εἶχαμε περιέργεια νὰ ἰδοῦμε τί θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἐκείνη τὴ μέρα ὁ θεῖος. Κι ὁ θεῖος ἄρχιζε:

— Πρῶτα, παιδιὰ μου, θὰ σᾶς βγάλω λίγο αὐγοτάραχο τοῦ Μεσολογγίου, λίγες ἐλιές τῶν Καλαμῶν καὶ λίγη κοπανιστὴ τῆς Μυκόνου γιὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ ὄρεξή σας.

Κάθε πρᾶμα μᾶς τόλεγε μὲ τὴν πατριδα του. Καὶ μᾶς

ἐξηγοῦσε, ὅτι κάθε τόπος στήν πατρίδα μας βγάξει κι ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα ἐκλεκτὰ πράματα. Ἄλλου βγαίνουν βραστερὰ ὄσπρια, ἄλλου ἐκλεκτὸ λάδι, ἄλλου καλὸ κρασί, ἄλλου ὠραία τυριὰ καὶ ἄλλου πάλι ἄλλα.

Κι ἀφοῦ παίρναμε τὰ ὀρεκτικά μας, μᾶς ἔλεγε:

— Τώρα θὰ φᾶμε σούπα ἀπὸ τραχανὰ τῆς Ἀράχovas, πού μου τὸν ἔστειλε ἓνας φίλος ἀπ' ἐκεῖ. Εἶναι ὠραία καὶ θρεπτικὴ σούπα ἀπὸ σιτάρι κοπανισμένο καὶ βουτηγμένο στὸ γάλα, πού τὸ ξεραίνουν ὕστερα στὸν ἥλιο. Θὰ ἰδῆτε!

Καὶ ἦταν νοστιμώτατος ἀλήθεια ὁ τραχανὰς τῆς Ἀράχovas. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἤξερε, πὼς μᾶς ἀρέσουν τὰ γλυκὰ φαγητά, μᾶς εἶχε πάντα ἢ κρέας μὲ ξερὰ δαμάσκηνα ἢ κρέας μὲ κάστανα, κατὰ τὴν ἐποχὴ.

— Φᾶτε, μᾶς ἔλεγε. Τὰ δαμάσκηνα εἶναι τῆς Σκοπέλου, πού βγάξει καὶ τὰ ὠραία ἀχλάδια. Κι εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὰ ξενικά, πού μᾶς φέρνουν ἐδῶ. Τὰ κάστανα εἶναι τοῦ Βόλου. Βγάξει κι ἡ Κρήτη ὠραία κάστανα, ἀλλὰ ἐκεῖνα εἶναι, γιὰ νὰ τρώγονται ψητὰ στὴ θράκα.

Κι ἔπειτα μᾶς ἔβγαξε τὸ τυρί. Πόσων εἰδῶν τυριὰ δὲν ἔχει ὁ θεῖος!

— Πάρτε ὅποιο σᾶς ἀρέσει, μᾶς ἔλεγε. Σᾶς ἔχω ἐδῶ κεφαλίσιο τῆς Κρήτης, τουλουμοτύρι καὶ φορμαγέλα τοῦ Παρνασσοῦ, τυρὶ τῶν Ἀγραφῶν, μυζήθρα τῆς Μυτιλήνης. Δοκιμάστε λίγο ἀπ' ὅλα.

Κι ὕστερα τὸ φροῦτο. Πόσων λογιῶν φροῦτα! Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φροῦτα τῆς ἐποχῆς μᾶς παρουσίαζε ἀφράτα ἀμύγδαλα τῆς Χίου, καρύδια ἀπὸ τὰ Τρίκαλα τῆς Κυλλήνης, πού ἔσπαζαν μὲ τὰ δάχτυλα, σύκα τῆς Κύμης καὶ τῶν Καλαμῶν, σταφίδα σουλτανίνα τῆς Κορίνθου καὶ μαύρη τοῦ Αἰγίου. Εἶχαμε μάθει κι ἐμεῖς τὴν καταγωγὴ τους.

— Νὰ καὶ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, μᾶς ἔλεγε, πού μυρί-

ζει θυμάρι! Ἄν θέλετε, φᾶτε το μὲ τὰ καρύδια σας. Λιγάκι ὅμως ἀπ' ὅλα, νὰ μὴ στομαχιάζετε.

Μὰ δὲ στομαχιάζαμε ποτέ. Γιατὶ ὁ θεῖος φρόντιζε νὰ παίρνωμε λίγο ἀπ' ὅλα. Ἐπεὶτα ὅλα του τὰ φαγητὰ ἦταν μαγειρωμένα μὲ ἐκλεκτὰ ὑλικά.

— Φᾶτε ἄφοβα, μᾶς ἔλεγε. Τὸ βούτυρο εἶναι ἀνόθευτο ἀπὸ τὰ Γιάννενα καὶ μοῦ τὸ στέλνουν κατευθείαν ἀπὸ τὴν στάνη. Τὸ λάδι τῆς σαλάτας εἶναι ἀπὸ τὴν Κέρκυρα καὶ ἀπὸ τὰ καλύτερα. Πάρτε καὶ ἓνα δάχτυλο γλυκὸ κρασί τῆς Σαντορίνης νὰ πιῆτε στὴ ὑγείᾳ μου. Δὲ σᾶς βλάπτει.

Καὶ μᾶς ἔβαζε ἀπ' ὅλα μόνος του. Ὡς καὶ τὸ λεμόνι ἀκόμα μᾶς ἔστυβε στὸ φαί μας.

— Ὡραῖα τὰ λεμόνια τοῦ Πόρου, ἔλεγε. Ὅλο ζουμί καὶ ἄρωμα.

Καὶ ψωμί εἶχε πάντα μαῦρο, σιταρένιο. Σὰ γιατρός, ἔλεγε, πὼς εἶναι πρὸ καλὸ γιὰ τὴν ὑγείᾳ ἀπὸ τὸ ἄσπρο. Τούστελνε ταχτικά μ' ἓναν καμαρότο τῶν βαποριῶν μιὰ κουμπάρα του ἀπὸ τὴ Θεσσαλία.

3. Τί δὲν τρώγαμε τέλος πάντων στοῦ θεῖου Κωστή! Καὶ σὰ νὰ μὴ ἔφταναν ὅλ' αὐτὰ τὰ καλά, πού μᾶς ἔδινε, μᾶς ἔλεγε :

— Νάχαμε καὶ βιδελάκι τῆς Τήνου! Εἶναι νοστιμώτατο. Νάχαμε καὶ πετάλια παστὰ ἀπὸ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου! Νάχαμε καὶ λίγο χέλι ἀπὸ τὴ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων! Βαρὺ εἶναι, δὲ σᾶς λέω, ἀλλὰ εἶναι νοστιμώτατο στὴ σούβλα, ψημένο μὲ φύλλα δάφνης ἀνάμεσα. Νάχαμε καὶ κανένα πεπόνι τοῦ Ἄργους...

Ὅλο «νάχαμε» καὶ «νάχαμε» ὁ φαγὰς ὁ θεῖος.

Κι ὅταν ἀποτρώγαμε, ἐκεῖνος ἄναβε ἓνα τσιγαράκι ἀπὸ μυρωδάτο καπνὸ τῆς Ξάνθης καὶ τῆς Καβάλλας — καπνὸ τοῦ

Ἄγγρινίου κάπνιζε τὶς ἄλλες ὥρες—καὶ μᾶς ἔλεγε ἱστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

— Μὰ ποῦ εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, ποῦ μᾶς λές, θεῖε, καὶ ποῦ κάνουν τόσα ὠραῖα πράματα; τὸν ρωτούσαμε.

— Φέρτε τὸν χάρτη, μᾶς ἔλεγε, νὰ τὰ βροῦμε.

Φέραμε τὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας καὶ βρῖσκαμε ὅλα τὰ μέρη. Καὶ κάθε φορὰ ποῦ μᾶς ἔκανε τραπέζι, βρῖσκαμε ἄλλα.

Ὁ καημένος ὁ θεῖος Κωστής. Τώρα δὲν τρώει πιά. Πέθανε. Μὰ ἐμεῖς δὲν τὸν ξεχνοῦμε ποτέ. Δὲν καλοτρῶγαμε μόνο στὸ σπίτι του. Μάθαμε τρώγοντας καὶ τὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδας.

12. ΠΕΤΑΕΙ, ΠΕΤΑΕΙ Ο... ΤΟΤΟΣ

1. Ἡ ἀπροσεξία τοῦ Τοτοῦ.

✦ Ἀκόμα θυμᾶται τὶς κατακεφαλιές, ποῦ εἶχε φάει ὁ Τοτός, ὅταν ἦταν μικρότερος. Ἔπαιζαν μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ τὸ «πετάει... πετάει...». Ἐκεῖνος, βιαστικός, ὅπως ἦταν πάντα, νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν, τὴν πάθαινε ταχτικά. Ἐβαζαν τὸ δάχτυλό τους τὰ παιδιὰ στὸ τραπέζι κι ἕνας ἀπ' ὅλους ἔλεγε:

— Πετάει... πετάει τὸ... λελέκι!

Οἱ ἄλλοι σήκωναν τὰ δάχτυλά τους.

— Πετάει!

Ἔπειτα ἔλεγε:

— Πετάει, πετάει τὸ... γελέκι!

Ἄν κανένας ἔκανε λάθος καὶ σήκωνε τὸ δάχτυλό του, ἀλίμονό του! Μπορεῖ νὰ πετάξῃ τὸ γελέκι; Καὶ δὲν ἤξερα ποῦ νὰ κρούσῃ τὸ κεφάλι του.

Ὁ Τοτός τὴν πάθαινε τὶς περισσότερες φορές. Ἀλλὰ μιὰ φορὰ τὴν ἔπαθε χειρότερα ἀπ' ὅλες. Κάποιο παιδί, ποῦ ἤθελε νὰ τὸν μπλέξῃ, εἶπε:

— Πετάει, πετάει ὁ... ἀετός!

Ὅλοι σηκώνουν τὰ δάχτυλά τους.

Ἔπειτα γρήγορα γρήγορα ξαναεἶπε:

— Πετάει, πετάει ὁ... Τοτός!

Κανένα παιδί δὲ σήκωσε τὸ δάχτυλό του. Καὶ ποῖος βρέθηκε νὰ τὸ σηκώσῃ; ὁ ἴδιος ὁ Τοτός!

✦ Τὸ τί ἔγινε τότε, εἶναι ἄλλο πράμα. Δὲ φτάνει ποῦ ὁ καημένος ὁ Τοτός ἔφαγε τοῦ κόσμου τὶς κατακεφαλιές, ἀλλὰ καὶ γιὰ πολλὰς μέρες ὕστερα τὸν κοροΐδευαν τ' ἄλλα παιδιὰ. ✕

Τοτό, ποῦ εἶναι τὰ φτερά σου;

Ὡς καὶ ὁ πατέρας του ἀκόμα, ποῦ εἶχε μάθει τὸ πάθημά του, τοῦ τὰ ἔψαλε ἀπὸ τὴν καλή. ✕

— Αὐτὰ παθαίνει ὅποιος εἶναι βιαστικός καὶ ἀπρόσεχτος καὶ δὲ συλλογίζεται, πρὶν νὰ μιλήσῃ, τοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ γιαγιά του, πού ἦταν γριὰ Χιώτισσα καὶ μιλοῦσε πάντα μὲ παροιμίες, τοῦ εἶπε :

— Ξέρεις, παιδί μου, τί λέμε ἐμεῖς στὴ Χιό; «πρὶν μιλήσης, νὰ βουτᾶς τὴ γλῶσσα σου στὸ μυαλό σου». Ὅποιος ἔχει γνώση, τὸ καταλαβαίνει. Ἄλλοτε λοιπὸν μὴν ἀφήνης τὴ γλῶσσα νὰ τρέχη...

Ὁ Τοτὸς γιὰ πολὺν καιρὸ δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὴ

ντροπή, πού είχε πάθει. Μὰ νά, πού ἦρθε ἡ στιγμή νάβρη τὸ δίκιο του.

✂ Ὁ Τοτός πέταξε ἀληθινά. Ἐνας θεῖος του, ἀεροπόρος στὴν ἀεροπορικὴ βίαση τοῦ Φαλήρου, τὸν πῆρε ἕνα πρωὶ μαζί του καὶ τοῦ ἔκαμε ἕνα γύρο μὲ τὸ ὑδροπλάνο. ✂

Ὁ Τοτός δὲν ἦταν πιά μικρός. Ἦταν δώδεκα χρονῶ παιδί. Κι ὅταν γύρισε ὑπερήφανα στὸ σπίτι ἀπὸ τὸ πρῶτο του ἀεροπορικὸ ταξίδι καὶ τὸν ἀγκάλιαζαν ὅλοι καὶ τὸν φιλοῦσαν, αὐτὸς θυμήθηκε τὴν παλιά του ντροπή. Ἐριξε μιὰ ματιὰ στὸν πατέρα του καὶ ἄλλη μιὰ στὴ γιαγιά του καὶ τοὺς εἶπε:

— Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι πετάει κι ὁ Τοτός; πετάει καὶ τὸ γελέκι, πού φορεῖ ὁ Τοτός. Ἄδικα λοιπὸν τὰ βάλατε κάποτε μαζί μου.

Ὅλοι γέλασαν μὲ τὸν Τοτό, πού δὲν εἶχε ξεχάσει τὸ παλιὸ τοῦ πάθημα. Μόνο ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε χαϊδεύοντάς του τὴν πλάτη:

— Κακὰ τὰ ψέματα, Τοτό. Τώρα βέβαια πετάει κι ὁ Τοτός καὶ τὸ γελέκι του. Μὰ ἐσύ, παιδί μου, πέταξες, πρὶν νὰ ἐφευρεθοῦν τ' ἀεροπλάνα!

2. Πῶς πέταξε ὁ Τοτός.

✂ Γιὰ νὰ πετάξῃ ὁ Τοτός, ἐγίνε μεγάλῃ ἱστορία. Ὅταν ὁ θεῖος του ὁ ἀεροπόρος, πού τὸν εἶχε παρακαλέσει κρυφὰ ὁ Τοτός νὰ τὸν πάρῃ καμιά μέρα μαζί του μὲ τὸ ἀεροπλάνο, ἔκαμε λόγο στὸ σπίτι γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, σηκώθηκαν ὅλοι στὸ πόδι. Καὶ πρώτη ἀπ' ὅλους ἡ γιαγιά.

— Εἶσαι μὲ τὰ συγκαλά σου, χριστιανέ μου; εἶπε τοῦ ἀνιψιοῦ της. Παιδί πράμα τώρα θὰ τὸ πάρῃς νὰ πετάξῃ; αὐτὸ εἶναι τρέλα καὶ νὰ μὲ συμπαθᾷς. Τὸ παιδί δὲν ἔχει νὰ τὸ κουνήσῃ ἀπ' ἐδῶ.

Ἡ μητέρα του κι ἐκείνη μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἤθελε νὰ παραδεχτῆ τέτοιο πρᾶμα.

— Σὲ παρακαλῶ πολὺ, νὰ μὴ βάζης τέτοιες ιδέες στὸ παιδί! εἶπε στὸν ἀδερφό της. Φτάνει πού ἔκαμες ἐσὺ τοῦ κεφαλιοῦ σου κι ἔγινες ἀεροπόρος. Ἄφησε τὸ παιδί ἤσυχο!

Μονάχα ὁ πατέρας του δὲ σήκωνε φωνή. Σὰ νὰ μὴν τὸ ἤθελε κι αὐτὸς πολὺ, ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν τόβρισκε καὶ τόσο τρομερό.

— Νὰ σᾶς πῶ, εἶπε. Δὲν εἶναι καὶ κακὸ νὰ πετάξῃ. Τόσοι νέοι πετοῦν. Τόσος κόσμος ταξιδεύει σήμερα μὲ τ' ἀεροπλάνα. Κι ἔπειτα ἓνας νέος πρέπει ἀπὸ μικρὸς νὰ μαθαίνει νὰ μὴ λογαριάξῃ τὸν κίνδυνο. Τὸ θάρρος στὴ ζωὴ εἶναι μεγάλο πρᾶμα. Ἐκτὸς ἂν δὲ θέλῃ ὁ Τοτός. Ἐκτὸς ἂν φοβᾶται, γιατί εἶναι καὶ μικρὸς ἀκόμη. Τότε βέβαια δὲ θὰ τὸν στείλωμε μὲ τὴν βία.

Ὁ Τοτός, πού ὡς τώρα δὲ μιλοῦσε, περιμένοντας νὰ ἰδῇ πῶς θὰ πάρουν τὸ πρᾶμα οἱ δικοί του, ξεθαρρεύτηκε μὲ τὰ λόγια τοῦ πατέρα του. Πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ φώναξε:

— Ἐγὼ θέλω, πατέρα, ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι.

Ἐνῆ γιὰ καὶ ἡ μητέρα τὰ ἔβαλαν τώρα μὲ τὸν πατέρα τοῦ Τοτοῦ.

— Εἶδες τώρα τί κάνεις! τοῦ σήκωσες κι ἐσὺ τὰ μυαλὰ τοῦ παιδιοῦ!

Καὶ τοῦ ἔβαλαν καὶ ἄλλα πολλὰ.

Τότε ὁ θεῖος του ὁ ἀεροπόρος μῆκε στὴ μέση.

— Ἀφήστε με νὰ μιλήσω κι ἐγὼ, εἶπε, κι ὑστερα κάμετε ὅ,τι θέλετε.

Κι ἄρχισε νὰ τοὺς ἐξηγῇ, ὅτι τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια δὲν ἔχουν σήμερα τοὺς κινδύνους, πού εἶχαν ἄλλοτε. Ὅτι περισσότερο κινδυνεύει κανένας σήμερα μὲ τ' αὐτοκίνητα καὶ μὲ

τὰ βαπόρια παρὰ μὲ τ' ἀεροπλάνα. Ὅτι εἶναι ἀστεῖο νὰ φοβᾶται κανεὶς νὰ ταξιδέψῃ μ' ἓνα ἀεροπλάνο καὶ νὰ μὴ φοβᾶται νὰ ταξιδέψῃ μ' ἓνα σαράβαλο αὐτοκίνητο, πὺν κινδυνεύει νὰ τσακιστῇ κάθε λίγο, ὅπως τσακίζονται τόσα κάθε μέρα. Ὅτι τὸ ἀεροπλάνο θὰ γίνῃ σὲ λίγα χρόνια τὸ ἀσφαλέστερο μέσο συγκοινωνίας. Καὶ ὅτι, ἂν ὑπάρχουν σήμερα ἄνθρωποι πὺν φοβοῦνται, εἶναι γιὰτὶ δὲν ἔτυχε ἀκόμη νὰ ταξιδέψουν. Ὅσοι ταξίδεψαν δὲν τὸ φοβοῦνται.

Αὐριο, τοὺς εἶπε, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ταξιδεύῃ περισσότερος κόσμος μὲ τ' ἀεροπλάνα, θὰ λείψῃ κι αὐτὸς ὁ φόβος. Μήπως τὰ ἴδια δὲν ἔγιναν στὴν ἀρχὴ καὶ μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ μὲ τοὺς σιδηροδρόμους; Οἱ περισσότεροι ἔτρεμαν νὰ πατήσουν τὸ πόδι τους σ' αὐτά. Σήμερα ταξιδεύει ὅλος ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ λογαριάξῃ τὰ δυστυχήματα, πὺν γίνονται κάθε λίγο.

Καὶ τοὺς θύμισε ἀκόμη, ὅτι ἓνας ποιητῆς, ἓνας χτεσινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶχε ταξιδέψῃ ποτὲ μὲ τὸν ὑπόγειο σιδηρόδρομο ἀπὸ τὴν Ὁμόνοια ὡς τὸ Θησεῖο. Κι ὅταν μὲ πολλὰ παρακάλια, γιὰτὶ ἦταν ἄρρωστος, ζήτησαν οἱ δικοὶ του νὰ τὸν μεταφέρουν μὲ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸ σπίτι του, στὸ Νέο Φάληρο, δέχτηκε, ἀφοῦ ἔκαμε συμφωνία νὰ πηγαίῃ σιγὰ σιγὰ τὸ αὐτοκίνητο, σὰ γαιδουράκι.

Καὶ τέλος τοὺς εἶπε:

→ Δὲν εἶμαι τρελὸς νὰ πάρω τὸ παιδί μου νὰ τὸ σκοτώσω. Ἄν ἔβλεπα καὶ τὸν μικρότερο κίνδυνο, καὶ νὰ μὲ παρακαλούσατε, δὲ θὰ τό παιρνα. Τί ἄλλο θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἀκόμη; Παιρνω ἐπάνω μου ἐγὼ ὅλη τὴν εὐθύνη.

— Νὰ τὸν πάρῃς! εἶπε ἀποφασιστικὰ ὁ πατέρας.

— Τέλος πάντων ἄς πάῃ, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, εἶπε μὲ μισὴ φωνὴ κι ἡ μητέρα, πὺν δὲν ἤθελε νὰ κακοκαρδίση τὸν Τοτό.

Καὶ μόνο ἡ γιὰγιά δὲν ἤθελε ν' ἀκούση τίποτε.

— Λολάθηκε ὁ κόσμος! μουρμούρισε. Ἐγὼ φεύγω, νὰ μὴν ἀκούω.

Ἡ καημένη ἢ γιαγιά! Στὸν καιρὸ τῆς ὁ κόσμος ταξίδευε μὲ τὰ γαιδουράκια. Πῶς ν' ἀγαπήση τ' ἀεροπλάνο;

— Ἄν εἶχε κάνει ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ πετάη, εἶπε φεύγοντας ἀπὸ τὸ δωμάτιο, θὰ τοῦ εἶχε δώσει φτερά.

Κι ὁ Τοτός, χαρούμενος τώρα πού θὰ πετοῦσε, εἶπε:

— Ἄν εἶχε κάμει ὁ Θεός, γιαγιάκα, τὸν ἄνθρωπο νὰ ταξιδεύη ἐπάνω στὰ νερά, θὰ τοῦ ἔδινε τὰ πόδια τῆς πάπιας. Καὶ ὅμως, γιαγιάκα μου, κι ἐσὺ πέρασες θάλασσα, γιὰ νὰ ῥθῆς ἀπὸ τὴ Χίο στὸν Πειραιά, χωρὶς νὰ εἶσαι πάπια.

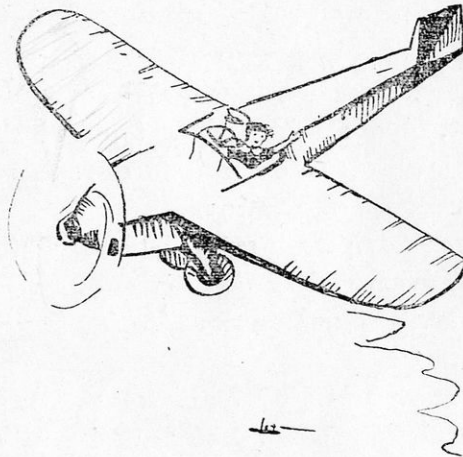
Τὸ ἄλλο πρωὶ ὁ Τοτός πέταξε. ➤

3. Τί εἶδε ὁ Τοτός στὸ πέταγμά του.

Τὸ ἴδιο βράδυ στὴν ταράτσα τοῦ Τοτοῦ εἶχαν μαζευτῆ τὰ ξαδερφάκια του, νὰ ἰδοῦν τὸν μικρὸ ἀεροπόρο καὶ ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του, πῶς τοῦ φάνηκε τὸ ταξίδι καὶ τί εἶδε ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω. Ἦταν ἐκεῖ κι οἱ γονεῖς του, πού τὸν καμάρωναν.

— Τίποτε δὲν εἶναι, παιδιά, τίποτε! Ἄρχισε νὰ τοὺς μιλῇ ὁ Τοτός, πού ἤθελε νὰ τοὺς δείξῃ, ὅτι δὲ φοβήθηκε καθόλου. Δὲν καταλαβαίνεις, καθὼς ἀνεβαίνεις, οὔτε τὴ ζαλάδα πού νιώθεις, ὅταν σὲ τινάζῃ ἐπάνω ἢ κούνια. Τίποτε σὰς λέω· θαρρεῖς, πὼς κυλιέσαι ἐπάνω σὲ μπαμπάκια. Τόσο μαλακὰ ταξιδεύεις. Δὲν τὸ καταλαβαίνεις κι ὁ ἴδιος, πῶς σὲ μιὰ στιγμή βρέθηκες ἐκεῖ ἐπάνω. Κι ἔπειτα ἔρχεται μιὰ στιγμή, ὅταν δὲν κοιτάξης κάτω τὰ πράματα, πού περνοῦν γρήγορα καὶ χάνονται πίσω σου, ἔρχεται μιὰ στιγμή, πού νομίζεις πὼς ἔχεις σταματήσει ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ μόνο ἀπὸ τὸν κρότο τῆς μηχανῆς, πού βουίζει στ' αὐτιά σου, ξαναθυμᾶσαι πὼς ταξιδεύεις.

Ἐπειτα ὁ Τοτός τοὺς διηγήθηκε τί εἶδε ἀπ' ἐκεῖ ἔπάνω :
 Στεριῆς καὶ θάλασσες, σὰν ἕνας γεωγραφικὸς Ἄτλας ἀπλωμέ-
 νος ἀποκάτω, σὰ χαλὶ πολυκεντημένο. Οἱ δρόμοι τῆς πολι-
 τείας σὰ στενὲς λουριδίτσες. Τὰ σπίτια σὰν τὰ κουκλόσπιτα
 τῶν παιγνιδιῶν, πὺν κάνομε μὲ τοὺς κύβους. Τ' αὐτοκίνητα
 σὰν κατσαρίδες, πὺν σέρνονται στὸ χῶμα. Οἱ ἄνθρωποι σὰ
 μερμήγκια. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα στὴ θάλασσα τοῦ Φαλήρου
 σὰν καρβάνια τοῦ κουτιοῦ, πὺν τὰ βάζομε καὶ πλέουν μέσα
 σὲ μιὰ λεκάνη νεροῦ.

— Τὴν Ἀκρόπολη τὴν εἶδες; τὸν ρώτησε κάποιον ἑξα-
 δερφάκι του.

— Ἀστεία! Εἶπε ὁ Τοτός. Σὰν τούρτα τοῦ ζαχαροπλα-
 στείου ἔπάνω σ' ἕνα δίσκο, μὲ μισοφαγωμένα τὰ ζαχαρωτά
 τῆς. Ἀφήνω πιά τὸ Ζάππειο καὶ τὸ Βασιλικὸ κῆπο. Τὰ ἀν-
 θοφυτεμένα πεζούλια τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι πολὺ μεγαλύτε-
 ρα. Καὶ τὸ Στάδιο; ἕνα τόσο δὲ πραγματάκι...

Τοὺς εἶπε καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. Ἦταν κατενθουσιασμέ-
 νος. Μακάρι νὰ πετοῦσε κάθε μέρα! Καὶ τὸν ἄκουαν ὄλοι μ'
 ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ποιὸς νὰ τοῦ βαρέση τώρα κατακεφαλιά;

— Πετάει, πετάει... ό Τοτός!

Ό Τοτός είχε πετάξει.

Μονάχα ή γιαγιά του δέν ήταν στην ταράτσα. Όταν ό Τοτός άρχισε νά διηγήται τό ταξίδι του, ή καλή γριούλα σηκώθηκε κι έφυγε θυμωμένη. ✕

— Ούτε νά τ' άκούω θέλω τέτοια τρελά πράματα!... είπε. Φεύγω...

Ή καημένη ή γιαγιά! Μήπως δέν είχε δίκαιο; Στόν καιρό της ταξίδευαν μέ τά γαϊδουράκια.

13. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

1. Ό Πύρρος, ό βασιλιάς τής Ήπείρου, τό 272 πρὸ Χριστοῦ πέρασε μ' ένα μεγάλο στρατό τά σύνορα τής Λακωνίας και ὄρμησε νά κυριέψη τή Σπάρτη.

Νύχτα ἔφτασε στή Σπάρτη τό φοβερό ἄγγελμα και τήν ἴδια στιγμή μαζεύτηκαν οἱ Σπαρτιάτες, για νά σκεφτοῦν τί πρέπει νά κάμουν. Ό βασιλιάς τους Ἀρέας ἔλειπε μέ στρατό πολὺ στήν Κρήτη.

Στή συνέλευση αὐτή οἱ Σπαρτιάτες ἀποφάσισαν νά στείλουν πρῶτα τίς γυναῖκες και τά παιδιά τους στήν Κρήτη, ἔπειτα, δουλεύοντας ὀλονυχτίς, νά σκάψουν γύρω στή Σπάρτη μιὰ βαθιὰ τάφρο και τό πρωὶ νά πολεμήσουν μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ σάν ἄντρες γενναῖοι.

2. Οἱ γυναῖκες, ὅταν ἔμαθαν, πῶς οἱ ἄντρες ἀποφάσισαν ν' ἀντιμετωπίσουν τόν κίνδυνο μόνοι τους, λυπήθηκαν πολὺ και ἀντιστάθηκαν. Ἡ Ἀρχιδάμεια μάλιστα, μιὰ γυναῖκα, πού ή καταγωγή της ήταν ἀπὸ βασιλική οἰκογένεια, ζωσμένη σπαθί, πῆγε στή συνέλευση και τὰ ἔβαλε μέ τοὺς ἄντρες για τήν ἀπόφαση πού πήραν, νά στείλουν τίς γυναῖκες στήν Κρή-

τη, για να μην κινδυνέψουν, ενώ η Σπάρτη βρισκόταν σε τόσο μεγάλο κίνδυνο.

Καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα, όταν οἱ ἄντρες ἄρχισαν νὰ σκάβουν τὴ βαθιὰ τάφρο, ὅλες οἱ κοπέλες κι οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν, γιὰ νὰ ἐργαστοῦν κι αὐτές. Παρακάλεσαν μάλιστα τοὺς

ἄντρες ν' ἀφήσουν τὴ φροντίδα γιὰ τὴν τάφρο σ' αὐτές κι ἐκεῖνοι ν' ἀποσυρθοῦν, γιὰ νὰ ἔχουν δυνάμεις γιὰ τὴν ἄλλη μέρα. Τὴν τάφρο θὰ τὴν ἔσκαβαν αὐτές.

3. Τὰ ξημερώματα, όταν οἱ ἐχθροὶ ἄρχισαν νὰ κινοῦνται,

οί γυναῖκες παρέδωσαν τὴν τάφρο στους ἄντρες, λέγοντας νὰ τὴν ὑπερασπίσουν γενναῖα, γιατί δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον πράγμα πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ νὰ νικήσῃ κανεὶς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Πατρίδας του, οὔτε δόξα πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὸ νὰ πεθάνῃ κανεὶς στὰ χέρια τῆς μάνας του ἢ τῶν ἀδερφῶν καὶ τῆς γυναίκας του.

✓ Ὅλη τὴ μέρα οἱ Σπαρτιάτες καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου πολέμησαν μὲ μεγάλη γενναιότητα· ὥστόσο νικητὴς δὲν ἀναδείχτηκε κανεὶς. ✓

Τὴ νύχτα ἔπαψε ἡ μάχη. Μόλις ὅμως ξημέρωσε, ἄρχισαν πάλι τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου νὰ χτυποῦν τοὺς Σπαρτιάτες. Οἱ Σπαρτιάτες πολεμοῦσαν σὰ λιοντάρια. Κι οἱ γυναῖκες, πού ἦσαν ὅλες μέσα στὴ φωτιά τῆς μάχης, τοὺς παρακινούσαν ἀδιάκοπα. "Ἄλλες τοὺς μοίραζαν βέλη, ἄλλες τοὺς ἔδιναν ψωμὶ καὶ νερὸ κι ἄλλες ἔπαιρναν τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς περιποιούνταν.

4. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ φαίνεται κοντὰ στὴν τάφρο ὁ Πύρρος καβάλα στ' ἄλογό του νὰ ὀρᾷ πρὸς τὴν πόλη. Οἱ Σπαρτιάτες, πού ἦταν παρατεταγμένοι στὸ μέρος ἐκεῖνο, ἄρχισαν νὰ φωνάζουν δυνατὰ κι οἱ γυναῖκες ὄρμησαν μὲ ἀλαλαγμὸ κατεπάνω του.

Ἐκεῖνὴ τὴ στιγμή πληγώνεται τὸ ἄλογο τοῦ Πύρρου κι ὁ ἴδιος πέφτει καταγῆς. Τρέχουν τότε οἱ σωματοφύλακές του νὰ τὸν σηκώσουν, οἱ Σπαρτιάτες ὅμως ὀρμοῦν μὲ τὰ κοντάρια τους. Γίνεται συμπλοκὴ τρομερῆ.

Τότε ὁ Πύρρος πρόσταξε νὰ πάψῃ ἡ μάχη. Νόμιζε, πὼς τὸ ἤθελαν κι οἱ Σπαρτιάτες αὐτό, γιατί κι ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ εἶχαν σκοτωθῆ κι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄλλοι ἦταν πληγωμένοι.

5. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ φτάνει ἀπὸ τὴν Κρήτη μὲ δυὸ χιλιά-

δες στρατό ὁ βασιλιάς τους Ἀρέας. Τότε οἱ γυναῖκες, βλέποντας, ὅτι κι ὁ βασιλιάς τους ἦταν πιά ἐκεῖ καὶ ἄντρες ὑπῆρχαν ἀρκετοί, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα, τότε μόνο ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ νὰ γυρῶσιν στὰ σπίτια τους.

Ἔτσι ἡ Σπάρτη, ἀφοῦ μὲ τὴ γενναιοψυχία τῶν γυναικῶν της γλίτωσε ἀπὸ τὸ μεγάλο κίνδυνο, μπόρεσε κατόπι νὰ ἐξασφαλιστῇ μὲ τὴ φρόνηση τοῦ βασιλιᾶ καὶ τὴν ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν της.

14. ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

1. Ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς τὸ 87 π. Χ. εἶχε κυριέψει τὴν Ἀθήνα. Ἡ ὠραία πόλη καταστράφηκε κι οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν δοῦλοι τῶν Ρωμαίων. Οἱ κατακτητὲς μοίρασαν ἀναμεξὺ τους τοὺς κατοίκους καὶ τὰ λάφυρα, πὺ σωρεύτηκαν ἀπὸ τὴ διαρπαγή.

Ὁ Ρωμαῖος στρατηγός, πὺ ἀνέλαβε νὰ μοιράσῃ τὰ παιδιὰ, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐξυπνάδα τους, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κρατήσῃ τὰ πιδ ἐξυπνα γιὰ τοὺς δικούς του ἀξιωματικούς.

Πρόσταξε λοιπὸν τὰ παιδιὰ νὰ γράψῃ τὸ καθένα ἐπάνω στὸ πινακίδιό του ὅ,τι ἤθελε.

Ὑστερα ὁ ἴδιος ὁ στρατηγός, ἐξετάζοντας ὅ,τι ἔγραψαν, διάβασε ἐπάνω στὸ πινακίδιο ἑνὸς μικροῦ Ἀθηναίου τοὺς παρακάτω στίχους τοῦ Ὀμήρου:

«Καλότυχος καὶ τρισκαλότυχος ἐκεῖνος, πὺ ἔπεσε πολεμώντας κάτω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Τροίας! Αὐτὸς δὲν εἶδε τὴν καταστροφή τῆς πατρίδας του».

2. Ὁ στρατηγὸς γεμάτος κατάπληξη, ἀλλὰ καὶ συγκινημένος, πρόσταξε νὰ φέρουν τὸ παιδί μπροστὰ του.

Τὸ παιδί παρουσιάστηκε ἀτάραχο. Στὸ πρόσωπό του ἦταν ζωγραφισμένη ἡ θλίψη, ἀλλὰ περισσότερο ἡ περηφάνια. Ἔδειχνε, πὼς ἦταν ἀποφασισμένο ν' ἀντικρίση ἤρεμο τὴν τιμωρία, πὸν τὸ περίμενε.

Ὁ στρατηγὸς ἀτένισε γιὰ μιὰ στιγμή σιωπηλὸς τὸ μικρὸ

Ἀθηναῖο κι ὕστερα, πιάνοντάς του μὲ καλοσύνη τὸ χέρι, τοῦ λέει :

— Ἐσὺ πὸν ξέρεις ν' ἀγαπᾷς τὴν πατρίδα σου, ἀκόμα καὶ καταστραμμένη, εἶσαι ἄξιος νὰ ζήσης ἐλεύθερος. Μείνε στὴν πατρίδα σου, παιδί μου.

15. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

✓ Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
 τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
 σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
 ποὺ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.

✓ Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
 καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά! ✓

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες,
 πικραμένη, ἐντροπαλή,
 κι ἓνα στόμα ἑκαρτεροῦσες,
 ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργει νάλθῃ ἐκεῖν' ἡ μέρα
 καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλά,
 γιατί τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα
 καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά. ✓

Δυστυχής! Παρηγορία
 μόνῃ σοῦ ἔμενε νὰ λές
 περασμένα μεγαλεῖα,
 καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
 φιλελεύθερη λαλιά,
 ἓνα ἐκτύπασε τ' ἄλλο χέρι
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

κ' ἔλεες: πότε, ἄ! πότε βγάνω
 τὸ κεφάλι ἀπὸ τοῦ ἔρμιαϊς;
 Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
 κλάψαις, ἄλυσες, φωναῖς.

Τότε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
 μὲς στὰ κλάῦματα θολό,
 καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
 πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
 καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Δ. Σολωμός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΚΥΚΛΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

I. 'Από τή ζωή τοῦ ὑπαίθρου

	Σελίς
1. Κατασκήνωση στήν ἀκρογιαλιά	7
2. Δέ σέ ξεχνῶ (ποίημα Ν. Δαμιράλη)	14
3. Στούς ἐλαιῶνες καί στά νυχτέρια τοῦ χωριοῦ	15
4. 'Η ἐλιά (ποίημα Κ. Παλαμᾶ)	19
5. Τί διηγεῖται μιᾶ βαλανιδιά γιά τή ζωή της	21
6. 'Ο κισσός (ποίημα Μ. Στασινοπούλου)	25

II. 'Από τή ζωή τοῦ σπιτιοῦ καί τοῦ σχολείου

7. Μιά συνεδρίαση	26
8. 'Ο τελευταῖος στήν τάξη	30
9. 'Η Μαρουλιῶ	37
10. 'Η Μαριγῶ (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου)	41

III. 'Ιστορίες γιά ζῶα

11. 'Η σκαντζοχερίνα μέ τά σκαντζοχεράκια της	43
12. Τò ὄρτυκι	46
13. 'Ο πόνος τῆς μάνας (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου)	49
14. Λελέκι καί σκουλήκι	51

Β' ΚΥΚΛΟΣ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

I. Ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ὑπαίθρου

	Σελίς
1. Χειμώνας (ποίημα Α. Φωτιάδη)	57
2. Τὸ χιόνι	58
3. Ὁ χιονάνθρωπος	60

II. Θρησκευτικὲς ἱστορίες

4. Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς	64
5. Τὸ ναυτόπουλο (ποίημα Γ. Βιζυηνοῦ)	67
6. Τὰ Χριστούγεννα τῆς μάννας	68
7. Χριστούγεννα τοῦ χωριοῦ (ποίημα Π. Βασιλικοῦ)	78

III. Ἀσχολίες καὶ ἐπαγγέλματα

8. Τὰ κάρβουνα	78
9. Πόσοι εἶναι ποὺ μᾶς βοηθοῦν	81

IV. Ἡ ζωὴ στὴν κοινωνία

10. Ὁ μικρὸς εὐγενῆς	82
11. Ἕνας μικρὸς βιοπαλαιστῆς	85
12. Ἐλεημοσύνη (ποίημα Α. Παράσχου)	90

V. Ἱστορικὲς σελίδες

13. Στὴν ἀρχαία Σπάρτη	91
14. Πὼς πῆρε τὴ ὄνομά της ἡ Ἀθήνα	96
15. Ἡ Ἀθηνα στὴν Ἀθήνα (ποίημα Κ. Παλαμᾶ)	99
16. Ἐπάνω στὸν Παρθενώνα τὸ 438 π. Χ.	100
17. Ὁ ὄρκος τοῦ ἀρχαίου στρατιώτη στὴν Ἀθήνα	106

Γ' ΚΥΚΛΟΣ

ΑΝΟΙΞΗ

I. Ιστορίες για ζώα

Σελίς

1. "Ανοιξη (ποίημα Σ. Σκίπη)	111
2. Τò πληγωμένο πουλί	112
3. 'Η μέλισσα	114

II. Ιστορικές σελίδες

4. 'Η Γοργόνα (παράδοση)	117
5. 'Η Γοργόνα (ποίημα Γ. Δροσίνη)	118
6. "Όταν πολεμούσε τò Μεσολόγγι	120
7. 'Η Σημαία (ποίημα I. Πολέμη)	123

III. Θρησκευτικές ιστορίες

8. 'Η παπαρούνα	124
9. Παπαρούνα (ποίημα I. Πολέμη)	126
10. 'Η Λαμπρή	127

IV. Οικογενειακές ιστορίες

11. Προσπάθησε πάλι	131
12. 'Ο Στέργιος και τò γεροντάκι	134

V. 'Ασχολίες και επαγγέλματα

13. Τò μελίσι τού κύρ Κώστα	137
14. Τò κηπάκι μου (ποίημα Κ. Βελμούρα)	139
15. Πώς γίνεται τò μετάξι	140
16. Τò τραγούδι τού ήλιου (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου)	144

ΑΝΑΔΟΧΟΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ
ΧΡΗΣΤ. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ - ΚΑΤΙΝΟΚΟΠΗΤΗΡΙΟΥ 6
— ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΔΕΡΗΣ - ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 24 —